

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

ΔΥΔΕΜΙΑ
ΦΡΗΣΚΕΙΑ
ΥΠΕΡΑΝΩ
ΤΗΣ
ΑΛΗΘΕΙΑΣ

(Έμβλημα της Παγκοσμίου
Θεσοφικής Έταιρίας)

ΕΤΟΣ 20^{ον}

ΤΕΥΧΟΣ 114

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1975

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» (Δραγατσανίου 6)

Δευτέρα - Τετάρτη - Παρασκευή 10 - 12 τηλ. 32.46.837

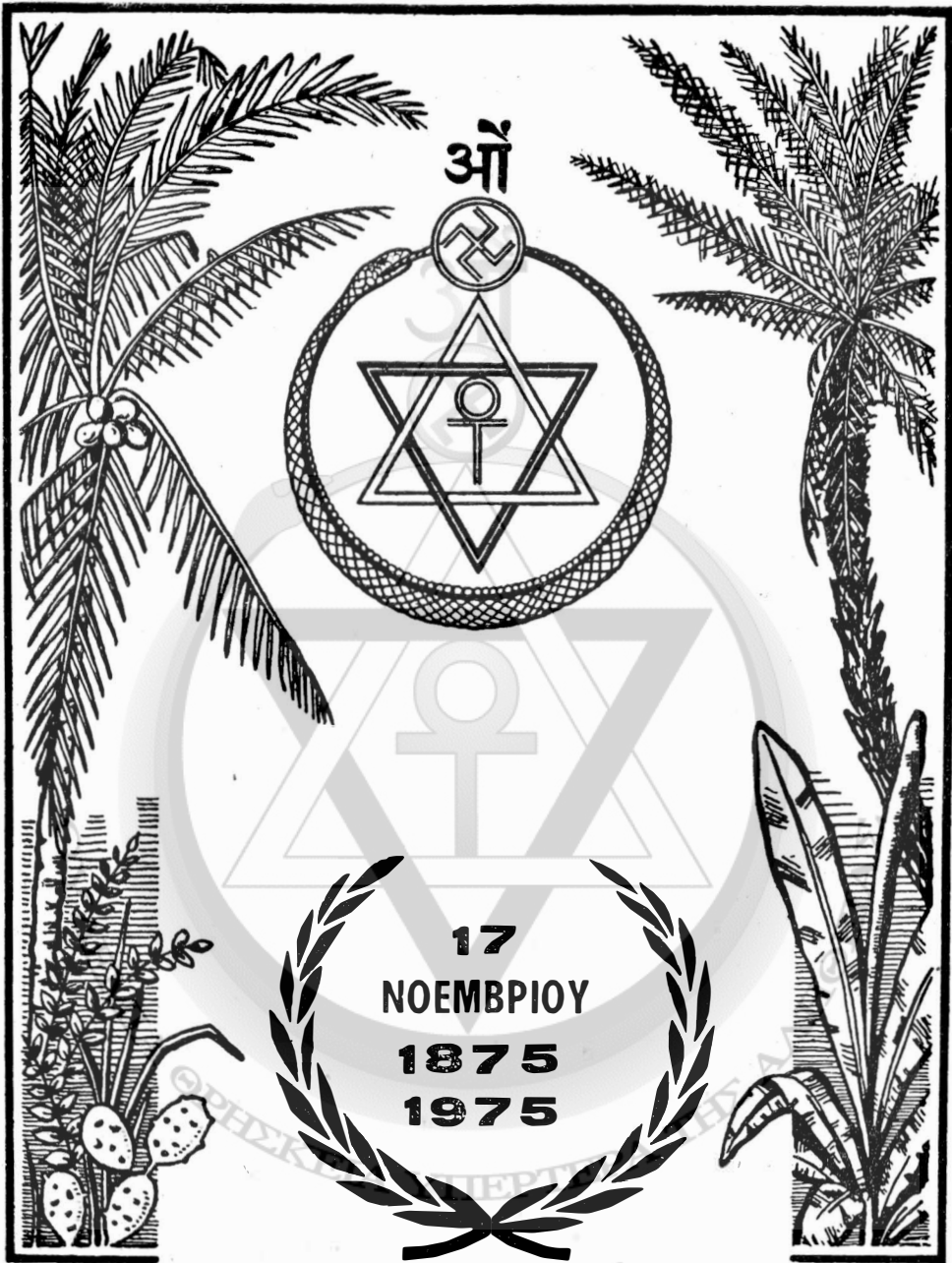
H. P. Blavatsky	Στή χώρα τῶν Γαλάζιων Βουνῶν	30
Annie Besant	Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως	δεμ. 120
C. Leadbeater	Σ' ἐκείνους πού πενθοῦν	10
Besant-Leadbeater	Ἡ Ἄτραπός τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ	150
C. Jinarajadasa	Ἀπόκρυφος ἐξελιξίς Ἀνθρωπότητος	120
N. Sri Ram	Πραξέγγισις πρὸς τὴν Πραγματικότητα	30
»	Αἱ βαθύτεροι ὄψεις τῆς Ζωῆς	30
»	Εἰς ἀναζήτησιν τῆς Σοφίας	50
Ed. Arnold	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας	50
Irving S. Cooper	Ἡ Μετενσάρκωσις	80
Βενετοῦ — Ἰλαρίωνος	Φῶς στὴν Ἀτροπὸ	30
Krishnamurti	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου (ἔκδ. 1966)	30
»	Στοχασμοὶ πάνω στὴ Ζωὴ (Β' σειρά)	δεμ. 200
»	Ἐλευθερία, ἀρχὴ καὶ τέλος	» 200
»	Ἐκπαίδευσις καὶ σημασία Ζωῆς	» 120
»	Στὴ σιγὴ τοῦ Ναοῦ	ἄδ. 120, δεμ. 160
Ἄντ. Ἀδριανόπουλος	Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ Ζωὴ	150
»	Ἀρχαῖοι Ἑλληνες Φιλόσοφοι	ἄδ. 200, δεμ. 220
»	Οἱ Νόμοι τῆς Ζωῆς	100
Γεώργ. Μαλτέζος	Τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια	50
K. Μελισσαρόπουλος	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς	ἄδ 40, δεμ. 70
»	Μελετήματα	ἄδ 90 δεμ. 120
»	Εἰσαγωγὴ στὴ Θεοσοφία	ἄδ. 100, δεμ. 150
»	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας	ἄδ. 80, δεμ. 120
»	ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας)	δεμ. 140
»	Ἐκλογαὶ ὑπὸ τὸν Κρισανμοῦρτι	ἄδ. 80 δεμ. 130
»	Ὁ Ἰησοῦς	60
»	Ὁ Κομήτης (Θέατρο ἰδεῶν)	40
»	«Ἀγνώστῳ Θεῷ»	10
«ΙΛΙΣΟΣ», Ἐπιλογή ἐτῶν 1956 - 58 καὶ 1959 - 61, ἐκάστη χρυσῶδ.		140
Διὰ τοὺς συνδρομητὰς ἐσωτερικοῦ τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ»		120
Περιοδικὸν «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι εἰς τεύχη 1956 - 70	δρχ. 100
	» χαρτόδετοι 1971 - 74	δρχ. 120

Ἀποστείλατε τὸ ἀντίτιμον διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 25

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 130 Ἐξωτερ. \$ 5

ΓΕΡΓΙΟΣ Α. ΧΕΙΜΑΡΑΣ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΑ 100 ΧΡΟΝΙΑ
ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
 Δραγατσανίου 6 (Πλ. Κλαυθμώνος), ΑΘΗΝΑΙ - 122

Διευθυντής ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΤΛΟΣ
 Ἐπιμελητής ὕλης ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΤΛΟΣ

ΕΤΟΣ 20ὸν * Νοέμβριος — Δεκέμβριος 1975 * ΤΕΥΧΟΣ 114

1875 — 17 Νοεμβρίου — 1975 ΕΚΑΤΟΧΡΟΝΙΑ τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας

Ἡ παγκόσμιος σήμερα ΘΕΟΣΟΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ἰδρύθη ὡς ἓνα ἀπλοῦν σωματεῖον τῆς Νέας Ὑόρκης, τὴν 17ην Νοεμβρίου 1875, μὲ σκοπὸ νὰ συγκεντρῶνῃ καὶ διαδίδῃ «γνώσεις, σχετικὰς μὲ τοὺς διέποντας τὸ σύμπαν νόμους». Ἀργότερα, προσετέθησαν ὡς σκοποί: Ἡ ἐνθάρρυνσις τῆς μελέτης τῆς Ἀρίας καὶ τῶν ἄλλων ἀνατολικῶν φιλολογιῶν, θρησκειῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἡ μελέτη τῶν ψυχικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ καθυπόταξις τῶν παθῶν. Τὸ 1886 οἱ σκοποὶ τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας διευρύνθησαν ὀριστικῶς εἰς τρία ἄρθρα: 1ον Ὁ

σχηματισμὸς πυρῆνος τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος τῆς ἀνθρωπότητος, ἀνευ διακρίσεως φυλῆς, πίστεως, φύλου, τάξεως ἢ χρώματος. 2ον Ἡ ἐνθάρρυνσις τῆς συγκριτικῆς μελέτης τῶν θρησκειῶν, τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Ἐπιστήμης. 3ον Ἡ ἔρευνα τῶν ἀνερμηνεύτων νόμων τῆς Φύσεως καὶ τῶν λανθανουσῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου.

Παραλλήλως, ἐθεσπίσθη ἡ ἀπόλυτος ἐλευθερία τῆς σκέψεως. Τὸ μόνον ποὺ ζητεῖται ἀπὸ τοὺς ὑποψηφίους εἰσόδου εἰς τὴν Ἑταιρία εἶναι ἡ ἀναγνώρισις τῆς Ἀρχῆς τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος,

“Ελενα Πετρόβνα Μπλαβάτσου

σιωμένο αξιωματικό, αρχηγό τῆς σωματοφυλακῆς. Μιά ἡμέρα, συνωμόται ἐπετέθησαν κατά τοῦ πρίγκηπος καὶ ὁ λοχαγὸς μπόρεσε, προτάσσοντας τὸ στήθος του, νὰ τοὺς ἐξουδετερώσῃ. Ἄλλὰ τραυματίσθηκε θανάσιμα. «Τί μπορῶ νὰ κάμω γιὰ σένα, πού ἔδωσες γιὰ μένα τὴ ζωὴ σου;», ρώτησε ὁ βασιληᾶς συγκινημένος. Καὶ ὁ λοχαγός, ψυχορραγώντας, εἶπε: «Δώστε μου τὴ χάρη νὰ σᾶς ὑπηρετῶ πάντοτε, σᾶς καὶ τὸ τέκνον σας, σὲ ὅλες τὶς ζωὲς πού θὰ ἐπακολουθήσουν, γιατί ἀνάμεσά μας τώρα ὑπάρχει ὁ δεσμὸς τοῦ αἵματος». Μὲ μιὰ τελευταία προσπάθεια, βυθίζοντας τὰ δάκτυλά του στὴν ἀνοικτὴ πληγὴ του, ἔβαψε τὰ πόδια τοῦ ἡγεμόνος καὶ τὸ μέτωπο τοῦ νεαροῦ πρίγκηπος,

πού ἀκόμη ἔκειτο ἀναισθητὸς δίπλα του. Ὁ βασιληᾶς ὕψωσε τὸ χέρι του σ’ εὐλογία καὶ ἀπήντησε: «Ἐν ὄνοματι τοῦ αἵματος πού ἐχύθηκε γιὰ μένα καὶ τὸ τέκνον μου, ὀρκίζομαι ὅτι ἀμφοτέρωθι θὰ συνεργάζεσθε πάντοτε μαζί μου... Καὶ ἀφοῦ πέρασαν πολλὲς φορές ἀπὸ τὸν τροχὸ τῶν γεννήσεων καὶ τῶν θανάτων, ὁ βασιληᾶς ἔγινε τώρα ὁ Διδάσκαλος Μ., ὁ πρίγκηπος διάδοχος εἶναι ἡ Ἐλενα Πετρόβνα Μπλαβάτσου καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς σωματοφυλακῆς ὁ συνταγματάρχης Χένρυ Στήηλ Ὀλκοττ. Ὁ δεσμὸς ἔμεινε ἀδιάσπαστος...»

Ἐχομε καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ φιλολογία τέτοιες «ἀναμνήσεις» προηγουμένων ὑπάρξεων — ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωμε ἀποδείξεις, καὶ ὁ Λεντυμπήτερ ἔχει ἐλεγχθῆ γιὰ πολλὰ σοβαρὰ λάθη στὶς ἀποκρυφιστικὲς ἀπόψεις του. Ὡστόσο, ἂν ὅσα ἀφηγήθη δὲν ἦσαν παρὰ μόνον παραμῦδι, ἦταν ἓνα ὠραῖο παραμῦδι. Τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι πραγματικὰ ὁ δεσμὸς τῆς Ἐλενας Πετρόβνα Μπλαβάτσου καὶ τοῦ Χένρυ Στήηλ Ὀλκοττ ἔμεινε ἀδιάσπαστος.

— ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ, ΜΑΝ-ΤΑΜ;

Καθὼς ἀφηγεῖται ὁ Ὀλκοττ στὰ «Παλαιὰ φύλλα ἡμερολογίου», ἡ σκηνὴ μὲ τὸ σιγαρέττο ἔγινε τὸ μεσημέρι, ὅταν οἱ ἐπισκέπται τοῦ «Κτήματος Ἐντυ» κἀθήσαν στὸ τραπέζι γιὰ φαγητό. Ἡ Μπλαβάτσου συνωδεύετο ἀπὸ μία Καναδέζα καὶ μιλοῦσαν γαλλικά, γι’ αὐτὸ καὶ ἐκεῖνος τῆς μίλησε γαλλικά. Ἡ ἀλήθεια εἶναι

ὅτι τοῦ εἶχε κάμει ἐντύπωση ἡ ὄλη ἐμφάνισίς της, μὲ τὴν κατακόκκινη μεταξωτὴ μπλούζα της — στὴλ Γαριβάλδη, τότε — καὶ μὲ τὰ ὀλόξανθα μακρὰ μαλλιά της, ποὺ ἐφθάναν στοὺς ὤμους. Ἡ μορφὴ της ἔδειχνε μιὰ Καλμούκα δυναμικὴ, ἐπιβλητικὴ. Σὲ ὅλα, ἦταν μιὰ ζωηρὴ ἀντίθεση πρὸς τὰ σκοῦρα ἐνδύματα καὶ τὶς ἀπαθεῖς μορφές ὄλων τῶν ἄλλων.

Καθὼς ἡ Μπλαβάτσκι τράβηξε δύο ρουφηξιὲς τοῦ σιγαρέττου, ἀνοιξε συζήτηση μὲ τὸν ἀγνωστὸ της κύριο, ποὺ τῆς εἶχε δώσει φωτιά. Τὸν ἐρώτησε τί γνώμη εἶχε μορφώσει περὶ τῶν φαινομένων. «Ὅσο γι' αὐτὴν, τὴν εἶχαν ἐλκύσει τὰ δημοσιεύματα τῆς ἐφημερίδος «Νταίηλν Γκράφικ», ἡ ὁποία γινόταν ἀνάρπαστη καὶ ἐξηγλεῖτο μίαν ὥρα μετὰ τὴν κυκλοφορία. Εἶχε πληρώσει ἓνα ὀλόκληρο δολλᾶριο γιὰ ἓνα ἀντίτυπο τῆς τελευταίας ἐκδόσεως. Καὶ τότε διημέφθη ὁ ἐξῆς διάλογος:

Ε.Π.Μ. — Παρὰ τὸ ἐνδιαφέρον, ὅμως, ποὺ μοῦ εἶχαν προκαλέσει αὐτὰ τὰ φαινόμενα, ἐδίσταζα νὰ ἔλθω ἐδῶ, ἀπὸ τὸν φόβο...

— Ἀπὸ ποιὸν φόβο, Μαντάμ;

Ε.Π.Μ. — Ἀπὸ τὸν φόβο νὰ συναντήσω τὸν συνταγματάρχη "Ὀλκοττ..."

— Καὶ γιατί νὰ τὸν φοβάσθε;

Ε.Π.Μ. — "Ὤ! Φοβάμαι πὼς δὰ μπορούσε νὰ μὲ κάμει ἀνάγνωσμα στὴν ἐφημερίδα του..."

— Νομίζω ὅτι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς μπορείτε νὰ εἰσθε ἤσυχη, κυρία...

Ε.Π.Μ. — Λέτε;

— "Ὀχι λέγω, ἀλλὰ νομίζω ὅ-

Χένρι

τι εἶμαι εἰς θέσιν νὰ σᾶς βεβαιώσω πὼς ὁ συνταγματάρχη "Ὀλκοττ δὲν δὰ σᾶς ἀναφέρει στὶς ἀνταποκρίσεις του, πλὴν ἐὰν σεῖς δὰ τὸ θέλατε... Μαντάμ, ἐπιτρέψατέ μου νὰ σᾶς συστηθῶ: Συνταγματάρχη "Ὀλκοττ!

«Ἐγίναμε φίλοι διὰ μιᾶς — συνεχίζει ὁ "Ὀλκοττ — κινούμενοι ἀπὸ μίαν αὐθόρμητη ἐσωτερικὴ συμπάθεια ἀνωτέρας μορφῆς, ἀπὸ μιὰ ἔλξη ψυχῆς πρὸς ψυχὴν».

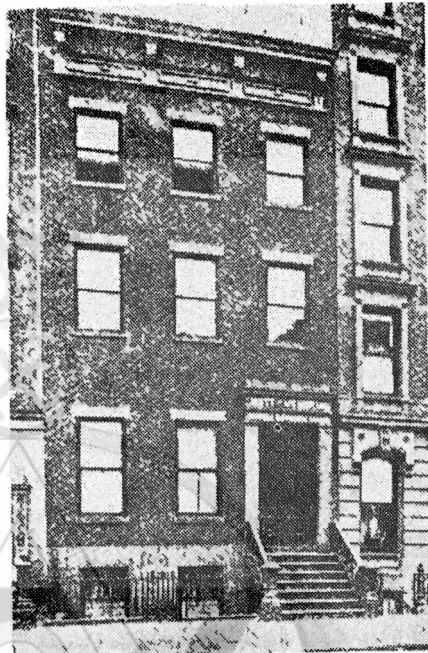
"Ἐκτοτε συναντήθησαν ἐπανειλημμένως στὴ Νέα Ἰόρκη καὶ σὲ πολλὰς προκαταρκτικὰς συσκέψεις μέχρι τῆς 17ης Νοεμβρίου 1875, ὅποτε ἀπεφασίσθη ἐπίσημως ἡ ἴδρυσις τῆς Θεοσοφικῆς Ἐταιρίας ἀπὸ μιὰ ὀλιγομελῆ ὁμάδα πνευματικῶν ἀνθρώπων, στὸ «Μόττ Μεμόριαλ Χώλλ».

ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ

Ὁ Ὀλκοττ, ἐκλεγείς ἰσόβιος πρόεδρος τῆς Ἐταιρίας, ἐξεφώνησε τὸν ἐναρκτήριο λόγο του.

«Σὲ καιροὺς μελλοντικούς — ἄρχισε — ὅταν ὁ ἀμερόληπτος ἱστορικός θὰ γράψῃ γιὰ τὴν πρόοδο τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν στὸν αἰῶνα μας, ἢ ἴδρυσίς τῆς Θεοσοφικῆς Ἐταιρίας, στῆς ὁποίας τὴν πρώτη ἐπίσημη συγκέντρωση καὶ διακήρυξη ἀρχῶν ἤδη παριστάμεθα, δὲν θὰ περάσῃ ἀπαρατήρητη. Τὸ θεωρῶ βέβαιον. Ἡδὴ ἡ ἀπλῆ ἀναγγελία περὶ τῆς ἐγκαινιάσεως μιᾶς τέτοιας κινήσεως, προκάλεσε ὄχι λίγη προσοχὴ στὸν λαϊκὸ καθὼς καὶ στὸν θρησκευτικὸ τύπο. Ἠχῆσε στ' αὐτιὰ μερικῶν ἐκ τῶν ἡγετῶν τῶν ἀντιμαχομένων δυνάμεων τῆς θεολογίας καὶ τῆς ἐπιστήμης, σὰν μακρινὸ σάλπισμα πρὸς ἓνα μαχόμενο στρατό».

Ἀνεφέρθη κατόπιν στίς ἐπιθέσεις πὺρ ἐξεδηλώθησαν κατὰ τῆς Θεοσοφικῆς Ἐταιρίας, πρὶν ἀκόμη ἀρχίσει τὴν δράση της, ἀπὸ κάθε πλευρά. Μίλησαν γιὰ «μσαιωνικὲς μηχανορραφίαις μαγείας», γιὰ «ἐπιδρομὴν φετιχισμοῦ», γιὰ «ἀριστοκρατικὸ ἐσωτερισμόν» καὶ πολλὰ ἄλλα. Ἐπειτα ἔκαμε λόγο γιὰ τὸ ὀλιγάριθμο καὶ τὸ οικονομικῶς ἀνίσχυρο τῶν πρωτοπόρων. Ἄλλὰ ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶχε ξεκινήσει ἀπὸ μιὰ καλύβα ψαράδων τῆς Γαλιλαίας; Οἱ πρῶτοι κήρυκες τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἦσαν ξυπόλητοι, κακοντυμένοι καὶ χωρὶς χρήματα; «Ὁχι — ἐτόνισε — δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἀριθμοὺς μελῶν καὶ μέσα οικονομικὰ τὸ μέγεθος τῆς ἐπιδράσεως, πὺρ ἡ Ἐταιρία

Τὸ «Μόττ Μεμόριαλ Χώλλ»

αὐτὴ θὰ ἔχῃ ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς σκέψεως καὶ περαιτέρω ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ αἰῶνος. Ὑπάρχει κάτι ἄλλο, τὸ ὁποῖον μᾶς κάνει ὄχι μόνον ἱκανοποιημένους, ἀλλὰ καὶ ὑπερήφανους, πὺρ ἐμφανιζόμεθα κατὰ τὴν παρούσα στιγμή ὡς ἐκφραστὰί τῆς κινήσεως, ὥστε νὰ ριψοκινδυνεύωμε ὄνειδισμούς, διαστρεβλώσεις καὶ κάθε εἶδους κακόβουλες ἐπιθέσεις. Αὐτό, εἶναι τὸ γεγονός ὅτι αἰσθανόμεθα στὴν ψυχὴ μας ὅτι πίσω μας, πίσω ἀπὸ τὴν μικρὴ μας ομάδα, πίσω ἀπὸ τὴν νεογέννητη ἀσθενῆ μας ὀργάνωση, συναθροίζεται μιὰ **ΙΣΧΥΡΗ ΔΥΝΑΜΙΣ** πὺρ δὲν μπορεῖ τίποτε νὰ τῆς ἀντισταθῇ — ἢ δύναμις τῆς **ΑΛΗΘΕΙΑΣ!** Αἰσθάνομαι ὅτι εἴμεθα μόνον ἡ ἐμ-

προσδοφουλακή και κρατούμε μια διάβαση έως ότου φθάση τὸ κύριον σῶμα. Αἰσθάνομαι ὅτι εἰμεθα στρατευμένοι σὲ ὑπόθεση ἱερῆ και ὅτι ἡ Ἀληθεία, ὅπως πάντοτε, θὰ ὑπερισχύσῃ. Βλέπω γύρω μας ἕνα πλήθος λαοῦ βυθισμένου στὴν ἀμάθεια, πὺ περιμένει, ὅμως, ν' ἀρχίσῃ κάποτε νὰ σκέπτεται γιὰ λογαριασμό του. Αἰσθάνομαι ὅτι θὰ δυνηθοῦμε νὰ δώσωμε στὴν ἐπιστήμη τέτοιες ἀποδείξεις γιὰ τὸ ἀληθές τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας και τὴν περιεκτικότητά τῆς ἀρχαίας ἐπιστήμης, ὥστε ἡ φορὰ πρὸς τὸν ἀθεισμὸ ἢ ἀνακοπή, και οἱ χημικοὶ μας — ὅπως λέγει ἡ Μαντάμ Μπλαβάτσκυ — θ' ἀρχίσουν ἐργαζόμενοι πρὸς ἐκμάθησιν τοῦ νέου ἀλφαθήτου τῆς Ἐπιστήμης στὰ γόνατα τῆς Μητρὸς Φύσεως).

Ὁ Ὀλκοτ συνέχισε ὡς ἀκολούθως:

«Ὡς ἀκόλουθος τῆς Θεοσοφίας, θεωρητικῆς και πρακτικῆς, εἶμαι προσωπικῶς πεπεισμένος ὅτι ἡ Ἐταιρία αὐτὴ θ' ἀποθῆ τὸ μέσον τῆς παροχῆς τόσον ἀναντιρρήτων ἀποδείξεων γιὰ τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς, ὥστε μόνον οἱ ἀνόητοι θὰ ἐξακολουθοῦν ν' ἀμφιβάλλουν. Πιστεύω ὅτι θὰ ἔλθῃ καιρὸς πὺ οἱ ἄνθρωποι: θὰ ἐντρέπωνται διότι ἐκῆρυτταν κάποτε τὸν ἀθεισμὸ ὑπὸ κάποια μορφή, ἀκριβῶς ὅπως, μετὰ 30 ἔτη, θὰ ἐντρέπωνται διότι κάποτε εἶχαν δοῦλο ἢ ὑπεστήριζαν τὴν ἀνθρώπινη δουλεία.

Τὸ χρέος μας εἶναι νὰ δώσωμε στὴν Ἐταιρία μας τὸ πρέπον σχῆμα και νὰ τὸ θεωροῦμε τιμὴ μας. Τὸ μέλλον θὰ φροντίσῃ γιὰ τὰ ἄλλα. Ἀκόμη και ἂν εἶναι νὰ διαλυθῇ ἐντὸς ἐνὸς ἔτους, δὲν θὰ ἔ-

χωμε ζήσει ἐπὶ ματαίῳ. Τὸ Σήμερα εἶναι δικό μας, τὸ Αὔριο ἴσως. Ἀλλὰ τὸ Χθές παρήλθε διὰ παντός. Στὴν οἰκονομία τῆς φύσεως, μιὰ ὄψις, ὅσονδήποτε ἐλαφρά, ἀπαξ γενομένη πρὸς τὴν ὕλη, εἶναι αἰώνια. Καὶ μιὰ ἐνέργεια ἀπαξ γενομένη, θὰ φέρῃ συνέπειες, μεγάλες ἢ μικρές, ἀργότερα ἢ ταχύτερα, ὅπωςδήποτε. Τὸ περαστικὸ καπρίτσιο μιᾶς γυναικας ἄλλαξε τὴν τύχη ἐθνῶν. Μιὰ κραυγὴ πάνω στὰ βουνὰ μπορεί νὰ ἐξαπολύσῃ μιὰ χιονοστιβάδα καταστρεπτικὴ γιὰ μιὰ καλύθη στὰ πόδια του. "Ἐνα βῆμα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰ δεξιά ἢ τ' ἀριστερά, γιὰ ν' ἀποφύγῃ μιὰ πέτρα ἢ νὰ πιάσῃ μιὰ πεταλούδα, μπορεί ν' ἀλλάξῃ ὅλην τὴ ζωὴ του και, ἔμμεσα ἢ ἄμεσα, νὰ ἐπηρέασῃ τὴν τύχη τοῦ κόσμου.

Γύρω μας ἐλέπομε τὸν λαὸν ἀγωνιζόμενον τυφλὰ γιὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν σκέψη του ἀπὸ τὸν ἐκκλησιαστικὸ δεσποτισμὸ — δίχως νὰ διακρίνουν παρὰ μιὰν ἀμυδρὴ ἀκτίνα φωτὸς στὸν ὀλόμαυρον ὀρίζοντα τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν. Ἀγωνίζονται ἀπὸ μιὰ ἀκατανίκητη ἐπιθυμία νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὶς χειροπέδες πὺ τοῦς δεσμεύουν τὸ λογικὸ και πὺ ἡ πνευματικὴ τους ἀνάπτυξις δὲν ὑποφέρει πιά. Ἐνώπιον τῆς καταστάσεως αὐτῆς τί στάσιν λαμβάνει ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία; Ἐπειδὴ αἱ ἐπείγουσαι ὕλικαι ἀνάγκαι ὑποχρεώνουν τὸν ἄνθρωπο νὰ ἀπέχη τῶν πνευματικῶν ἀναζητήσεων και νὰ δέχεται τὴν ἐπέμβαση μιᾶς ἐπιλέκτου τάξεως πνευματικῶν ἡγετῶν και ἐρμηνευτῶν, εἶναι λόγος αὐτὸς νὰ ὑποσιτίζεται ἡ ἀνθρωπότης και νὰ σύρεται σ'

έναν σκονισμένο δρόμο από τή νεότητα έως τὸ γῆρας;

Ἐὰν καλῶς ἀντιλαμβάνωμαι τὸ ἔργον μας, ὀφείλομε νὰ βοηθήσωμε τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὴν θεολογικὴ δεισιδαιμονία καὶ νὰ διευρύνωμε τὸν δρόμο τῆς ἐπιστήμης.

Ἡ Ἐταιρία μας εἶναι, μπορῶ νὰ τὸ πῶ, ἄνευ προηγουμένου. Δὲν εἶχε ἐπιχειρηθῆ, μετὰ τοὺς Νεοπλατωνικοὺς φιλοσόφους, ἡ ἀναβίωσις τῆς ἀρχαίας Θεοσοφίας. Ὁ Πλωτῖνος, ὁ Πορφύριος, ὁ Ἰάμβλιχος καὶ οἱ λοιποὶ Νεοπλατωνικοί, εἶχαν ἐργασθῆ κεχωρισμένως, ἂν καὶ ἀντήλασαν τὰ πορίσματα τῶν μελετῶν καὶ πειραμάτων τους. Νεοπλατωνικοὶ ἦσαν καὶ οἱ Ἑρμητικοὶ τῶν Μέσων Χρόνων. Κατὰ κάποιον τρόπο τοὺς μοιάζομε, μὲ τὴν διαφορὰ ὅτι ἐκεῖνοι εἶχαν δόγματα, ἐμεῖς ὄχι. Ἐκεῖνοι ἐπίστευαν στὴν Θεοσοφία, ἐνῶ ἐμεῖς εἴμεθα ἀπλῶς ἐρευνηταί, ἀναλαβόντες ἔργον δυσκολώτερο ἀπὸ τὸ δικό τους, ἀφοῦ δὲν ἔχομε ἔτοιμο ὑλικὸ δοξασιῶν στὸ χέρι μας, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ δημιουργήσωμε γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας.

Καὶ ὁ Ὀλκοτὶ κατέληξε: Ἀνήκομε στὸν δικό μας αἰῶνα καὶ μάλιστα μερικὰ ἄλλατα πρὸς τὰ ἔμπροσ. Ἐρενοῦμε, ἐξετάζομε. Δὲν ἀπορρίπτομε τίποτε ἀναιτιολογῆτως, δὲν ἀποδεχόμεθα τίποτε ἀναποδείκτως. Εἴμεθα σπουδασταί, ὄχι διδάσκαλοι.

ΔΙΑΚΗΡΥΞΙΣ ΤΗΣ ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ

Ἡ συνιδρύτρια τῆς Θ.Ε. διεκήρυξε γιὰ τοὺς βασικοὺς σκοποὺς τῆς Ἐταιρίας:

«Δὲν εἴμεθα ἰδιαίτερος προσκολλημένοι σὲ καμμιά θρησκεία, σὲ καμμιά φιλοσοφία. Συλλέγομε τὸ καλὸ ὅπου τὸ συναντήσωμε. Τὰ μέλη τῆς Θεοσοφικῆς Ἐταιρίας εἶναι ἐλεύθερα νὰ λατρεύουν ὅποιαδήποτε θρησκεία ἢ φιλοσοφία προτιμοῦν. Μπορεῖ νὰ εἶναι χριστιανοὶ ἢ μωαμεθανοί, ἰουδαῖοι ἢ πάρσοι, βουδδισταὶ ἢ βραχμανισταί.

Ἡ Θεοσοφία δὲν εἶναι μία θρησκεία, διότι εἶναι ἡ πεμπτουσία ὄλων τῶν θρησκειῶν. Εἶναι ὅτι τὸ λευκὸ φῶς ὡς πρὸς τὸ ἡλιακὸν φάσμα. Εἶναι ἡ συνένωσις τῶν ἀληθειῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν σὲ κάθε θρησκεία.

Οἱ Θεόσοφοι δὲν πιστεύουν εἰς ἀνθρωπόμορφον Θεόν. Πιστεύουν σὲ μία παγκόσμιον Θεῖαν Ἀρχήν, ρίζαν τῶν πάντων, ἀπὸ τὴν ὁποία τὰ πάντα προέρχονται καὶ εἰς τὴν ὁποία τὰ πάντα θὰ ἐπιστρέψουν. Ὁ Θεὸς εὐρίσκεται πανταχοῦ εἰς τὸν ὄρατὸν καὶ ἀόρατον κόσμον. Εἶναι ὁ αἰώνιος οἰκοδόμος τῶν κόσμων. Τὸ σύμπαν ἀναδύεται ἀπὸ τὴν ἰδίαν του οὐσίαν. Σύμβολόν του ἢ χωρὶς περιφέρειαν σφαῖρα, τῆς ὁποίας τὸ κέντρον εὐρίσκεται πανταχοῦ καὶ ἡ περιφέρεια οὐδαμοῦ. Ὁ Θεὸς εὐρίσκεταιι στὴν καρδιά ἐκάστου ἀνθρώπου. «Οὐκ οἶδατε ὅτι ναὸς Θεοῦ ἐστὲ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν;». Ὁ Χριστὸς εἶπε: «Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν Πνεύματι καὶ Ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν». Καὶ ἓνα βουδδιστικὸν κείμενον λέγει: «Ὁ βουδδιστὴς μπορεῖ νὰ πιστέψῃ εἰς τὴν ὑπαρξὴ ἐνδὸς ὑπερτάτου Θεοῦ, κειμένου ὑπεράνω ὄλων τῶν ἀνθρωπίνων ἰδιοτήτων, ἐνδὸς τελείου Θεοῦ, εὐρισκομένου πέραν ἀπὸ τὴν ἀγάπην,

τὸ μίσος καὶ τὴν ζηλοτυπία, βυθισμένου στὴν αἰώνια γαλήνη, τὴν ὁποῖαν τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ ταραξῆν.

Ὁ πραγματικὸς Θεόσοφος ὀφείλει νὰ πραγματοποιῆ τὰ πλεόν ὑψηλὰ ἠθικὰ ἰδανικά. Νὰ ἐργάζεται ἀδιακόπως γιὰ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ αἰσθάνεται τὸν ἑαυτόν του ἐνωμένον μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Τὸ καθῆκον πρέπει νὰ ἐκτελεῖται χωρὶς κανένα ὑπολογισμόν. Ἡ σύγχρονος ἠθικὴ εἶναι πολὺ ὠραία νὰ τὴν διαβάξῃ κανεὶς καὶ νὰ ἀκούῃ νὰ τὴν συζητοῦν. Ἀλλὰ τί ἀξίζουν τὰ λόγια χωρὶς πράξεις; Θεοσοφικὸν καθῆκον εἶναι νὰ πίνωμε καὶ τὴν τελευταία σταγόνα ἀπὸ τὸ γεμάτο ποτήρι τῆς ζωῆς, χωρὶς μεψιμοιρίες. Νὰ δρέπωμε στὸ δρόμο μας τὰ ρόδα, με σκοπὸν νὰ προσφέρωμε τὸ ἄρωμά των στοὺς ἄλλους καὶ νὰ κρατοῦμε γιὰ τὸν ἑαυτό μας τὰ ἀγκάθια, ἐάν εἶναι ἀνάγκη νὰ στερηθῆ κάποιος ἄλλος γιὰ νὰ χαροῦμε ἐμεῖς τὴν εὐωδίαν τους. Καθῆκον πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα εἶναι ἡ ἀναγνώρισις ἴσων δικαιωμάτων καὶ προνομίων γιὰ ὅλους, ἄνευ διακρίσεως φυλῆς, χρώματος, κοινωνικῆς θέσεως καὶ γεννήσεως.

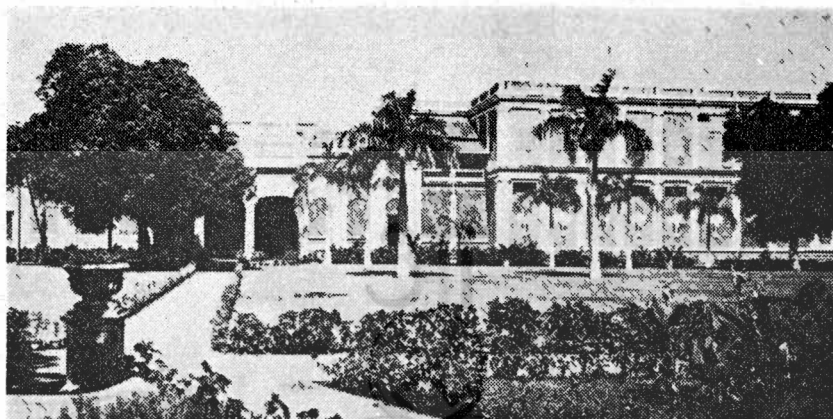
Ἡ Θεοσοφικὴ Ἐταιρία συγκεντρώνει ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀπὸ ὅλες τὶς φυλές, τὶς πίστεις καὶ τὶς κοσμοθεωρίες, σὲ ἓνα κοινὸν σκοπὸν, τὴν ἀγάπῃ τῆς ἀνθρωπότητος. Τὰ μέλη συμφωνοῦν στὶς βασικὰς ἀρχὰς τῆς Θεοσοφίας, ὅχι ὁμῶς καὶ σὲ ὅλα τὰ ἄλλα θέματα. Καθένας διατηρεῖ τὶς δικῆς του ἀντιλήψεις καὶ ἀκολουθεῖ τὴν προσωπικὴν του γραμμὴν σκέψεως καὶ δράσεως. Αἱ βασικαὶ ἀρχαὶ

τῆς Θεοσοφίας εἶναι: Παγκόσμια Ἐνότης, ἀλληλοεξάρτησις τῶν ἀνθρώπων, νόμος τοῦ Καρμα, Μετενάρκωσις. Αὐτοὶ εἶναι οἱ τέσσαρες κρίκοι τῆς χρυστῆς ἀλυσίδας, ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ κρατᾶ τὴν ἀνθρωπότητα ἐνωμένη σὲ μία οἰκογένεια, σὲ μία παγκόσμιο ἀδελφότητα. Ἀφοῦ αἱ πράξεις τοῦ ἐνὸς ἐπιδρῶν στὴ ζωὴ ὄλων τῶν ἄλλων, εἶναι φανερόν ὅτι μόνον ὅταν ὅλοι οἱ ἀνθρώποι ἀποκτήσουν ἀδελφικὴν διάθεσιν καὶ ἐφαρμόζουν πρακτικῶς τὴν γνήσια ἀδελφικότητα, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἕκαστος ζῆ γιὰ ὅλους καὶ ὅλοι δι' ἕκαστον, τότε μόνον θὰ πραγματοποιηθῆ ἡ γενικὴ ἐελτίωσις τῶν ἀνθρώπων.

Κάθε Θεόσοφος ὀφείλει ὄχι μόνον νὰ διδάσκῃ τὴν ἀδελφωσύνην, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν πραγματοποιῆ στὴν ἀτομικὴν του ζωὴν. Κανεὶς Θεόσοφος δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μὲν ἱκανοποιημένος ἀπὸ μία ὀκνηρὴ καὶ ἐπιπόλαια ζωὴ, μὴ πράττων οὐδὲν οὐσιαστικῶς καλὸν στὸν ἑαυτόν του καὶ στοὺς ἄλλους. Ὄφείλει νὰ ἐργάζεται γιὰ τὴν εὐημερία τῶν ὀλίγων, ποὺ ἔχουν τὴν ἀνάγκη τῆς βοηθείας του, ἂν δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ ἐργασθῆ γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Κάθε Θεόσοφος ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ σπείρῃ τὸν σπόρον τὸν καλὸν στὶς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, καὶ νὰ εἶναι βέβαιος ὅτι θὰ ἔλθῃ μία ἡμέρα ποὺ ὁ σπόρος θὰ βλαστήσῃ.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΤΗΣ ΤΗΣ Θ. ΕΤΑΙΡΙΑΣ

Καὶ ὁ σπόρος ἐβλάστησε... Σήμερα, μὲ τὴν εἴσοδον τῆς Θεοσοφικῆς Ἐταιρίας στὸν δεύτερον αἰῶνα τῆς ἱστορίας της, ἡ Θεοσοφία

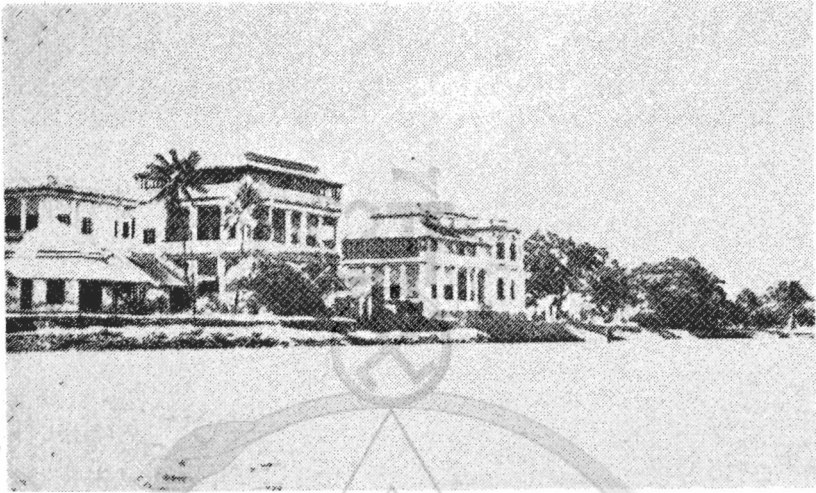
Τὰ κεντρικά Γραφεία τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας
στό "Αντυαρ, Μαδράς Ἰνδιῶν

εἶναι ὀργανωτικῶς διαδεδομένη σέ ἑβδομηῆντα χώρες, πνευματικῶς δέ σέ ὄλον τόν κόσμον, τόν ὁποῖον καί ἔχει βαθύτατα ἐπηρέασει μέ τίς ιδέες περὶ παγκοσμίου ἀδελφότητος, ἀνεξιδρησκείας, ἐλευθερίας σκέψεως καί ὑπάρξεως ψυχικῶν δυνάμεων λανθάνουσῶν, ἀλλά πολλοῦ σπουδαίων, πού τίς μελετοῦν τώρα στόν δυτικῶ καί στόν ἀνατολικῶ κόσμον.

Λίγα χρόνια μετὰ τὴν ἴδρυση τῆς Θ.Ε. στή Νέα Ὑόρκη, ἡ ἔδρα τῆς μετεφέρθη στήν Ἰνδία, συγκεκριμένως στό "Αντυαρ, παρὰ τὸ Μαδράς. Ἐκεῖ ἀπεκτίθη ἓνα μεγάλο κτῆμα, ὅπου ἐγκατεστάθησαν τὸ ἀρχηγεῖον τῆς Ἑταιρίας, ἡ Σχολὴ Σοφίας, τυπογραφεῖα περιοδικῶν καί βιβλίων, μεγάλη βιβλιοθήκη καί ἄλλα ἰδρύματα. Ἐπίσης στοὺς κήπους τοῦ ἀρχηγείου ἀνηγέρθησαν ναοὶ τῶν κυριωτέρων θρησκειῶν, μετὰξὺ τῶν ὁποίων καί Χριστιανικός. Ὅταν συνέρχωνται ἀπὸ ὄλον τόν κόσμον οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐθνικῶν τμημάτων τῆς

Ἑταιρίας, ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ παρακολουθήσουν θρησκευτικὴ λειτουργία καθένας στήν ἐκκλησία τῆς θρησκείας του, ἐξ ἄλλου, κατὰ τὴν ἑναρξῆ τῆς συνελεύσεως ἀπαγγέλλονται προσευχαὶ ἀπὸ κληρικούς ὄλων τῶν θρησκειῶν διαδοχικῶς.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ "Ολκοττ (1907), πρώτου προέδρου τῆς Θ.Ε., τὸν διεδέχθη ἡ δόκτωρ "Αννι Μπέζαντ, ἐπανεκλεγομένη συνεχῶς ἀνὰ ἑπταετίαν μέχρι τοῦ θανάτου τῆς (1933). Τρίτος πρόεδρος ἐξελέγη ὁ δόκτωρ Τζώρτζ "Αραντέηλ, ἐπίσκοπος τῆς Φιλελευθέρων Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τὴν Ἀγγλία (1934 - 1945), καί μετὰ τὸν θάνατό του ἐξελέγη πρόεδρος ὁ Ἰνδὸς φιλόσοφος Ζιναραγιαντάσα (1946 - 1953). Τὸν διεδέχθη ὁ ἐπίσης Ἰνδὸς καθηγητῆς καί φιλόσοφος Νίλακάντα Σρί Ράμ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου (1973), ὁ "Αγγλος ἐπίσκοπος Τζῶν Κόατς τὸν διεδέχθη ὡς ἑκτος παγκόσμιος πρόεδρος. Μέσα

"Άλλη άποψις τής Παγκοσμίου "Εδρας τής Θ. Ε.
 επί τοῦ ποταμοῦ "Αντυαρ.

σὲ 100 χρόνια ἔξι πρόεδροι ἀφιέρωσαν τὴν ζωὴ τους στὴν ὑπόθεση τῆς Θεοσοφίας.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ Θ.Ε.

Τέσσαρα μόνον ἔτη μετὰ τὴν ἰδρυτικὴ συγκέντρωση τῆς Νέας Ὑόρκης, ἡ Θεοσοφία ἤλθε στὴν Ἑλλάδα. Τὸ 1879 συνεστήθη στὴν Κέρκυρα ἡ πρώτη Θεοσοφικὴ Στοὰ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἰσνικὴ Στοὰ». ὑπὸ τῶν Πασκουάλε Μενελάου, Δ. Σοκόλη, Ἀλεξ. Ρομπότη, κλπ. Τὸ 1906 ἰδρύθη ἡ Ἰουδαϊκὴ Στοὰ «Μπὲν Μπερίδ» στὴν Θεσσαλονίκη, ἀλλὰ ὑπῆρξε βραχύβιος. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1914 ἰδρύθη ἡ Στοὰ «Ἐρμῆς» στὴν Ἀθήνα, μὲ συμμετοχὴ τῆς κυρίας Ἰουλίας Ἀλεξ. Διομήδους (μετέπειτα πρωθυπουργοῦ). Τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1915 ἰδρύθη ἡ Στοὰ «Ἀπόλλων» ἀπὸ τοὺς ἐξαιρετικoὺς διανοητὰς Σπυ-

ρίδωνα Νάγον, Ἰωάννην Βασιλῆν, Θ. Πλοῦμεν, Σ. Θεοχαρόπουλον. Ὁ καθηγητὴς Βασίλειος Κριμπᾶς ἱδρυσε τὸν «Πλάτων», ἐξαρτώμενον ἀπὸ τὴν Θ.Ε. Γαλλίας (Ἰούλιος 1923). Ἡ ἐν τῷ μεταξῦ ἱδρυσις καὶ ἄλλων Στοῶν (Ἀθῆνᾶ, Μπλαβάτσκι - Ὀλκοττ, Μαιτρεγια, Ὀρφεύς, Πυθαγόρας, Σωκράτης) ὠδήγησε στὴν σύσταση ἀνεξαρτήτου Θεοσοφικῆς Ἐταιρίας ἐν Ἑλλάδι, ὡς ἐθνικοῦ τμήματος τῆς παγκοσμίου Θ. Ε. μὲ πρῶτον πρόεδρον τὸν Καθηγητὴ τὴν Βασ. Κριμπᾶν.

Τὸ 1929 ἐξελέγη πρόεδρος ὁ γαῦραρχος τοῦ δικαστικοῦ Κίμων Πρινάρης, ἐπανεκλεγόμενος μέχρι τοῦ 1953, ὅποτε ἀπεσύρθη καὶ ὠνομάσθη ἐπίτιμος ἰσόβιος πρόεδρος (γεν. γραμματεὺς) καὶ ὡς τρίτος πρόεδρος ἐξελέγη ὁ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν πρόεδρος γεν. γραμματεὺς Κωστῆς Μελισσαρόπουλος, ὁ ὁ-

ποίος (μὲ ἓνα μικρὸ διάλειμμα προεδρίας τοῦ Τίμου Βρατσάνου καὶ τοῦ Γεωργίου Βλιάμου) ἔξα-

κολουθεῖ νὰ προεδρεύη τοῦ ἐθνικοῦ ἐν Ἑλλάδι τμήματος τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας.

Μία Βουδδιστική ἱστορία

Ἔνας κολασμένος εἶχε ἐργασθῆ νὰ ἐξαγνισθῆ καὶ νομίζοντας ὅτι κατάρθωσε νὰ ἀπολυτρωθῆ ἀπὸ τὶς διάφορες ἐπιθυμίες, ἐζήτησε ἀπὸ τὸν Βούδδα νὰ τὸν θγάλη ἀπὸ τὴν κόλαση.

Ἔνα σχοινὶ μὲ κόμπους κατέθηκε δίπλα του, τὸ ἔπιασε καὶ ἄρχισε ν' ἀνεβαίνει στὸν οὐρανό. Ἄλλὰ σὲ λίγο ἔνοιωσε τὸ σχοινὶ νὰ τεντώνεται πολὺ καὶ νὰ κινδυνεύη νὰ κοπῆ. Κυττάζει κάτω καὶ βλέπει καὶ ἄλλους κολασμένους ν' ἀνεβαίνουν πίσω ἀπ' αὐτόν, μὲ τὸ ἴδιο σχοινί.

«Ἔ!, φωνάζει, ἀφήστε τὸ σχοινί μου, γιατί θὰ κοπῆ!»

Ἄμεσως τὸ σχοινὶ ἐκόπηκε κι' εὐρέθηκε πάλι στὴν κόλαση, ἐνῶ μιὰ φωνὴ τοῦ ἐφώναζε:

«Δὲν εἶσαι ἀκόμη ἄξιος νὰ θγῆς ἀπὸ τὴν κόλαση. Ἔχεις ἀκόμη τὴν ἐπιθυμία τῆς προσωπικῆς σου σωτηρίας, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν σωτηρία τῶν ἀδελφῶν σου. Πρέπει, λοιπόν, ἀκόμη νὰ ἐργασθῆς καὶ νὰ μελετήσης, πρὶν φθάσης στὴν Νιρβάνα».

... "Όχι σχολείον 'Αποκρυφισμού

Ύπό τοῦ Κ. ΖΙΝΑΡΑΓΙΑΝΤΑΣΑ
Προέδρου τῆς Θ. Ε. 1946-1953

μέ κατανόηση καί φιλία, καί νά διδάξη στίς μάζες τίς μεγάλες ἀλήθειες τῆς ἠθικῆς συμπεριφορᾶς, πού ἀπορρέει ἀπό τοὺς νόμους τῆς Μετενσαρκώσεως καί τοῦ Κάρμα. Ἐτόνισε ὅτι ἡ ἀδελφότης τῶν Πρεσβυτέρων θά προτιμοῦσε νά χαθῆ ἢ Ἐταιρία, παρά νά γίνῃ σχολεῖον ἀποκρυφισμοῦ.

Τά μέλη τῆς Ἐταιρίας εἶναι σῶμα σπουδαστῶν σέ ἀναζήτησι τῆς Ἀλήθειας, καί βοηθοῦν τόν κόσμον ἐνωματώνοντας τήν Ἀλήθεια μέ τήν καθημερινή τους συμπεριφορά. Μελετοῦμε γιά νά κατανοήσωμε τήν Ζωή καί νά ὑπηρετήσωμε τοὺς συνανθρώπους μας, ὄχι γιά τήν προσωπική μας σωτηρία. Ἡ Ἑλενα Πετρόβνα Μπλαβάτσκου στήν «Φωνή τῆς Σιγῆς» διετύπωσε τό ἰδανικό μας:

Ἄφηνε τήν Ψυχὴ σου ἀνοιχτὴ σέ κάθε κραυγὴ πόνου τοῦ συνανθρώπου, καθὼς ὁ λυγρὸς ἀνοίγει τὰ πέταλά του γιά νά πιῇ τόν πρωῖνὸ ἥλιο.

Μὴν ἀφήσης τόν δυνατό ἥλιο νά ξηράνῃ στό πρόσωπό σου ἓνα δάκρυ πόνου, προτοῦ νά στεγνώσῃ τό δάκρυ στό μάτι τοῦ συνανθρώπου.

Ἄφησε τό καυτό ἀνθρώπινο δάκρυ νά πέσῃ στήν καρδιά σου καί νά μείνῃ ἐκεῖ. Μὴ τό βουκόμισῃς, ἀκόμη καί ὅταν ἡ αἰτία του ἀπομακρύνθηκε. Αὐτὰ τὰ δάκρυα, ὧ εὐσπλαχνικὴ καρδιά, εἶναι χεῖμαρροι πού ἀρδεύουν τό ἄθνατο ἔλεος.

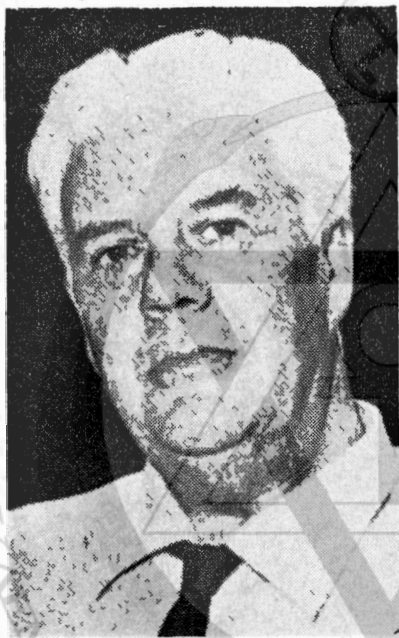
(Ἀπόσπασμα ὁμιλίας του στή Βραζιλία).

Πρέπει ν' ἀποσαφηνισθῆ ὅτι ἡ Ἐταιρία μας δὲν διδάσκει τήν ἀνάπτυξη τῶν ἀποκρύφων δυνάμεων. Μόνον μελετᾷ τήν φύση των καί τίς ἐκδηλώσεις των, γιά νά κατανοήσῃ τήν κοινὴ φύση ὄλων τῶν ἀνθρώπων, μέ ἄλλα λόγια γιά νά συνενώσῃ τοὺς ἀνθρώπους ὡς ἐκδηλώσεις τῆς Μίας Θείας Ζωῆς. Ἄλλὰ ἡ Θεοσοφικὴ Ἐταιρία δὲν εἶναι σχολεῖον ἀποκρυφισμοῦ.

Ἕνας ἐκ τῶν μεγαλύτερων διδασκάλων, γνωστός ὡς **Μάχα - Τσόχαν**, διετύπωσε τήν ἀρχὴν ὅτι ἡ Θεοσοφικὴ Ἐταιρία ὑφίσταται γιά νά φέρῃ τοὺς ἀνθρώπους ἐγγύτερα πρὸς τήν Ἀδελφότητα, νά φέρῃ τίς λευκὲς φυλὲς κοντὰ στίς ἐγχρωμες,

Ἐνώπιον τῆς εἰσόδου στὸν δεύτερον αἰῶνα

Τοῦ ΤΖΩΝ Β. Σ. ΚΟΑΤΣ
Προέδρου τῆς Θ. Ἐταιρίας

λίγοι καὶ τὰ μέσα μας εἶναι πενιχρά, ἀλλὰ δὲν ἀποδίδομε καιρίαν σημασίαν στὴν ὑλικὴ πλευρά. Ἔχομε νὰ παίξωμε ἓνα ρόλον, ὁ ὁποῖος δὲν ἐξαρτᾶται ἀπολύτως ἀπὸ τὴν ἀριθμητικὴν μας ἢ τὴν οἰκονομικὴν μας δύναμιν.

Ἡ σκέψις μας αὐτὴν τὴν στιγμὴ στρέφεται πρὸς τοὺς δύο γενναίους συνιδρυτὰς τῆς Ἐταιρίας μας, τὴν Ἐλενα Πετρόβνα Μπλαβάτσκου καὶ τὸν Χένρυ Στήηλ Ὀλκοττ, πού εἶχαν τὴν ἔμπνευση καὶ τὸ θάρρος νὰ θεμελιώσουν μιὰ ὀργάνωση παγκοσμίου ἐκτάσεως, ὡς μέσον διαδόσεως τῆς Αἰώνιου Σοφίας, βάσει ἀρχῶν δυναμένων νὰ συνδέσουν ἀδελφικὰ τὸ σύμπαν.

Καθὼς συμπληροῦνται 100 ἔτη ὑπάρξεως τῆς Θεοσοφικῆς Ἐταιρίας, θὰ ἐπερίμενε κανεὶς νὰ καυχηθοῦμε γιὰ τὶς ἐπιτυχίες μας. Αἰσθανόμεθα ὅτι εἶναι προτιμότερο νὰ εἴμεθα ἐνήμεροι γιὰ τὸ ἔργον πού ἀπομένει νὰ ἐκπληρωθῇ σ' ἕναν κόσμον πού ὑποφέρει μέσα σὲ μιὰ θάλασσα προβλημάτων. Ἡ ἀντιμετώπισις τῶν προβλημάτων αὐτῶν εἶναι καὶ δικό μας ἔργον. Εἴμεθα ὁ-

«Ἡ Ἐταιρία — ἔγραψε ἡ Ε.Π. Μπλαβάτσκου — δὲν ἔχει, ὡς σῶμα, δοξασίες σὰν δεσμευτικὰ κελύφη περίξ τῆς πνευματικῆς Γνώσεως—καὶ ἡ Θεοσοφία εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν πνευματικὴ Γνώσις, ἡ βαθεῖα οὐσία τῆς φιλοσοφικῆς καὶ θεϊστικῆς ἀναζητήσεως. Καὶ μὴν ἔχοντας ἀποδεδεγμένην δοξασία, ἡ Ἐταιρία μας εἶναι ἔτοιμη νὰ δίδῃ καὶ νὰ λαμβάνῃ, νὰ μαθαίνη καὶ νὰ διδά-

σκη, με πρακτικό πειραματισμό, άντι τής παθητικής και εϋπιστης αποδοχής ένός αναγκαστικού δόγματος. Είναι πρόθυμη ν' αποδεχθῆ κάθε αποτέλεσμα τὸ ὁποῖον εἶναι δυνατόν νά καταδειχθῆ λογικῶς και πειραματικῶς. Δέν δέχεται τίποτε διά τής απλῆς πίστεως ἀδιάφορο ποιός τὸ ἀπαιτεῖ.

Οἱ θεόσοφοι ἐφρούρησαν ζηλότυπα αὐτῆ τὴν πλατεῖα ἐνατένιση, αὐτὸ τὸ ἀνοιχτὸ πνεῦμα, αὐτῆ τὴν ἐλευθερία ἀπὸ καθε δογματικῆ ἐκθεση!

Ἐξ ἄλλου, ὁ Ὀλκοττ ἔλεγε: «Ἡ ἐκ παραδόσεως γραμμή μας ἀπαγορεύει ἐξ ἴσου στοὺς ἀξιωματούχους και τὰ μέλη τῆς Ἑταιρίας, ὑπὸ τὴν ιδιότητά τους, ν' ἀναμιγνύονται σὲ θέματα πολιτικά και νά ἐκθέτουν τὴν Ἑταιρία, λέγοντας ὅτι ἔχει, ὡς ὀργάνωσις, αὐτὴν ἢ ἐκείνην τὴν γνώμη πάνω σ' αὐτὸ ἢ ἐκείνο τὸ ζήτημα. Ἐχομε ἀπόψεις προσωπικῆς και τῆς συζητοῦμε — ἀνοιχτὰ και ἀντικειμενικὰ — ἀλλὰ κανεὶς μας δέν δικαιούται νά συσχετίσῃ τὴν Ἑταιρία. Ἡ ἱστορία ἀπέδειξε ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀπεδέχθησαν συχνὰ ψεύτικες ιδέες ὡς ἀληθινές. Τὰ δόγματα τείνουν νά ὑπονομεύσουν τοὺς φορεῖς των και στὸ τέλος τοὺς καταποντίζουν. Δέν εἶναι δικός μας αὐτὸς ὁ δρόμος. Ἐμεῖς πρέπει νά κρατοῦμε ἀνοιχτὰ τὰ μάτια μας. Διαπιστώνομε ὅτι γύρω μας ἀσκοῦνται πιέσεις γιὰ ἀλλαγῆ. Εἶναι μιὰ ἐπεξεργασία τοῦ Νόμου. Οἱ παληές μορφές τείνουν νά χαθοῦν δ-

ταν περάση ὁ καιρός των. Θὰ ἔλθουν καινούργιες κατὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ Μεγάλου Σχεδίου. Εἴμεθα κ' ἐμεῖς μέρος τῆς παγκοσμίου ἐκτάσεως μεταβολῆς, ἀλλὰ μπορούμε νά βοηθήσωμε καλύτερα μεταβάλλοντας τὸν ἑαυτὸ μας. Σ' ὅλες τῆς μεγάλες θρησκείες οἱ ἄνθρωποι με εὐγενεῖς ἀφιερώσεις καλοῦνται νά γίνουν ζωντανὰ παραδείγματα ἀγνότητος ζωῆς».

Και προχωρώντας ἐτόνιζε: «Οἱ ἐργάται τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἔχουν ἐνώπιόν των μεγάλο ἔργον νά ἐπιτελέσουν, γιὰ νά διαδώσουν τὴν μεγάλη Ἀλήθεια, πού εἶναι, δυστυχῶς ἀκόμη ἀπρόσιτη στοὺς πολλούς, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδελφοί. Ἡ Ἀδελφότης εἶναι τὸ μόνον ἔδαφος ὅπου μπορεί ν' ἀναπτυχθῆ ὁ σπόρος τῆς Σοφίας».

Πραγματικά, γύρω μας ὑπάρχει τόση πάλη και παρανόησις — πόλεμοι και φοβία πολέμων — σκληρότης, κακόβουλη φλυαρία και προκατάληψις. Ἡ κατάσταση αὐτῆ θὰ παρατείνεται ἔως ὅτου ὁ ἄνθρωπος συναισθανθῆ τὴν ἐσωτερικῆ και ἀληθινῆ ταυτότητα με τοὺς ὁμοίους του, παύοντας νά ἐνεργῆ ἀπέναντί των κατὰ τρόπον, πού θὰ προκαλοῦσε πόνον στὸν ἴδιον, ἂν οἱ ἄλλοι ἐνεργοῦσαν κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο. Ἡ ἀδελφότης παραμένει ἕνα ἀπλό ἰδεῶδες πρὸς τὴν ἀναγνώριση τοῦ ὁποίου πρέπει νά τείνει ἢ ἐργασία μας.

Ἐπάρχει ὁμως και ἕνα ἄλλο

πεδίων δράσεως, ἐπὶ τοῦ ὁποίου, μάλιστα, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἐδόθη μεγάλη δημοσιότητα, μὲ τις ἀνακαλύψεις καὶ τὰ πειράματα παραψυχολογίας καὶ ἄλλων ἐπιστημονικῶν κλάδων. Ἡ Ἐταιρία μας ἐνδιεφέρετο πάντοτε γιὰ τὴν ἀναζήτηση τῶν λανθανουσῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἀνακάλυψη τῆς ἐσωτερικῆς του φύσεως. Παρακολουθεῖ τώρα τὶς θριαμβευτικῆς διαπιστώσεις αὐτῆς τῆς πραγματικότητος.

Ἀναγνωρίζεται πλέον ὅτι μεγάλες μεταβολές ἐπῆλθαν στὰ ἑκατὸ χρόνια τῆς Θεοσοφικῆς Ἐταιρίας.

Καθὼς προχωροῦμε πρὸς τὴ νέα περίοδο τῆς παγκοσμίου ἐργασίας μας, ἄς ἀποδεχθοῦμε — παρὰ τὴν ἀνεπάρκεια τῶν δυνάμεων καὶ πόρων μας — τὸ βαρὺ, ἀλλὰ καὶ γλυκὸ φορτίο τῆς ἀποστολῆς μας, πρὸς τὸν διαφωτισμὸ καὶ τὴν τελικὴ εὐτυχία τῆς ἀνθρωπότητος.

Μὲ θάρρος καὶ θέληση, θὰ προωθηθῆ ἡ ἐργασία μας στὸν δεῦτερον αἰῶνα, διότι ἡ Θεοσοφία καὶ ἡ Ἀλήθεια εἶναι συνώνυμοι. Καὶ ἐφ' ὅσον ἔτσι εἶναι, μποροῦμε νὰ τὸ φωνάξωμε:

Ἡ ΑΛΗΘΕΙΑ ΘΑ ΝΙΚΗΣΗ!

Ἀπευθύνω μήνυμα αἰσιοδοξίας πρὸς ὅλα τὰ ἀδελφὰ μέλη: Ποιὸς θὰ μποροῦσε, τὸ 1875, νὰ προείπη πόσο μα-

κρὰ θὰ εἶχε διαδοθῆ ἡ Ἐταιρία κατὰ τὸ 1975; Καὶ ποιὸς μπορεῖ, σήμερα, νὰ προείπη τί ἐπιτεύγματα θὰ ἔχη σημειώσει κατὰ τὸ 2075;

Πρὸ πολλοῦ, οἱ Πρεσβύτεροι Ἀδελφοὶ μᾶς διεβεβαίωσαν ὅτι «καὶ μόνον τρεῖς ἄνθρωποι ἄξιοι τῆς εὐλογίας τοῦ Κυρίου ἂν μείνουν, ἡ Θεοσοφικὴ Ἐταιρία δὲν πρόκειται νὰ χαθῆ». Ἡ Ε. Π. Μ. μᾶς διεβεβαίωσε ὅτι «ἐὰν ἡ Ἐταιρία ἐπιζήση καὶ ζήση σύμφωνα μὲ τὴν ἀποστολὴ τῆς καὶ τὴν ἀρχικὴ τῆς ὠθησι, κατὰ τὰ προσεχῆ ἑκατὸν ἔτη... ἡ γῆ θὰ γίνῃ παράδεισος στὸν 21ον αἰῶνα ἐν σχέσει μὲ τὴν παροῦσα κατάσταση».

Ἄς προχωροῦμε, λοιπόν, ὁ καθένας καὶ ὅλοι μας, θαρραλέα, πρὸς προὔπαντησιν τῆς προσκλήσεως τοῦ Αὐριο, θέτοντας τὸ ἔργον αὐτὸ στὴν κορυφὴ τῶν ἐνδιαφερόντων μας καὶ διατηρῶντας σὲ πᾶν ὅ,τι πράττομε μιὰ ὑψηλὴ στάθμη ποιότητος. Ἔτσι, θὰ καταστήσωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀξίους τοῦ ἀδιαλείπτου ἐνδιαφέροντος, τὸ ὁποῖον οἱ Ἐσώτεροι Ἰδρυταὶ τῆς Ἐταιρίας μας θὰ ἀπονέμουν, ἀσφαλῶς, πρὸς ἓνα Θεοσοφικὸν Κίνημα πιστὸν πρὸς τὴν διαρκῆ ἀποστολὴ του.

Θάρρος λοιπόν, ἀδελφοί μου, μὲ Πίστη, Ἀφοσίωση καὶ Προθυμία ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ!

Ἄπο τήν Rig Veda

Οὔτε ὑπῆρχε τίποτα, οὔτε καί δέν ὑπῆρχε· οὔτε ὁ λαμπρός οὐρανός,

Οὔτε ὁ ὑπεράνω μας πλατύς τῶν οὐρανῶν ὁ θόλος.

Τί ὄλα τὰ ἐκάλυπτε; Τί τὰ ἐπροφύλασσε; Τί τὰ ἔκρυβε;

Μήπως ἢ χωρίς θυθὸ ἄβυσσος τῶν ὑδάτων;

Θάνατος δέν ὑπῆρχε — ἀλλ' ὅμως τίποτε ἀθάνατον δέν ἦταν,

Οὔτε κάτι πού ἐχώριζε τὴν ἡμέρα ἀπὸ τὴ νύκτα.

Τὸ Μοναδικὸν ἀνέπνεε, χωρίς πνοή, ἀπὸ τὸν Ἐαυτὸν του,

Οὔτε ὑπῆρχε ἄλλο κάτι ἀφ' ὅτου Αὐτὸ ὑπῆρχε,

Τὸ Σκότος ἐβασίλευε, καὶ θυθισμένα, στὴν ἀρχή, ἦσαν τὰ πάντα,

Σ' ἓνα θαθὺ σκοτάδι — σ' ἓναν ὠκεανὸ χωρίς φῶς.

Τὸ σπέρμα πού ἐκοιμόταν ἀκόμη μέσ' τὸ περίβλημά του.

Ἐνοίχτηκε, σάν Μοναδική Φύσις, ἀπὸ τὴν τρομερὴ ζέστη.

.....

Ποιὸς γνωρίζει τὸ μυστικό; Ποιὸς τὸ διεκήρυξεν ἐδῶ;

Ἄπο ποῦ, ἀπο ποῦ ἦλθεν ἢ πολλαπλῆ αὐτὴ δημιουργία;

Καὶ αὐτοὶ οἱ Θεοὶ πολὺ πιὸ ἀργὰ ἦλθαν στὴν ὕπαρξη.

Ποιὸς τὸ γνωρίζει, ἀπο ποῦ ἦλθεν ἢ ἄπειρος αὐτὴ δημιουργία;

Ἐὰν ἢ θέλησις Του ἐδημιούργησεν ἢ ἀπέσχε;

Ὁ Μέγιστος Ὀρατικός, πού εἶναι στὸν ὕψιστον τὸν οὐρανό,

Τὸ ξέρει ἀναμφιβόλως — ἀλλὰ μπορεῖ καὶ νὰ μὴ τὸ ξέρει.

Παρατηρώντας μακρὰ εἰς τὴν αἰωνιότητα. . .

Προτοῦ κατασκευασθοῦν τοῦ κόσμου τὰ θεμέλια.

.....

Ἐπῆρχες. Καὶ ὅταν ἢ ὑπόγεια ἢ φλόγα,

θραύοντας τὴ φυλακὴ τῆς, θὰ καταστρέψῃ τοῦ κόσμου τὴ μορφή,

Σὺ θὰ ὑπάρχῃς ἀκόμη, ὅπως καὶ ἄλλοτε ὑπῆρχες.

Μεταβολὴ δέν θὰ γνωρίσης, ὅταν ὁ χρόνος πιά δέν θὰ ὑπάρχῃ.

ἜΩ ἀτέρμων σκέψις, ὦ Θεία Αἰωνιότης!

ΤΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΥΠΑΡΞΕΩΣ

Της ΕΛΕΝ ΒΑΣΑΝΤΑ ΖΑΧΑΡΑ

Ποιός είμαι; 'Από ποῦ ἦλθα; Γιατί εἶμ' ἐδῶ και ποῦ πηγαίνω; Αὐτὰ τὰ ἐρευνητικὰ ἐρωτήματα ἔχουν βασανίσει τις σκέψεις τῶν ἀνθρώπων σὲ κάθε ἐποχή, και οὔτε ἡ ἐπιστήμη οὔτε ἡ θρησκεία κατῶρθωσαν νὰ τὰ ἐξηγήσουν πλήρως.

Στὴ Δύση γιὰ πολλὲς ἑκατονταετηρίδες ἐπικρατοῦσε ἡ πίστις ὅτι ὁ ἀνθρώπος ζῆ μόνον μιὰ ζωὴ πάνω στὴ γῆ. Κατὰ τὴν ἀποψη τῆς ὀρθοδόξου θρησκείας εἶναι μιὰ εἰδικὴ δημιουργία τοῦ Θεοῦ

και ἡ κατάστασις τῆς μελλούσης ζωῆς του ἐξαρτᾶται ἀπὸ τις γῆινες πράξεις του. 'Αλλὰ αἱ ἐξελικτικαὶ θεωρίαι ποῦ ἀνεπτύχθησαν ἀπὸ τὴν ματεριαλιστικὴ ἐπιστήμη τὰ τελευταῖα ἑκατὸ χρόνια ἀπέρριψαν εὐρύτατα αὐτὲς τις ἀντιλήψεις. 'Ο ἀνθρώπος ἐθεωρήθη ἀπλῶς ἓνα βιολογικὸ προϊόν τῆς ἐξελικτικῆς πορείας, και ὁ θάνατος, τὸ τέλος τοῦ ἀτόμου. Οὐδεμίαν ἐκατέρωθεν παρέχεται ἐνίσχυσις στὴν θεωρία τῆς προϋπάρξεως ἢ ἐξήγησις γιὰ τις ἀνισότητες τῶν ἀνθρωπίνων συνθηκῶν.

Στὴν 'Ανατολικὴ σκέψη, μὲ τις διδασκαλίαι τῆς γιὰ μετενσάρκωση και Κάρμα, μποροῦν νὰ βρεθοῦν μερικὰ ἀπὸ τὰ ἄλλως ἐλλείποντα στοιχεῖα τοῦ αἰνίγματος τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως. Αὐταὶ αἱ ἀντιλήψεις ἐξηγοῦν τὴν ἐξελικτικὴ πορεία και μετακινοῦν τὴν σύγκρουση ποῦ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὴν ἐπιστήμη και τὴν θρησκεία. Μιὰ πνευματικὴ διάστασις προστίθεται στὴν θεωρία τῆς ἐξελίξεως, χωρὶς νὰ ἀρνηται τὴν φυσικὴ ἀπόδειξη, τόσοσ δὲ ἡ ζωὴ, ὅσον και ὁ θάνατος ἐμφανίζονται ὑπὸ εὐρύτερη ἀποψη.

'Η ἀφύπνισις τῶν ἰδεῶν αὐτῶν στὴν Δύση ἦταν μέρος τοῦ ἔργου ποῦ ἀνέλαβε ἡ Μπλαβάτσκι και οἱ πνευματικοὶ τῆς Διδάσκαλοι,

μέσω τῆς Θεοσοφικῆς Κινήσεως, πρὶν ἑκατὸ χρόνια. Αὐτὴ ἢ προσπάθεια εἶχε ἓνα βαθὺ ἀποτέλεσμα πάνω στὴ δυτικὴ σκέψη.

Ἡ ὁλοκληρωτικὴ σύλληψις τοῦ μεγαλείου τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως μπορεῖ νὰ εἶναι πέραν τῶν δυνάμεών μας, ἀλλὰ μιὰ ἀπέραντη κι' ἐξαιρετικὴ ἀποψὶς ἀνοίγεται ὅταν ὑπολογίσουμε τὴν θεωρίαν τῆς μετενσαρκώσεως. Τοῦτο συμβαίνει ἰδίως ὅταν τὴν ἐξετάσουμε μέσα στὴν πλοκὴ ἐνὸς παγκοσμίου κύκλου ποὺ περιλαμβάνει κάθε ἐκδήλωση. Ἴσως πουθενὰ ἀλλοῦ δὲν ἐμφανίζεται σὲ μεγαλύτερη προοπτικὴ ἀπὸ τὶς τρεῖς βασικὲς προτάσεις τῆς ἐσωτερικῆς φιλοσοφίας, ποὺ ἐκτίθενται στὸ μεγάλο ἔργον τῆς Μπλαβάτσκυ «Ἡ Μυστικὴ Διδασκαλία», ποὺ ἐδημοσιεύθη τὸ 1888. Ἐκεῖ, μέσα σὲ λίγες παραγράφους ὑπάρχουν προεκτατικὲς ἀντιλήψεις ποὺ παρέχουν τοὺς κρίκους, τόσο ζωτικὰ ἀναγκαίους στὴν συμπλήρωση τῆς ἀπόψεως τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ τὸν ἑαυτὸ του καὶ γιὰ τὸν κόσμον.

Πρὶν φθάσῃ στὶς προτάσεις, τὸ Προοίμιον εἰσάγει μιὰν ἀρχὴν ποὺ εἶναι βασικὴ στὸ ὅλον ἐσωτερικὸ σύστημα: Ὑπάρχει «Μία Ζωή», αἰώνια, ἀόρατη, ἀλλ' ὅμως πανταχοῦ παροῦσα, χωρὶς ἀρχὴν ἢ τέλος... Τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται μὲ διάφορες λέξεις στὴν πρώτη βασικὴ πρόταση, ἢ ὅποια ὁμιλεῖ γιὰ «μια πανταχοῦ Παροῦσα, Αἰώνια, Ἀπέραντη καὶ Ἀμετάβλητη ΑΡΧΗ». Ἡ Μία Ζωὴ εἶναι ἢ Μία αὐτο-ὑπάρχουσα Πραγματικότης, τὸ Ἀπόλυτον.

Ἡ δευτέρη βασικὴ πρότασις τῆς Μυστικῆς Διδασκαλίας ἀνα-

φέρεται στὴν κυκλικὴ φύση «ἀναρρίθμητων Συμπάντων ἀκατάπαυστα ἐκδηλουμένων καὶ ἐξαφανιζομένων» μέσα στὸ ἀπεριόριστον πεδῖον τοῦ ἐνὸς Αἰωνίου Σύμπαντος, τὴν ἀπόλυτη καθολικότητα τοῦ νόμου τούτου τῆς περιοδικότητος, τῆς πλημμυρίδος καὶ ἀμπώτιδος, ροῆς καὶ ἐκροῆς, τὸν ὅποιον (νόμον) ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη παρατήρησε καὶ ἀνέγραψε σ' ὅλα τὰ τμήματα τῆς φύσεως.

ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΑΠΟΔΗΜΙΑ

Σ' αὐτὲς τὶς δύο περιεκτικὲς φράσεις παριστάμεθα μὲ δέος, στὴν περιλαμβάνουσα τὰ πάντα εἰκόνα τοῦ Σύμπαντος. Ὑπάρχει Μία Ζωὴ καὶ τούτῃ ἢ Μία Ζωὴ εἶναι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ὁ ἄνθρωπος στὴν ἐνδότατη οὐσία του ταυτίζεται μὲ τὴν Παγκόσμια Ὑπερ-Ψυχὴ, μιὰ ὄψη τῆς Ἀγνωστικῆς Ρίζας. Ἐν τούτοις, σύμφωνα μὲ τὴν κυκλικὴν δρᾶση, ὁ ἄνθρωπος ξεκινάει μιὰ ἐξελικτικὴ ἀποδημίαν, ποὺ τὴν κυβερνᾷ ὁ Καρμικὸς Νόμος.

Ὁ Καρμικὸς Νόμος εἶναι ἢ παγκόσμια ἀρχὴ τοῦ αἰτίου, ποὺ λειτουργεῖ σὲ κάθε πεδῖον ἐκδηλώσεως καὶ ἐφαρμόζεται στὰ σύμπαντα, καθὼς καὶ σ' ὅλα τὰ ὄντα. Κάθε δρᾶσις παράγει τὴν ἀντίδρασή της ἢ ἀποτέλεσμα κι' ἔτσι βλέπομε τὸν Νόμον νὰ ἐνεργῇ ὡς μιὰ διαδοχὴ ἀλληλένδετων αἰτιῶν καὶ ἀποτελεσμάτων.

Τὸ Κάρμα περιγράφεται ἐπίσης ὡς ἢ ἀρχὴ τῆς ἁρμονίας, ἐπειδὴ τείνει νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ἰσορροπία καὶ ἐπομένως εἶναι ἐπίσης ἓνας νόμος δικαιοσύνης καὶ εὐθύτητος.

Καθώς τὸ κύμα ζωῆς κινεῖται ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα ἢ λεπτότερα πεδία τοῦ πνεύματος πρὸς τὰ χαμηλότερα ἢ πυκνότερα πεδία τῆς ὕλης, ἢ συνείδησις εἶναι φυλακισμένη σὲ πυκνές μοοφές, ὅποτε βαθμηδὸν μέσω τῆς ἐξελικτικῆς πορείας ἀρχίζει νὰ ἐλευθερώνεται, κινουμένη ἀπὸ τὸ ὀρυκτόν, ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ φυτικὸν καὶ ζωϊκὸν βασιλεῖον, πρὸς τὸ ἀνθρώπινον. Ἡ πορεία εἶναι πολυσύνθετη καὶ συνεπάγεται πολλοὺς κύκλους, ἄπειρους αἰῶνες χρόνου, καὶ τὴν ἀλληλεπίδραση πολυπληθῶν ὄντων καὶ δυνάμεων τῆς φύσεως, ὄρατῆς καὶ ἀοράτου.

“Ὅταν ἡ ζωὴ εἰσέρχεται στὸ ἀνθρώπινον βασιλεῖον, ἢ ἀτομικότης προβάλλει, ἢ αὐτο-συνείδησις ἀναπτύσσεται, καὶ ἡ ἐκλογή καθίσταται δυνατὴ. Τότε ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὑποκείμενος στὸ Κάρμα κατὰ νέο τρόπο· οἱ προσπάθειές του «αὐτο-παροτρύνονται καὶ αὐτο-ἐπινοοῦνται», καθὼς ἀνέρχεται ἢ συνείδησίς του ἀνάμεσα ἀπ’ ὅλους τοὺς βαθμοὺς τῆς ἀντιλήψεως. Αὐτὸ μᾶς ὀδηγεῖ στὸ πολὺ δύσκολο θέμα τοῦ πεπρωμένου καὶ τῆς ἐλευθέρως βουλήσεως. Ἡ ἀποδημία γιὰ κάθε ψυχὴ λέγεται ὅτι εἶναι ὑποχρεωτικὴ (αὐτὸ εἶναι τὸ πεπρωμένον μας,μποροῦμε νὰ ποῦμε), εἶναι μέρος τοῦ παγκόσμιου Κάρμα. Ἄλλὰ μαθαίνομε ὅτι, ἀφοῦ ἀποκτήσωμε τὴν ἀτομικότητα, εἴμαστε ἐπεύθυνοι γιὰ τὴν ἐξέλιξή μας. Ὁ παράγων τῆς ἐλευθέρως θελήσεως ἔχει εἰσέλθει, κ’ αὐτὸ εἶναι θέμα, βέβαια, τοῦ νόμου τοῦ Κάρμα. Λέγει ἡ Μυστικὴ Διδασκαλία : «Ἡ περιστροφικὴ διδασκαλία τῆς

Ἐσωτερικῆς Φιλοσοφίας δὲν δέχεται προνόμια ἢ εἰδικὰ δῶρα στὸν ἄνθρωπο, ἐκτὸς ἀπ’ τὰ κερδισμένα ἀπὸ τὸ Ἐγὼ του μέσω προσωπικῆς προσπάθειας καὶ ἀξίας ἀνάμεσα ἀπὸ ἐκτεταμένους σειρὲς μετεμψυχώσεων καὶ μετενσαρκώσεων».

Ἀπ’ αὐτὴ τὴν εὐρεῖα προοπτικῆ, οἱ ἀγῶνες, οἱ λύπες καὶ οἱ χαρὲς τῆς ζωῆς φαίνονται λιγώτερο μάταιες. Καὶ φαίνεται ὅτι ἡ κατατριβὴ τέτοιας πείρας εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ τὴν ἐξέλιξή μας ἀνάμεσα ἀπὸ πολλὰς ζωές. Ἀκριβῶς ὅπως τὰ ὀρυκτὰ, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα ἐπιζοῦν μὲ τὸ νὰ προσαρμῶζονται στὸ περιβάλλον τους, ἔτσι κ’ ὁ ἄνθρωπος μαθαίνει καὶ ἀναπτύσσεται ἀνάμεσα ἀπὸ πείρες μὲ πολλὰς καλλιέργειες, σὲ πολλὰς χώρες καὶ ἔθνικες ομάδες, σὲ ἀρσενικὰ ἢ θηλυκὰ σώματα, καὶ κατὰ διάφορες περιόδους τῆς ἱστορίας, θεμελιώνοντας ἰδιότητες καὶ ἱκανότητες, ἀποκαλύπτοντας λαθάνουσες δυνάμεις τοῦ σώματος, συγκίνηση νοῦ καὶ πνεύματος, κινούμενος σ’ αὐτὴ τὴν κατάστασι πού ἐκφράζεται στὴ Βίβλο «εἰς μέτρον ἡλικίας» τοῦ τελείου ἀνθρώπου.

Ἀναφερομένη στὴν παγκοσμιότητα τοῦ νόμου τῆς περιοδικότητος, ἡ Μπλαβάτσκι δίδει ὡς παράδειγμα τὸν διαφορισμὸ ἡμέρα καὶ νύχτα, ζωὴ καὶ θάνατος, ὕπνος καὶ ἐγρήγορις. Τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχει γίνει ἐκτεταμένη ἔρευνα μέσα σὲ κύκλους καὶ ρυθμούς, καὶ βρῆκαν ὅτι μιὰ ρυθμικὴ διακύμανσις χαρακτηρίζει τὰ φαινόμενα τοῦλάχιστον 36 κλά-

δων μορφώσεως, όπως: 'Αστρονομίας, Φυσικής, Ωκεανολογίας, βακτηριολογίας, κλιματολογίας, γήινου μαγνητισμού, φυσιολογίας, βοτανικής, ιστορίας, κοινωνιολογίας, οικονομικών. 'Ο 'Εδγαρδ Ντιούη, Πρόεδρος τῆς 'Ιδρύσεως 'Ομάδος για τὴ Μελέτη τῶν Κύκλων ἐξαρτωμένης ἀπ' τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Πίτσμπουργκ, ἀποφαίνεται: «'Ο ἀριθμὸς τῶν φαινομένων στὰ ὁποῖα ἡ κυκλικὴ συμπεριφορὰ ἔχει παρατηρηθῆ, εἶναι τόσο μεγάλος, πὺ θὰ ἐλέγαμε ὅτι ἡ συμπεριφορὰ αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι ἕνα βασικὸ χαρακτηριστικὸ τῆς φύσεως».

'Εκτὸς ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς κύκλους τῆς φύσεως, πὺ παρετηρήθησαν στὸν παλμὸ τῆς γῆς, σὲ ἡλιακοὺς ρυθμοὺς, παλίρροιες, ἐποχές, καὶ σ' ἄλλες κατευθύνσεις, ὑπάρχουν πολυάριθμοι ρυθμοὶ πὺ ἐπηρεάζουν τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο. Αὐτοὶ περιλαμβάνουν τὴν αἰσθησὴ τοῦ χρόνου, τὰ βιολογικὰ ὠρολόγια, τοὺς φυσικοὺς ρυθμοὺς στὸ νευρικὸ σύστημα, τὴν καρδιά, τὸν κυματισμὸ τοῦ σφυγμοῦ, τὸ ἀναπνευστικὸ μέτρο, τοὺς σεξουαλικοὺς κύκλους, τοὺς τύπους τῶν συγκινήσεων, τὸν κύκλο ἐνεργείας, πόλεμο καὶ εἰρήνη, ἐγκλημα, καὶ ἄλλες ὅψεις τῆς ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς.

ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΕΣ

Εἶναι λοιπὸν φανερὸ ὅτι μέσα στὴ φύση ὑπάρχουν μεγάλοι καὶ μικροὶ κύκλοι, πὺ εἶναι καταπληκτικὰ ἀλληλένδετοι. 'Επομένως, δὲν εἶναι δύσκολο νὰ ἐπεκτείνωμε αὐτὴ τὴν ἀποψη καὶ νὰ συλλάβωμε τὴν ἰδέα μιᾶς ρυθμι-

κῆς πορείας δράσεως καὶ ἀναπαύσεως, πλημμυρίδος καὶ ἀμπώτιδος, καθόδου καὶ ἀνόδου, τῆς κινήσεως ἀπὸ μέσα πρὸς τὰ ἔξω καὶ ἐπιστροφῆς, ἐκπνοῆς καὶ εἰσπνοῆς. Τοῦτο κυβερνᾷ τὸ σύνολον τῆς ἐκδηλώσεως, ἀπὸ τὰ σύμπαντα μέχρι τὰ ἄτομα καὶ περιλαμβάνει τὸν ἄνθρωπο. Κάθε κύκλος εἶναι πλήρης ἐν ἑαυτῷ, ἐνῶ συγχρόνως εἶναι μέρος ἑνὸς εὐρυτέρου κύκλου. Π. χ., κάθε κύτταρο στὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἔχει τέδική του ζωὴ καὶ ὅμως εἶναι μῆρος τοῦ φυσικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ πειραματίζεται τὸν κύκλο τους. 'Ἐτσι, ὅλοι οἱ κύκλοι τῆς φύσεως εἶναι συνδεδεμένοι σὲ μιὰ ἀτέλειωτη ἀλυσίδα αἰτίου, πὺ δὲν ἔχει καταληπτὴ ἀρχὴ ἢ τέλος.

'Ἐσωτερικὲς μεταβολὲς περιλείονται ἐπίσης στὴν ἐξελικτικὴ πορεία. Μὲ κάθε ἐξωτερικὴ καὶ ἐσωτερικὴ κίνηση ὑπάρχει (μεταφορικὰ μιλώντας) μιὰ κίνησης ἐξωτερικῆ, πὺ σημαίνει αὐξηση καὶ ἐπέκταση.

Τώρα πλέον ἀνεγνωρίσθη ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη ὅτι ὁ ἄνθρωπος χρησιμοποιεῖ μόνον ἕνα πολὺ μικρὸ τμήμα τῆς δυναμικότητός του. Αἱ αἰσθητικαὶ ἱκανότητες, ὁ ἐγκέφαλος καὶ ἄλλες ιδιότητες ἔχουν τεράστιες δυνατότητες. Ἀλλά, ἀπὸ τὴ θεοσοφικὴ ἀποψη, ἀκόμη καὶ αὐτὲς ἀντιπροσωπεύουν μόνον ἕνα τμήμα τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου πὺ παραμένουν ἀφυπνισμένες. 'Ο ἄνθρωπος φαίνεται σὰν μιὰ ἀντανάκλαση τοῦ Μακροκόσμου, καὶ ἔχει μέσα του λανθάνουσες τὶς δυνάμεις ὀλοκλήρου τοῦ σύμπαντος, τοῦ ὁποῖου εἶναι μέρος. Τὸ νὰ ἀναπτύξῃ αὐ-

τές τις δυνάμεις είναι ο σκοπός της εξέλιξέως του, και η έννοια πίσω απ' την πορεία της μετενσαρκώσεως.

Οι άνθρωποι δεν έχουν καμμιά ανάμνηση ότι έζησαν πριν, επειδή με κάθε νέα γέννηση το άτομον λειτουργεί με νέο μηχανισμό έγκεφάλου. Συγχρόνως δεν είναι σπάνιο να έχουν την αίσθηση ότι έχουν συναντήσει φίλους ή συγγενείς πριν, και να αναγνωρίζουν μέρη σαν να ζούσαν εκεί σε κάποια προηγούμενη εποχή. Επίσης κατά την πορεία της μαθήσεως μπορεί να έχουν την αίσθηση ότι γνωρίζουν ήδη ένα ιδιαίτερο θέμα. Αυτές οι έμπειρίες θα μπορούσαν να παραστήσουν υπαινιγμούς από το παρελθόν. Υπάρχουν επίσης ιδιότητες, ικανότητες και χαρακτήρες, με τους οποίους γεννιώμαστε και που έξηγούνται μόνο εν μέρει με την κληρονομικότητα, αλλά που θα μπορούσαν να είναι από προηγούμενη πείρα.

Επίσης η ιδιοφυία του παιδιού προβλέπει την πιθανή απόδειξη της μετενσαρκώσεως. Ο Μόζαρτ ο οποίος άρχισε να συνθέτη σε ηλικία τεσσάρων ετών, θεωρείται κλασικό παράδειγμα. Γεννήθηκε μέσα σε οικογένεια μουσικών και επομένως η κληρονομικότης και το περιβάλλον ήσαν ουσιαστικές παράγοντες, αλλά φαίνεται ότι υπήρχε σ' αυτόν μια έμφυτη ικανότης, η οποία του έδωσε αυτή την πρόσθετη ιδιότητα η μεγαλοφυία. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η κληρονομικότης δεν προσφέρει την εξήγηση, όπως με τον Ισαάκ Νεύτωνα. Οι γενεαλόγοι που έχαραξαν την προέλευσή του δεν μπόρεσαν ν' ανακαλύψουν από

που έπήγασε η μαθηματική του μεγαλοφυία.

Μπορούμε να βρούμε πολλά πρόσφατα παραδείγματα, έκπληκτικά για τη νεότητά. Η Ίσαβέλλα Τόμσον, στις Η.Π.Α., σε ηλικία τεσσάρων ετών μπόρεσε να λύση προβλήματα τριγωνομετρίας και να διαβάση προχωρημένα κείμενα μαθηματικών και αστρονομίας. Ο Σενάκα Σεναναγιαάκε απ' την Κεϋλάνη ζωγράφιζε λαμπρά στα έπτά του χρόνια και παρουσίασε έργα που τα ανέφεραν ο Μονέ, ο Βάν Γκχγκ, ο Σίσλεϋ, ο Πικάσσο και οι όπαδοί της αφηρημένης τέχνης. Ένα παιδί στην Κορέα, ο Κιν Ούγκ Γόγκ, διάβαζε κι' έγραφε και μιλούσε Κορεάτικα, Κινεζικά και Γερμανικά από πεντέμιση χρονών. Ο Τζέφρεϋ Χάρτ, ένας μαύρος φυσιοδίφης, έγινε δεκτός από Αμερικανικό Μουσείο της Φυσικής Ιστορίας στη Νέα Υόρκη για να κάνη έρευνες εκεί, στην ηλικία των 8 ετών, με μια κατανόηση και φρασεολογία σπάνια σ' ένα τόσο νέο.

Άλλοι εκθέτουν διάφορα έπιπεδα διαφωτίσεως και πνευματικότητος. Μερικοί έχουν λίγη αντίληψη, ενώ άλλοι έχουν πολύ ανεπτυγμένες διάνοιες. Άλλοι είναι εγκληματίες και άλλοι είναι άγιοι. Τουτό υποδηλοΐ διάφορα στάδια αναπτύξεως πάνω στην εξέλικτική άτραπό.

Αν και γενικά οι άνθρωποι δεν έχουν άμεση μνήμη ότι έζησαν πριν, υπάρχουν εξαίρέσεις, κι' ένα περιεχόμενο έκπληκτικής μαρτυρίας από ανθρώπους που είχαν μια τέτοια πείρα, κάτι που συνέβη σ' αυτούς τους ίδιους η σε κάποιον

άλλον γνωστό τους. Φαίνεται ότι παιδιά πέθαναν μικρά μπορεί κάποτε να μετενσαρκωθούν σύντομα και να φέρουν μερικές αναμνήσεις από άλλοτε.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΕΠΙΒΙΩΣΕΩΣ

Ο Δρ. Γιάν Στήβενσον, επίτιμος Καθηγητής της Νευρολογίας και Ψυχιατρικής στο Πανεπιστήμιο της Βιρτζίνια, Η.Π.Α., έδημοσίευσε το 1960 ένα δοκίμιο με τίτλο «Απόδειξεις Έπιβιώσεως από Διεκδικούμενες Αναμνήσεις Προηγούμενων Ένσαρκώσεων».

Ο Καθηγητής αυτός αναφέρει ότι έχει μελετήσει εκατοντάδες άφηγής διεκδικούμενων άναμνήσεων από προηγούμενες ζωές, καθώς και περιπτώσεις εκείνων που είχαν φανερές άναμνήσεις από τόπους κι έχουν πειογράψει ώρισμένα περιστατικά, γά τα όποια τó πρόσωπο δέν είχε προηγούμενη γνώση.

“Έξη χρόνια άργότερα παρήγαγε ένα μεγαλύτερο έργο, «Έξοχι Περιπτώσεις Υποδηλωτικής Μετενσαρκώσεως».

Ταξίδεψε σέ διάφορες χώρες για να μελετήσει περιπτώσεις από πρώτο χέρι — άλλοτε μόνος και άλλοτε με συναδέλφους — εξετάζοντας τά πρόσωπα και τις οικογένειές τους, φίλους και γείτονες, έρευνώντας σημειώσεις και διαπιστώνοντας έκθέσεις. Αναφέρει περίπου 600 περιπτώσεις, από τις όποιες αυτός και οι συνάδελφοί του έχουν εξετάσει τó ένα τρίτον. “Η Μετενσαρκώσεις είναι μιá παληά πίστις και ένα μέρος τής θρησκευτικής άπόφωας τών περισσότερων ανθρώπων στόν κόσμο, ιδιαίτερα τών Ίνδών και

Βουδδιστών, που τήν συνδυάζουν με τó νόμο του Karma, του αίτιου και άποτελέσματος, που ρυθμίζει τις συνθήκες μέσα στις όποιες έχουν γεννηθεί.

Στή Δύση επίσης, πολλοί διανοούμενοι βρήκαν τήν αντίληψη τής άναγεννήσεως λογική. Μεταξύ αυτών ό Πλάτων, ό Πυθαγόρας, ό Σοπενχάουερ, ό Σβάιτσερ, ό Βενιαμίν Φραγκλίνος, ό Ουάιτ Ουίτμαν και ό Θωμάς Έδισων.

“Η Βίβλος έχει περικοπές και στήν Παλαιά και στήν Καινή Διαθήκη, που σημαίνουν ότι μιá παραδοχή τής μετενσαρκώσεως ύπήρχε στήν άρχή τής Χριστιανικής περιόδου. Αναφέρεται επίσης στα γραφόμενα τών πρώτων Πατέρων τής Έκκλησίας, μεταξύ τών όποιων του Όριγένους. Άλλά ή άπόρριψις από τήν Σύνοδο τής Κωνσταντινουπόλεως τó 553 τής προυάρξεως, και συνεπώς τής μετενσαρκώσεως, έπέδρασε φοβερά στή σκέψη εκατομμυρίων ανθρώπων στις επόμενες εκατονταετηρίδες.

Ποιό είν' εκείνο που συνεχίζεται μετά θάνατον; Ο σπουδαστής τής Θεοσοφίας θάλεγε: ό Έαυτός, για τόν όποιο τó σώμα ύπήρξε ένα έργαλειό, άπλώς.

“Η ύλιστική άποψις είναι ότι ή συνείδησις άποτελεί ένα προιδόν τών έγκεφαλικών κυττάρων κι επομένως εξαφανίζεται με τόν θάνατο. Και όμως, έκτός από τήν άπόδειξη τής μετά θάνατον έπικοινωνίας, έρχεται μιá πλατειά μαρτυρία — από εκείνους που εξασκοούν τήν γιόγκα και τόν διαλογισμό — τής δυνατότητος να κατανοήση κανείς τόν έαυτό

του ως ένα κέντρο συνειδήσεως που ἐργάζεται διὰ μέσου τοῦ σώματος, ἀλλὰ χωριστά ἀπ' τὸ σῶμα, τις συγκινήσεις, ἀκόμα καὶ τὸν ἴδιο τὸ νοῦ.

Ἐπάρχει κάποια ἐπιστημονικὴ ἀπόδειξις πού δείχνει τὸν νοῦ καὶ τὸν ἐγκέφαλο νὰ εἶναι διαχωρισμένοι. Ὁ σερ Τζῶν Ἐκκλες, διακεκριμένος Αὐστραλὸς νευροφυσιολόγος, ἔχει περιγράψει τὴν πείρα ἀσθενῶν πού ὑπέστησαν ἐγχείρηση ἐγκεφάλου, πού ἔχουν συνείδηση, ἔτσι ὥστε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐγχειρήσεως νὰ μπορῇ νὰ ἐκτιμηθῇ. "Ὅταν ὁ ἐγκέφαλος εἶναι ἐκτεθειμένος, ἡ ἠλεκτρικὴ διέγερσις τοῦ κινητῆρος πού παρέχεται ἀπὸ τὸν χειρουργὸ κάνει τὸ χέρι ἢ τὸ πόδι τοῦ ἀρρώστου νὰ κινῆται ἀκόμα κι' ἂν δὲν τὸ ἤθελε.

Ὁ Δρ. Τιούντορ Ἐδμουντ, γράφοντας γιὰ τὸν διαχωρισμὸ νοῦ καὶ ἐγκεφάλου, ἀναφέρεται στὰ ἐγκεφαλικά κύματα πού καταγράφονται στὸν ἠλεκτροεγκεφαλογράφο κατὰ τὴν ὑπνωση. Ὁ νοῦς ἐνὸς ὑποκειμένου ξεγελιέται μὲ τὴν ὑποβολὴ τοῦ ὑπνωτιστοῦ ὅτι τὰ μάτια εἶναι κλειστά, ἐνῶ εἶναι πράγματι ἀνοιχτά. Ἐνεργεῖ σὰν νὰ εἶναι τυφλός, ἐνῶ ὁ ἐγκέφαλος καταγράφει πάνω στὸν ἠλεκτροεγκεφαλογράφο ὅτι τὰ μάτια εἶναι ἀνοιχτά καὶ βλέπουν. Αὐτὸ δείχνει ὅτι ὁ νοῦς ἐνεργεῖ ἀνεξάρτητα.

Ἐπάρχει ἐπίσης ἡ μαρτυρία πολλῶν ἀνθρώπων πού εἶχαν πειραματισθῆ ἔξω ἀπ' τὸ σῶμα, ταξιθεύοντας κατὰ τὴν ὥρα τοῦ ὕπνου, καὶ μεταγενέστερα διαπιστώνοντας ὅ,τι εἶχαν δεῖ.

META ΘΑΝΑΤΟΝ

Οἱ Διορατικοὶ ἀναφέρουν ὅτι, ἐνῶ τὸ κέντρο τῆς συνειδήσεως φαίνεται νὰ εἶναι στὸν ἐγκέφαλο, ὑπάρχει ἓνα μαγνητικὸ κέντρο ζωῆς στὴν καρδιά, καὶ καθὼς ὁ θάνατος πλησιάζει, αὐτὸ κινεῖται ἀπ' τὴν καρδιά στὸν ἐγκέφαλο. Ἀναφέρουν γιὰ ἓνα μαγνητικὸ νῆμα πού συνδέει τὴν ψυχὴ μὲ τὸ σῶμα καὶ τὴν ἐπαναφέρει μετὰ τὸν ὕπνο καὶ τις ἄλλες μορφὲς τοῦ ἀσυνειδήτου. Ἀλλὰ τὸ νῆμα τοῦτο θραύεται κατὰ τὸν θάνατο, ὁπότε δὲν εἶναι δυνατὸν γιὰ τὴν ψυχὴ νὰ ξαναμπῇ καὶ νὰ καταλάβῃ τὸ σῶμα. Τοῦτο τὸ μαγνητικὸ νῆμα παρομοιάζεται μὲ τὸ ἀργυρὸ κορδόνι στὸν Ἐκκλησιαστή, ὅπου ἀναφέρεται ὁ θάνατος.

Ἀπ' τὴν ἀπόκρυφὴ ἀποψη, ἡ μετάστασις λέγεται ὅτι εἶναι εἰρηνικὴ γιὰ τὸ ἄτομο, ἂν καὶ τὸ σῶμα του φαίνεται νὰ ὑποφέρει. Τοῦτο ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ μιὰ δίχρονη ἐξέταση στὴν ἐπιθανάτιο κλίνη ἀπὸ νοσοκόμες καὶ γιατροὺς καθοδηγούμενους ἀπὸ τὸν Δρα Κάρλ Ὅσις, διευθυντὴ ἐρεῦνης τοῦ Ἰδρύματος Παραψυχολογίας. Διεπίστωσαν ὅτι μὲ τοὺς σοβαρὰ ἄρρωστους ἢ ἀποχώρησις βοηθεῖται συνήθως ἀπὸ ὄραματα καὶ πείρες πού τοὺς βοηθοῦν νὰ περάσουν εἰρηνικά. Ὁράματα καὶ ψευδαισθήσεις θρησκευτικῶν εἰκόνων ἢ ὠραίων σκηνῶν, παρακολούθησαν σὲ 884 περιπτώσεις. Ὅπτασιές προσώπων παρουσιάστηκαν σὲ 1.370 περιπτώσεις. Στις περισσότερες παρουσιάζοντο πρόσωπα πού εἶχαν ἤδη πεθάνει, συνήθως γνωστά. Αὐτὲς οἱ πείρες τείνουν νὰ ἐνισχύσουν τὴν ἰδέα πού βρίσκεται στὴ θεοσοφικὴ φι-

ολογία ότι εκείνοι που πεθαίνουν βoηθoύνται στη μετάσταση.

Σύμφωνα με την απόκρυφη διδασκαλία, την ώρα του θανάτου, καθώς τὸ Ἐγὼ (ὁ Ἐαυτὸς) ἀρχίζει νὰ ἀποσύρεται ἀπὸ τὸ φυσικὸ σῶμα, τὸ ἄτομον ἐπιθεωρεῖ τὴν ζωὴ του: Σὰν σὲ ὄνειρο, τὰ γεγονότα μιᾶς ζωῆς, μετὰ τὴν ἐλάχιστη λεπτομέρειά τους, παρατάσσονται μετὰ τὴν μεγαλύτερη τάξιν στὸ ὄραμά μας σὲ λίγα δευτερόλεπτα. Ἄνθρωποι ποὺ ἔφθασαν στὴ στιγμή τοῦ θανάτου καὶ ξανάζησαν, ἐπιβεβαιώνουν μιὰ τέτοια ἐμπειρία.

Οἱ ἀρχικὲς ἐκθέσεις στὴ Θεοσοφικὴ Ἐταιρία, ποὺ ἀφοροῦν τὴν πορεία μετὰ θάνατον, δόθηκαν στὶς Ἐπιστολὲς τῶν Μαχάτιμας πρὸς τὸν Α. Π. Σίννερ, οἱ ὁποῖες δημοσιεύθηκαν ἀργότερα. Αὐτὲς ἀναφέρουν ὅτι μετὰ τὴν ἀποσύνθεση τοῦ φυσικοῦ σώματος, συμβαίνει ἐπίσης ἡ ἀποσύνθεσις τοῦ λεπτοῦ ἀντιτύπου του ποὺ ὀνομάζεται «διπλοῦν αἰθερικόν» (τὸ ὁποῖον μπορεῖ ἀργότερα νὰ ἐμφανιστῆ, σὰν ἓνα φάσμα) καὶ τοῦ στοιχείου τῆς ζωῆς, ποὺ λέγεται Πράνα. Γιὰ τὸ Ἐγὼ ἀκολουθεῖ μιὰ περίοδος ἀσυναίσθησις ποὺ μπορεῖ νὰ διαρκέσῃ στιγμὲς, ἑβδομάδες ἢ χρόνια. Στὸ διάστημα τοῦτο μεσολαβεῖ μιὰ περίοδος διαχωρισμοῦ μετὰξὺ τοῦ ἀνωτέρου καὶ κατώτερου στοιχείου (πνευματικοῦ καὶ ἀστροικοῦ). Ἡ πεμπτοσύνη ὄλων τῶν εὐγενεστέρων ἀφοσιώσεων, φιλοδοξιῶν καὶ τῶν πνευματοποιημένων μερίδων τοῦ νοῦ ἐλκύονται μέσα στὸν πνευματικὸ Ἐαυτὸ σὲ μιὰ μακαρία κατάσταση συνειδήσεως ποὺ ὀνομάζεται Δεβαχάν. Αὐτὸ ποὺ μένει εἶναι ἓνα κέλυφος τοῦ παληοῦ

προσωπικοῦ ἑαυτοῦ, ποὺ μπορεῖ βαθμηδὸν ν' ἀναπτύξῃ ἓνα εἶδος ὀμιχλώδους συνειδήσεως ποὺ τελικὰ ἀποσυντίθεται. Αὐτὸ τὸ κέλυφος μπορεῖ νὰ ἔρχεται σ' ἐπαφὴ μετὰ τὰ διάμεσα στὶς πνευματικὲς συγκεντρώσεις, — ἀλλὰ σύμφωνα μετὰ τὶς Ἐπιστολὲς δὲν εἶναι ὁ πραγματικὸς Ἐαυτὸς (ἐκτός ἴσως στὴν περίπτωση πρόωρου θανάτου). Ἀληθινὴ ἐπικοινωνία μπορεῖ νὰ κατορθωθῆ μόνον μ' ἓνα πρόσωπο ποὺ βρίσκεται σὲ σύνδεσμο μ' ἐκεῖνον ποὺ πέθανε καὶ μπορεῖ νὰ ὑψώσῃ τὴ συνειδήσή του στὸ ὑψηλότερο πνευματικὸ ἐπίπεδο τοῦ Δεβαχάν.

Ὅμως, πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι μιὰ διαφορετικὴ περιγραφή τῆς μετὰ θάνατον πορείας ἐμφανίζεται σὲ μερικὰ ἔργα ἀπὸ θεοσόφους συγγραφεῖς. Ἐνας τέτοιος ἦταν ὁ Κ. Λεντμπήτερ, ἀξιοσημείωτος διορατικὸς, ὁ ὁποῖος ἀνέγραψε τί εἶδε στὶς μετὰ θάνατον καταστάσεις. Σύμφωνα μετὰ αὐτόν, ὁ κοινὸς ἄνθρωπος βρίσκεται μετὰ θάνατον στὸ «ἀστροικὸ πεδῖον», ὅπου ἡ ζωὴ συνεχίζεται μετὰ τὶς ἴδιες (ἂν καὶ λεπτότερες) συνθηκὰς καὶ ἐνδιαφέροντα ὅπως στὴ φυσικὴ. Εἶναι, συνεπῶς, δυνατόν γιὰ ἓνα πρόσωπο ποὺ ζῆ ἀκόμα πάνω στὴ γῆ νὰ ἐπικοινωνήσῃ μ' ἓνα ἄτομον μετὰ θάνατον, εἴτε μέσω ἐνὸς μέντιουμ (ποῦ δὲν συνιστᾶται, γιὰ πολλοὺς λόγους), εἴτε μετὰ τὴ σκέψη, ἢ κατὰ τὴν ὥρα τοῦ ὕπνου. Ἐνα πρόσωπο διορατικὸ μπορεῖ νὰ παρατηρήσῃ, ἀκόμα καὶ νὰ ἐπικοινωνήσῃ, μετὰ κάποιον ποὺ ἔχει πεθάνει. Λίγο-λίγο μετὰ μιὰ περίοδο γίνεται μιὰ ἐγκατάλειψις τοῦ ἀστροικοῦ σώματος, τοῦ ὄργανου τοῦ

αίσθήματος, και κατόπιν τῆς σκέψεως, πού λέγεται νοητικὸν σῶμα. Καὶ τότε ἔρχεται μιὰ ἀπώτερη ἀποχώρησις τοῦ ἀτόμου μέσα στὸν ὑψηλότερό του Ἐαυτό, στὴν οὐράνια κατάστασις, ἔγνωσθ' ὡς Δεβαχάν.

Ἀκολουθεῖ μιὰ εὐτυχισμένη ἐποχὴ ἀφομοιώσεως τῶν καρπῶν τῶν ἐπαξίων πράξεων τῆς περασμένης ζωῆς, καὶ ἐνδεχομένη ἐνσάρκωσις σὲ ἄλλο σῶμα. Στὴ νέα προσωπικότητα ἐμφανίζονται τάσεις καὶ ιδιότητες πού μεταφέρονται ἀπὸ τὸ παρελθόν, σύμφωνα μὲ καρμικὲς συνθήκες πού εἶχε δημιουργήσει τὸ ἴδιο τὸ άτομο καὶ τίς ὁποῖες χρειάζεται γιὰ συμπληρωματικὴ πείρα.

Ἡ περίοδος ἀνάμεσα στὶς ἐνσάρκωσεις προεκτείνεται ἀπὸ ἓνα σύντομο χρονικὸ διάστημα σὲ πολλὰ ἑκατονταετηρίδες. Ὁ μέσος ὅρος ὑποτίθεται πὼς εἶναι ἑκατὸ χρόνια, τὸ μᾶκρος τῆς ἐδῶ ζωῆς, ἀλλ' αὐτὸ μπορεῖ νὰ ποικίλῃ ἀνάλογα μὲ τὸ ἐξελικτικὸ ἐπίπεδο τοῦ ἀτόμου καὶ ἄλλων παραγόντων. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι θὰ ὑπάρχουν δισεκατομμύρια ὄντων γιὰ ἐνσάρκωσις ὁποιοδήποτε χρόνο. Ἀκόμη κι' ἂν ὁ πληθυσμὸς αὐξάνῃ τόσο γρήγορα, ὁ ἀριθμὸς γιὰ ἐνσάρκωσις θὰ φαινόταν πὼς εἶναι πολλὰς φορὰς τὸ σύνολον τῆς ἐνσάρκωσεως. Ἐφόσον ὁ κυκλικὸς νόμος πρέπει νὰ ἐφαρμόζεται διὰ μέσου τοῦ σύμπαντος, εἶναι λογικὸ νὰ ὑποθέσωμε ὅτι ὁ ροῦς θ' ἀκολουθῆται ἀπὸ ἄμωπτη, σὰν ἀποτέλεσμα φυσικῆς ἢ ἄλλης αἰτίας, ἴσως ἀπὸ τὴν δράσις τοῦ ἴδιου τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ παρὸν εἶ-

ναι μονάχα ἓνα κεφάλαιο στὸ εὐρὺ πανόραμα, καὶ ἡ κίνησις τῆς ἐξελικτικῆς πορείας θὰ συνεχισθῇ διὰ μέσου μακρῶν αἰώνων.

Ἄν μπορούμε ν' ἀποθουμάσωμε κάτι ἀπ' αὐτὸ τὸ καταπληκτικὸ σχέδιο, ἢ ἀποψίς μας γιὰ τὸν θάνατο μεταβάλλεται ριζικὰ: εἶναι σὰν ἓνα σκαλοπάτι κατὰ μῆκος τοῦ δρόμου καὶ ὄχι κάτι τὸ φοβερό. Καὶ ἀκόμη, ἂν παραδεχθοῦμε τίς θεωρίες τῆς μετενσάρκωσεως καὶ τοῦ Κάρμα, θὰ καταλάβωμε πὼς ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ἔχομε φέρει τὸν κόσμον στὸ παρὸν θλιβερὸ ἀδιέξοδο, καὶ ἀπὸ μᾶς ἐξαρτᾶται νὰ καθορίσωμε τὴν μέλλουσα πορεία τοῦ πολιτισμοῦ.

Οἱ διαστάσεις τῆς ἀνθρώπινης ἐξελίξεως καὶ δυναμικότητος εἶναι ἀπέραντα πλατειές, ὅταν τίς βλέπωμε στὸ φῶς τοῦ μεταφυσικοῦ συστήματος τῆς ἀρχαίας ἐσωτερικῆς φιλοσοφίας, ὅπως παρουσιάζεται τίς ἡμέρες μας στὴ Θεοσοφία.

Ἐνῶ κανένας δὲν κατανοεῖ πλήρως τὴν κοσμικὴ πορεία, ὅμως εἶναι δυνατόν, σὲ στιγμὲς ἐνδοσκοπήσεως, καὶ θεωρήσεως, ν' ἀντιλαμβάνεται τὴν ἀθάνατη φύση του καὶ τὴν Μία Ζωὴ πού συνδέει ὅλους μας. Μιὰ ἀναγνώρισις τῆς Μιᾶς Ζωῆς καὶ τῆς περιοδικῆς ἐκδηλώσεώς της, μὲ τὴν μετενσάρκωσις ὡς ἀναπόφευκτο συμπλήρωμα, σύμφωνα μὲ τὸν Καρμικὸ νόμο, προσφέρει μιὰ βάση πάνω στὴν ὁποία θὰ ἰδρῶσωμε τίς βαθύτερες ἐκεῖνες ἀξίες καὶ ἔννοιες, πού ἡ ἀνθρωπότης ἀπελλιστικὰ τίς ἔχει ἀνάγκη.

Διαρκής σοφία σ'έναν κόσμο που αλλάζει

Της ΤΖΟ·Υ· ΜΙΛΛΣ

Τò ένα παραμένει, πολλά αλλάζουν και περνοῦν.

Shelley

Ἡ σκέψις τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος ἔχει διαμορφωθῆ ἀπὸ δύο θεμελιώδεις κινήσεις. Ἡ μία, βασισμένη στὶς ἀνακαλύψεις τῆς Φυσικῆς, ἔχει προωθήσει τὸν ἄνθρωπο στὸ Διάστημα γιὰ τὴν ἐξερεύνηση τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος, ἡ ἄλλη, γεννημένη στὴν ἔρευνα τῆς Βιολογίας καὶ Ψυχολογίας, ἔχει μεταφέρει τὸν ἄνθρωπο πρὸς τὰ ἔνδον, στὴν ἐξερεύνηση τῆς ζωῆς καὶ τῆς συνειδήσεως. Γιὰ κάθε ἐρώτημα, σχετικὰ μὲ τὴν φύση τῶν παγκοσμίων διαδικασιῶν, ἀκολουθεῖ ἓνα ἄλλο ἐρώτημα γιὰ τὴν ποιότητα τῆς ζωῆς, τὰ σύνορα τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ, τὶς ἠθικὲς συνέπειες τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως. Κάθε ἀναζήτησις πρὸς τὰ ἔνδον, στὴν μελέτη τῆς συνειδήσεως, συμβαδίζει μὲ ἀναζήτηση στὸ ἐξωτερικὸ διάστημα. Τὰ ὀνόματα τῶν γιγάντων τοῦ αἰῶνος ἀντανακλοῦν αὐτὴν τὴν δυαδικὴ κίνηση: Ἀϊνστάϊν καὶ Φρόυντ, Πλάνκ καὶ Γιούγκ. Ὁ Πιέρρ Τεγιάρ ντὲ Σαρντὲν ἀντιπροσωπεύει τὸ μοναδικὸ ἄτομον τὸ ὁποῖον, πειθαρχημένο στὴν Ἐπιστήμη καὶ τὴν Θρησκεία, συνδυάζει στὶς ἔρευνές του, τὴν διπλὴ κίνηση τοῦ αἰῶνος.

Ὡστόσο, ἡ γνώσις, τόσο στὰ βαθύτερα στρώματα τοῦ νοῦ, ὅσο καὶ στὴν ἐξωτερικὴ δομὴ τοῦ σύμπαντος, δὲν ἀναπτύσσεται μέσα στὸ κενό. Κάθε στοχαστὴς, ποὺ προωθεῖ τὰ ὄρια τῆς γνώσεως σὲ ὁποιοδήποτε πεδῖον, συνδέεται μὲ τὸ κοινωνικὸ περιβάλλον τῆς ἐποχῆς του. Ἡ ἐργασία του προοδεύει ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν δικὴ του ἔρευνα καὶ θεώρηση, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ συλλογικὸ πνεῦμα τοῦ καιροῦ του. Κάθε ἄνθρωπος ποὺ συνεισφέρει στὸ οἰκοδόμημα τῆς γνώσεως χτίζει πάνω σὲ θεμέλια τεθέντα ἀπὸ προκατόχους του. Ἡ μορφή τοῦ οἰκοδομήματος ἀντανακλᾷ εἰς ἀνάγκες τῶν ἐνοίκων του, ἀλλὰ καὶ τὶς

γενικώτερες τάσεις τῆς ἐποχῆς. Ἐν ὄψει τῆς πολιτικῆς κινήσεως τῆς γνώσεως στὸν αἰῶνα μας, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι χωρὶς σημασία τὸ ὅτι καὶ ἡ σύγχρονη ἀρχιτεκτονικὴ παρουσιάζει μία δυαδικότητα: Πολλὲς κατασκευὲς εἶναι ἀπλωτές, ἀνοιχτές, ἐκτείνονται στὸν χῶρο, ἔλκουσαι τοὺς ἐνοίκους πρὸς τὰ ἔξω, πρὸς πλατύτερους ὀρίζοντες, ἐνῶ ἄλλα κτίρια εἶναι περιορισμένα στὸν χῶρο, χωρὶς παράθυρα, σὰν νὰ ἐκζητοῦν νὰ ἀποτρέψουν τοὺς ἐνοίκους, ἀπὸ τὴ θέα τοῦ οὐρανοῦ, χάριν τῆς μελέτης τοῦ ἄμεσου ἐσωτερικοῦ ἐνδιαφέροντος.

Μερικοὶ χρειάζονται περιοριστικούς τοίχους, ἄλλοι πρέπει νὰ ἔχουν ἀνοιχτές πόρτες. Μερικοὶ ἀναζητοῦν, χωρὶς νὰ ἀποβλέπουν στὴν σημασία τῆς ζωῆς καὶ ἄλλοι στρέφονται πρὸς τὰ ἔνδον, γιὰ νὰ διερευνήσουν τὰ βάθη τῆς ἀτομικῆς ὑπάρξεως, ἀναζητώντας σκοπὸ καὶ ἔννοια. Τελικῶς καὶ αἱ δύο κατευθύνσεις ἐξυπηρετοῦν τὸν ἴδιο σκοπὸ, διότι αὐτὸ πού φοβόμαστε νὰ ἀντιμετωπίσωμε δὲν εἶναι ἡ ὀλοκληρωτικὴ καταστροφή, ἀλλὰ τὸ ὀλοκληρωτικὸν ἄσκοπον. Ἄλλὰ ὁ σκοπὸς δὲν προκύπτει λιγώτερο ἀπὸ τὴν γνώση πού ἀποκτᾶ κανεὶς στὴν δυαδικὴ κίνηση τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, παρὰ ἀπὸ τὴν βᾶση ἀπὸ τὴν ὁποία ξεκινᾷ αὐτὴ ἡ κίνησης. Μόνον ἐὰν τὸ σύμπαν, συμπεριλαμβάνον καὶ τὸν ἄνθρωπο, εἶναι θεμελιωμένο σὲ πληρότητα σημασίας, τότε μπορεῖ νὰ ἐνυπάρχη σκοπὸς σὲ ὅλες τὶς πορεῖες τοῦ σύμπαντος. Σὲ μιὰ ἐποχὴ πού ὁ ἄνθρωπος διέσπασε τὸ ἄτομον καὶ ἀποκρυ-

πτογράφησε τὸν γενετικὸ κώδικα, στὴν ἐρευνά του γιὰ τὰ γνωστικά τῆς ὕλης καὶ τῆς ζωῆς, ἀσφαλῶς θὰ φθάσῃ καὶ στὸ σημεῖο, ὅπου μερικοὶ στοχασταὶ ἔχουν ἤδη φθάσει, νὰ ἰδῇ τὸ ὑπόστρωμα τῆς σκοπιμότητος πού ἐκχέει στὸ σύστημα σκοπὸ καὶ τάξη.

Ὁ σημερινὸς φιλόσοφος πού ἀναζητᾷ ὑποστήριγμα, γιὰ μιὰ ἱερατικὴ ἀποψη τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σύμπαντος, εἶναι σὲ πολὺ εὐκολώτερη θέση, ἀπὸ τὸν προκατόχο πρὸ 100 ἐτῶν. Εἴτε κεφαλοχτυπάει τὸν ἰδεαλισμὸ του μὲ τὶς φυσικὲς ἐπιστῆμες, ἢ μὲ ψυχολογικὲς ἐνδοσκοπήσεις, θὰ διαπιστώσῃ ὅτι ἡ λόχη τοῦ ἐπιστημονικοῦ ὕλισμοῦ ἔχει ἀραιώσῃ καὶ ὅτι ἡ δμίχλη τῆς Ὁρθοσκυτικῆς ὀρθοδοξίας ἔχει εὐρύτατα διασκορπισθῇ. Ἡ παραμένοσα εἰσέτι ἀντίστασις στὴν ἀντίληψη περὶ ἐνὸς σύμπαντος εὐρύθμου καὶ διατεταγμένου, στὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὶς ρίζες του, ὄχι ὡς ξένον ἀντικείμενον, ἀλλὰ ὡς μέτοχος τῆς ἰδίας ἐξελικτικῆς πορείας τῆς συνειδητῆς ζωῆς, προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀδυναμία συλλήψεως τῆς δραματικῆς προωθήσεως τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως, τῆς ὁποίας ὑπῆρξε μάρτυς ὁ τελευταῖος αἰῶνας καὶ εἰδικώτερα τὰ τελευταῖα του 50 χρόνια.

Ἄν αἱ ἀνθρώπινα ἐμπειρία καὶ αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀνακαλύψεις συνδυασθοῦν ὀρθῶς, τότε θὰ γίνῃ παραδεκτὸν ὅτι πρέπει ὀρισμένοι παγκόσμιοι ἀρχαὶ νὰ εἶναι βασικαὶ καὶ περιεκτικαὶ. Ἡ ἀναβίωσις τοῦ ἐνδιαφέροντος γιὰ ἄμεσες προσωπικὲς ἐπαφῆς μὲ

τὸν ἐνδότερον χῶρο τῆς συνειδή-
 δήσεως, εἴτε ἐπιχειροῦνται μὲ
 παραισθησιογόνα φάρμακα, μὲ
 διαλογισμὸν, ἢ γιόγκα ἢ ἀκόμη
 μὲ τὴν βίαιη ἀφύπνιση τῶν ψυ-
 χικῶν δυνάμεων, ἔχει προωθη-
 θῆ σημαντικά, παράλληλα μὲ
 τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἔρευνα γιὰ
 τὶς ἐξωτερικὲς συνθήκες τοῦ
 συντηροῦν τὴν συνειδητὴ ζωὴ,
 περιλαμβανομένων καὶ τῶν με-
 λετῶν τοῦ ἐκτείνονται ἀπὸ τὴν
 ἀνάλυση σεληνιακῶν πετρωμά-
 των ἕως τὴν ἐξέταση τοῦ ὠκεα-
 νίου βυθοῦ καὶ ἀπὸ τετραράματα
 ἀτομικῆς σχέσεως καὶ συντή-
 ζεως ἕως πειράματα τῆς γενε-

τικῆς ἀναδομῆς καὶ φυσιολογι-
 κῆς ἐπανοργανώσεως.

Ἐπὶ ἄρχει μὴ ἐπείγουσα ἀνα-
 γκαίτης γιὰ τὴν δημιουργία
 ἐνὸς μεταφυσικοῦ συστήματος
 τὸ ὁποῖον θὰ συνεδύαζε τὰ δεδο-
 μένα τῆς προσωπικῆς καὶ τῆς
 ἀπροσώπου ἐρεύνης καὶ συγχρό-
 νως θὰ ἔδιδε κατεύθυνση στὶς
 ἀνθρώπινες προσπάθειες. Σὲ μὴ
 ἐποχὴ ἄνευ προηγούμενου προό-
 δου στὴν ἀνθρώπινη γνώση,
 εἶναι ἐπιτακτικὴ ἡ ἀνάγκη γιὰ
 μὴ σοφία τοῦ θὰ ἀπελευθερώσει
 τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, προτοῦ
 καταστρέψωμε τὸ ἀνθρώπινο γέ-
 νος.

Ἔνα πολὺ καλὸ βιβλίον

A. Besant - C. Leadbeater

Ἡ Ἀτραπὸς τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ

Μετάφρασις ΔΗΜ. Κ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ

Σελίδες 400 – Δρχ. 150

Τί σημαίνει τὸ ἔμβλημα τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας

Πολλοὶ ρωτοῦν τί σημαίνει τὸ ἔμβλημα τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας. Ἄς δώσωμε μιά συνοπτικὴ ἑρμηνεία.

Ἐν πρώτοις, ὁ «οὐροβόρος ὄφης», ὁ κατατρώγων τὴν οὐρά του ὄφης, σύμβολον τῆς Αἰωνιότητος καὶ τῆς Ἐνότητος τῶν πάντων. Ὁ οὐροβόρος ὄφης ὡς σύμβολον τῆς Ἐνότητος ἀπαντᾶται ἐπίσης μὲ ἐντὸς αὐτοῦ ἀναγεγραμμένον τὸ ἔμβλημα τῶν Ἐλεατῶν φιλοσόφων καὶ τῶν ἀλχημιστῶν τοῦ μεσαίωνος «Ἐν τὸ πᾶν». Ὁ ὄφης εἰς τὴν Παλ. Διαθήκην ὡς καὶ στοὺς Γνωστικούς, εἶναι τὸ σύμβολον τῆς Γνώσεως. Εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας, σύμβολον τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τῆς Ἀθηνᾶς.

Ἐντὸς τοῦ ὄφους εὐρίσκονται δύο συμπεπλεγμένα τρίγωνα. Τὸ μέλαν συμβολίζει τὴν κάθοδον τοῦ πνεύματος ἐντὸς τῆς παχυλῆς ὕλης ἢ τὸν ὕλικόν κόσμον ἢ τὸν μικρόκοσμον ἢ τὸ σκότος. Τὸ λευκὸν τὴν ἀνύψωσιν τοῦ πνεύματος πρὸς τοὺς πνευματικούς κόσμους ἢ τὸν θεῖον κόσμον ἢ τὸν μακρόκοσμον ἢ τὸ φῶς.

Ἐντὸς τῶν τριγῶνων εὐρίσκεται ὁ Αἰγυπτιακὸς Σταυρὸς, σύμβολον τοῦ Θανάτου καὶ τῆς Ἀναστάσεως, σύμβολον τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς Θυσίας. Ἐπίσης σύμβολον τοῦ ἀνθρώπου, εὐρισκόμενον ἐντὸς τοῦ κόσμου τῶν ἀντιθέσεων, καλουμένου νὰ ἐκλέξῃ ἐλευθέρως μεταξὺ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, μεταξὺ τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους.

Ἐπὶ τοῦ σημείου ἐνώσεως κεφαλῆς καὶ οὐρᾶς τοῦ οὐροβόρου ὄφους, σημειοῦται, ἐντὸς κύκλου, ἡ «Σβάστικα», πανάρχαιον παρὰ τῆ Ἀρείᾳ φυλῇ σύμβολον τῆς Ἐξελίξεως (ἐσφαλμένως συνταυτιζομένη πρὸς τὸν Χιτλερικὸν «ἀγκυλωτὸν σταυρὸν», τοῦ ὁποίου τὰ ἄκρα εἶναι κεκαμένα κατ' ἀντίστροφον φοράν πρὸς ἐκεῖνα τῆς Σβάστικας). Ἐπίσης ἡ Σβάστικα συμβολίζει τὴν περιστροφή τῆς Γῆς ἐντὸς τοῦ ἡλιακοῦ κύκλου καὶ τὸν τροχὸν τῆς Εἰαρμένης (Κάρμα), ὡς καὶ τὴν ἐργασίαν (τὸ σφυρί τοῦ ἐργάτου). Ἀπαντᾶται εἰς πλεῖστα λείψανα τῆς ἀρχαιότητος, ὡς καὶ ἐπὶ τάφων μαρτύρων τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὰς κατακόμβας.

Τέλος, ὑπεράνω τοῦ οὐροβόρου ὄφους ἀναγράφεται ἡ Σανσκριτικὴ λέξις AUM (Ὠμ ἢ Ἄουμ), ἱερά ἐπιφώνησις, ἀπαντωμένη εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος ἱερῶν Ἰνδικῶν κειμένων, ἐπιγραφῶν καὶ ἐπικλήσεων λευκῆς μαγείας, ἐκφράζουσα τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ παρὰ τῆ Ἐφύλλῃ, ὅπως ἡ λέξις ΤΑΩ παρὰ τῆ Δ' φύλλῃ, ὅπως τὸ τετραγράμματον παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, συνήθως προφερόμενον ὡς Ἰαχβὲ ἢ Ἰεχωβά. Οἱ ἀποκρυφισταὶ ἀποδίδουν εἰς τὴν ἐκφώνησιν τῆς ἱερᾶς λέξεως AUM εὐεργετικὰς ἐπιδράσεις ἰσχυρᾶς δυνάμεως, ἰδίως ἐπὶ τῶν Μεμημένων.

K. M.

* * *

Εἴμεθα ὄλοι ἀδελφοὶ — δυνάμει τῶν νόμων τῆς Φύσεως, τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ θανάτου, καθὼς καὶ τῶν νόμων τῆς διαβιώσεώς μας σ' ἓνα κόσμον θλίψεως καὶ αὐταπάτης. Αἱ ἐγκόσμιοι διακρίσεις δὲν ἐπηρεάζουν αὐτὸ τὸ θεμελιῶδες γεγονός.

Ἑλενα Πετρόβνα Μπλαβάτσου

Γιατὶ ἔγινε θεόσοφος ἡ Ἄννι Μπέζαντ

Καρτερια εἶναι τὸ ὑπερτατον προσόν.

Καὶ υπομονή, ὅλη ἡ δοξα μιᾶς μεγάλης καρδιάς

Αὐτες αποτελοῦν τὴ δύναμή της.

Καὶ ὅταν ὁ ἰαγροϊκος κόσμος

Ἐρχεται, ἰσθὴ γαληνια σκέψη ν' ἀντιπάξη

Τὴν ἀπειλητικὴ μορφή του.

Ὅταν ἡ κτηνώδης δύναμη, σὰν ἀγέρωχος κατακτητῆς

Ριχνεὶ με πάταγο τὰ ὄπλα της στὸν ἕνα δίσκο τῆς Ζυγαριάς.

Τότε, ἡ ἐμπνευσμένη ψυχὴ ἀδειοζει στὸν ἄλλον

τὴν ὑπομονή της.

Καὶ σηκώνει ἀργὰ τὸν ὄγκο τῆς σταθμητῆς ὕλης.

Μιὰ πίστη, μονοχὴ της, ἐναντίον τοῦ σκεπτικισμοῦ ἐνὸς ὀλόκληρου κοσμοῦ.

Μιὰ ψυχὴ, μονοχὴ της, ἐναντίον τῆς παχυλότητος

ἐνὸς ὀλοκληρου σύμπαντος...

Αὐτοὺς τοὺς ὠραίους στίχους τοῦ Ἄγγλου ποιητοῦ Λόουελ θάζει στὴν ἀρχὴ τοῦ πρώτου βιβλίου της ἡ Ἄννι Μπέζαντ, σὰν σύνθημα. Τὸ δράμα ποὺ συμβολίζουν, τὸ ἔζησε δύο φορές στὴ ζωὴ της. Μονοχὴ της, ἀντιμετώπισε τὰ χειρότερα αἰσθήματα ἐνὸς ὀλόκληρου κόσμου, κάθε φορὰ μετὰ τὰ προσόντα τῆς μεγάλης καρδιάς — καὶ νίκησε.

«Σὲ μερικοὺς ἀνθρώπους — λέγει ὁ Καβάφης — ἔρχεται μιὰ μέρα, ποὺ πρέπει τὸ μεγάλο Ναὶ ἢ τὸ μεγάλο Ὅχι νὰ ποῦνε».

Στὴ ζωὴ τῆς Μπέζαντ ἤρθαν δύο τέτοιες μέρες καὶ εἶπε δύο τέτοια μεγάλα, δύο θουελλώδη Ὅχι. Τὴν πρώτη φορὰ, ἀπεχώρησε ἀ-

πὸ τὴν ἐκκλησία, τὴν στιγμὴ ποὺ ἐπρόκειτο νὰ λάβῃ ἀπὸ τὸν πάστορα σύζυγόν της τὴν θείαν κοινω-νίαν. Ἀπαρνεῖται τὸν Χριστιανισμό. Ἐξελίσσεται σὲ ἔνθερμο ἀποστολο τοῦ ἀθεϊσμοῦ καὶ τῆς κοινω-νικῆς ἀλλαγῆς. Ἡ δεύτερη κρίσις συνειδήσεως τὴν κυριεῖει πάλιν στὴν ἀκμὴ τοῦ νέου σταδίου της. Τὸ ἀπαρνεῖται κι' αὐτό, ἀποχωρίζεται ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς φίλους καὶ συνεργάτες της, ποὺ δὲν ἀργοῦν τὸν προηγούμενο θουμασμοῦ τους νὰ τὸν μετατρέψουν σὲ περιφρόνηση καὶ μίσος ἐναντίον της. Γίνεται μέλος τῆς Θεοσοφικῆς Ἐταιρίας καὶ σ' αὐτὸ τὸ λιμάνι σήνουν σὲ ἡσυχὸ φλοῖσθο ὄλες οἱ τρικυμίες τῶν πνευματικῶν της περιπλανήσεων.

«Ἦταν ἀρκετὰ βαρὺ καὶ ὀδυ-

νηρό — λέγει — να όμολογήσω ότι ο 'Υλισμός, από τον όποϊον περιμένα το π̄ α ν, με άπεγοήτευσε, και, με την όμολογία μου αυτή να έπισύρω πάνω μου την άποδοκιμασία των καλύτερων μου φίλων. 'Αλλά, όπως μια άλλη έποχή της ζωής μου, έτσι και τώρα, δέν τολμώ να έξαγοράσω την ήσυχία μου με το ψεύδος. 'Επιτακτική ανάγκη με υποχρεώνει να 'πώ την αλήθεια, καθώς την βλέπω, άρέσουν ή δέν άρέσουν τὰ λόγια μου, είτε μου φέρουν έπαίνους ή ψευδάδια. Κι' αν είναι να ιδώ φίλίες να με προδίδουν και ανθρώπινους δεσμούς να θραύονται, πάλι πρέπει να διατηρήσω άκηλίδωτη την πίστη μου στο 'Αληθινό. 'Η 'Αλήθεια μπορεί να με παρασύρη στην έρημο: Θα την ακολουθήσω. Να με χωρίση από κάθε αγάπη: Θα την ακολουθήσω, άκόμη. Να με παραπλανήση: Δέν θά λιγοστέψω την έμπιστοσύνη μου. Και δέν ζητώ παρά το έπιτάφιο αυτό στην πέτρα του τύμβου μου: «Προσπάθησε ν' ακολουθήση την 'Αλήθεια».

Πριν τοποθετηθούμε σε οποιάδήποτε σκοπιά για να κατακρίνωμε την Μπέζαντ ως άποστάτρια του Χριστιανισμού, ως προδότρια του σοσιαλιστικού ύλισμού ή ως όπαδόν του Θεοσοφισμού, είναι καλύτερα να σκεφθούμε πόσο δίκιο είχε μια ποιήτρια της 'Αμερικής, που έγραφε:

«Τόσοι θεοί, τόσες θρησκείες, τόσοι δρόμοι στραβοί.

Κι' ο θλιβερός αυτός κόσμος, ένα μονάχα χρειάζεται, την τέχνη της Καλωσύνης».

('Ελλα Γουήλερ Γουίλκοξ)

Δέν νομίζετε ότι θά ήταν άστειό ν' αναλάβωμε, ν' αναλάβη όποιοσδήποτε, την συνηγορία της δικής του όρθοδοξίας έναντίον της αίρέσεως των άλλων;

Φυσικά, κάθε θεωρία έχει την άπολογητική της και αυτό είναι που κατακλύζει κάθε θεωρία με πλήθος από όλιγόπιστους και άτολμους όπαδούς. Είναι εύκολο πράγμα να παραδέχεται κανείς το παραδεδεγμένον. Είναι μια συμβατική, ως επί το πλείστον, πράξις που δέν άπαιτεί ούτε θάρρος, ούτε ικανότητες διανοητικές. Μια πράξις παραδοχής, συχνά είναι άποφυγή προσωπικής κριτικής, ένδειξις άτολμίας, ύποταγής στο άγροϊκον ή φανατικό πλήθος. 'Ενώ μια άρνησις, είναι στην άφετηρία της μια ήθική πράξις, άπόδειξις αυτοσεβασμού, ήρωϊσμός, είναι μια ουσιαστική πράξις, διότι θέτει στον έλεγχο της άτομικής λυδίας λίθου όλες τις πεποϊθήσεις, από εκείνες που συνάζουν οι γονείς στο λίκνον του βρέφους, ίσαμ' εκείνες που ο ίδιος ο άνθρωπος συγκεντρώνει. Είναι άκόμη μια ψυχική λειτουργία άπαραίτητη για την πνευματική εξέλιξη κάθε ανθρώπου. Διότι δέν τον κυβερνά ή λογική, αλλά τὰ συναισθήματα και καμμιά αλήθεια δέν θά περάση μέσα του από τη θύρα της λογικής — αν ήταν αυτό δυνατόν δέν θά είχαμε τον σημερινόν παράφρονα πολιτισμό — αλλά από το πορτάκι της ψυχής, που το ανακαλύπτουμε πάντοτε τελευταία. 'Υπάρχουν άνθρωποι που δέν θέλουν να το κουνήσουν από το καταφύγιό τους, δέν θέλουν ή δέν έχουν να ξεδέσουν για τή λύτρωσή τους και άλλοι που συναγωνίζονται την

ἄμμο στὴν ἀστάθεια καὶ τὸν ἄνεμο στὴν ἀστασία. "Ὅμως, εἶναι ἀξιοθαύμαστοι ἐκεῖνοι, πού δὲν τοὺς ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ μυαλό ὅτι ἡ Ἀλήθεια πρέπει νὰ ζήσῃ αἰωνίως μὲ τὸ ἔνδυμα πού τῆς ἐφόρεσεν ἡ ἀτομικὴ τους πείρα, κι' ἄς ξεθωριάσῃ, κι' ἄς ξεσχισθῇ, κι' ὅ,τι ἄλλο νὰ συμβῇ. Ἀκριβῶς γι' αὐτὸ εἶναι ἀξιοθαύμαστη γιὰ τὴν συμπεριφορά της ἡ Μπέζαντ. Διότι δὲν ἐδίστασε νὰ πληρώσῃ μὲ τόσο ἀκριβὸ τίμημα τὴ λύτρωσή της: Ν' ἀρνηθῇ δυὸ φορὲς τὸν ἑαυτὸ της.

Τρικυμισμένη ἡ ζωὴ της. Γεννήθηκε τὴν 1ην Ὀκτωβρίου 1847 στὸ Λονδίνο, ἀπὸ Ἴρλανδοπατέρα. Τοῦ κληρονόμησε τὴν ὑπερφάνεια τοῦ χαρακτήρος. Γι' αὐτὸ ποτέ της δὲν ἐδέχθηκε συμβιβασμούς. Ἐὰν ἐδεχόταν, θὰ εἶχε μείνει μία μέσα στὸ ἀνώνυμο πλήθος τῶν νοικοκυράδων τῆς Ἀγγλίας.

Κλονισμένη ἀπὸ τὴν κακὴ ζωὴ πού τῆς ἔκανε ὁ σύζυγός της καὶ τὴν σοβαρὴ ἀσθένεια τῆς μοναχοκόρης της καὶ ἀπὸ τὴν θρησκεία της. Στὰ 1872 ἀπαρνεῖται τὸν Χριστιανισμὸ καὶ ἐξελιίσεται ἀργὰ στὸν ἀθεϊσμὸ καὶ τὸν πανθεϊσμὸ. Ἡ ἀνθρωπιστικὴ δράσις, πού ἀπορροφοῦσε τὸν καιρὸ της, δὲν τὴν ἱκανοποιεῖ ἀπολύτως καὶ δὲν διστάζει ν' ἀπαντήσῃ σὲ κάποια μυστικὴ φωνή, ὅτι εἶναι ἕτοιμη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ πάντα, ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὴν Ἀλήθεια.

Ἡ 10η Μαΐου 1889 εἶναι ἡ ἡμερομηνία εἰσόδου της στὴν Θεοσοφικὴ Ἐταιρία. Γυρίζει ὅλον τὸν κόσμον. Ἀναλαμβάνει ἀποκρυφιστικὲς ἔρευνες. Συγγράφει βιβλία. Γίνεται πρόεδρος τῆς Θ.Ε. στὰ 1907 καὶ διατηρεῖ τὴν θέση

αὐτὴ μέχρι τοῦ θανάτου της, μέχρι τῆς 20ῆς Σεπτεμβρίου 1933. Λέγουν ὅτι τὸ βλέμμα της ἦταν βαθύ καὶ διαπεραστικὸ καὶ εἶχε μὲ ἀκτινοβολία ἐλκυστικὴ τῶν ψυχῶν. Δὲν τὴν λησμονοῦσε ὅποιος τύχαινε νὰ τὴν ἰδῇ μιὰ φορὰ ν' ἀνεβαῖν στὸ βῆμα, μὲ τ' ἀσημένια της μαλλιά ριγμένα ἀνω στὸ πάντοτε ὀλόλευκο φόρεμά της...

Τὸ βῆμα μας, ὅμως, εἶναι τὸ πρῶτο της βιβλίον: «Πῶς ἔγινα Θεόςσοφος». Τὸ ἔγραψε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1889 γιὰ ν' ἀπαντήσῃ στίς ἄπειρες ἐπικρίσεις ἐναντίον της. Ἦταν μιὰ προσωπικότης στὸν διανοούμενον κόσμον τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐπομένως ἡ μεταστροφή της ἔκαμε αἰσθησιμὴ. Μὲ τὴν ἀπάντησή της, θεμελιώνει μιὰ γιὰ πάντα, τὸ βῆμα πού μπορεῖ νὰ πατήσουν ὅσοι ἄλλοι ἀντιμετωπίζουν ὁμοίαν κρίση συνειδήσεως.

«Ἡ ἀνάπτυξις — λέγει — ἐπιβάλλει τὴν ἀλλαγὴ καὶ ὅταν ἡ ἀλλαγὴ εἶναι θαυμασία καὶ γίνεται πρὸς τὴν πρόοδο, ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν διανοητικῆς ζωῆς. Κανεὶς δὲν φέγει τὸ παιδί, ἐπειδὴ πέταξε τὰ βρεφικὰ του ρούχα, οὔτε τὸν ἄνδρα πού βρίσκει ὅτι τὸ κοστούμι πού φοροῦσε ὡς ἔφηβος, τοῦ ἔχει τώρα στενέψει. "Ὅταν ὅμως τὸ πνεῦμα μεγαλώσῃ κι' αὐτὸ σὰν τὸ σῶμα καὶ ἀπαλλαγῇ μιὰ μέρα ἀπὸ τὰ σπάργανα, πού τοῦ ἤρχοντο ἕως τότε, θάζουν φωνὲς φρίκης καὶ ἀποδοκιμασίας, ὅλοι ἐκεῖνοι πού θεωροῦν τὴν ἀπολίθωση ὡς ἀπόδειξιν νοητικῆς ἀλκῆς.

»Μερικὰ μέλη τῆς ὀργανώσεως ἐλευθεροφρόνων — συνεχίζει — μὲ κατηγορήσαν ἐπειδὴ ἔγινα θεοσοφίστρια. Ἐν τούτοις, ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὁ ἐλευθερόφρων

θά ἔπρεπε νὰ διαμαρτυρηθῆ τελευταῖος ἐναντίον μιᾶς ἀλλαγῆς γνώμης, διότι σχεδὸν κάθε ἐλευθερόφρων ἔγινε (ἔγινε ἀπὸ μεταστροφή, δὲν γεννήθηκε) καὶ ὅλη τὴν ἐλπίδα τῆς ἐπιτυχίας τῆς προπαγάνδας του σὲ χριστιανικὴ χώρα τὴν βασίζει στὸ νὰ πείσῃ τοὺς ἄλλους ν' ἀλλάξουν, ὅπως κι' αὐτός. Συνεπῶς, αὐτοὶ οἱ κύριοι κατηγοροῦν τὸν Χριστιανὸ ὅτι ἔχει τὸ πνεῦμα του κλειστὸ σὲ κάθε ἀντίρρηση καὶ ὅτι δὲν θέλει ν' ἀκούσῃ τὴν λογικὴν. Ἐὰν ὅμως ἓνας δικὸς τοὺς ἀνακαλύψῃ καὶ ἀναγνωρίσῃ μιὰ ἀλήθεια πέραν τῶν ὄσων πιστεύουν αὐτοί, τὸ ἴδιο θὰ κατηγορήσουν αὐτὸν τὸν ἐλευθερόφρονα γιὰ τὸ πλατὺ πνεῦμα του, ὅπως καὶ τὸν χριστιανὸ γιὰ τὸ στενὸ. Μὲ λίγα λόγια, μερικοὶ ἀπὸ ὄσους μᾶς κατακρίνουν, πηγαίνουν νὰ δημιουργήσουν ἓνα καινούργιο Ἀλάθητο, ἐξ ἰσοῦ παράλογο καὶ λιγώτερο ἄτρωτο ἀπὸ τὸ Ἀλάθητο τῆς Ρώμης. Τεῖνουν νὰ διακηρύξουν ὅτι ἔφθασαν τὸ ἅπαν τὸν κῆς ἀνθρώπινης σοφίας καὶ ὅτι κάθε καινούργια γνώσις εἶναι τρέλλα. Νὰ κάμουν ὅ,τι ἔκαμαν οἱ Ἐκκλησίες ὄλων τῶν ἐποχῶν: νὰ ὑψώσουν ἓνα φράχτη γύρω ἀπὸ τὸ πεδῖον τῆς Ἀληθείας καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο νὰ περιμανδρῶσουν τὸ ἴδιο τοὺς τὸ κοιμητήριον. Ἐτσι πὺ κάνουν, πρέπει κάθε ἐλευθερόφρων ν' ἀπαρνηθῆ τὸ «πιστεύω» του καὶ νὰ στιγματισθῆ γιὰ κατάφωρη ἀσυνέπεια. Καταδικάζει τὸ ἀσάλευτον τῆς Ἐκκλησίας: τὸ ὀνομάζει ἰσχυρογνωμοσύνη. Δοξολογεῖ τὸ ἀσάλευτον τῆς Ἐλευθεροφροσύνης: αὐτὸ εἶναι δύναμις. Μέμφεται τὴν Ἐκκλησίαν ἐπειδὴ κλείνει τ' αὐτιά της στὴν

καινούργια ἀλήθεια, πὺ κηρύττει αὐτός. Κι' αὐτὸς ὅμως ἀρνεῖται ν' ἀκούσῃ τὴν πὺ καινούργια ἀλήθεια πὺ τοῦ παρουσιάζει ἓνας ἄλλος.

»Ἐδῶ, πρέπει νὰ γίνῃ μιὰ διάκρισις. Ὑπάρχουν τροποποιήσεις δοξασιῶν πὺ μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπόδειξις διανοητικῆς ἀτονίας: μιὰ τέτοια ἀλλαγὴ, σημαίνει ἀνακοπή. Ὅταν ἐξετασθοῦν ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα, τὰ δυνάμενα νὰ στηρίξουν ἓνα δόγμα, καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ τὸ ἀπορρίψωμε, θὰ εἶναι ἀδίκημα ἐναντίον τῆς λογικῆς ἐὰν ἐπανέλθωμε στὴν ἀπόφασή μας καὶ παραδεχθοῦμε ξανά αὐτὸ τὸ δόγμα χωρὶς νὰ ἔχῃ προκύψει κανένα καινούργιο ἐπιχείρημα. Ἐὰν ὅμως τύχῃ νὰ μᾶς παρουσιασθῆ ἓνα νέον στοιχεῖον ἢ κάτι προφανές, πὺ συμπληρῶνει τὶς ἐλλείψεις τῶν πρώτων, δὲν θὰ εἶναι καθόλου παράλογο νὰ συνταχθοῦμε ἐκ νέου μὲ τὸ ἀπορριφθὲν προηγουμένως δόγμα. Οὔτε εἶναι καθόλου ἀδυναμία πνεύματος ἐὰν ἓνα δόγμα τὸ ὁποῖον ὠρισμένες ἀποδείξεις μᾶς ἔκαμαν νὰ τὸ παραδεχθοῦμε, ἔρχονται νέα στοιχεῖα καὶ μᾶς κάνουν νὰ τὸ ἐγκαταλείψωμε. Ἐτσι προοδεύομε. Ἐτσι μονάχα, εἴημα πρὸς εἴημα, προσεγγίζομε στὴν μακρινὴ Ἀλήθεια. Ἐνας ἐλευθερόφρων, πὺ ἔγινε τέτοιος μὲ τὴν μελέτη καὶ κατέκτησε μὲ κόπο τὴν ἐλευθερίαν του, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ γυρίσῃ στὰ διάφορα δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ χωρὶς νὰ ὁμολογήσῃ ἢ ὅτι ἔσπευσε πολὺ νὰ τὰ ἀπορρίψῃ ἢ ὅτι ἦταν ὀλίγον ἀσφαλῆς στὴ νέα του πίστη. Καὶ στὴ μιὰ καὶ στὴν ἄλλη περίπτωσιν φανερῶνει διανοητικὴ ἀδυναμία. Ἀλλ' ἀπὸ τὸν πραγματικὸν ἐλευθερόφρονα κανέ-

να από τὰ ἀνεξερευνήτα πεδία τῆς νοητικῆς δράσεως δὲν μπορεῖ ν' ἀποκλεισθῆ. Καμμιά νέα ὀρθοδοξία δὲν θ' ἀλυσσοδέσῃ τὰ ἐλευθερωμένα ἀπὸ τὰ δεσμὰ μέλη του, πού τὰ ἔσφιγγε ἡ παλαιότερη πίστις του. Κανένα καινούργιο «πιστεύω» δὲν θὰ βάλλῃ τυφλοπάνιστὰ μάτια του, πού τὰ φωτίζει ὁ ἥλιος καὶ σ' αὐτὸν δὲν μπορεῖ νὰ πῆ ὁ Ἄθεισμός (ὅπως ὁ Θεῖσμός) «θὰ πιστέψῃς ἕως ἐδῶ καὶ μὴ παρῆκει». Ὁ ἄθεισμός ὑπῆρξεν ὁ ἐλευθερωτῆς του. Δὲν θὰ γίνῃ καθόλου ὁ δεσμοφύλακός του. Ὁ ἄθεισμός τὸν λύτρωσε. Δὲν δικαιούται ποτὲ πιά νὰ τὸν ἀλυσσοδέσῃ. Εὐγνώμων γιὰ κάθε τι ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὁ ἄθεισμός τὸν ἔσωσε, γιὰ ὅλα ὅσα τὸν ἐδίδαξε, γιὰ τὴν δύναμη πού τοῦ ἔδωσε, γιὰ τὴν ἐνεργητικότητα πού τοῦ ἐνέπνευσε, τὸ ὄξυ πνεῦμα τοῦ ἀνδρὸς παίρνει μιὰ ζωηρὴ ὀρμὴ καὶ φωνάζει: Τὸ φῶς εἶναι ἐπὶ ἐκείνῃ.

» Ὑποστηρίζω λοιπὸν ὅτι ὁ ἐλευθερόφρων εἶναι ὑποχρεωμένος ν' ἀνοίξῃ ἕνα παράθυρο στὸ νέο φῶς. Ἐν συμπεράσματι: Ἡ Ἐλεύθερη Σκέψις εἶναι μιὰ πνευματικὴ κατάσταση, μιὰ διανοητικὴ συμπεριφορὰ καὶ ὄχι ἕνα πιστεύω ἢ μιὰ σειρὰ δογμάτων. Δὲν παύει νὰ εἶναι ἐλευθερόφρων ἐκεῖνος πού ὑποβάλλει κάθε νέο δόγμα στὸ κριτήριον τῆς λογικῆς του, αὐτὸς πού σταθμίζει ἀμερόληπτα τὶς διαβεβαιώσεις τῆς καὶ παραδέχεται ἢ ἀπορρίπτει, φροντίζοντας μόνο γιὰ τὴν Ἀλήθεια».

Ἦστερ' ἀπὸ αὐτὴν τὴν εἰσαγωγὴν, τὴν ὁποία ἐπὶ λέξει μετέφερα, γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ μποῦμε λίγο στὸν χαρακτήρα τῆς καὶ τὴν

πολεμιστικὴ τῆς δεινότητά, ἡ Μπέζαντ ἀναφέρει διὰ μακρῶν πῶς καὶ γιὰ τί ἔγινε Θεόσοφος. Μὲ λίγα λόγια: ἐπειδὴ μὲ ὅσα κι' ἂν τῆς προσέφεραν ἡ μαρξιστικὴ ἀντίληψις γιὰ τὸν κόσμον, δὲν μπόρεσε ν' ἀπαντήσῃ ἱκανοποιητικὰ στὴν «ἐρώτηση τῶν ἐρωτήσεων»:

Ἡ ζωὴ, ἡ σκέψις, τί εἶναι ἐπὶ τέλους;

Ὁ καθηγητὴς Λάιονελ Μπῆλ, μνημονεύμενος στὴν «Μυστικὴ Διδασκαλία» τῆς Μπλαβάτσκι, γράφει ὅτι «ὑπάρχει ἕνα μυστήριον μέσα στὴ ζωὴ, ἕνα μυστήριον πού ποτὲ δὲν φωτίσθηκε καὶ πού φαίνεται τόσο μεγαλύτερον μὲ ὅση περισσότερη προσοχὴ μελετῶνται καὶ παρατηροῦνται τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς. Στὰ κέντρα τῆς ζωῆς — πολὺ πέραν τῶν κέντρων πού αἱ γονδρεϊδεῖς αἰσθήσεις μας μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ἴδουμε, στὰ κέντρα τῆς ζωῆς ὕλης, ἐκεῖ ὅπου σταματάει τὸ μάτι, ἀλλὰ ὁ νοῦς μπορεῖ ἀκόμη νὰ ριψοκινδυνέψῃ — γίνονται μεταβολές, ἐπὶ τῆς φύσεως τῶν ὁποίων οἱ σοφώτεροι τῶν φυσιολόγων καὶ τῶν χημικῶν εἶναι ἀνίσχυροι νὰ μᾶς δώσουν καμμιά πληροφορία».

Ἄλλὰ ὅσο καὶ νὰ φαίνωνται ἀπρόσιτα καὶ ἄλυτα αὐτὰ τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πνεύματος, ποῖός θ' ἀποκλείσῃ ὅτι δὲν φτᾶίει ἡ μέθοδος πού χρησιμοποιοῦμε καὶ ὅτι δὲν εἶναι αὐτὴ πού χρειάζεται γιὰ νὰ εὕρωμε τὴν λύση; Ἐὰν τολμήσωμε νὰ ὑποστηρίξωμε τὴν μονιμότητα καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν σημερινῶν μας μεθόδων γνώσεως, τότε θὰ

παραδεχθούμε μοιραίως ὅτι ἓνα σωρὸ προβλήματα θὰ μείνουν γιὰ πάντα αἰνίγματα ψυχολογικά, διότι, καθὼς συμπεραίνει καὶ ὁ καθηγητής, δὲν ὑπάρχει οὔτε ὁ ἐλάχιστος λόγος νὰ σκεφθούμε ὅτι ἡ φύσις τῶν φαινομένων αὐτῶν θὰ καθορισθῇ ποτὲ μὲ τὰ μέσα τῆς φυσικῆς ἀναζητήσεως πού διαθέτομε.

Ἄς ἰδοῦμε, ἐν συντομίᾳ, ποιῶν αἰνιγμάτων ἢ ἀναζήτησις τῆς λύσεως ἔφερε τὴν Μπέζαντ στὸ δρόμο τοῦ ἀποκρυφισμοῦ, στὸν δρόμο πρὸς τὴν Ὁμιλοῦσαν Σφίγγα. Ἐν πρώτοις, καθὼς ἡ ἴδια τὰ ἀφηγεῖται, ὑπάρχει κάποιος ἀναντίρρητος δεσμὸς μεταξὺ τῆς ζώσης ὕλης καὶ τοῦ μηχανισμοῦ τῆς σκέψεως. Ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ φιλοσοφία μένουν ἄφωνες καὶ δὲν μποροῦν νὰ καθορίσουν, οὔτε κἄν νὰ υποθέσουν τὴν φύση τοῦ δεσμοῦ αὐτοῦ. «Ὁ ἐγκέφαλος ἐκκρίνει τὴν σκέψη, καθὼς τὸ ἥπαρ ἐκκρίνει τὴν χολήν» — εἶπε ὁ Κάρλ Βόγκτ. Ἡ φράσις εἶναι καθαρῆ, ἀλλὰ τί σημαίνει; Σὲ ὅλα τὰ ἄλλα κέντρα σωματικῆς δραστηριότητος, ὄργανον καὶ παράγωγον ἀνήκουν στὴν ἴδια κατηγορία. Τὸ συκῶτι ἔχει μορφὴν, χρῶμα, σύσταση. Εἶναι προσιτὸ στὶς αἰσθήσεις μας. Τὰ διαμερίσματά του ἐπὶ τῇ ἐπαφῇ μὲ τὸ αἷμα, τοῦ ἀφαιροῦν ὠρισμένα συστατικά, περιορίζουν ἄλλα, τροποποιοῦν ὅσα κῆραν καὶ τὰ μετατρέπουν σὲ χολή. Ἡ ὕλη ὑφίσταται ἐπεξεργασία, ἀποσύνδεση, ἀνασύνδεση. Σὲ κάθε λεπτὸ ὑποβάλλεται σὲ μηχανικούς νόμους, μπορεῖ νὰ ἐπιτηρηθῇ, νὰ ἐλεγχθῇ. Ὑλὴ πρῶτα, ὕλη τώρα, ὕλη ὑστερα. Ἀλλὰ, κὶ ἐγκέφαλος ἐκ-

κρίνει τὴν σκέψη; Παρατηροῦμε τὰ νευρικὰ κέντρα τοῦ ἐγκεφάλου. Εἴμεθα ἀκόμη στὸν κόσμον τῶν ἀντικειμένων. Ἐν τῷ μέσῳ μορφῶν, χρωμάτων, συστάσεως, κινήσεως. Αἴφνης, γεννιέται μιὰ σκέψις καὶ τὸ πᾶν μεταβάλλεται. Εἰσήλαμε σὲ νέον κόσμον, τὸν ὑποκειμενικόν. Ἡ σκέψις δὲν ἔχει σχῆμα, δὲν ἔχει χρῶμα. Δὲν εἶναι περισσότερο κινήτῃ ἢ ἀκίνητῃ. Δὲν ἔχει τόπον, οὔτε ὄρια. Τίποτε ἀπὸ τὸν ἀντικειμενικὸν κόσμον δὲν μπορεῖ νὰ τὴν διέξῃ, κανένα ὄργανον δὲν μπορεῖ νὰ τὴν τρυπήσῃ. Μπορεῖ ν' ἀναλυθῇ μόνον διὰ τοῦ ἑαυτοῦ της. Νὰ μετρηθῇ, νὰ σταθμισθῇ, νὰ ἐλεγχθῇ, μόνον διὰ τῶν ἰδίων σκέψεων, εἰς τὸ βασίλειόν της πάντοτε. Μεταξὺ τῆς Κινήσεως καὶ τῆς Σκέψεως, τοῦ Ἀντικειμένου καὶ τοῦ Ὑποκειμένου, ἀδιαπέρασθαι ἄβυσσος.

Ἄς πάρωμε τώρα τὸν μηχανισμό τῆς μνήμης. Πῶς ἐξηγεῖται ὑλιστικῶς τὸ φαινόμενον τῆς ἀναμνήσεως; Μιὰ καλὴ μνήμη κατέχει χιλιάδες εἰκόνων σκέψεως, πού σχηματίσθησαν ἀπὸ παλμικὲς δονήσεις τῶν ἐγκεφαλικῶν κυττάρων κατὰ ἀναρίθμητους συνδυασμούς. Κάθε ἄτομον τῶν κυττάρων ζῆ ἀπὸ μερικὲς ὥρες ἕως μερικὲς ἡμέρες καὶ τὸ μακροβιότερον ὄλων πεθαίνει πάνω στὰ 7 χρόνια καὶ κάποιον ἄλλο παίρνει τὴν θέση του. Ἐνας ἄνθρωπος 50 χρόνων θυμᾶται μιὰ σκηνὴ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, ἐνῶ δὲν ὑπάρχει στὸν ὄργανισμό του κανένα ἀπὸ τὰ κύτταρα πού ἦσαν δέχεται τῆς πρώτης εἰκόνας. Ἡ δόνησις ὅμως ξανάρχεται στὸ κατώφλι τῆς συνειδήσεώς μας. Πῶς χωροῦν τόσες εἰκόνας σκέψεων,

πῶς σχηματίζονται, πῶς διατηροῦνται καὶ πῶς διαχωρίζονται ὅταν τὶς χρειάζομαστε;

Ἔχομε ἀκόμη μιὰ ἄλλη σειρά φαινομένων πού μένουσ ἀνεξήγητα ὑλιστικῶς. Συνήθως ἡ σκέψις ἀπορρέει ἀπὸ μιὰ ἐντύπωση τῶν αἰσθήσεων. Γίνεται ὅμως καὶ ν' ἀπορρέυση μιὰ ἐντύπωση ἀπὸ μιὰ σκέψη. Ἡ Μπέζαντ ἀναφέρει δύο παραδείγματα. Πρῶτον: Νεαρὸς ἀξιωματικὸς διετάχθη νὰ ἐπιστάτῃ στὴν ἐκταφὴ ἐνὸς πτώματος ἐνταφιασθέντος πρὸ μηνῶν. Μόλις ἐμφανίζεται τὸ φέρετρον, πέφτει λιπόθυμος, ἀσφυκτιᾷ ἀπὸ τὴν μυρωδιά. Ἀνοίγεται τὸ φέρετρον: εἶναι κενόν. Ἡ ζωηρὴ φαντασία τοῦ ἐδημιούργησε τὴν ἀσφυκτικὴ ἐντύπωση, πού καμμιά ἐξωτερικὴ αἰτία δὲν μπορούσε νὰ προκαλέσῃ. Δεύτερον: Ἐνας μυθιστοριογράφος, λόγῳ τῆς ἐντόνου ιδέας του ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἡρώας του ἐφρονεύετο δι' ἀρσενικῷ, ἐδοκίμασε ὁ ἴδιος τὰ συμπτώματα τῆς δηλητηρίασεως δι' ἀρσενικοῦ. Τὸ στόμα, ὁ οἰσοφάγος, τὸ στομάχι προσεβλήθησαν ἀπὸ αἰτία καθαρῶς νοητικῆς.

Πολλῶν ἄλλων φαινομένων ἀδυνατοῦμε νὰ εὐρωμε τὴν ἐξήγησιν ἀπὸ τὴν σκοπιὰ τοῦ ὑλισμοῦ καὶ τῆς ὅλης θετικῆς ἐπιστήμης, ἐνῶ ἡ ἐξήγησις πηδᾷ στὰ μάτια μας λέγει ἡ Μπέζαντ — ὅταν σταθοῦμε στὴ σκοπιὰ τῆς θεσσοφίας. Εἶναι τὰ φαινόμενα ἐξαιρετικῆς ὀξύτητος ἀντιλήψεως πού παρατηροῦνται σὲ ὠρισμένες παθολογικὲς περιπτώσεις καὶ γενικῶς τὰ φαινόμενα τῆς διοράσεως, διακοῆς, μεταβιβάσεως σκέψεως. Δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναφερθοῦν παραδείγματα, διότι ἡ πρὸδος τῶν ψυχιστι-

κῶν ἀναζητήσεων ἔχει καταστήσει σήμερα ἀκλόνητη τὴν πραγματικὴ βάση τῶν φαινομένων αὐτῶν. Ἐξ ἄλλου, ὁ ὑπνωτισμὸς καὶ ὁ μαγνητισμὸς ἔχουν ἀπκαλύψει λαμβάνουσες ἰδιότητες στὸν ἄνθρωπο. Ἄς προσθέσωμε τὰ φαινόμενα τῆς διπλῆς συνειδήσεως, τῶν ὄραματισμῶν, τοῦ ἐκπληκτικοῦ μηχανισμοῦ τῶν ὀνείρων καὶ τῆς ἐμφανίσεως παιδικῆς μεγαλοφυΐας — καὶ ἴδου ὅτι ἔχομε ἕνα ἐκτεταμένο καινούργιο πεδίου πιθανοτήτων γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐξελιξέως μας, νέες κορυφές γιὰ τὴν κατάκτησή τους ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα.

Μιὰ νέα αἴσθησις ἀπαιτεῖται γιὰ ὅλα αὐτά. «Δὲν πιστεύομε — λέγει ἡ Μπέζαντ — ὅτι ἐξηγητήθησαν αἱ ἐξελικτικαὶ δυνάμεις. Δὲν πιστεύομε ὅτι ἐκλείσει τὸ βιβλίον τῆς Προόδου. Ὅταν ἄλλοτε ἀνεπτύσσετο ἐντὸς μας μιὰ νέα αἴσθησις, οἱ πρῶτες πληροφορίες τῆς ἦσαν πολὺ συγκεχυμένες, συχνὰ ἀπατηλές καὶ κάποτε γελοίες. Ἦσαν ὅμως μιὰ ὑπόσχεσις μέλλοντος, σπέρμα μιᾶς ὑψηλότερης ιδιότητος. Ἐ, λοιπόν, δὲν μπορεῖ καὶ τώρα νὰ εἶναι ὑπὸ ἀνάπτυξιν μιὰ νέα αἴσθησις καὶ οἱ χίλιες ἀνώμαλες ἐκδηλώσεις πού μᾶς περιβάλλουν δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἕνα εἶδος εἰσαγωγῆς; Ποιός, ἔχοντας ὑπ' ὄψει τὸ παρελθόν, θὰ τολμήσῃ νὰ πῇ «Ἀδύνατον» καὶ ποιός θὰ τολμήσῃ νὰ κατηγορήσῃ ἐκείνους, πού ἡ ἀπληστη δύσα τοῦ εἶδέναι ἴσως εἶναι ἡ πρώτη προσπάθεια τοῦ ἀνθρωπίνου Πνεύματος πού θέλει ν' ἀνεβῆ ψηλότερα;»

Δὲν ὑπάρχει νέα ἀλήθεια πού νὰ μὴν ἤλθε στὸν κόσμον ἐν μέσῳ κρυγῶν μίσους. Βροχὴ ἀπὸ τρο-

μερές κατηγορίες έπεσε πάνω στην φτωχή Μπέζαντ, όταν έγινε οπαδός τής Θεοσοφίας. Σε μερικές σελίδες του βιβλίου της, για να δικαιολογηθῆ, αναλύει τούς γνωστούς μας τρείς βασικούς σκοπούς τής Θεοσοφικῆς Έταιρίας. 'Ανήκει σεβασμὸς στὴν Έταιρία — λέγει — μὲ τὸ νὰ παραδέχεται ὅτι ὑφίστανται ἀνεξήγητα φαινόμενα ψυχικὰ καὶ φυσικὰ, τὰ ὁποῖα προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσῃ, καθὼς καὶ δυνάμεις λανθάνουσες πὺ ἐπιχειρεῖ ν' ἀνακαλύψῃ, ὑπὸ ἀτμόσφαιραν ἀπολύτου ἐλευθερίας σκέψως. "Ὅσο γιὰ τὸν πρῶτο σκοπὸ τῆς ἀδελφότητος ἀνευ διακρίσεως φυλῆς, πίστεως, τάξεως, γένους ἢ χρώματος, ἡ Μπέζαντ τονίζει: «Εἶναι μεγάλη ἀνάγκη στὸ μέσον τοῦ δυσαδεφικοῦ καὶ ἀντικοινωνικοῦ πολιτισμοῦ μας, νὰ διακηρυχθῆ ἡ ἀδελρότης, τόσο πλατειὰ ὅσο ἡ ἀνθρωπότης ἡ ἴδια. Πρόκειται περὶ ἀπωτάτου ιδεῶδους, ναί, εἶναι ὅμως καλὸ νὰ παρουσιάζεται ἓνα τέτοιο ιδεῶδες στὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων».

Καὶ εἰσέρχεται ὕστερα ἡ Μπέζαντ στὴ σύνοψη τῶν θεοσοφικῶν διδασκαλιῶν.

Πλαισιώνει αὐτὴν τὴν σύνοψη τῆς Θεοσοφίας στὴν γενικὴ ἀντίληψη ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ὑπερ - φυσικόν. Ἡ Θεοσοφία ἀπορρίπτει τὸ ὑπερ - φυσικόν. Ὑπάρχει μόνον ὑπερ - αἰσθητόν, ὑπερ - ἀνθρωπινόν. "Ὅλα ὅμως τὰ λεγόμενα ὑπερφυσικὰ φαινόμενα εἶναι φυσικώτατα καὶ ὑπακούουν σὲ νόμους, ἀσχέτως τοῦ ἂν ὅλοι οἱ νόμοι δὲν εἶναι προσιτοὶ στοὺς ἀνθρώπους. Σε ἄλλες ἐποχὲς δὲν ἦσαν προσιτοὶ πολλοὶ ἀπὸ τούς πασίγνωστους σήμερα νό-

μους. Ὑστερα, ἡ Μπέζαντ τονίζει ὅτι ἡ λέξις «πνεῦμα» εἶναι ἀπατηλή, ὅταν χρησιμοποιηθῆται γιὰ νὰ ἐκφράσῃ ἓνα εἶδος ὑπερφυσικῆς ὑπάρξεως, τὸ ἄυλον. Γιὰ τὸν θεόσοφο ὑπάρχει διαφορὰ πυκνότητος τῆς ὕλης καὶ εἶναι ὕλη λεπτότατη, αἰθέρια, ἐκεῖνο πὺ ἀποκαλεῖται πνεῦμα. Τὸ ν' ἀρνηθοῦμε ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλες καταστάσεις ὕλης ἀπὸ αὐτὲς πὺ γνωρίζουμε καὶ αἰσθανόμεθα, θὰ ἦταν σὰ νὰ ἐμιμούμεθα τὸν Ἰνδὸν ἐκεῖνον πρίγκηπα πὺ δὲν ἤθελε νὰ πιστέψῃ στὸν πάγο, ἐπειδὴ δὲν εἶχε δῆ ποτὲ τὸ νερὸ νὰ γίνεται στερεόν.

Μερικοὶ θεόσοφοι ἰσχυρίζονται ὅτι ἔλαβαν προσωπικὴ ἀπόδειξη τῆς ὑπάρξεως ὄντων ἀπὸ λεπτότερη ὕλη. Ἡ ἀντίληψις αὐτὴ γεννᾷ ἴσως καὶ τὴν εἰρωνία. Νὰ τί τούς ἀπαντᾷ ἡ Μπέζαντ: «Οἱ ἀνθρωποὶ πὺ γυρνοῦν ἀποτόμως τὴν ῥάχη τους καὶ φεύγουν ὅταν λέγεται κάτι τέτοιο, θὰ ἔκαναν καλύτερα νὰ διερωτηθοῦν ἂν πιστεύουν στὰ σοβαρὰ ὅτι μέσα στὸ κραταῖο αὐτὸ σύμπαν, ὅπου ὁ μικρὸς μας πλανήτης καταλαμβάνει θέση τόσο σημαντικὴ ὅσο ἓνας κόκκος ἄμμου στὸ μέσον τῆς Σαχάρας, μόνον αὐτὸς ὁ μικρὸς πλανήτης, ὁ δικὸς μας, κατοικεῖται ἀπὸ ζῶντα ὄντα. "Ὅτι δὲν ὀμιλεῖ παρὰ μὲ τὴ φωνὴ μας. "Ὅτι δὲν ἔχει ἄλλα μάτια ἀπὸ τὰ δικὰ μας. "Ὅτι χωρὶς τὴ δικὴ μας ζωὴ θ' ἀπέδνησκε. Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ἰκανοποιηθῆ ἀπὸ μιὰ τέτοια πίστη, τὴν ἐποχὴ πὺ ἡ Ἐκκλησία θεωροῦσε τὴν σφαῖρα μας ὡς κέντρον τοῦ σύμπαντος καὶ τὴν ἀνθρώπινη φυλὴ ὡς τὴν μόνην, χάριν τῆς ὁποίας ὁ Πλάστης κατεδέχθη ν' ἀποθάνῃ. Τώρα ὅμως πὺ ἀπεκτῆ-

Κύριοι,

Παρακαλῶ ἀποστείλατέ μου μὲ δέμα «ἐπὶ ἀντικαταβολῇ» τὰ κάτωθι σημειούμενα βιβλία, ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν, εἰς τὴν κάτωθι διεύθυνσίν μου:

Μετὰ τιμῆς

(ὕπογραφή)

Ὄνοματεπώνυμον

Διεύθυνσις

Βιβλία

Besant-Leadbeater	Ἡ Ἀτραπὸς τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ	Δρχ.	150
C. Jinarajadasa	Ἀπόκρυφος ἐξέλιξις Ἀνθρωπότητος	»	120
Irv. Cooper	Ἡ Μετενσάρκωσις	»	80
N. Sri Ram	Εἰς ἀναζήτησιν τῆς Σοφίας	»	50
Βενετοῦ-Ἰλαρίωνος	Φῶς στὴν Ἀτραπὸ	»	30
Krishnamurti	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου	»	30
C. Leadbeater	Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν	»	10
K. Μελισσαρόπουλος	Ὁ Ἰησοῦς	»	60
»	Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρισναμουρτι	»	80
»	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας	»	80
»	ΜΗΤΙΣ (τὸ βιβλίον τῆς σοφίας) δεμ.	»	140
ΙΛΙΣΟΣ, Ἐπιλογή ἐτῶν 1956-57-58 διὰ τοὺς συνδρομητὰς		»	120
ΙΛΙΣΟΣ, Ἐπιλογή ἐτῶν 1959-60-61	» » »	»	120
Συνδρομὴ ΙΛΙΣΟΥ 1976 (ἐξ /κοῦ \$ 5)		»	130

Σύνολον Δρχ.

Πρὸς τὸ Περιοδικὸν
«ΙΛΙΣΟΣ»
Δραγατσάνιου 6

Ἀθήνας 122

ΟΥΔΕΜΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΥΠΕΡΤΕΡΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ

σαμε συνείδηση τῆς τάξεως τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ κατέχωμε στὸ μέσον ἀναριθμῆτων μυριάδων κόσμων, τί βάση νὰ δώσωμε στὸν παράλογο ἰσχυρισμὸ πού μᾶς ἀποδίδει τὸ μονοπῶλιον τῆς ζωῆς; Ἡ γῆ, ὁ ἀέρας, τὸ νερό, θρίζουν ἀπὸ ζῶντα ὄντα, προσαρμοσμένα στὸ περιβάλλον ὅπου ζοῦν. Ἡ σφαῖρά μας ξεχειλίζει ἀπὸ ζωὴ. Τὴν στιγμή πού θὰ υπερβούμε διὰ τῆς σκέψεως τὰ ὄρια τῆς ἀτμοσφαιρας μας, θὰ πρέπει λοιπὸν ν' ἀλλάξουν ὄλα; Ἡ λογικὴ ἀντικρούει μιὰ τέτοια ὑπόθεση. Ἐνα ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα τοῦ Τζιϋρντάνο Μπρουνο ὑπῆρξε τὸ «θράσος» του νὰ διαδάξῃ ὅτι: ὑπῆρχαν καὶ ἄλλοι κατοικοῦμενοι κόσμοι. Καὶ ὅμως ἦταν σοφώτερος ἀπὸ τοὺς καλογηγῆρους πού τὸν ἔκαψαν».

Ἡ Μπέζαντ ἀναπτύσσει ἐν συνεχείᾳ ὅτι καὶ ἡ Θεοσοφικὴ Ἐταιρεία παρουσιάζει τὶς ἀντιλήψεις της ὑπὸ τὴν ἐγγύθησιν ὠρισμένων ἀτομικότητων. Εἶναι οἱ «Διδάσκαλοι». Λέγει ὅτι ἔλαβε προσωπικὴ ἀποδείξη τῆς ὑπάρξεώς των καὶ τὸ ἴδιο μπορεῖ νὰ συμβῆ ἐν τέλει μὲ κάθε σοβαρὸν μελετητὴν. Ἀλλὰ δὲν ἐκδέτεται ἡ Θεοσοφία τὶς ἀντιλήψεις της σὰν δόγματα. Δὲν λέγει στὸν ἄνθρωπο: «πίστεψε, ἄλλως θὰ εἶσαι κατηραμένος». Τοῦ λέγει ἀντιθέτως: «Ἐτσι νομίζομε ὅτι ἔχουν τὰ πράγματα. Σὺ εἶσαι ἐλεύθερος ν' ἀπορρίψῃς ὅ,τι δὲν ἱκανοποιεῖ ἢ ἐνοχλεῖ τὸ λογικὸ σου».

Μιλáει γιὰ τὴν μετενσάρκωση καὶ γιὰ τὸν νόμο τοῦ Κάρμα, πού κάνουν τὸν ἄνθρωπο νὰ μὴν ἔρχεται στὴ ζωὴ τελείως ἄπορος, ἀλλὰ μὲ τοὺς καρποὺς τῶν περασμένων του κατακτήσεων, ἔτοιμος

ν' ἀνεβῆ ἀκόμη μιὰ βαθμίδα πρὸς τὰ ὕψη. Μιλáει γιὰ τὴν ἀπόλυτη ἠθικὴ βάση τοῦ Κάρμα, πού ἀποδεικνύει ὅτι μόνον ἔτσι ἐξηγεῖται τὸ θεῖον κήρυγμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος θὰ θείρῃσῃ ὅ,τι ἔσπειρε σ' αὐτὴν ἢ σὲ ἄλλη ζωὴ ὑπὸ ἄλλο σαρκικὸ ἔνδυμα. Ὁ θάνατος ἀναστέλλει τὴν πληρωμὴ ἢ τὴν εἰσπραξη, ἀλλὰ δὲν τὴν ματαιώνει.

Καθὼς εἶναι γνωστὸν, δὲν ἐζητήθη ἀπὸ τὴν Μπέζαντ νὰ παραδεχθῆ αὐτὲς τὶς ἀντιλήψεις, γιὰ νὰ μπῆ στὴν Θεοσοφικὴ Ἐταιρεία, ὅπως δὲν ζητεῖται αὐτὸ ἀπὸ κανένα, ποτέ. Δὲν μᾶς δεσμεύει καμμιὰ κοινὴ ἀντίληψις ἢ πίστις. Ἡ κοινὴ ἐρευνητικὴ ἔφεσις μᾶς συνδέει καὶ ἡ ἀπόλυτη ἐλευθερία τῆς σκέψεως μᾶς ὀδηγεῖ. Ἡ Μπέζαντ δέ, ὑπῆρξεν εὐτυχῆς ν' ἀφιέρωση τὴ ζωὴ της ὑπὲρ αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας, πού τὴν εἶχε ὄνειρευτῆ ἀπὸ τὴν ἀρχή. Στὸ συνέδριον τοῦ Μπεναρὲς ἔλεγε: «Πρέπει νὰ ἐνθαρύνωμε τὴν ἐκδήλωσιν κάθε νέας σκέψεως. Κάθε διανοητικὴ πρόοδος ἐπιτελεῖται ἀπὸ ἓνα ἄτομον πού συνέλαβε μιὰ ἀναλαμπὴ τῆς ἀλήθειας ἀπὸ πρῖσμα διαφορετικῶν.» Ὅσο παράξενη καὶ ἀσυνήθιστη μπορεῖ νὰ εἶναι μιὰ νέα σκέψις, ἡ Μπέζαντ συνιστοῦσε νὰ τὴν προσέχωμε, ἄφοβοι πάντα. «Ἐχετε ἀνάγκη — ἐτόνιζε — ἐκείνων τῶν πραγμάτων πρὸς τὰ ὁποῖα διαφωνεῖτε καὶ ὄχι ἐκείνων πρὸς τὰ ὁποῖα συμφωνεῖτε. Σὲ τί χρησιμεύει νὰ σᾶς ἐπαναφέρῃ ἢ ἡχῶ τὶς δικές σας σκέψεις, τὶς δικές σας λέξεις, τὶς δικές σας ἰδέες;».

Αὐτὸ τὸ ἐρώτημα στρέφεται σὲ ὅλους μας.

Προσευχή

Τῆς ANNI ΜΠΕΖΑΝΤ

“Οποῖος πάλλεται καὶ παλεύει γιὰ τὰ λυτρωθῆ,
 “Οποῖος ἀγωνίζεται γιὰ τῶν ἄλλων τὴν ἐλευθερία,
 “Οποῖος ἀποτυγχάνει, καὶ μὲ ὑπομονὴ ἐξακολουθεῖ,
 Αὐτὸς ἀληθινὰ προσεύχεται.

“Οποῖος, τοὺς πάντες ἀγαπᾷ καὶ δὲν καταφρονεῖ
 οὐτ’ ἕνα, καὶ τὸν χειρότερον ἀκόμη συμπονεῖ,
 Κι’ ὁποῖος γιὰ τὴν ἀλήθεια βρῖσκει μάρτυρος θανή,
 Αὐτὸς ἀληθινὰ προσεύχεται.

“Οποῖος, σὰν κάποια ἀλήθεια γίνῃ του γνωστὴ,
 μειδιώντας ἢ καὶ σκυθρωπὰ τὴν ἀγκοιλία,
 ἀκόμη κι’ ὀλομόναχος, χωρὶς νὰ τὸ δειλιάσῃ,
 Αὐτὸς ἀληθινὰ προσεύχεται.

Ἢ σκέψῃς νὰ σὲ ὀδηγήσ’ ἀπὸ τόλμες κινήσεις,
 φρέσκος ἀέρας μοναχὰ εἶναι οἱ περὶ κλήσεις
 καὶ προσευχὴ μοναδική, ἢ πράξις ἢ γεννasia,
 Σὲ τέτοια προσευχὴ κ’ ἐσὺ νὰ συνηθίσῃς!

**Ἡ δόξα
τῆς
Θεοσοφικῆς
Ἑταιρίας**

ΤΖΩΡΤΖ ΑΡΑΝΤΕΛΑ

Δόξα τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας εἶναι ὅτι στὸν κῆπο τῶν ἰδεῶν τῆς πετρεῖν πουλιά μετὰ τὰ πλέον διαφορετικὰ πτιλώματα ἐντελῶς ἀδελφωμένα, μετὰ ἀμοιβαία κατανόηση, μετὰ πλήρη ἀλληλεγγύη παρὰ τὶς τόσες διαφορὲς τῶν ἐπὶ ἀναρίθμητων θεμάτων. Ζοῦν σὲ περιβάλλον φιλίας, γαλήνης καὶ εὐτυχίας.

ΤΖΩΡΤΖ ΑΡΑΝΤΕΛΑ

Προσκλητήριο

Ἔλα ἀκριβῶς τὴν ὥρα ποὺ χτυποῦν
τὰ κύματα τῆς Οἰκουμένης τὴν Αὐγή.
Στὸ χῶρο αὐτὸ δὲν ὑπάρχουν τύμβοι,
οὔτε λαμπρὲς ἐκλάμψεις ἀπὸ γυμνά σπαθιά,
οὔτε κράνη στρατιωτῶν, οὔτε πανοπλίες
ὅλα γυνὰ κι ἀπέριττα στὸ βωμὸ τῆς Ἱστορίας.
Ἡ Γῆ ἐκπέμπει τὸ δικό της φῶς.
Δὲν ρούφηξε αἷμα, δάκρυ καὶ στεναγμοὺς
στιγμὲς θανάτου, στιγμὲς ὀδύνης κι ἀπελπισίας.
Ἡ Γῆς αὐτὴ κρύβει τὸ σπóρο τῆς πραγματικῆς Εἰρήνης.

ΛΟΥΛΑ Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

ΝΙΛΑΚΑΝΤΑ ΣΠΙ ΡΑΜ

Ἡ θεία ἄρμονία

Ἄρμονία εἶναι ἡ ἐνότης τῶν διαφορῶν.

Ἡ εὐτυχία ἔγκειται στὴν πληρότητα τῆς ζωῆς. Ἡ ζωὴ ἀπαιτεῖ συνειδητότητα καὶ ἑναρμόνιση τῆς καθημερινότητος μὲ τὰ ἰδανικά, ἀλήθεια, ὀμορφιὰ καὶ καλωσύνη. Τότε ἡ ζωὴ πηγάζει ἀπὸ ἓνα ἐσωτερικὸ κέντρον, ὅπου δὲν ὑπάρχει δυνατότης συγκρούσεων.

Νὰ ἐνθυμῆσθε ὅτι ἕκαστον ἄτομον εἶναι ἓνα γράμμα στὸ ἀλφάβητο τοῦ Θεοῦ. Εἴτε παρελθόν, παρὸν ἢ μέλλον, εἶναι καὶ ἀπὸ ἓνα θέμα στὴν Θεία Ἄρμονία. Ἕνας κόκκος ἄμμου στὴν ἀκρογιαλιὰ τῆς αἰωνιότητος.

Ἡ τέχνη τῆς ὀμορφῆς καὶ εὐτυχισμένης ζωῆς πραγματοποιεῖται σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῆς Φύσεως, σὲ ἄρμονία μὲ τὴν παγκόσμια τάξη, ὅπου ὅλα τὰ πράγματα ἀνυψώνονται. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ζῇ σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι ἀρμονίας, τελεῖ σὲ εἰρήνῃ μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ μὲ τοὺς ἄλλους, γίνεται διώρυγα γιὰ τὶς δυνάμεις ποὺ δημιουργοῦν τὴν γαλήνη καὶ τὴν εὐτυχία τῶν πάντων.

Κατανόησις

Ο ΘΕΟΣΟΦΟΣ ζητεί νὰ κατανοήση τοὺς ΠΑΝΤΑΣ
ΟΥΔΕΝΑ νὰ προσηλυτίση.

Προσφέρων τὴν γνῶσιν, ποὺ ἔχει κληροδοτηθῆ, νὰ τὴν ΣΥΜ-
ΜΕΡΙΣΘΟΥΝ ὅλοι οἱ ἐνδιαφερόμενοι, ΕΛΠΙΖΕΙ ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν
τρόπον, διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τῶν κοινῶν θεμελίων ὄλων τῶν
θρησκειῶν, κάθε ἄνθρωπος θὰ ἐμβαθύνῃ περισσότερο στὴν ἰδικὴν
του πίστιν.

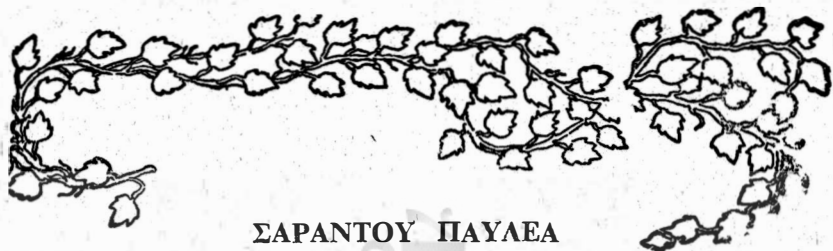
ANNI ΜΠΕΖΑΝΤ

Ὁ κόσμος τῆς αὔριον

Ὁ Κόσμος τῆς Αὔριον — ὁ Ἕνας Κόσμος, περὶ τοῦ ὁποίου
ὀμιλοῦμε συχνὰ — θὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν καθένα μας μείζονα ἐνημέ-
ρωση γιὰ τὶς ἀνάγκες, τὰ διαφέροντα, τὰ ἤθη καὶ τὶς ἐλπίδες ὄλων
τῶν ἄλλων συνανθρώπων μας. Δὲν ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ ἀ-
νάμεσα σὲ μᾶς καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ὁ «ἔξω» κόσμος, στὸν
ὁποῖον ἀναφερόμεθα συχνὰ, εἶναι ὁ ἴδιος μ' ἐκεῖνον ὅπου ζοῦμε.
Τὰ προβλήματα του, μεγάλα ἢ μικρά, εἶναι προβλήματα δικὰ σας
καὶ δικὰ μου. Ἄς ἀποδεχώμεθα τοὺς ἄλλους, καθὼς εἶναι, καλύτε-
ροι ἢ χειρότεροι. Ἄς ἐνεργοῦμε μὲ πνεῦμα ἀληθινῆς ἀδελφότητος
στοὺς φίλους μα, καὶ τοὺς γνωρίμους μας, ὡς σύμβουλοι ἢ βοηθοὶ
ἐν παντί, διότι ἡ Ἀδελφότης εἶναι ἔκφρασις τῆς Ἀγότης, τὴν ὁ-
ποῖαν δικαιοῦνται οἱ πάντες.

ΤΖΩΝ ΚΟΑΤΣ

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ
ΣΤΑ 100 ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ Θ.Ε.

ΣΑΡΑΝΤΟΥ ΠΑΥΛΕΑ

'Από τὴ χώρα τῶν Κάκτων

(Συνειδησιακὸς Διάλογος)

- Μιά φωνή : Τώρα εἶμαι στὸ λόφο τῶν νεκρῶν.
- * Ἄλλη φωνή : Ἔρχομαι, ἦρθα ἀπὸ τὴ χώρα τῶν κάκτων.
- * Ἄλλη φωνή : Κι ἐγὼ ἦρθα ἀπὸ τὴ χώρα τῶν κάκτων
- * Ἄλλη φωνή : Ναί, ἤμουν ἄσπρη σὰν ἓνα λευκὸ χρυσάνθεμο.
- * Ἄλλη φωνή : Γιὰ ν' ἀγκυλώνομαι διαρκῶς στὴ χώρα τῶν κάκτων.
- * Ἄλλη φωνή : Ἄχριζαν τὰ ρουθούνια τῶν τραίνων στὴ βορεινὴ πολιτεία. Ποῦ πηγαίναμε; Ὅλο πηγαίναμε. Πουθενὰ δὲν πηγαίναμε σ' ἐκείνη τὴ μακρινὴ μας χώρα τῶν κάκτων.
- * Ἄλλη φωνή : Ποῦ εἶμαστε τώρα; Μήπως δὲν εἶμαστε πουθενὰ;
- * Ἄλλη φωνή : Ἐμεῖς εἶμαστον πρόσφυγες. Τὸ καλοκαίρι μᾶς ἔτρωγαν τὰ κουνούπια. Τὰ πάθη, τὰ μικροσυμφέροντα, ὅλες μας οἱ ἄρειες ἦταν ἐκεῖ κάκτοι!
- Μιά φωνή : Εἶμαστε ἐρπετά.
- * Ἄλλη φωνή : Δὲ θ' ἀποκτήσουμε φτερά.
- Φωνὴ τοῦ βάθους : Κάποτε θ' ἀποκτήσετε φτερά.
- Φωνή : Ἄκοῦτε, κάποτε θ' ἀποκτήσουμε φτερά.
- * Ἄλλη φωνή : Κάποτε πάλι θὰ πάρουμε τὰ φυσικὰ μας τὰ φτερά.
- * Ἡ φωνὴ τοῦ βάθους : Ὅταν σᾶς πάρει ὁ θάνατος στὴν ἀγκαλιά του, ὅταν σᾶς πάρει στὴν ἀγκαλιά του ὁ θάνατος, τὰ φυσικὰ σας θ' ἀποκτήσετε φτερά. Μέγα ἀμάρτημα κάθε φόβος. Μὴν ἀμαρτάνετε λοιπόν δηλαδὴ μὴ φοβεῖσθε.
- Μιά φωνή : Ὅλοι κουβαλοῦμε ἀγκυλωτοὺς θώρακες. Ποιὸν θ' ἀγκυλώσουμε καὶ ποιὸς θὰ μᾶς ἀγκυλώσει;

- *Αλλη φωνή : Προσπαθούσαμε τότε ν' αύξήσουμε τ' άγκάθια
μας.
- *Αλλη φωνή : Προσπαθούσαμε νά δξύνουμε τó κάθε μας άγκάθι.
Φωνή του βάρθους : Είναι καιρός νά εξαφανίσετε όλα τά φανταστικά
και τά πραγματικά σας άγκάθια.
- *Αλλη φωνή : "Ήμουν ένας κύκλος έρημιᾶς.
- *Αλλη φωνή : Κι έγώ ήμουν ένας κύκλος έρημιᾶς
- *Αλλη φωνή : Έγώ δέν ήμουν μόνος.
- *Αλλη φωνή : Πώς δέν ήσουν ποτέ μόνος;
- *Η φωνή : Φρουρός ήταν ó Θεός μου μέσα στό βράδυ, μέσα
στό σκοτάδι τῆς κάμαρῆς μου, πιστός μας ένοι-
κος.
- *Αλλη φωνή : Κι έγώ ήμουν πιστή στον στρατιωτικό μου όρκο
ν' ακολουθῶ τó Θεό.
- Φωνή : Τόν άπροσπασματικό μας ένοικο.
- Κορυφαία φωνή : Είμι σάν ένα δέντρο και δίχως στέγη βρέχομαι,
μέσα στο δάσος μου, μέσα στό δάσος μου. "Όταν
βραδιάσει και ή νυχτα μέ τó φυσικό της βήμα μέ
έπισκεφθεῖ μέσα στή σπηλιά μου, μέσα στή σπη-
λιά μου ή βροχή μου θα στεγνώθεῖ Κρυμμένος
μέσα στό δάσος μου, μέσα στό δάσος μου.
- Φωνή : Είμαι μιá κουκλα κενή.
- *Αλλη φωνή : Κι έγώ εἶμαι μιá κούκλα κενή.
- *Αλλη φωνή : Έγώ όμως εἶμαι μιá κούκλα γεμάτη.
- *Αλλη φωνή : Πώς έσυ είσαι μιá κουκλα γεμάτη;
- *Αλλη φωνή : Εἶμαι μιá κουκλα γεμάτη άχυρο.
- *Αλλη φωνή : Ναι, εἶμαι κούκλα άχυρένια, έτοιμη για τή θεία
φωνή του θανάτου μου.
- Φωνή του βάρθους : Τά σώματά σας εἶναι από μαγικόν άχυρο καμω-
μένα. Περιμένει μέσα τους ή ψυχή ν' άδυνατίσει
τό φῶς τῆς νύχτας από τῆς ήμέρας τó φῶς.
- Μιά φωνή : "Ήμουν σ' ένα ύπόγειο κλεισμένος νύχτα-μέρα,
περικυκλωμένος από έρμάρια κλειστά. "Άνοιξαν
μέ ηλεκτρικά κουμπιά. Μέσα τους έκρυσαν όλα
τό επίσημα μυστικά, πολλά χαρτιά, χαρτιά
μέσα στα σκοτεινά μας έρμάρια φυλαγμένα.
"Ήμουν ένας φύλακας αδιάφορος τῶν μυστικῶν
τῶν κλεισμένων γιατί τί χρειάζονται οἱ φύλα-
κες όταν ó συνδυασμός για τó άνοιγμα τῶν έρ-
μαριῶν τῶν σκοτεινῶν ήταν κρυφός; Τ' άκουα
μόνο νά σοπίζουν.

- *Αλλη φωνή : Στο βάθος ήταν ό φούρνος όπου ψηνόταν τὸ ψωμι τῶν ταξιδιωτῶν.
- *Αλλη φωνή : Ἐκ τῆς νύχτας ἔπαιρναν τὴ σειρά τους ὅλοι οἱ ταξιδιωτὲς γιὰ τὸν ἄρτο τοῦ ταξιδιοῦ τους. Ἐμπνοῦσαν σιγά-σιγά τὰ πουλιὰ τῆς θάλασσας καὶ πετοῦσαν σὲ γυαλοὺς γκρίζους.
- *Αλλη φωνή : Ἐμεῖς σηκώναμε τοὺς συμμαχικοὺς ἀντιπροσώπους καὶ υιοιράζαμε μεταξύ μας τὰ χρήματα τῶν ἐμπόρων καὶ τ' ἄλλα.
- *Αλλη φωνή : Ἐπινοοῦσαμε τείχη γιὰ νὰ συνενωθοῦμε τάχα μὲ τὴν ἰσχύ, τὴν ἰσχύ τῶν συμφερόντων μας. Σὲ κάθε πόρτα κσι φύλακας. Πῶς νὰ περάσουμε τόσα τείχη, τόσες πόρτες, τόσους φύλακες;
- Φωνὴ τοῦ βάθους : Ὁ Κλειδοῦχος ἔπρεπε νὰ ῥχεται στὴν ὥρα του ν' ἀνοίγονται οἱ γραμμὲς καὶ νὰ περνοῦν μέσα ἀπὸ τὴ δὴλωση τῆς ἐλευθερίας τοῦ φωτὸς φωτισμένες ἀμαξοστοιχίες. Ἐπρεπε νὰ ναι στὴ θέση τους οἱ ἀποθηκάριοι τῶν ἀποθηκῶν, γιὰ νὰ ῥχονται οἱ νέοι ταξιδιωτὲς τῶν οὐρανίων ἀπείρων νὰ παίρνουν τίς ἀποσκευές τους τίς καινούργιες καὶ τὰ νέα τους ἐφόδια, νὰ βρίσκουν τ' ἀρμόδιὰ τους φορέματα, τὸ νέο τους περπάτημα ν' ἀνακαλύπτουν καὶ ν' ἀναχωροῦν πρὸς τὴν ἄλλη τους ἐτοιμασία.
- Μιά φωνή : Κατέβαιναν οἱ σκοτωμένοι πολεμιστὲς ἀπὸ τοὺς παλαιούς πύργους, ἴππευαν τοὺς παλαιούς τοὺς ἵππους, τοὺς πότιζαν σὲ πηγὲς νυχτερινῆς πρὶν τοὺς βρεῖ τὸ χαρὰμέρι.
- Μιά φωνή : Πολέμησα γιὰ τὴν Ἀντιόχεια.
- *Αλλη φωνή : Καταβροχθίσαμε μὲ τοὺς φανατισμοὺς μας τὴν Ἀντιόχεια.
- *Αλλη φωνή : Γιὰ νὰ μὴν ὑπάρχει τώρα πουθενὰ ἡ Ἀντιόχεια.
- *Αλλη φωνή : Ποῦ εἶναι οἱ γεφυροποιοί, φωνάζαμε. Ποῦ εἶναι οἱ γεφυροποιοὶ νὰ ἐτοιμάσουμε διαβάσεις.
- *Αλλη φωνή : Περνοῦμε, νὰ περνοῦμε στὴν πραγματικότητα σ' ἓνα μέρος τῆς πραγματικότητας.
- *Αλλη φωνή : Οἱ λάμπες μας εἶναι καμωμένες ἀπὸ ὀμίχλη.
- *Αλλη φωνή : Ὅλες οἱ λάμπες μας ἦταν καμωμένες. Κι ἐμεῖς πολεμοῦσαμε νὰ καταλάβουμε τὸ Οὐσάκ.
- *Αλλη φωνή : Πότε θὰ πάρουμε, πότε θὰ πάρουμε ἐπὶ τέλους τὸ Οὐσάκ;

- Μιά φωνή : Το Ούσακ είναι πόλη μεγάλη, θέλει πολλούς σκοτωμένους. Μπορούμε να δώσουμε χιλιάδες για να πάρουμε για μια στιγμή μόνο το Ούσακ
- *Άλλη φωνή : Στο τέλος πήραμε το Ούσακ για να σκοτώσουμε τόσους σκοτωμένους στην πεδιάδα των σκοτωμένων μας. Πήραμε το Ούσακ. Άφήσαμε το Ούσακ
- *Άλλη φωνή : Πρόσθεση, αφαίρεση. Πήραμε το Ούσακ, αφήσαμε το Ούσακ
- *Άλλη φωνή : Μπαίνουμε πάντα σε πολεμικές τριήρεις και λέγουμε, δε θα γνωρίσουμε τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς τὴ σεβαστὴ ἡσυχία,
- *Άλλη φωνή : Ἄπο τὴν μιὰ ἀπειλὴ στὴν ἄλλη χωρὶς τέλος
- Μιά φωνή : Σ' ἐκεῖνο τὸ πανδοχεῖο τρεμόπαιζε ὁ λυχνος τὴ φωτεινὴ προσφορά του. Τὰ σκυλιὰ γαύγιζαν μακριὰ στα ποιμνιοστάσια, ἐνῶ τὸ καμπῖσιο φεγγαρι ἀνέβαινε στὸν ἀρχαῖο οὐρανὸ πάνω ἀπὸ τὶς συναυλίες τῶν βάλτων κι ὁ Κράσσοσ ἔλεγε «Πλούσιος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ δύναται νὰ συντηρεῖ Ρωμαϊκὰ στρατοπεδὰ» κι ἀγόραζε, ἀγόραζε συνεχῶς παλι τὶς περιουσίες τῶν σκοτωμένων
- Άλλη φωνή : Ἐτοιμαζομαί νὰ εἶμαι καθαρὸς ἐνωπιον τῆς Ἡμέρας
- *Άλλη φωνή : Θὰ φύγω ἀπὸ τὴ δανεικὴ στέγη μου σε λίγο θὰ φύγω
- *Άλλη φωνή : Παρτε πίσω τὸ σῶμα μου
- *Άλλη φωνή : Εἶναι ἡ λάμπα μας καυωμένη ἀπὸ ὀμίχλη.
- *Όλες οἱ φωτιές : Εἶναι οἱ λάμπες μας ὅλες ζυμωμένες μὲ ὀμίχλη.
- Μιά φωνή : Τὸ στίτι μου ἦταν ἡ ἔρημος
- *Άλλη φωνή : Ἐλεγα, νὰ τὸς πάλι ὁ πελαργὸσ πάλι μεταφέρει τὴν τροφὴ μεταφέρει στα μικρά του, νὰ τὸς πάλι, ἔλεγα, ὁ καμπος ὁ χρυσός.
- Μιά φωνή : Κάποτε συναντήσαμε μιὰ οἰκογένεια ἄρκτων. Σκοτώσαμε τὰ μικρά της. Ἡ μητέρα ἐπληγώθη. Στὸ θυμὸ της καὶ τὴ μητρικὴ της πίκρα ξεφλούδιζε τὸ δέντρο ὅπου εἶχαμε ἀνεβεῖ, ἔως ὅτου νικῆθηκε ἀπὸ τὴν πληγὴ της.
- *Άλλη φωνή : Εἶχα ἀκούσει τὸ Δημοσθενη νὰ μιλᾷ στοὺς σκοτωμένους τῆς Χαιρώνειας ἐμπρὸς στοὺς λόφους τῶν ἀσπίδων καὶ τῶν κονταριῶν.

- Μιά φωνή : Εἶσαι ἀπὸ τῆ Χαϊρώνεια ;
- Φωνή : Ναί, εἶμαι ἀπὸ τῆ Χαϊρώνεια.
 "Ἐλεγε λοιπὸν ὁ Δημοσθένης μας «οἱ νεκροὶ αὐτοὶ ἦταν τὸ στόλισμά μας. Ὅπως ὁ ἥλιος τρέφει μιὰ στιγμή τῆς Αἰωνιότητος, ἔτσι κι αὐτοὶ ἔτρεφαν μὲ τὸ φῶς τῆς ἀρετῆς τοὺς τῆς πολιτείας τὴν ὑπερφάνεια. Τώρα μᾶς ἄφησαν, ὁ ἥλιος τῆς ἀνδρείας ἀπεσύρθη. Ναί, φίλοι μου, οἱ πεσόντες αὐτοὶ εἶχαν μοιράσει σὲ μιὰ ὑπέροχη διανομὴ τὸν ἑαυτὸ τους σὲ μᾶς, γιὰ νὰ παραμείνουμε μέσα στὴν τροφὴ τῆς ἐλευθερίας. Τώρα εἶναι οἱ παντοῖνοι Χαϊρωνεῖς, σύμβολο τῆς τόλμης τῆς ὑπέρτατης. Γιατὶ αὐ ἀρχίζουμε τὴ Σύνεση, πρέπει νὰ τελειώνουμε μὲ τὴν Ἄνδρεία».
- "Ἄλλη φωνή : Ἔχω μέσα μου τὸ σῶμα τοῦ Διονύσου καὶ τοῦ Δημόκριτου τὴν ἀθαιβησία.
- "Ἄλλη φωνή : Μᾶς κατοικοῦσαν γελαστοὶ πρόγονοι. Ὅργωνουν τὶς θάλασσες μὲ μάτια στεγνὰ μπροστὰ στὶς τρικυμίες. Χώνονται μέσα σὲ δάση, ἀνεβαίνουν σκαρφαλώνοντας σκοπέλους πελαγίστους σὲ λιμάνια ἀναγκυροβόλητα καὶ σκοτώνουν μὲ τὸ τόξο τὰ ἱερὰ ἐλάφια καὶ ὕστερα στρώνονται σιμὰ στὰ κουφωτὰ καράβια καὶ πίνουν γλυκὸ κρασί ἀπὸ τὴν Ἰομαρο. Ποτὲ δὲν τὰ χάνουν ἔμπρὸς τοὺς Κύκλωπες, γιατί στὴ σταθερότητα τῆς σοφίας νὰ καταφεύγουνε γνωρίζουν. Διασχίζουν βορεινὲς ἐκτάσεις. Τὰ κουδούνια τῶν ἐλκύθρων τοὺς ἤχουῦν πάνω σὲ λίμνες παγωμένες. Πολεμοῦν τοὺς Λαιστρυγόνες. Πηγαίνουν πάντα πρὸς τὴν περιπέτεια καὶ τὴν ἔρευνα
- Μιά φωνή : Υἱοθετῶ τὴν ἔρημό μου καὶ σώζομαι.
- "Ἄλλη φωνή : Εἶμαι γηγενὴς τῆς ἐρήμου.
- "Ἄλλη φωνή : Γεμίξει ὁ καιρὸς ἀπὸ κάθε ἐπώαση Ἄπειρων.
- Μιά φωνή : Εἶμαι ἀβοήθητος.
- "Ἄλλη φωνή : Εἶμαι ἀβοήθητη.
- "Ἄλλη φωνή : Ποῦ εἶναι τὸ πραγματικὸ σπίτι μου, γιατί ἐδῶ

είμαι χωρίς σπίτι, πραγματικό. Πότε θα έπιστρέψω στο σπίτι μου;

- “Άλλη φωνή : Σιγα-σιγά τὸ βράδυ ὠριμάζει τὸ σκοτάδι του τὸ φαινομενικό, γιὰ νὰ γεννηθεῖ κάποτε πάλι τὸ πρῶτῃ μας τὸ οὐσιαστικό.
- Μιά φωνή : ‘Ο καθένας μας λοιπὸν ἦταν μιὰ ἐνέδρα γιὰ τὸν ἄλλον;
- Μιά φωνή : ‘Ακοῦτε, ἀκοῦτε, ἀκόμη τὰ πλήθη ὄνσητα φωνάζουν. Ζήτη ὁ κραταιός, Ζήτη ἡ κραταιότητα τοῦ Κράσσου κι ἔξι χιλιάδες ἄνθρωποι ἀπὸ τὴ φυση τους ἐλεύθεροι — καὶ χθές ἦταν ἐλεύθεροι πρὶν ἔρθουν οἱ Ρωμαῖοι, — σταυρώνονται κατὰ μῆκος τῆς Ἀππίας ὁδοῦ, ἔξι χιλιάδες. Ἀκοῦτε. Ζήτη ἡ Κραταιότητα τοῦ Κράσσου. Ζήτη, Ζήτη.
Στὸ πανδοχεῖο γίνεται ἀλλαγὴ ἵππων.
- “Ενας ἀγγελιοφόρος : Ἀναγγέλλω ὅτι ὁ μέγας Ἀντίοχος ἐνίκηθη. Τὸ κράτος τῶν Σελευκιδῶν στήν οὐσία κατελύθη.
- Μιά φωνή : Τὰ φῶτα λάμπουν μέσα στὰ παλάτια, σὰ νὰ ἔχουν γιορτῆ, γιὰτὶ δὲν ξέρουν ἀκόμη πῶς ὁ Μέγας Ἀντίοχος ἐνίκηθη κι ὅτι τὸ κράτος τῶν Σελευκιδῶν τούλάχιστον στήν οὐσία κατελύθη.
- “Άλλη φωνή : Ἀλλὰ στή Ρώμη δοξάζεται ὁ Νικητήριος Ζεὺς στὸ Καπιτώλιο. Ζήτη ὁ Ζεὺς, ὁ αὐτοκράτωρ.
- Μιά φωνή : Τί εἴμαστε λοιπὸν μέσα σὲ τόση περιβεβλημένη δική μας ἀνοησία. Μνήμη τοῦ πρώτου π’οὔρανοῦ; Εἰκόνες τῶν οὐρανῶν εἴμαστε;
- Μιά φωνή : Σὰ ζῶα ζητοῦμε ζεστασιὰ στή Βαρυχειμωνιά μας.
- “Άλλη φωνή : Γραφουμε σὲ μιὰ φλοῦδα δέντρου τὴ λέξη «Σωτηρία» πότε αὐτὴ μας ἡ εἰδοποίηση θὰ ἐκπληρωθεῖ;
- “Όλες οἱ φωνές : Ἥρθαμε ἀπὸ τὴ χώρα τῶν Κάκτων. Ἀκόμη δὲ βλέπουμε καθαρά. Τὰ μάτια μας εἶναι θαμπωμένα, σὰ λάμπει μέσα στήν προηγούμενὴ μας καταχνιά.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἄντιπάτρου τοῦ Σιδωνίου

Ἄς δώσει τῆς Κατάνης ἡ πυρπολημένη χώρα
τὴν ἡρεμία στὸ μουσόληπτο τοῦ Στησιχόρου στόμα.
Στοῦ Ὀμήρου τὴν ψυχὴ εἶχε αὐτὸς τὸ σῶμα του προσφέρει
σὰν κατοικία δευτέρα — ὁ Πυθαγόρας ὡς διδάσκει.

Παλατινὴ Ἀνθολογία VII, 75
Μετάφραση: ΒΑΣ. Ι. ΛΑΖΑΝΑ

Σημείωμα: Στὴ ἀρχαιότητα συνέκριναν συχνὰ τὸν Στησιχορο μὲ τὸν Ὀμηρο.
Ὁ Στησιχορος γεννήθηκε στὴν Ἰταλία τὸ 630 π.Χ. καὶ πέθανε τὸ 550 π.Χ.

Τὸν ἀπάντησα σήμερα...

Τὸν ἀπάντησα σήμερα ἐδῶ
ἀπόρφаниσμένον, διωκόμενον, πένητα
πάνω στὴ φλεγόμενη ἔρημο τῶν καιρῶν
στὴν ἐσχατιὰ τῆς ἀπόγνωσης.

Ἦταν αὐτὸς

ὁ Ἀδὰμ

ὁ πρῶτος κι' ὁ ἐσχατος

ὁ κατ' εἰκόνα κι' ὁμοίωσιν

ὁ ἄνθρωπος

μὲ τὰ μάτια ἀπὸ οὐρανὸ

μὲ τὰ χέρια ἀπὸ ἰδρωτὰ

καὶ τὴν καρδιὰ προσφορὰ ἀπὸ ψωμι

ἀχνιστό.

Ἦταν αὐτὸς

καὶ γονάτισα κι' ἐκλαψα μπρὸς του

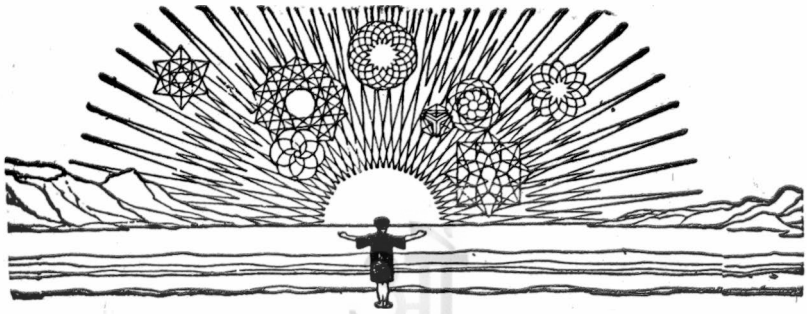
αὐτὸς

καὶ σκιρτοῦσε ὁ κόσμος μ' ἐλπίδα μαζί του

καὶ τὰ πράγματα παίρναν καὶ πάλι σκοποῦ

νόημα ξανοίγαν ὅλα ἀγαθὸ

κάτω ἀπ' τὸ πρόσταγμα τοῦ ἡλίου.

ΓΕΩΡΓ. Μ. ΠΑΠΑΧΑΤΖΗ

Τὸ νεώτερο φυσικοεπιστημονικὸ κοσμοεἶδωλο ἀποκλείει νὰ συνεχίζεται ἡ παραδοσιακὴ στενὴ ἀνθρωποκεντρικὴ σύλληψη περὶ Κόσμου καὶ Ζωῆς (*)

Ἡ ἀλματώδης προοδος πού συντελέσθηκε στὶς τελευταῖες δεκαετίες στον τομέα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν θα περιέμενε κανεῖς ὅτι θα ἄνοιγε νέους εὐρύτατους ὀρίζοντες καὶ στη σφαῖρα τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ. Καὶ ὅτι οἱ νεοὶ αὐτοὶ εὐρύτατο: ὀρίζοντες στη σφαῖρα τῆς φιλοσοφικῆς σκέψης θα κατέληγαν νὰ ἀποδεσμεύσουν τὸ ἀνθρωπινό πνεῦμα ἀπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν του προσήλωσιν στὸν μικροσκοπικὸ τοῦτο κοκκοῦ ἄμμου τῆς θεϊκῆς ἀμμογιαλιᾶς (ὅπου ἡ Μοῖρα ἔχει τάζει τὸ δικό μας βιολογικὸ εἶδος σὲ μιὰ διαβίωση χιλιάδων αἰῶνων: ὅση προκειται νὰ εἶναι ἡ ἀνθρώπινη διάρκεια μέσα στη ροὴ τοῦ ἱστορικοῦ χρόνου) καὶ θα κατέληγαν ἔτσι νὰ διαμορφώσουν μιὰ νεὰ ἀποψη στὴν θεώρηση τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς. Μιὰ νεὰ ἀψψη, ἀπὸ ἄλλη ὀπτικὴ γωνία, ὑπο

εὐρύτερο δηλαδὴ πρῖσμα, σὲ τρόπο πού ὁ φιλοσοφικός στοχασμός νὰ βρίσκεται περισσότερο σ' ἐπαφὴ με τὴ νεὰ πραγματικότητα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου, ἔτσι ὡπως οἱ θετικὲς ἐπιστῆμες μᾶς τὴν ἀποκαλύπτουν αὐτὴν τὴν τελευταία ἀπ' τὸ δευτερο ἡμισυ τοῦ 19ου αἰ. καὶ περὰ.

Ὅμως αὐτὸ δὲν ἐγίνε. Ὁ φιλοσοφικός στοχασμός κι ἡ κοσμολογικὴ θεώρηση δὲν ἔχουν ἀκολουθήσει ἕως τὰ σήμερα αὐτὴ τὴν ὁδὸ τῆς ἀληθινῆς, τῆς γνήσιας παγκοσμιοτήτας, μολονότι ἡ προσφιλες στὶς φυσικὲς ἐπιστῆμες μέθοδος τῆς θετικῆς ἐρευνας ἔχει ἀνοίξει αὐτὸν τὸ δρόμο ὅπο δεκάδες χρόνια τώρα, μέσα στὶς ἀπέραντες ἐκτάσεις τοῦ κοσμικοῦ χωρῶς. Τὰ συγχρόνα ρευματὰ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ ἀκολουθοῦν ἐν τούτοις τὴν πεπατημένη, τὴν ὁδὸ δηλαδὴ ἡ ὅπ ἰα εἶχε ἀρχίσει ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ πνεῦμα κι' ἔχει καταστῆ παραδοσιακὴ στη δυτικὴ διανοήση μέσω τῆς ἰταλικῆς Ἀναγέννησης.

Ὁλοκληρῆ ἡ οὐμανιστικὴ παράδοση, ἡ θρησκευτικὴ διδαχὴ, τὸ ἑλληνορωμαϊκὸ πνεῦμα, ἡ Ἀναγέννηση κι ἡ Δύση τοῦ 17ου καὶ τοῦ 18ου καὶ τοῦ 19ου αἰῶνα εἶχανε κληροδοτήσῃ στη δική τους διανοήση τὴν πίστη, τὴν ἀκράδαντη

(*) Δύο ἀνακοινώσεις (25 Ἰανουαρίου καὶ 31 Μαρτίου 1975) στὴν ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ καθηγητοῦ-ἀκαδημαϊκοῦ κ. Κωνστ. Τσάτσου (καὶ τὴν ἀντιπροεδρία τοῦ καθηγητοῦ-βουλευτοῦ κ. Δημ. Νιάνια) «Ἑλληνικὴ Φιλοσοφικὴ Ἑταιρεία».

πεποίθηση ότι ο άνθρωπος είναι το πνευματικό κέντρο του σύμπαντος. Κι έτσι και σήμερα η φιλοσοφία μας έχει μείνει αθεράπευτα έως τα τώρα έγω-κεντρική: ανθρωπομορφική δηλαδή και γεωκεντρική. Και ως τα σήμερα ακόμα δίνει το πνευματικό «κέντρο βάρους» στη δική μας γη και στη δική μας ανθρωπότητα. Δεν έχει ακόμα άνοιξει πέρα μακριά γύρω μας στους άπειρους όρίζοντες, τους οποίους οι θετικές επιστήμες μάς έχουν ήδη ανοίξει και μάς τούς δείχνουν, για να στοχασθῆ μήπως υπάρχουν κάπου εκεί στα φωτόσπαρτα πελάγη του κοσμικού χώρου μυριάδες και μυριάδες γένη διαφορετικών κάθε φορά βιολογικών ειδών, μερικά τῶν οποίων τελούνε ἴσως ὑψηλότερα ἀπ' τῆ δική μας βαθμίδα. Ὑψηλότερα σὲ νοητικὴ ἰσχύ, σὲ ἰλοῦτο συνασθηματικό, σὲ γνωστικὴ δυναμικότητα, σὲ κεραίες συλλήψεως, ἐν γένει σὲ ποικίλες ἐκδηλώσεις πνευματικῆς ζωῆς.

Ἡ κοσμολογικὴ θεώρηση δὲν ἔχει ἀκόμα — οὐσιαστικὰ — ὑψώσει τὸ βλέμμα ἀπ' τὴ μικροσκοπικὴ μας σφαῖρα. Κι' ἔτσι: ὅταν π. χ. οἱ ἐνγλιανοὶ μὲ ὑπερφάνεια διεκήρυσσαν ἕως τὰ τέλη ἀκόμα τοῦ 19ου ὅτι τὸ πνεῦμα εἶναι τὸ μόνο ποῦ θεωρεῖ καὶ στοχάζεται, ἐννοοῦσαν ἀποκλειστικὰ τὸ πνεῦμα τοῦ δικοῦ μας βιολογικοῦ εἶδους. «Εἶναι τὸ μόνο, ἔλεγαν, ποῦ θεωρεῖ καὶ στοχάζεται, ἔχοντας γιὰ ἀντικείμενα θεωρήσεως ὁλόκληρο τὸ σύμπαν καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του» (στὸν τομέα τῆς ἐσωστρεφοῦς διανόησης αὐτὸν τὸν τελευταῖο). «Κάθε τι ἄλλο στοὺς κόσμους τοῦ Ὑπαρκτοῦ, ἔλεγαν, κάθε τι ἄλλο, εἶτε ἔμψυχο εἶτε ἄψυχο, εἶναι πάντοτε ἀντικείμενο θεωρήσεως, κανένα δὲν εἶναι ὑποκείμενο». Ποτὲ ὁ 19ος αἰώνας, ἀκόμα κι' ὡς τὶς τελευταῖες του δεκαετίες, ποτὲ δὲν εἶχε διερωτηθῆ μήπως εἶναι ἀπαράδεκτα ἀνθρωποκεντρικὴ αὐτὴ ἡ ἐκδοχὴ, ποτὲ δηλαδὴ δὲν εἶχε αἰσθανθῆ τὴν ἀνάγκη νὰ προσθέσει ὅτι «οἱ παραπάνω συλλογισμοὶ ἰσχύουν φυσικὰ μὲ τὴν προϋπόθεση ὅτι περιορίζουμε τὴν παρατήρησή μας μόνο στὰ πλαίσια πνευματικοῦ βίου πάνω στὴ μικρὴ τούτῃ σφαῖρα τούρανου, τὴ δική μας, πάνω στοῦ δικό μας μονάχα πλανήτη».

Ἄνάλογη παρατήρηση γιὰ τὴν ἐπι-

κράτηση μιᾶς στενὰ ἀνθρωπομορφικῆς νοοτροπίας ἰσχύει ὄχι μόνο γιὰ τὸν 19ο αἰώνα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν δικό μας τὸν 20ό. Τὰ κυριαρχοῦντα καὶ θεωρούμενα ὡς νεωτερίζοντα φιλοσοφικὰ ρεύματα, καὶ τώρα ἀκόμα ἔχουν αὐτὴ τὴν ἀνθρωποκεντρικὴ σφραγίδα τρόπου στοχασμοῦ: «Ὅταν ὁ Μαρτίνος Χαϊδεγερ π. χ. λέγει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ μόνο ὄν ποῦ ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ κατανοῇ τὸ Sein (τὸ εἶναι), δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ προσθέσει ὅτι «διατυπώνω αὐτὴ τὴ σκέψη μὲ τὴν προϋπόθεση φυσικὰ, ὅτι περιορίζει κανεὶς τὴν παρατήρησή του στὰ πλαίσια πνευματικοῦ βίου πάνω στὴ μικρὴ τούτῃ σφαῖρα τούρανου, τὴ δική μας, πάνω στοῦ δικό μας μονάχα πλανήτη».

Κι' ἀκόμα στὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰώνα, ὅταν ὁ Βίντελμαντ κι ὁ Ρίκερτ κι οἱ ἄλλοι νεοκαντιανοὶ εκπρόσωποι τῆς φιλοσοφίας τῶν ἀξιών κι ὁ κάπως μετανεότερος Ἐδουάρδος Σπράνγκερ, ὅταν ἔλεγαν ὅτι ὁλόκληρος ὁ κόσμος τοῦ ἀντικειμενικοῦ πνεύματος, τὸ σύνολο δηλαδὴ τῶν πολιτιστικῶν ἀξιών στὸν τομέα τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, ὅτι εἶναι δημιούργημα τοῦ ἀνθρώπου, ποτὲ τοὺς δὲν εἶχαν αἰσθανθῆ τὴν ἀνάγκη νὰ κάνουν τὴ διάκριση σὲ κάθ' εἰδικώτερη σφαῖρα πολιτισμοῦ, ἀναμεταξὺ ἀφ' ἑνὸς τῶν ἱστορικῶν πραγματοποιήσεων καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς ἀντίστοιχης πολιτιστικῆς ἀξίας σὰν ἰθνητήριου ἰδεώδους. Ἐλεγαν μὲ γενικώτατη σύλληψη φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ καὶ μὲ γενικώτατη ἐπίσης λεκτικὴ ἔκφραση ὅτι ὁ πολιτισμὸς ὁλόκληρος εἶναι προβολὴ τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος στὸν ἐξωτερικὸ κόσμον. «Εἶναι πνεῦμα ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ πνεύματος μας», ἔλεγαν, χρησιμοποιώντας σ' αὐτὴ τὴ φράση τὸν ὄρο «πνεῦμα» τὴν πρώτη φορὰ μὲ νόημα ἀντικειμενικὸ — δηλ. πολιτισμὸς — καὶ τὴ δεύτερη φορὰ («ἐκ τοῦ πνεύματος μας») μὲ νόημα ὑποκειμενικὸ, νοώντας δηλαδὴ στὴ δεύτερη αὐτὴ φορὰ τὸ δημιουργικὸ τοῦ πολιτισμοῦ ἀνθρώπινον πνεῦμα.

Ἐνα ἄλλο ὅμως φλογερὸ ἀναρώτημα τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ δὲν τοὺς εἶχε καθόλου ἀπασχολήσει, δὲν τοὺς εἶχε ἔλθει καθόλου στὴ σκέψη. Τὸ ἀναρώτημα ποῦ τελεῖ σὲ συνάρτηση μὲ τὴ διάκριση ἀναμεταξὺ τῶν ἱστορικῶς πραγματοποιηθέντων ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ'

έτέρου τῆς ἀντίστοιχης πολιτιστικῆς ἀξίας αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν σάν ἰθυντηρίου ιδεώδους. Δηλαδή (ἀν πάρῳμε τον τομέα τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας): Τὸ ὅτι εἶναι ἔργα ἀνθρώπων τὰ συγκεκριμένα μεγάλα ἔργα, τὰ ἱστορικῶς πραγματοποιηθέντα, π.χ. τὸ συμπλεγμα τοῦ Λαοκόοντος ἢ ἡ Ριετὰ τοῦ Μικελάντζελο, αὐτὸ τὸ γνωρίζουμε περὶ αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει δευτερὴ γνώμη. Ἄν γίνεαι ὁμως ἡ πένθυμη ὑπόθεση πως ἀπομία μοιραία συμπτῶση οὐρανίων φαινομένων, ὁ πλανητῆς γούτος εἶχε ἀνάψει καὶ καὶ ἀπὸ μία του συγκρούση π.χ. με κολοσσιαῖο μετεωριτῆ, πρὶν προλάβει νάναπτυχθῆ πάνω του ἡ ζωῆ, τί θα εἶχε χάσει ὁ πολιτισμος στήν παγκοσμιότητά του; Ὅἀ ἦταν ἀνυπαρκτες οἱ αἰσθητικῆς ἀξίες (αὐτές καθαυτές) σάν ἰθυντήριο ἰδεώδες, Ὅἀ ἦταν ἀνυπαρκτο αὐτὸ καθαυτὸ τὸ νοσημα τοῦ ὠραίου στήν καλλιτεχνικὴ δημιουργία, Ἡ ἀπλῶς δὲ θα εἶχε λάξει ἱστορικὴ πραγματοποίηση στα συγκεκριμένα μεγάλα ἔργα τὰ δικὰ μας, για τὰ ὁποῖα τόσο εἰμαστε σάν ἄνθρωποι ὑπερηφανοι, τα ὁποῖα δηλαδή εἶναι ἀνθρώπινα δημιουργηματα καὶ ἀποτελοῦνε, ὡς ὑλοποίηση εἰσθητικῶν ἀξιών, τὸ καυχημα τοῦ πολιτισμοῦ μας;

Κάτι ἀνάλογο καὶ με τὸν τομέα τῆς θρησκευτικότητας. Ἄν ἡ παραπάνω ὑποθετικὴ καταστροφὴ εἶχε γίνεαι — ἀπὸ μιὰ τυχαία συμπτῶση οὐρανίων φαινομένων — πρὶν προλάβει νάναπτυχθῆ ἡ ζωῆ σγον πλανήτη μας, τί θα εἶχε χάσει ὁ πολιτισμος στήν παγκοσμιότητά του, Τί θα ἦταν σημερα ἀνυπαρκτο, Τὸ συναίσθημα τῆς θρησκευτικότητας, αὐτὸ καθαυτὸ, ἡ θρησκευτικότης σάν ἰθυντήριο ἰδεώδες, ἡ θερμὴ αὐτῆ συναισθηματικὴ ἔλξη πρὸς ἀνωτερες δυνάμεις, ἡ ψυχικὴ αὐτὴ παρόρμηση για τὴ λατρεία τοῦ «Ἁγίου», Ὅἀ ἦταν ἀνυπαρκτὴ καὶ κείνη, αὐτὴ καθ' αὐτήν; Ἡ ἀπλῶς στὶς ἐπί μερους θετικῆς θρησκείες — στὸν βουδισμό, στὸν χριστιανισμό κ.λπ. — δὲν θα εἶχε λάξει ἀπ' τὴ Μοῖρα ἡ ἰσχυρὴ τῆς γνωστῆς ἱστορικῆς πραγματοώσεως; Μὲ ἄλλα λόγια δημιουργημα τῶν ἀνθρώπων κοινωνιών εἶναι ἀπλῶς οἱ ἱστορικῶς πραγματοποιηθεῖσες θετικῆς ἐπὶ μέρους θρησκείες ἢ καὶ αὐτὸ ἀκόμα τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα, σάν ἰθυντήριο ἰδεώδες, στὸ ὁποῖο ὀφείλεται ἡ γένεση κὶ ἡ διαπλάση κὶ ἡ ἀνάπτυξη κὶ ἡ ἰδιόμορφη ἐσωτερικὴ

δομὴ τῆς καθεμιανῆς θετικῆς θρησκείας; (ἱερα ἱστορία, δόγματα, τύποι λατρείας κ.λπ.).

Κάτι ἀνάλογο καὶ με τὸν τομέα τῶν ἠθικῶν ἀξιών. Ἄν ὑπὸθετῆ ὅτι ἡ περὶ τῆς ἀνωτερω ὁ λογος βιβλικὴ καταστροφὴ εἶχε συντελεσθῆ πρὶν προλάβει νάναπτυχθῆ ἡ ζωῆ σγον πλανήτη μας, τί θα εἶχε χάσει ὁ πολιτισμος στήν παγκοσμιότητα του; Τί θα ἦταν ἀνυπαρκτο σημερα, Ἡ διάκριση ἀναμεταξὺ καλοῦ καὶ κακοῦ αὐτὴ καθαυτὴ, ὁ λεγομενος δηλαδή ἠθικος κενονας σάν ἰθυντήριο ἰδεώδες, θα ἦτανε καὶ αὐτὸς ἀνυπαρκτος, ἡ μήπως ἀπλῶς τα ἱστορικῶς πραγματοποιηθέντα μεγάλα συναφῆ κηρύγματα, ὁπως π.χ. ἡ ἠθικὴ διδαχὴ τοῦ Σωκράτη καὶ τοῦ Κομφουκιου καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων ἠθικοδιδασκάλων τοῦ γένους μας, μόνον αὐτά, δὲν θα εἶχανε κἀν ἀναφανῆ; Μὲ ἄλλα λόγια δημιουργημα τῶν ἀνθρώπων κοινωνιών καὶ τῶν ἀντίστοιχων ὑψηλοῦ ἐπιπέδου παρασημάτων τῶν μεγάλων ἠθικοδιδασκάλων τοῦ γένους μας εἶναι κὶ' αὐτὴ ἄκομα ἡ διακριση ἀναμεταξὺ καλοῦ καὶ κακοῦ, κὶ' αὐτὸς ἄκομα ὁ ἠθικος κανονας σάν συλληψη, σάν νοσημα, σάν ἰθυντήριο ἰδεώδες, ἡ μήπως τὸ ἀντίθετο, δημιουργημα ἀνθρώπων εἶναι μόνο τα ἱστορικῶς πραγματοποιηθέντα μεγάλα ἠθικα κηρυγματα, Καὶ τὸ ἄλλο συναφες φλογερὸ ἀναρωτημα σγον ἰδιο τομεα τῶν ἠθικῶν ἀξιών: Τὸ κηρυγμα για τὴ διακριση ἀναμεταξὺ καλοῦ καὶ κακοῦ, ὁ ἠθικος κανόνας σάν συλληψη τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ, τὸ ἰδανικὸ για τὴν ἠθικὴ τελειωση τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι φτιαχτὰ ἀνθρώπινα ἔργα, τεχνητὰ, ἀνθρώπινες κατασκευῆς, καμωμενα για λόγους μιᾶς ἀνωτερης σκοπιμοτητας, για νὰ καταπολεμοῦνται τα ἐνστικτα καὶ τὰ ὀρμεφυτε, τὰ ἐκ καταβολῆς ἐδρευοντα στήν ἀνθρώπινη ψυχοσυνθεση ἀπο τους κειρους τῶν πρωτογενων καὶ για να εἶναι ἐφικτὴ μιὰ κατα τὸ δυνατόν ἀνθρώπινωτερη μορφή συλλογικῆς ζωῆς σγον κοινωνικο βίω, ἡ μήπως τὸ ἀντίθετο, ἔχουν ἕνα ἐξαισιο ὄντολογικὸ Ἄντίκρουσμα κάπρου Ἄλλοῦ, ἀνεξάρτητα ἀπ' τὴ δικὴ μας γῆ κὶ ἀπ' τὸ βιολογικο εἶδος που τὴν κατοικεῖ, ἕνα ἐξαισιο ὄντολογικὸ Ἄντίκρουσμα, που δὲν θα ἐθίγετο στὸ παραμικρο κὶ ἄν

ἀκόμα δὲν εἶχε καθόλου ὑπάρξει τὸ ἀνθρώπινο γένος στὸν δικό μας πλανήτη;

Ἄν δοθεῖ καταφατική ἀπάντηση σ' αὐτὸ τὸ τελευταῖο φλογερὸ ἀναρωτήμα τῆς φιλοσοφικῆς σκέψης, τότε, μετὰ τὰ δεδομένα τῶν ἀπέραντων ὀριζόντων ποὺ ἔχουμε ἀνοίξει μέσα στὰ εὐρύτατα πλαίσια τοῦ κοσμικοῦ χώρου οἱ τελευταῖες ἀνακαλύψεις τῶν φυσικῶν ἐπισημῶν, ἡ θρησκευτικότης σὰν ψυχικὴ παρόρμηση, ἡ διάκριση ἀναμεταξύ καλοῦ καὶ κακοῦ, ὁ ἐν γένει ἠθικὸς κανὼν, οἱ αἰσθητικὲς ἀξίες στὴν καλλιτεχνικὴ δημιουργία, ὅλα αὐτὰ τὰ ὑψηλὰ στάθμη ἰθυστήρια ιδεῶν, ἔχουνε κι ἄλλοι τὶς ἱστορικὲς τῶν πραγματοποιήσεις, ἄλλοι, ἔξω ἀπ' τὴ δική μας γῆ, ἔξω ἀπ' τὴ δική μας ἀνθρωπότητα, ἀνεξάρτητα ἀπ' τὸ δικό μας βιολογικὸ εἶδος. Τὶς ἔχουνε κι ἄλλοι συντελεσεῖς τὶς δικές τῶν ἱστορικὲς πραγματοποιήσεις. Κι ἄλλοι πάλι τὶς εἶχανε καὶ στὸ παρελθόν, στὸ μακρινὸ παρελθόν, πρὶν ἀναφανεῖ ἡ ζωὴ στὸν δικό μας πλανήτη. Καὶ θὰ τὶς ἔχουνε καὶ στὸ μέλλον, ὅταν θάχη πάψει νὰ ὑπάρχει ζωὴ στὴ δική μας σφαῖρα.

Σὲ ἀποστάσεις χρονικὲς τεράστιες κάποτε καὶ σὲ ἀποστάσεις κοσμικοῦ χώρου κυριολεκτικὰ ἀστρονομικὲς, ὁ κόσμος τοῦ ἀντικειμενικοῦ πνεύματος, ὁ πνευματικὸς πολιτισμὸς στοὺς ὑψηλότερους τομεῖς του, ἐμφανίζει μιὰν παγκοσμιότητα, γιὰ τὴν ὁποία δὲν εἶχανε ἰδέα οἱ παλαιότερες ἐποχὲς τῆς γεωκεντρικῆς κι ἀνθρωποκεντρικῆς νοοτροπίας. Ἄλλὰ γιὰ νὰ μπορέσει νὰ συλλάβει ὁ φιλόσοφος αὐτὴ τὴν παγκοσμιότητα στὸν κόσμο τοῦ ἀντικειμενικοῦ πνεύματος, πρέπει νὰ ἔχει πρῶτα τὴν ἰκανότητα νὰ ἀπαντήσῃ ἀρνητικὰ στὸ ἐρώτημα ἂν εἶναι ἢ ὄχι ἀπλᾶ ἀνθρώπινα κατασκευάσματα ὁ ἠθικὸς κανὼνας, ἡ θρησκευτικότης, οἱ ὑψηλὲς αἰσθητικὲς ἀξίες κι ἐν γένει ὅλα τὰ ὑψηλὰ στάθμη ἰθυστήρια ιδεῶν.

Ἡ θέση τὴν ὁποία ὑποστηρίζουμε μοιάζει ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι διαπνέεται ἀπὸ μία τάση πρὸς τὸ «ὑπερβατικό». Πολὺ λίγο συμπορεύεται μετὰ τὸ πνεῦμα τοῦ 19ου καὶ τοῦ 20οῦ δικοῦ μας αἰῶνα, ποὺ τοὺς χαρακτηρίζει μιὰ θετικώτερη νοοτροπία στὸν τομέα τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ. Ἐν τούτοις αὐτὴ ἡ θέση καταδεικνύεται πλὴν λιγώ-

τερο ὑπερβατικὴ, ἂν ἤθελε κανεὶς φιλοσοφήσῃ σύμφωνα μετὰ τὰ δεδομένα τῶν τελευταίων ἀνακαλύψεων τῶν φυσικῶν ἐπισημῶν—κι ἰδίως τῆς ἀστρονομίας καὶ τῆς ἀστροφυσικῆς — κι ἂν ἤθελε ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὶς παρωπίδες μιᾶς γεωκεντρικῆς κι ἀνθρωπομορφικῆς θεωρήσεως τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς.

Στοὺς καιροὺς τῆς πλατωνικῆς ἰδεοκρατίας θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ συναντήσῃ τὸ νόημα τοῦ «αἰώνιου προτύπου», τῆς ἰδέας, τοῦ ἀρχέτυπου, μέσα στὸν κόσμο τῶν ιδεῶν, τὴ σύλληψη γιὰ τὴ μεταφυσικὴ παλιννόστηση. Κι αὐτὴ ὅμως διαφέρει σημαντικὰ ἀπ' τὴ δική μας θέση ὅτι οἱ ὑψηλὲς ἀξίες πολιτισμοῦ καὶ τὰ ἰθυστήρια ιδεῶν ἔχουν κάπου Ἄλλοι, ἔξω ἀπ' τὸ δικό μας περιβάλλον ζωῆς, ἔνα ἐξ αἰσίου ὄντολογικὸ Ἄντικρυσμα. Κάτι δηλαδὴ ὄντολογικὰ Ἄληθινὰ, Ὑπαρκτό, ποὺ δὲν μπορούν ὅμως νὰ Τὸ προσπελάσουν οἱ νοητικὲς κεραεῖς τοῦ δικοῦ μας βιολογικοῦ εἴδους καὶ πολὺ ὀλιγώτερο μπορεῖ νὰ Τὸ ἐρμηνεύσει ἡ νοητικὴ δομὴ τοῦ ἀνθρώπου κι ἡ σύνολη ὀρθολογικὴ του ὀργάνωση, ὅπως τοῦ εἶναι δοσμένη ἀπ' τὴ Μοῖρα ἐκ καταβολῆς.

Ὑστερ' ἀπ' τὰ κυριαρχήσαντα ρεύματα φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ τοῦ 19ου καὶ τοῦ δικοῦ μας τοῦ 20οῦ, ὕστερ' ἀπ' τὴν ὑπερτιμημένη ἀξιολόγηση τῆς θετικῆς παρατήρησης τῆς γύρω κοινωνικῆς πραγματικότητας τοῦ Αὐγουστου Κομπε, ὕστερ' ἀπ' τὴν ἐκδοχὴ του γιὰ τὸ τρίτο στάδιο — τὸ βασισμένο στὴν πραγματιστικὴ θεώρηση, μετὰ ἀπ' τὴ θεολογικὴ χρονικὴ περίοδο καὶ ἀπ' τὴν ὑστερώτερη ἐποχὴ τῆς μεταφυσικῆς πίστης — ὕστερ' ἀπ' τοὺς ἐγγελιανούς καὶ τοὺς ἄλλους νεοκαντιανούς τοῦ 19ου, ὕστερ' ἀπ' τοὺς ὑπαρξιστὲς τοῦ 20οῦ, καιρὸς τώρα νάκουσθεῖ κι ἔνα φιλοσοφικὸ κήρυγμα διαφορητικὸ, βασισμένο στοὺς ἀπέραντους ὀριζόντες βιολογικῆς ὑπάρξεως καὶ πλειονότητας κατοικοῦμενων κόσμων, στοὺς ἀπέραντους ὀριζόντες ποὺ ἔχουν ἀνοίξει στὴν κοσμολογικὴ θεώρησι οἱ τελευταῖες ἀνακαλύψεις τῶν φυσικῶν ἐπισημῶν, μετὰ τὸ ἀπίστευτο γιὰ παλαιότερες ἐποχὲς εὖρος κοσμικοῦ χώρου. Καὶ τὸ νέο αὐτὸ φιλοσοφικὸ κήρυγμα, μετὰ τὸ κεντρικὸ σύνθημα «ἀπαλλαγῆτε ἀπ' τὶς παρωπί-

δες τής ως τα τώρα γεωκεντρικής κι ανθρωπομορφικής θεωρήσης του κοσμου και τής ζωής», το νεο αυτό φιλοσοφικό κήρυγμα είναι συντομισμένο με τις ως άνω τελευταίες ανακαλύψεις τής φυσικής.

Ο τομέας τής ούρανιας μηχανικής είχαν εύρει τον Κοπερνικο του πριν πεντακόσια ολοκληρω χρονια. Καιρος τώρα κι οι δικοί μας τομείς του επιστητου να αναζητούν τον δικο τους Κοπερνικο. Οι τομείς του φιλοσοφικου στοχασμου και τής κοσμολογικής θεωρησης. Και πραγματικά, μοναχα στον τομέα τής ούρανιας μηχανικής έχουμε μπορέσει έμεις οι άνθρωποι να είμαστε ένσυνείδητα κοπερνικειοι. Στη σφαίρα τής φιλοσοφίας έχουμε άκομα μεινει άθεράπευτα πτολεμαϊκοί «γεωκεντρικοι» δηλαδή και «άνθρωποκεντρικοι».

Διατυπωνω αυτές τις σκεψεις, σπριζομενος στην πειοίσηση ότι θάρθη μια μερα, σε μακρινά μελλοντικά χρονια, που ή έπιστήμη τής διαστημικής έποχής του καιρου των μακρινών άπογωνων τής τωρινής μας γενεάς, θα μάς δείξει πιό φανερα — με τη θετική μεθοδο που πάντα άρέσκονται να χρησιμοποιούνε οι φυσικές έπιστήμες — αυτήν την παγκοσμιοτητα στον τομεα του αντικειμενικου πνευματος. Τότε ή ολη νοοτροπια στη σφαίρα του φιλοσοφικου στοχασμου και τής κοσμολογικής θεωρησης θα έχη αλλάξει ριζικά. Δεν θα ξεκινάει πια ή φιλοσοφική θεωρηση άπ' το δικό μας βιολογικό ειδος κι άπ' τις δικές μας γνωστικές δυναμικότητες, σαν άπο μια άδιαμφισβητητη βάση. Κι ίσως βρεθη κάποιος τότε, στα μακρινά κείνα μελλοντικά χρονια, να θυμηθεί και να πεί «Άπ' όσα θυμομαι άπ' τις μελέτες μου τής ιστορίας τής φιλοσοφίας, κάποια νεότευκτη τότε ελληνική φιλοσοφική έταιρία, κάτι σχετικό με όσα σήμερα γνωρίζουμε είχε προείπει. Κάποιες σχετικές σκεψεις είχε και κείνη διατυπώσει, πριν απο ολοκληρους αιώνες, και μάλιστα κάτω άπ' τή σκια του ίδιου κείνου Ιερου Βράχου, που είχε ιδη γύρω στους προποδες του — τετρακόσια χρονια προ Χριστου — τή γένεση των μεγάλων φιλοσοφικών συστημάτων τής ελληνικής αρχαιότητας». Κάτι ανάλογο δηλαδή με ό,τι συνέβη στον τομέα τής ούρανιας μηχανικής. Όταν το Κοπερνικειο σύστημα έπεκρά-

τησε, πολλοι έλληνολατρες ιστορικο των θετικων επιστημων θυμήθηκαν κι ειπαν Μα τα ειχε προειπει όλα αυτά ο Άρισταρχος ο Σάμιος δυο χιλιάδες χρονια πρωτητερα.

Και στην ένδεχομενη ένσταση κι αντίρρηση ότι «άφήστε ναρθεί πρώτα κείνη ή μελλοντική έποχή και ναποδειχθει με τη θετική μέθοδο κείνη ή πλειονότητα μορφών ζωής και κείνη ή παγκοσμιοτητα του αντικειμενικου πνευματος και τοτε μονο άπο όσα φιλοσοφησωμε πάνω σ' αυτά», σ' αυτο του είδους τήν ένσταση κι αντίρρηση θα μπορούσε κανείς να νάντιπάζει ότι οι φιλοσοφικές έπιστήμες δεν είναι φυσικές έπιστήμες, ώστε να άπεχουνε να θεωρουνε σαν άντικειμενο τους κάθε τι που δεν έχει πρωτητερα περάσει άπ' το πειραμα κι άπ' το εργαστήριο κι άπ' τη θετική μεθοδο έρεύνης Μονάχα ή φυσική άσχολείται άποκλειστικά με τα όσα έχουνε περάσει άπ' τη δοκιμασία τής θετικής μεθοδου. Ο φιλοσοφικός στοχασμος κι η κοσμολογική θεωρηση χρησιμοποιούνε άλλες όδους αναζητήσεως. Κι ιδίως προσέχουνε να μη προσκολλώνται στο πιο άπίθανο, παραμερίζοντας και παραπετωντας το πιθανωτερο. Είναι οι έπιστήμες των επιστημών. Έχουνε σαν άντικείμενο αναζητήσεως μια συνθετική εικόνα του συνολικα ύπαρκτου, περα άπ' τα δεδομένα των έπι μερους έπιστημων. Σκοπευουνε σε πορίσματα πολυ καθολικωτερα άπ' την καθεμια έπι μερους έπιστήμη κι έχουνε ταξει στον έαυτο τους στόχους πολυ ύψηλους. Γι' αυτό ακριβώς ξεφεύγουνε άπ' το εργαστήριο κι άπ' τη θετική μεθοδο έρεύνης, γι' αυτό ακριβώς δεν τους είναι άπαραίτητο το θετικά άποδεδειγμένο, άλλ' άρκούνται να προτιμούνε το πιο πιθανο, παραμερίζοντας το έντελως άπιθανο. Και πραγματικά, είναι έντελως άπιθανο το ότι τα άκαταμετρητα αυτά εκατομμύρια σί χρυσές σφαίρες, έχουν όλες τους γύρω πλανήτες, πευ σε κανέναν τους δεν έχει ποτέ μπορέσει να έκδηλωθει το θεικό φαινόμενο τής οργανικής ζωής, παρ' όλη της τή γνωστή στην έπιστήμη δυναμη προσαρμογής σε διαφορετικό κάθε φορά περιβάλλον. Κι ότι άποτελουνε δθην έτος όλες έκείνες οι μυριάδες μυριάδων οι κόσμοι, στα φωτόσπαρτα πελάγη αναριθμητων γαλαξιών, άποτελουνε δθην έναν άπλο διάκοσμ, για

χάρη του δικού μας προναμιούχου βιολογικού είδους, που είναι δήθεν το *unicum*, ή κορωνίδα της Δημιουργίας, ο μικρός θεός του κόσμου. "Οτι έχουνε γενη όλα κείνα για ναποτελούνε έναν απλό διάκοσμο για χάρη μας, αυτό είναι ή πιό άπιθανή σειρά συλλογισμών που θα μπορούσε ο φιλοσοφικός στοχασμός να συλλάβει.

Οί σκέψεις μου αυτές δεν είναι προσωπικές δικές μου, αλλά τις όφειλω σ' έναν πρόωρα έκλιπόντα βαθυστόχαστο διανοητή, γερμανόφωνο από μητέρα, του οποίου τα κείμενα έχω μεταφράσει κι έχω εκδώσει* και που το κυριώτερό του χαρακτηριστικό ήτανε ή τέλεια αδυναμία του για αυτοπροβολή, ίσως και έπειδή είχε πεθάνει νέος και δεν έχει αφήσει όνομα.

✱

Ξεκινώντας απ' τη βάση που είχα εκθέσει στην προηγούμενη όμιλία μου — πώς τó βιολογικό μας είδος δεν άποτελεί τó μόνο δημιούργημα όργανικής ύλης που να είναι τριοικισμένο με πνευματική όντότητα, που τά άτομά του να έχουνε την ιδιότητα ελεύθερη πνευματικής προσωπικότητας — θα πρέπει να καταλήξει κανείς πώς ή θεώρηση του κόσμου και της ζωής χρειάζεται μιάν άλλη πολύ ευρύτερη όπτική γωνία. "Εως τώρα γινότανε άποκλειστικά δια μέσου του άνε πνεύματος του άνθρώπου, τόσο στην αρχαία έλληνική φιλοσοφία, όσο και στην Άναγέννηση και στη φιλοσοφία της Δυτικής Εύρώπης. Κοσμοθεωρία χωρίς τó άνθρώπινο πνεύμα ήτανε κάτι άσύλληπτο κι άδιανόητο. Τó δικό μας βιολογικό ίδος έθεωρείτο ότι κατέχει την ύψιστη ήθική και πνευματική βαθμίδα μέσα στους κόσμους του *ΕΙΝΑΙ*, ότι άποτελεί, όπως λέγαμε, τó *unicum*, την κορωνίδα της Δημιουργίας.

"Αν όμως ιδεί ο θεωρών νοϋς του φιλοσόφου τόν κόσμο και τή ζωή υπό άλλε πρίσμα, ευρύτερο, — για να είναι περισσότερο σ' έπαφή με τά δεδομένα της ύπαρξης, μέσα στους άπέραντους όριζόντες του κοσμικού χώρου, τούς διάπλατα άνοιγμένους στά βλέμματα του φιλοσοφικού στοχασμού απ' τις τελευταίες ανακαλύψεις τών φυσικών έπιστημών — τότε ο θεωρών νοϋς του φιλοσόφου βλέπει ότι ένα άλλο στοιχείο έρχεται κι έκτοπίζει τόν άνθρωπο απ' τη

θέση του σαν πνευματικού κέντρου του σύμπαντος κόσμου, έρχεται και τόν έκτοπίζει και τόν διαδέχεται. Και τó άλλο έκείνο στοιχείο είναι τó στοιχείο της πνευματικής όντότητας γενικώτερα.

Τó στοιχείο της πνευματικής όντότητας προσκτάται ύστερ' από μακράινες εξέλιξεις τών μυριάδων κείνων βιολογικών ειδών, ύστερ' από χιλιάδων αίωνων βιολογική εξέλιξη και πνευματική ανάπτυξη. Άπό στάδιο σε στάδιο, από έπώδυνο πρωτύτερα πάρασμα σ' επάλληλες άναβαθμίδες εξέλιξεως, εμφανίζεται κάποτε τó στοιχείο της πνευματικής όντότητας, άλλτε νωρίτερα κι άλλτε πολύ άργότερα, άλλτε έντελέστερα, βαθύτερα «έμπλευσιμένο», κι άλλτε λιγώτερος έντονο, λιγώτερος «ύσιώδες», σε μυριάδες και μυριάδες βιολογικά είδη, που τά χωρίζουνε μεταξύ τους άποστάσεις χρονικές κ ο λ ο σ σ ι α ε ς σε ώρισμένες περιπτώσεις, Κι επίσης τά χωρίζουνε μεταξύ τους άποστάσεις κοσμικού χώρου κυριολεκτικά άστρονομικές. Κι είναι τó στοιχείο αυτό της πνευματικής όντότητας ένας θαυμαστός καρπός μακρόχρονης εξέλιξης και βιολογικής πορείας. Οί γενικοί του στόχοι είναι «πρός τά ύψηλότερα όλοένα», «*semper excelsius*», κι έχουνε νόημα «θεικό», άσχετο με την επενέργεια τών τυφλών δυναμένων της φύσεως, νόημα άσχετο προς τή μηχανοκρατική ύλιστική έρμηνεία. Νόημα «θεικό». Τó βάθος του νοήματος τών αντικειμενικών αυτών οκοπων και στόχων, δεν έπαρκοϋνε οί διαθεσίμες απ' τόν άνθρωπο νοητικές κεραίες να τó έρμηνεύσουν (δεν είναι δοσμένο απ' τή Μοίρα να τó γνωρίσει ποτέ ο άνθρωπος), άν και τόσο ή θετική έπιστήμη όσο κι ο θεωρών νοϋς τού φιλοσόφου βλέπουνε καθαρά την επιφάνεια: "Οτι είναι δηλαδή μιá βιολογική εξέλιξη και μιá πνευματική ανάπτυξη «πρός τά ύψηλότερα όλοένα» (τó «*semper excelsius*»).

Χάρη σό στοιχείο αυτό της πνευματικής όντότητας ξεφεύγει ή καθεμιá *species*, τó καθένα απ' τά έλλογα κείνα είδη της όργανικής ζωής, ξεφεύγει απ' τή γύρω του φύση, απ' τó φυσικό του περιβάλλον, κι έξυψώνεται σε κάτι έντελώς διαφορετικό απ' τάρχηκά στάδια εξέλιξεως. Τί ήτανε στην αρχή - αρχή; Ένα τμήμα της πανίδας στην καθεμιá κατοικούμενη σφαίρα. Σύν τώ χρόνω

* Πάουλ Ντίναξ: «Η Κοιλáδα τών Ροδών» τ.2

διαβαίνουν τα βιολογικά κείνα ειδη ἀπ' τὴν ἀνωμυμία κι ἀπ' τὴν ἔλλειψη αὐτεπίγνωσης στὴν ἐπώνυμη ἱστορική τους πορεία. Τάσσουνε οἱ ἴδιοι ὠρισμένους σκοποὺς στὴ ζωὴ τους. Αὐτοκαθορίζουνε στοχοὺς ὑψηλοὺς, και νιώθουνε τὴν ἐσωτερικὴ ἀνάγκη, τὴν πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ ἀνυποχώρητη δίψη, νὰ πραγματοποιιοῦνε τοὺς σκοποὺς αὐτοὺς, μοχθώντας ἐνσυνειδητὰ για χάρη τοῦ καθενὸς ἀπ' τοὺς στοχοὺς που ἔχουνε τάξει: Καὶ ἴδιως: Εἰς μὲν τὸν ἀτομικὸ βίῳ γιὰ τὴν ἀνάδειξή τους σ' ἔλευθερὴ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ προσωπικότητα. Εἰς δὲ τὴ συλλογικὴ καὶ κοινωνικὴ διαβίωση γιὰ τὴν ἐποικοδόμησι (πάνω ἀπ' τὴν ἑλικὴ καὶ φυσικὴ ζωὴ) ἑνὸς μεγάλου πλήθους ἀπὸ αἰσθητικὲς, θρησκευτικὲς, ἠθικὲς κι ἐν γένει πνευματικὲς ἀξίες, που συναπαρτίζουνε τὸ οἰκοδόμημα τοῦ ἀντικειμενικοῦ πνεύματος σὲ κάθε κατοικουμένη σφαῖρα. Κι ἔτσι, σὺν τῷ χρόνῳ, τὰ βιολογικὰ αὐτὰ εἶδη λυτρώνονται ἀπ' τὴν ἀρχικὴ ζωωδὴ κατάστασι, κι ἀπὸ στάδιο σε στάδιο, ἀπὸ ἀναβαθμιδα σε ἀναβαθμιδα, ἀποκτοῦνε, ὅσο περνοῦνε εἰς χιλιετηρίδες, ψυχικὸ βίῳ πλουσιωτάτο σε ἀξίες ἐσωτερικοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ κατορθώνουνε ἐπιτεύγματα ἑξαισια καὶ θαυμαστά. Νὰ φθάσουνε νᾶχουνε μετουσιωθῆ σε κάτι ἐντελῶς διαφορετικὸ ἀπ' τὰ ἀφῆτηρια στάδια, ἀπ' τὴς ἀφῆτηριες φασεῖς αὐτοῦ τοῦ ξεκινήματος. Νᾶχουνε μετουσιωθῆ σ' ἕναν κόσμον αὐτοσυνειδησίας κι ἠθικῆς ἐλευθερίας καὶ πνευματικῆς ὁμορφιάς. Κι ἡ φιλοσοφικὴ θεωρησι δὲν ζεῦρει σ' αὐτὸ τὸ σημείο τί να πρωτοθαυμάσει: Τὸ οἰκοδομημα τοῦ ἀντικειμενικοῦ πνεύματος ποὺ ἔχουνε ἀνεγείρει — τὸ οἰκοδόμημα τῶν πνευματικῶν πολιτισμῶν — ἢ τὸν ἐξ' ἴσου ἀξιοθαύμαστο κόσμον τοῦ ἐσωτερικοῦ πολιτισμοῦ, τὸν κόσμον τῆς αὐτοσυνειδησίας στὴν πνευματικὴ ὑπόστασι καὶ στὴν πορεία ζωῆς τῆς καθεμιανῆς ἀπ' τὴς ἀτομικῆς ἐκείνης περιπτώσεως.

Ἡ πρόσκτησι τοῦ ὡς ἄνω στοιχείου τῆς πνευματικῆς ὄντοτητας αὐτῆ εἶναι που ἐνώνη μεταξὺ τους σε μιὰν ἀδιάλειπτη ὄλοενα πορεία προς τὰ ὑψηλότερα (καὶ σὲ ἀντίστοιχους τελολογικοὺς σκοποὺς) μυριάδες καὶ μυριάδες βιολογικὰ εἶδη μὲ νόησι καὶ μὲ λόγον καὶ μ' ἄλλες ἀγνωστες σὲ μᾶς — καὶ κάποτε ἀνώτερες ἀπ' τὴς δικῆς μας — πνευματικῆς λειτουργίης. Ἡ πρόσ-

κτησι τοῦ στοιχείου αὐτοῦ, αὐτῆ εἶναι που ἀποτελεῖ τὸ «κοινὸ σημεῖο». Κατὰ τὰ λοιπὰ τὰ προκείμενα αὐτὰ ἀπ' τὴ Μοῖρα εἶδη τῆς βιολογίας — με τὴς ἔμφυτες προδιαθεσεῖς νάνέλθουν — κατὰ τὰ λοιπὰ τελοῦνε ἀναμεταξὺ τους σὲ ἄμετρες ποικιλίες ὀργανικῆς ζωῆς, σὲ ἀσύλληπτες δηλαδὴ διαφορὲς, σὲ ἀπίστευτους ἀνατομικοὺς, φυσιολογικοὺς (λειτουργικοὺς) καὶ γενικώτερα βιολογικοὺς διαφορισμοὺς. Κι οἱ διαφορὲς αὐτὲς ὀφείλονται στοὺς ἐντελῶς διαφορετικοὺς ὄρους φυσικοῦ περιβάλλοντος, ὑπὸ τους ὁποίους ἔχουν συντελεσθῆ μακροχρονίως ἐξελίξεις.

Αὐτὸ το φαινόμενον τῆς ἐξελίξεως τῶν εἰδῶν, ὅπως τὸ εἶχε ἐμφανίσει ἡ δαρβινεῖα θεωρία, ἐντοπισμένε στὸ δικὸ μας βιολογικὸ εἶδος, τὸ εἶχαν παρῆ ἀρκετοὶ φιλοσοφοὶ καὶ διανοητες τοῦ 19ου καὶ τοῦ εἶχανε χρησιμοποίησει σαν βάση για να καταλήξουνε σε πορίσματα ὑλιστικὰ καὶ για να ποῦνε: «Ἴδῆτε! ἡ θρησκευτικὴ πίστι διαψεύδεται ἀπ' τὴν ἐπιστήμη, τὰ δογματὰ ἀμύνονται κάθε φορὰ ἀπεγνωσμένα στὰ τελευταῖα τεὺς ὄχουρα κι ὑποχωροῦνε πάντα και βγαίνουνε ἠττημένα ἀντίκρυ στὴν ἐπιστημονικὴ προοδο». Ἐνῶ τὸ ἀντίθετο συμβαίνει (καὶ που ὁ Μπῦχνερ κι ὁ Χαίκελ κι ὁ Χολμπαχ κι ὁ Λα Μετρί κι ὁ Φόουερμπαχ κι οἱ ἄλλοι ὑλιστὲς κι οἱ ἐμπειριοκράτες τῶν 19ου στὸν γερμανοφωνὸν χώρον, στὴν κεντρικὴ Εὐρώπη, δὲν θα τὸ περιμεναν ποτέ). Τὸ ἴδιο αὐτὸ φαινόμενον τῆς ἐξελίξεως τῶν εἰδῶν στὴν παγκοσμιοτητα του, ὁ ἴδιος ἐκεῖνος νόμος τῆς σὺν τῷ χρόνῳ βιολογικῆς ἐξελίξεως καὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως, αὐτὸ τὸ «semper excelsius» σὲ ἀνερίμητο πλήθος κατοικουμένης σκοτεινῆς — σφαῖρες (πλανῆτες) γυρῶ σὲ μυριάδες καὶ μυριάδες χρυσῆς σφαῖρες τοῦ κοσμικοῦ χώρου, δίνει στὴν ἀνθρωπινὴ ψυχὴ τὸ αἰσθημα «τῶν ὑψηλοῦ», τὴν ἐμπυτίζει με βαθυτατὴ θρησκευτικὴ καὶ παρῶθῆ το ἀνθρώπινο πνεῦμα πρὸς πεποιθήσεις κάθε ἄλλε παρὰ ὑλιστικῆς, πρὸς πεποιθήσεις πνευματικώτερες. Κι ἔτσι βλέπει κανεῖς νὰ ἐπαληθεύει ἐδῶ ἡ ρῆσι τοῦ Βάκωνος, ὅτι ἐνδέχεται ἡ ἀβαθῆς φιλοσοφία κι ἡ ὀλίγη ἐπιστήμη νὰ ἀπομακρυνουν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τον Θεο, ἡ πολλὴ ὀμως ἐπιστήμη κι ἡ βαθύτερη καὶ πληρέστερη φιλοσοφικὴ θεωρησι ἐπαναστρέφουν τὸν ἀνθρώ-

πινό στοχασμό σὲ πνευματικώτατες πεποιθήσεις.

Ἄς δοῦμε ὁμως τώρα ποῦ μᾶς ὀδηγεῖ αὐτὴ ἡ νέα σ' εὐρύτερους ὀρίζοντες κοσμολογικὴ θεώρηση, σὲ ποιούς στοχασμούς μᾶς ὀδηγεῖ, σὲ συνάρτηση μὲ θέματα γνωσιολογικά. Ὅπως εἶναι γνωστό, οἱ προσωκρατικοὶ δὲν εἶχανε καθόλου ἀντιμετωπίσει τέτοιου εἴδους προβλήματα. Θάλεγε κανεὶς ὅτι ἦταν ἐντελῶς βέβαιοι γιὰ τὴν πληρότητα τῶν γνωστικῶν δυναμιότητων τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ὠριμώτερη ἀπτική φιλοσοφία ἀντιμετώπισε τὰ θέματα αὐτὰ κι αὐτὴν ἀκολούθησε σὲ παρεμφερῆ φλογερὰ ἐρωτηματικά ἢ ἰταλικὴ Ἀναγέννηση καὶ τὴν Ἀναγέννηση τὴν ἀκολούθησε ἡ δυτικὴ διάνοση τοῦ 17ου καὶ τοῦ 18ου καὶ τοῦ 19ου.

Καὶ σ' αὐτὴν τὴν σφαῖρα φιλοσοφικῆς σκέψης, τὴν γνωσιοθεωρητικὴν, τὸ ἀνθρωποκεντρικὸ στοιχεῖο σ' ἀνβάση διαστοχασμοῦ εἶναι πέρα ὡς πέρα ἐκδηλοῦνται καὶ κυρίαρχο. Ἔως τὰ σήμερα ἀκόμα ἀντικείμενα φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ ἀποτελοῦνε ἀποκλειστικά στὸν τομέα τὸν γνωσιολογικὸ ἢ ἐμπειρία (μὲ τὶς αἰσθήσεις), ἢ νοητικὴ δομὴ τοῦ βιολογικοῦ μας εἶδους, ἢ σύνολο ὀρθολογικῆς του ὀργάνωσης, ὡς οἱ μόνες ὑπαρκτὲς «κεραίες», οἱ μόνες δυνατὲς δυναμικότητες γνώσεως, τὰ μόνά μας γιὰ τὴν προσπέλαση πρὸς τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο, πρὸς τὸ εἶναι στὸ σύνολό του, πρὸς τὴν ἐξ ἀντικειμένου δηλαδὴ ὀντολογικὴ πραγματικότητα.

Ἰδίως στὶς τελευταῖες δεκαετίες τοῦ 18ου ἢ Aufklärung στὸν γερμανόφωνο χῶρο, οἱ διαφωτιστὲς στὴν Ἀγγλία, ὁ Diderot, ὁ Ἄ. Leibniz καὶ οἱ ἄλλοι ἐγκυκλοπαιδιστὲς, τὸ σύνολο τῶν ἐκπροσώπων τῆς γαλλικῆς Διαφώτισης, προβαίνουσαν ὅλοι τους στὴν ἀνάρρηση τοῦ ὀρθοῦ λόγου σὲ παντοδύναμη γνωστικὴ δυναμικότητα.

Τὴν ἴδια περίπου ἐποχὴ, στὸ δεύτερο ἥμισυ τοῦ 18ου, ἡ καντιανὴ φιλοσοφία διατυπώνει τὴν πασίγνωστη βασικὴ της θέσις γιὰ τὴν δημιουργικὴ συνεργασία αἰσθησιακῆς ἐμπειρίας καὶ νοήσεως, γιὰ τὴν κριτικὴ ἀλληλοσυμπλήρωσή τους. Κι ὁ ἰδρυτὴς τῆς μεγαλάνυμης αὐτῆς σχολῆς, ὁ ἀπαράμιλλος ὀριοθέτης στὴν γνωσιολογία, τοῦ κηρύγματος τοῦ ὁποίου οἱ ἀπόηχοι πληροῦν καὶ με-

γάλο χρονικὸ διάστημα τοῦ 19ου μὲ τοὺς νεοκαντιανούς, ὑποστηρίζει μὲ δύναμη ὅτι ἡ μεταφυσικὴ ποτὲ δὲ θὰ μπορέσει νὰ γενεῖ ἀληθινὴ ἐπιστήμη, ποτὲ τῆς δὲ θὰ μπορέσει νὰ γίνεῖ ἀσφαλὴς γνώσις, γιὰτὶ ἀπ' τὰ ἀντικείμενά της θὰ λείπει γιὰ παντοτείνᾳ ἢ μιὰ ἀπ' τὶς δυὸ θεμελιώδεις βάσεις τῆς ὡς ἄνω κριτικῆς ἀλληλοσυμπλήρωσης, ἡ αἰσθησιακὴ δηλαδὴ ἐμπειρία. Κι ὅπως εἶναι σ' ὅλους γνωστό! ἀφαιρεῖ ὁ Κάντ ἀπ' τὴν περιοχὴ τῆς ἐπαληθευμένης γνώσεως τὰ ὑψίστα ἠθικὰ αἰτήματα καὶ τὰ μεταθέτει στὴν περιοχὴ τῆς πίστεως, γράφοντας τὰ χωριστὸ συγγραφικὸ του ἔργο «Κριτικὴ τοῦ πρακτικοῦ λόγου» ὑστερ' ἀπ' τὴν περίφημὴ του «Κριτικὴ τοῦ καθαροῦ λόγου».

Ἀτενίζοντας ὁμως ἡ φιλοσοφικὴ θεώρηση τὴ ζωὴ καὶ τὸν κόσμο ὑπὸ ἓνα πολὺ εὐρύτερο πρῖσμα, περὶ τοῦ ὁποίου ἐκάμαμε προηγουμένως λόγο, ἀποδεδειγμένη δηλαδὴ ἡ κοσμολογικὴ θεώρηση ἀπ' τὴν ἀνθρωποκεντρικὴ νοητροπία, ἡ ὁποία ἔως τὰ τώρα τὴν χαρακτηρίζει, ἔχει ὅλες τὶς δυνατότητες νὰ θέσει ὡς βάση — σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῶν πιθανοτήτων — νὰ θέσει ὡς βάση τὸ στοχασμὸ ὅτ' ἄλλοι, ἀλλοῦ σὲ πάμπολλες περιοχὲς τοῦ κοσμικοῦ χώρου, μακριὰ ἀπ' τὴ δική μας γῆ, ὑπάρχουν τὰ μεγάλα κέντρα πνευματικοῦ βίου. Κι ὅτι οἱ ἐφικτὲς κεραεῖς συλλήψεως τοῦ εἶναι στὸ σύνολό του δὲν ἐξαντλοῦνται μὲ τὶς ἀπ' τὸ ἀνθρώπινο βιολογικὸ εἶδος διαθέσιμες δυναμικότητες γνώσεως. Ὅλες οἱ συζητήσεις ἀναμεταξὺ σ' αἰσθησιοκράτες καὶ νοησιαρχικούς, ὅλα κείνα τὰ δικά μας προβλήματα τὰ σχετικὰ μὲ τὴ συγκριτικὴ ἀξιολόγηση τῶν διαθέσιμων γνωστικῶν δυναμιότητων, ὅλη κείνη ἡ ἐμφαση τῆς καντιανῆς διανόησης, ὅτι βρῆκε ἐπὶ τέλους τὸν σωστὸ δρόμο στὴν γνωσιολογία, δίνοντας τὸ κέντρο βάρους στὴν δημιουργικὴ συνεργασία μεταξὺ αἰσθησιακῆς ἐμπειρίας καὶ νοήσεως καὶ στὴν κριτικὴ ἀλληλοσυμπλήρωσή τους, ὅλα κείνα φαίνονται τότε καθαρὰ ὅτι εἶναι «κατ' ἀνθρώπον» μόνάχα, ὅτι περιορίζονται στὴ μικροσκοπικὴ τούτη σφαῖρα τοῦ κοσμικοῦ χώρου, τὴ δική μας. Κι ἔχει ὅλο τὸ δικαίωμα ἡ κοσμολογικὴ θεώρηση — στὴν εὐ-

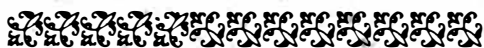
ρύτερη τοποθέτηση τῆς ὀπτικῆς τῆς γωνίας — νὰ ἀνεύσει πέρα ἀπ' τὴ δική μας γῆ: σὲ κεραίες συλλήψεως ἰσχυροτέρης αἰ' τὸν δῆθεν παντεπότη ὄρθο λόγο, σὲ γνωστικὲς δυναμικότητες που νὰ ὑπερακοντίζουν τὴ νοητικὴ δομὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴ συνολὴ ὀρθολογικὴ του ὀργάνωση.

Ἄλλὰ μήπως κ' ἐδῶ σὲ μᾶς, στὴ δική μας περιοχὴ βιολογικῆς ὑπαρξῆς, στὸν δικό μας χῶρο πνευματικοῦ βίβου, μήπως ἐξέχοντες φιλόσοφοι δὲν ἔχουν διατυπώσει αἰσιόδοξες προοπτικὲς γιὰ τὸ δικό μας βιολογικὸ εἶδος κ' ἐλπίδες, γιὰ μιὰν ἐνδεχομένη προσκτῆση (σὲ πολὺ μακρινὰ μελλοντικὰ χρόνια) νέων δυναμικότητων γνώσεως; Ὁ Ἑρρίκος Μπέργκσον, π. χ., ἔχει μιλήσει γιὰ τὴν ἐνδεχομένη μελλοντικὴ ἐνεργοποίηση παμπάλαιων ἱκανοτήτων ποὺ πολλὲς χιλιάδες τώρα χρόνια κοίτονται ἀποκοιμισμένες μέσα μας καὶ ληθαργοῦνε στὰ κατὰβαθα τοῦ ψυχοπνευματικοῦ ὄργανισμοῦ μας. Ἐχει δηλαδὴ στηριζεῖ ἐλπίδες στὴν ἰντιuition, τὴ διαίσθηση, τὴν ἐνόραση τῶν νεοπλατωνικῶν. Ὅχι, πρὸς Θεοῦ, μὲ νοημὰ καταλύτικο ἀπεναντι στὰ δεδομένα τῆς νοητικῆς καὶ τοῦ ὀρθολογισμοῦ. Ὁ γαλλο βραίος στοχαστῆς ἀποδίδει στὴν ἐνδεχομένη μελλοντικὴ ἰσχυροποίησιν τῆς ἰντιuition νόημα ἐποικοδομητικό. Δὲν θάρθει, λέει, νὰ καταλύσει, κάθε ἄλλο, θάρθει νὰ προσθέσει. Αὐτὸ ὅμως ποὺ θάρθει νὰ προσθέσει, θάναί τὸ οὐσιωδέστερο.

Ἡ θέσις αὐτὴ γιὰ τὴν πιθανώτατη ὑπαρξὴ σὲ ἄλλες περιοχὲς τοῦ κοσμικοῦ χῶρου κεραίων συλλήψεως καὶ γνωστικῶν δυναμικότητων, που νὰ εἶναι ἰσχυρότερες σὲ σύγκρισιν με τὶς διαθέσιμες ἀπ' τὸ δικό μας βιολογικὸ εἶδος, κλονίζει τὶς πεποιθήσεις τῶν Διαφωτιστῶν τοῦ 18ου γιὰ τὴν ἀπόλυτη γνωστικὴ παντοδυναμία τοῦ παντεπόπτη τάχα ὀρθοῦ λόγου καὶ σὲ τελευταία ἀνάλυση θέτει καὶ πολλὰ ἐρωτηματικὰ στὴν ὑλιστικὴ νοοτροπία τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων τοῦ 19ου. Οἱ ἐμπειριοκράτες κ' οἱ ὑλιστῆς φιλόσοφοι τῆς κεντρικῆς καὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης τοῦ 1870 καὶ πέρα — γωνστοὶ καὶ στὴν Ἑλλάδα σ' εὐρύτερο ἀναγνωστικὸ κοινὸ ἀπὸ ἐκλαικευτικὲς ἐκδόσεις ἔργων τους ἀπ' τὴν παλαιὰ Βιβλιοθήκη Φέξη γύρω στὰ 1910 — ἔλεγαν πῶς ξεκινοῦν ἀπὸ μιὰν ἐπίστροφή μὲν τῆς ἀντίληψι τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς κ' ἀρ-

νιοῦνταν σὰν ἀνύπαρκτο κάθε τι «ὑπερβατικό», κάθε ἀντικείμενο μεταφυσικῆς ἀναζήτησης, κ' ὅλα ὅσα ἀνταποκρίνονται στα πιο σεμνὰ κ' ἅγια ἰδανικὰ τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς. «Ἄν ἦταν κάτι ὑπαρκτό, δὲν θα το βλέπαμε; ἔλεγαν. Ἄν ὄχι οἱ αἰσθήσεις, τούλαχιστο ὅμως ὁ νοῦς κ' ὁ ὀρθὸς λόγος θα τὸ εἶχαν συλλάβει». Τάλεγαν αὐτὰ, λησμονώντας τὶς σχετικὲς μονάχα δυνατότητες τῶν διαθέσιμων ἀπ' τὸ βιολογικὸ μας εἶδος κεραίων. Κι ἐν γενεὶ σὰ νὰ μὴν ὑπῆρχαν προβλήματα στὸν γνωσιοθεωρητικὸ τομέα.

Δὲν ζημιώνεται ὅμως στὸ παραμικρὸ τὸ ἐξ ἀντικειμένου εἶναι, ἐπειδὴ ἔχει τυχεῖ ἀδύναμη ἐκ καταβολῆς ἢ νοητικὴ δομὴ τοῦ ἀνθρώπου κ' ἡ σύνολη ὀρθολογικὴ του ὀργάνωση. Ἀκριβῶς π. χ. ὅπως δὲν ζημιώνονται στὸ παραμικρὸ σὲ ἀντικειμενικὴ ὑπαρξὴ καὶ σὲ πραγματικότητα οἱ πέρα ἀπ' τὸ ἴωδες καὶ οἱ κάτω ἀπ' τὸ ἔρυθρὸ ἀκτίνες, ἐπειδὴ ἔτυχε νᾶναι στὸ δικό μας βιολογικὸ εἶδος πεπερασμένες οἱ δυνατότητες συλλήψεως τοῦ αἰσθητήριου τῆς ὀράσεως. Δὲν πρόκειται γιὰ ἀντικειμενικὴ ἀνυπαρξία. Πρόκειται γιὰ μιαν ἀπλὴ ἀτέλεια τοῦ αἰσθητήριου. Εἶναι ὄπλα γιὰ τὸν ἀνθρώπο οἱ αἰσθήσεις μέσα στὸ περιβάλλον ποὺ εἶναι ταγμένως νὰ ζῆ. Συναμὰ ὅμως εἶναι καὶ φραγμοί. Καίρως νὰ λεχθῆ τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὶς δυναμικότητες γνώσεως ποὺ διαθέτει. Εἶναι ὄπλα γιὰ τὸν ἀνθρώπο οἱ κεραίες μὲ τὶς ὁποῖες ἔχει προικισθῆ, συνάμα ὅμως εἶναι καὶ φραγμοί. Δὲν πρόκειται γιὰ ἀντικειμενικὴ ἀνυπαρξία τῶν μεγάλων Ἑκεῖνων πραγματικότητων, ποὺ ἀνταποκρίνονται σὲ βαθύτατες προδιαθέσεις τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς κ' ἀποτελοῦνε, καθὼς εἶπα καὶ προηγουμένως, τὰ πιο σεμνὰ κ' ἅγια ἰδανικὰ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου — ὅπως ἡ ἔννοια τοῦ «θείου», ἢ ἡ μεταθανάτια δικαίωση τῆς ἀρετῆς ἢ τὸ ἄφθιτο κεῖν ο στοιχεῖο πνευματικῆς ὀντότητας, ποὺ ἐπιζητῆ στα πλαίσια τῆς ἀνθρώπινης ὑπόστασης καὶ κατανικαίει τὴ βιολογικὴ φθορὰ καὶ τὴ χρονικὴ διάρκεια. Δὲν πρόκειται γιὰ ἀνυπαρξία ἐξ ἀντικειμένου. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἰδιότητα πεπερασμένου καὶ ἀτελοῦς, ἰδιότητα ποὺ συμπεριφέρεται ἐκ καταβολῆς μὲ τὶς γνωστικὲς δυναμικότητες τοῦ βιολογικοῦ μας εἶδους, μὲ τὶς ὁποῖες αὐτὸ εἶναι ἀπ' τὴ Μοῖρα προικισμένο

Πρὸς τὰ ποῦ βαδίζει ἡ κοινωνικὴ ἱστορία τῆς Εὐρώπης;

Πρὸς τὰ ποῦ βαδίζει ἡ κοινωνικὴ ἱστορία τῆς Εὐρώπης; Ποιὰ εἶναι ἡ βαθύτερη σημασία τῶν σύγχρονων περιστατικῶν σὲ πολιτικὲς καὶ κοινωνικὲς ἀνακατατάξεις; (Πορτογαλία, Νότιο Βιετνάμ κ.λπ.). Πρόκειται γιὰ ἀπλὲς διαφορὲς μορφῶν πολιτευμάτων ἢ γιὰ κάτι πολὺ βαθύτερο; Γιὰ ἀνταγωνισμοὺς κοινωνικῶν τάξεων καὶ συγκρούσεις κοινωνικῶν καθεστώτων; Ποιὰ εἰκόνα θὰ ἐμφανίξῃ ἡ κοινωνικὴ διάρθρωση τῆς Εὐρώπης (καὶ συνάμα τῆς οἰκουμένης) στὶς προσεχεῖς καὶ στὶς ἀπώτερες ἐξελίξεις; Ποιὲς μορφὲς θὰ ἔχῃ ἡ πολιτικὴ, οἰκονομικὴ, κοινωνικὴ, πνευματικὴ ζωὴ; Ποιὰ θὰ εἶναι ἡ ἐξελικτικὴ πορεία τοῦ δυτικοευρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ στοὺς προσεχεῖς αἰῶνες; (στοὺς ἐπὶ μέρους ποικιλώτατους τομεῖς τοῦ πολιτισμοῦ: καλλιτεχνικὴ δημιουργία, παιδεία, μορφὲς πολιτικοῦ βίου, τεχνολογικὲς ἐπιτεύξεις, ταξικὲς διακρίσεις, μεταφυσικὴ πίστη, θεσμοί, θετικὲς ἐπιστῆμες, οἰκονομικὴ ζωὴ, θέατρο, λυρική ποίηση κ.λ.π.)

Χάρη σ' ἐνὶ ἀπ' τὰ πιὸ σπάνια φαινόμενα παραψυχολογίας μπορεῖ καὶ τὸ ἀφηγεῖται ὅλα αὐτά. Διαβάστε τὴν «Κοιλιάδα τῶν Ρόδων» μὲ προσοχή, ὄχι ἀποσπασματικά. Ἄπ' τὴν ἀρχὴ ἕως τὸ τέλος. Βιώματα ἀπ' τὴν ἱστορικὴ πολιτιστικὴ πορεία εἴκοσι αἰῶνων (1906 ἕως 3906). Ζωντανὴ ἀπεικόνιση τῶν καιρῶν ἐκείνων (ποῦ θὰ τοὺς ζήσουν οἱ ἀπόγονοι τῶν συγχρόνων Εὐρωπαϊῶν) τῶν ἐποχῶν μὲ τὸ ὀλοκληρωμένο σοσιαλιστικὸ κοινωνικὸ καθεστῶς καὶ μὲ τὴν ἐνιαία σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη πολιτικὴ ἐξουσία. Ἐνα νέο «ἀπόγειο πολιτισμοῦ», ἕνας καινούργιος «Χρυσοὺς αἰῶνας».

« Η ΚΟΙΛΙΑΔΑ ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ »

ΤΟΥ ΠΑΟΥΛ ΝΤΙΝΑΧ

ΤΟΜΟΙ ΔΥΟ (χρυσοδερματόδετοι)

(Λογοτεχνικὴ μετάφραση Γ. Μ. ΠΑΠΑΧΑΤΖΗ)

Ὁ κάθε τόμος σὲ τιμὴ κόστους ἐκδόσεως (185 δρχ.)

σὺν δρχ. 35 κόστος βιβλιοδεσίας.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: Κολλάρου (Σταδίου 38), Ἐλευθερουδάκη (Νίκης 4), «Σκαρβαῖος» (Χαρ. Τρικούπη 24), «Δωδώνη» (Ἀσκληπιοῦ 3), «Ἐπιστῆμων» (Ἴπποκράτους 15δ), Βαγιονάκης (Ἴπποκράτους 15), Σιδέρης (Σταδίου 44), Ἄν σὰς ποὺν ὅτι ἐξαντλήθηκε, τηλεφωνῆστε στὸν μεταφραστὴ (717.072, 7659247).

Σελίδες Φιλοσοφίας καὶ Ἱστορίας τοῦ Πολιτισμοῦ

(Τοῦ καθηγητοῦ ΓΕΩΡΓ. ΠΑΠΑΧΑΤΖΗ)

Εἶναι ἡ τρίτη ἐκδ. (τοῦ 1975). Περιεχει καὶ τὸ δοκίμιο «Εἰσαγωγή στὴν κοσμοθεωρία μιᾶς μεγάλης μελλοντικῆς ἐποχῆς στὴ Δύση» ποὺ εἶχε δημοσιευθῆ στὴ «Νέα Ἔστια» τὸ 1969. Σὲ τιμὴ ἱστοῦς (ὄρχ. 380). Ἔνας τόμος (χαρτόδετος) Βιβλιοπωλεῖα Κολλαροῦ (Σταδίου 38), Ἐλευθερουδάκη (Νίκης 4), «Σκαρβαβίος» (Χερ. Γρικουπῆ 24), Δωδωνῆ (Ἀσκληπιοῦ 3), «Ἐπιστήμων», «Βαγιονάκι» (Ἰπποκράτους 15 καὶ 15δ), Σιδερῆς (Σταδίου 44). Ἄν σὺς ἀπαντήσουν ὅτι «ἐξαντλήθηκε», τηλεφωνῆστε στὸν συγγραφέα (717072).

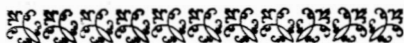
Στις ἑξακόσιες σελίδες τοῦ ἐκλεκτοῦ αὐτοῦ βιβλίου δὲ θὰ συναντήση ὁ ἀναγνώστης μόνο ἱστορικὰ θεμάτα πολιτισμοῦ. Τὸ ἔργο κυρίως ἀποτελεῖ μιὰ πρωτοτυπία καὶ ἀρτιώτατη καὶ θαυμαστὴ στὸ εἶδος τῆς «Φιλοσοφία τοῦ Πολιτισμοῦ».

- Ποία ἡ ὕψη στὴ φιλοσοφικὴ θέληση τοῦ πολιτισμοῦ;
- Ποιοὶ οἱ νομοὶ ποὺ διεποῦν τὴν ἱστορικὴ του πορεία;
- Ποία ἔννοια ἔχει ἡ διακρίση μεταξὺ τεχνικοοικονομικοῦ καὶ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ;
- Ἡ κρίσις περιορίζεται στους πνευματικούς τομείς ἢ εἶναι ἐρῦντερη;
- Ποία τὰ σῆντα τῆς κρίσεως καὶ πῶς καὶ ποτε θὰ ξεπερασθῆ;
- Θὰ ἔλθῃ ἡ νεὰ Ἀναγεννησις στὶς ἀξιολογικὲς πεποιθήσεις, στὰ κεντρικὰ ρεύματα ἰδεῶν, στὴν καλλιτεχνικὴ δημιουργία, στὴ λυρικὴ ποίηση, στὴ συμφωνικὴ μουσικὴ, στὶς «αἰώνιες ἀξίες» καὶ στὰ ὑψηλά ἰδεώδη;
- Αἷτια τῆς κρίσεως εἶναι ἡ αλματώδης τεχνολογικὴ ἀνάπτυξις τῶν τελευταίων δεκαετηριδῶν;
- Ἡ μήπως ἡ αἷτια εἶναι βαθύτερη καὶ οφείλεται εἰς τὸ ὅτι δεν παρακολουθήθηκε αὐτὴ ἡ τελευταία αλματώδης προοδος ἀπὸ ἀντίστοιχὴ ἐξέλιξις «ἐσωτερικοῦ» βίου καὶ ἀπὸ τὴν ἀναλογη ἠθικὴ καὶ ψυχοπνευματικὴ ὀρίμανση τοῦ «οἰκονομικοῦ» καὶ «τεχνικοῦ» ἀνθρώπου τῆς συγχρονῆς ἐποχῆς;
- Ὁ πολιτισμὸς καὶ τὰ αἷτηματα τῆς συγχρονῆς ἐποχῆς;
- Τι ἔννοοῦμε ὅταν λέμε ὅτι ὁ δυτικὸς πολιτισμὸς ἔχει σήμερα μετατραπῆ σὲ «οἰκουμενικὸ» μὲ «κοσμοπολιτικὸ χαρακτήρα»;
- Εἰς ὅλα αὐτὰ καὶ εἰς πλῆθος ἄλλα ἐρωτήματα δίδει ἰεπύθυνες, καὶ μὲ τὸ κύρος τοῦ συγγραφέως, λύσεις ἢ 3η ἐκδοσις (1975) τοῦ βιβλίου τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Παπαχατζῆ, «ΣΕΛΙΔΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ καὶ ΙΣΤΟΡΙΑΣ τοῦ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ». Ὁρχ. 380 (κόστος παραγωγῆς ἀντιτύπου).

Ἐργινεῦει ἀπὸ ὀπτικὴ γωνία φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ, τὴν ῥοὴ τῆς σύγχρονῆς ἱστορίας καὶ δίδει τὴν πῖο πρωτότυπη καὶ τὴν πῖο ἐπιτυχητὴ ἐξήγηση στὴν ἐξελικτικὴ πορεία τοῦ δυτικοευρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ φιλοσοφικὴ πνοὴ ποὺ διατρέχει τὶς σελίδες αὐτοῦ τοῦ βιβλίου ἐρημνεῖ τὸ σήμερα, ἀλλὰ ἀτενίζει καὶ πρὸς τὸ μέλλον.

Εἶναι ἓνα βιβλίο καθαυτὸ προφητικὸ, ἓνα ἔργο «ἐπιστημονικὰ προφητικὸ».

Πολύ δύσκολο...

Νά παραδεχθῆς τὴν ἐνοχὴ σου.
 Νά κόψεις μιὰ συνήθεια.
 Ν' ἀγαπήσεις τὸν ἐχθρό σου.
 Νά σκεφθῆς λογικά.
 Νά ὁμολογήσεις τὴν ἀγνοιά σου.
 Ν' ἀναβάλεις μιὰ τιμωρία.
 Νά γερνᾷς χαριτωμένα.
 Νά κάνεις ὑπομονὴ χωρὶς νὰ διάζεις.
 Νά περιμένεις χωρὶς ἀνυπομονησία.
 Νά εἶς' ἀδιάφορος στὸ γελοῖο.
 Ν' ἀποφασίζεις χωρὶς προκατάληψη.
 Νά ὑποφέρεις χωρὶς παράπονο.
 Νά ξέρεις νὰ σωπαίνεις.
 Νά μισεῖς τὴν ἁμαρτία, μὰ ν' ἀγαπᾷς τὸν ἁμαρτωλό.
 Ν' αὐτοσυγκεντρώνεσαι μέσα στὸ θόρυβο.
 Νά δέχεσαι τὸ μῖσος χωρὶς πίκρα.
 Ν' ἀδελφώνεσαι χωρὶς νὰ χάνεις τὴν προσωπικότητά σου
 Νά ὑπηρετεῖς χωρὶς ἀνταπόδοση, χωρὶς συμφέρον,
 καὶ ἀκόμα χωρὶς ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ.

ARTHUR FOSTER

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Ι Η Σ Ο Υ Σ

Ποῖος ὑπῆρξεν ὁ Ἰησοῦς; • Αἱ διαφοροὶ περὶ αὐτοῦ
 ἀπόψεις, ἐκτιθέμεναι ἀμερολήπτως. • Ὁ Ἰησοῦς κατὰ
 τὸν Ρενάν. • Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν Συρέ. • Ἡ διδασκα-
 λία τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴν Κοινὴ Διαθήκη.

ΤΙΜΑΤΑΙ ΜΟΝΟΝ Δρχ. 60

'Απόλυτον 'Αγαθὸν καὶ ἀπόλυτος 'Ηθικὴ

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΤΣΙΤΣΩΝΗ

Ἡ ἄρμονία μεταξὺ τῆς φύσεως καὶ τῶν ὄντων οὐδαμοῦ ἄλλοῦ ἔχουν τὴν πηγὴν τῶν εἰμῆ μόνον εἰς ἑαυτά. Αἱ μεταβολαὶ τῶν ὀρέων εἰς πεδιάδας, τῆς ξηρᾶς εἰς θαλάσσας, τῶν σωμάτων τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰ γνωστὰ καὶ ἄγνωστα φαινόμενα, τῶν ὑγρῶν εἰς στερεὰ καὶ ἄερια, τῶν ἀερίων εἰς ὑγρά καὶ στερεὰ καὶ λοιπὰ δὲν ἔχουν τὴν αἰτίαν τῶν ἔξω ἑαυτῶν. Αἱ ἐπιστῆμαι ἐπαρκῶς μᾶς διεφώτισαν, ὥστε νὰ βλέπωμεν τὰς μεταβολὰς αὐτὰς προκαλουμένας ἐκ τῆς συστάσεως τῆς ὕλης καὶ κατ' ἐπιταγὴν τῶν φυσικῶν Νόμων. Ὁμοίως αἱ διάφοροι καταστάσεις καὶ αἱ μεταβολαὶ τῆς ζωῆς αἱ παρατηρούμεναι εἰς τὰ ζῶα καὶ φυτὰ διέπονται καὶ αὐταὶ ὑπὸ τῶν Νόμων τῆς φύσεως καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῶν εὐρίσκομεν εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν σύστασιν τῆς ὕλης τῶν.

Εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ὡς φυσικὸν ὄν, διέπεται καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦς φυσικοῦς Νόμους καὶ τὴν σύστασιν τῆς ὕλης ποὺ τὸν ἀποτελεῖ, διακρί-

νομεν προσέτι τὴν διάνοιαν καὶ τὸν νοῦν.

Τὸ διακριτικὸν τοῦτο σημείον, τὸ διχάζον τὴν φύσιν εἰς τὴν νεκράν, ἢ αἰσθητικὴν φύσιν ἀφ' ἑνός, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ζῶην ἀφ' ἑτέρου, ὀφείλομεν νὰ ἀποδώσωμεν καὶ τοῦτο οὐχὶ ἔξω τῆς φύσεως, ἀλλ' ἐντὸς αὐτῆς.

Ἡ πρώτη προσπάθεια τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ὑπῆρξε διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ προσπάθεια αὕτη κατέληξεν εἰς τὸν ἐνσυνείδητον ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ περιβάλλον του διὰ τὴν διατήρησίν του ἐν τῇ ζωῇ. Ὁ ἀγὼν οὗτος εἶναι ἡ πρώτη ἐκδήλωσις τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου, δύναται δὲ νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν ἐνστικτώδη ἀγῶνα τῶν ζῶων καὶ φυτῶν διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ζωῆς τῶν.

Παρατηροῦμεν λοιπὸν ἀπὸ τὰ πρῶτα φαινόμενα τῆς ζωῆς τὴν θεμελιώδη διαφορὰν, ὅτι εἰς τὸν αἰσθητικὸν κόσμον διακρίνουμεν ἐνστικτώδεις ἐνεργείας, εἰς δὲ τὸν ἄνθρωπον (τῇ

ἐπιδράσει τοῦ νοῦ ἐπὶ τῆς φύσεως) τὸν ἐνσυνειδητὸν ἀγῶνα. Ἐκτὸς τῆς πρώτης ταύτης ἐνεργείας τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ζωῆς, ἔχομεν καὶ τὰς παραλήλους ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου, τὰς ὑπαγορευομένας ὑπὸ τῶν Νόμων τῆς ἀνάγκης καὶ τοῦ ἐνστίκτου.

Τὰ συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα ἢ καλλιέργεια τῆς διανοίας συνεκέντρωσεν ἐκ τῶν κρίσεων αὐτῆς, περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῶν διαφόρων φυσικῶν (γέννησις, ἀνάπτυξις, θάνατος, ἀσθένεια, ἀναπηρία κ.τ.λ.) καὶ κοινωνικῶν γεγονότων ἐπὶ τῇ προσπαθείᾳ τῆς διατηρήσεως τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἐδημιούργησαν τὴν ἔννοιαν τοῦ ὠφελίμου καὶ βλαβεροῦ.

Κατὰ ταῦτα, ἐντὸς τοῦ ἀγῶνος πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς, ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια ξεχώρισε καὶ κατέστησε σαφεῖς ἔννοιαι ἐν τῇ καθαρᾷ συνειδήσει τὰ γεγονότα ἢ τὰς πράξεις τὰς ἱκανοποιούσας τὰς ἀνάγκας πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς ἄνευ δυσἀρέστων ἐπακολούθων, ἐχαρακτήρισε δὲ αὐτὰ ὡς «ὠφέλιμον», ἔναντι τῶν ἄλλων πράξεων ἢ γεγονότων, τὰ ὁποῖα ἀντιστρατεύονται τὰς ὠφελίμους πράξεις ἢ ἐνεργοῦν μὲ δυσἀρέστα ἀποτελέσματα διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ζωῆς, ἅτινα ἐχαρακτήρισεν ὡς «βλαβερόν».

Τὸ ὠφέλιμον τοῦτο, τὸ ὁποῖον προέκυψεν ἐκ τῶν ὄρων τῆς ζωῆς καὶ τῶν φυσικῶν νόμων ἔλαβε σταθερωτέραν μορ-

φὴν καὶ ἐλαξεύθη περισσότερον ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ τῇ βοηθείᾳ τῆς ἐμφύτου προωθήσεως πρὸς τὸν προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἔλαβε δὲ τελικῶς τὴν μορφήν τῆς ἐννοίας τοῦ ἀγαθοῦ. Τὸ ἀγαθόν, λοιπόν, δὲν εἶναι ἀπλῶς τὸ ὠφέλιμον, ἀλλὰ τὸ ὠφέλιμον ὅπερ προκύπτει ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως, κατὰ τὴν κρίσιν τῆς διανοίας, τῆς ψυχικῆς ὁρμῆς πρὸς συντονισμόν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν θεῖαν ἁρμονίαν. Ἐκτοτε ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις τοῦ ἀνθρώπου χωροῦσα συνεχῶς βαθύτερον, ἀποκαλύπτει βαθμηδὸν τοὺς φυσικοὺς νόμους, διατυπώνει ἀντιλήψεις περὶ τῶν ὄρων τῆς ζωῆς καὶ τῆς τάξεως ἐν τῇ φύσει, ἐπιτυγχάνουσα οὕτω τὴν ἐμφάνισιν ἐν τῇ καθαρᾷ συνειδήσει ὑψηλῶν ἐννοιῶν. Ἡ συνεχὴς ἀνάπτυξις τῆς διανοίας προήγαγεν εἰς μέγαν βαθμὸν τὸ ἀγαθὸν καὶ οὕτω ἡ ἀνθρωπότης ἐπέτυχεν τὴν διατύπωσιν σοφῶν ἀντιλήψεων ἀποτελουσῶν κανόνας πλέον, οἵτινες διεμόρφωσαν τὴν ἔννοιαν τῆς ἠθικῆς.

Ἡ καταφαινομένη οὕτω διαύγεια τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ὁρμωμένη ἀπὸ τὴν διάκρισιν τοῦ ὠφελίμου καὶ τοῦ βλαβεροῦ ἢ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ καὶ τείνουσα, διὰ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς πρὸς τὸ ἀπόλυτον ἀγαθόν (τὸν Θεόν) ἀποτελεῖ τὸ σπέρμα τῆς μεγάλης φιλοσοφίας τῆς ζωῆς, ἧτοι τῆς γνώσεως τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ τελικοῦ προορισμοῦ του.

Συμφώνως πρὸς αὐτὰ ἡ ἐν συνεχείᾳ ἀποκάλυψις τῶν νόμων τῆς φύσεως εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς παρατηρήσεως, ἡ πείρα τὴν ὁποίαν οὗτος ἀπέκτησεν ἐκ τῶν κυρώσεων τὰς ὁποίας οὗτος ὑπέστη ἀντιστρατευόμενος τοὺς νόμους τούτους, καὶ ἡ προσπάθεια τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας μετὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς συντηρήσεως τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὴν καλλιτέρευσιν τῆς ζωῆς του, ἐδημιούργησαν τὴν αὐτοκαλλιέργειαν τῶν ἰδιοτήτων τοῦ Νοῦ καὶ ἐκ ταύτης τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς.

Οὕτω τὴν ἔννοιαν τῆς ἠθικῆς ὀρίζομεν ὡς τὸ συνεπείᾳ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ἐν τῇ κοινῶνίᾳ, σύνολον τῶν ἀγράφων κανόνων, τῶν ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ προσδιοριζομένων, οἵτινες ρυθμίζουν τὴν συμβίωσιν τῶν ἀνθρώπων.

Τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀγαθοῦ ὀρίζομεν, ὡς τὸ προῖόν τῆς ἀνωτέρας βαθμίδος τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς καθορισμένην στιγμήν, με κατεύθυνσιν πρὸς τὴν παγκόσμιον ἁρμονίαν.

Ἐκ τοῦ καθορισμοῦ τῶν ἐνωιωῶν τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ προκύπτει ὅτι καὶ αἱ δύο

αὐταὶ ἔννοιαι δὲν εἶναι ἀπόλυτοι, ἀλλὰ σχετικαί, καθόσον ἀνταποκρίνονται πάντοτε πρὸς τὰς ἀντιλήψεις μιᾶς χρονικῆς περιόδου καὶ πρὸς τὰς ἀντιλήψεις τὰς ἐπικρατούσας εἰς ὠρισμένον τόπον, ὡς δὲ εἶναι γνωστόν αἱ ἀντιλήψεις αὐταὶ διαφέρουσικαὶ ἀπὸ τόπον εἰς τόπον καὶ μεταβάλλονται κατὰ διαφόρους χρονικὰς περιόδους. Ἡ ἱστορία μάλιστα μᾶς διδάσκει ὅτι ἡ κοινωνικὴ ἀντίληψις τῆς ἐννοίας τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς, ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, ὑπῆρξε πάντοτε ὁ ἀντικατοπτρισμὸς τῆς ἐξελιξέως τοῦ ἀνθρώπου πνεύματος, μέχρι μάλιστα τοιοῦτου σημείου ὥστε νὰ ἀντικατοπτρίζεται ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀντίληψις ἡ προκαλουμένη πολλάκις ἀπὸ ἔκτακτα καὶ ἀνώμαλα κοινωνικὰ γεγονότα, (πόλεμοι, ἐπαναστάσεις κ.λ.π.), τὰ ὁποῖα ἀνακόπτουν τὴν ἐξέλιξιν, φθάνουν δὲ πολλάκις μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἐπαναφέρουν εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ πνεύματος ἀντιλήψεις ἀναχρονιστικὰς, σκοτεινὰς, πολλάκις ἀπανθρώπους, σκληρὰς καὶ βαρβάρους. Αἱ παλινδρομήσεις αὐταὶ προερχόμεναι ἐξ ἐκτάκτων καὶ ἀνωμάτων περιστατικῶν, ὡς ἐλέχθη, ἀποτελοῦν ἐξαιρέσεις τῆς παντοδυναμῆς φυσικῆς ἐξελιξέως τοῦ ἀνθρώπου πνεύματος, χα-

ρακτηρίζονται δὲ ὡς παροδι-
καὶ νοσηραὶ καταστάσεις τῆς
ὀμαδικῆς ψυχῆς τῶν κοινω-
νιῶν, καὶ παρέρχονται εὐθύς
ὡς αἱ ἐξαιρετικαὶ αὐταὶ κατα-
στάσεις ἐκλείβουν. Τὰ γεγο-
νότα ταῦτα, καίτοι δὲν ἔχουν
μόνιμον χαρακτῆρα καὶ δὲν ἀ-
ποτελοῦν τὴν κανονικὴν πο-
ρείαν τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀν-
θρωπίνου πνεύματος, ἐπι-
δροῦν ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς ἀν-
τιλήψεως τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς
ἠθικῆς καὶ διαμορφώνουν ταῦ-
τα, ἔστω καὶ παροδικῶς.

Ἔτερον χαρακτηριστικὸν
τῶν ἐννοιῶν τούτων καὶ τῶν
ἀγράφων κανόνων τοὺς ὁποί-
ους εἰς τὰς κοινωνίας ὑπαγο-
ρεύουσιν αὐταὶ εἶναι, ὅτι αἱ
προσταγαὶ των δὲν εἶναι ἐξα-
ναγκαστικαὶ ὑπὸ τῆς Πολιτεί-
ας. Ἡ μόνη κύρωσις τῶν προ-
σταγῶν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς
ἠθικῆς, εἶναι ἡ κοινωνικὴ κρι-
τικὴ, ἥτοι ἡ ἐπίκρισις τῶν
πράξεων τοῦ παραβάτου τῶν
κανόνων τούτων, τοὺς ὁποί-
ους ἡ κοινῶς ἀνεγνωρισμένη
ἀντίληψις ἔχει ἐπικυρώσει.

Μετὰ τὴν ἀνάλυσιν τῶν ἐν-
νοιῶν τούτων εἶναι ἀναμφι-
σβήτητον ὅτι αἱ ἰδέαι τοῦ ἀ-
γαθοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς, καίτοι
σχετικαὶ ἐννοιαί, ἐνυπάρχουν
εἰς τὴν φύσιν (δημιουργήμα-
τα τοῦ νοῦ) καὶ ἐδράζονται
πάντοτε ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς
καθαρᾶς συνειδήσεως.
Ὅσακις αἱ ἰδέαι αὐταὶ
δὲν εὐρίσκονται ἐν τῇ καθαρᾷ
συνειδήσει, ἀλλὰ ἐν τῷ ὑποσυν-
ειδητῷ, συσκοτίζονται μὲ τὰς
ιδέας τὰς προκαλουμένας ἐκ
τοῦ συμφέροντος τῶν παθῶν,

τῶν αἰσθήσεων κ.λ.π. καὶ ἀ-
δυνατοῦν νὰ κυριαρχήσουν ἐπὶ
τῆς βουλήσεως, εἰς τὸν ἀγῶ-
να, τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος
διεξάγει διὰ τὴν συντήρησίν
του καὶ κατόπιν διὰ τὴν καλ-
λιτέρευσιν τῆς ζωῆς του. Τὸ
γεγονὸς τοῦτο ἀναλύει τὴν
αἰτίαν διὰ τὴν ὁποῖαν τὸ ἀγα-
θὸν καὶ ἡ ἠθικὴ μιᾶς κοινω-
νίας δὲν πραγματοποιοῦνται
ἀπὸ ὠρισμένα κοινωνικὰ ἄτο-
μα.

Κατόπιν τῶν λεχθέντων, ἡ
ἐννοια τῆς ἠθικῆς εἶναι μία
ἐννοια σχετικὴ, ὡς ἡ τοῦ ἀγα-
θοῦ καὶ τοῦ δικαίου, καὶ στη-
ρίζεται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς
ἀνθρωπίνης διανοίας καὶ δὲν
ἀποτελεῖ εἰμὴ μίαν βαθμίδα
τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς. Ἐπο-
μένως εἶναι δυνατόν νὰ λεχθῇ
ὅτι ἡ ἠθικὴ εἶναι ἡ ἐν
τῷ ὑποσυνειδητῷ
ὑπάρχουσα ἐννοια
τοῦ ἀπολύτου ἀγα-
θοῦ ἢ ἐκδηλουμένη
ἐν τῇ κοινωνίᾳ εἰς
βαθμὸν εἰς ὃν εὐ-
ρίσκεται ἡ ἰδέα αὐ-
τῆ ἐν τῇ καθαρᾷ συ-
νειδήσει.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέν-
των προκύπτει, ὅτι ἡ διατή-
ρησις καὶ ἡ καλλιτέρευσις τῆς
ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου πραγμα-
τοποιούμεναι διὰ τῆς λειτουρ-
γίας, καλλιεργείας καὶ ἀνα-
πτύξεως τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ
προέρχονται ἐξ αὐτοῦ, ἐκ τῆς
συνθέσεως τῆς ὕλης του καὶ
ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν φυσικῶν
νόμων.

Μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν βα-
σικῶν ἐννοιῶν τοῦ ὠφελίμου,

τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς, προκύπτει ὅτι, ὅσον περισσότερον ἐρευνώμεν καὶ σπουδάζομεν τὸν ἄνθρωπον, τὸ τελειότερον ὂν τῆς φύσεως, τόσοσ περισσότερον ἀποκαλύπτομεν τὸ ἐν τῷ ὑποσυνειδήτῳ ὑπάρχον ἀπόλυτον ἀγαθόν, τόσοσ περισσότερον γνωρίζομεν τὸν σκοπὸν τοῦ ἀνθρώπου, τόσοσ ἀναπτύσσομεν τὸν νοῦν του, τόσοσ δὲ ἐν τέλει περισσότερον διὰ τῆς ἐρεῦνης, σπουδῆς, καὶ μορφώσεως αἱ κοινωνίαι γίνονται ὀλιγώτερον βάρβαροι, οἱ ἄνθρωποι ὀλιγώτερον κακοὶ καὶ τὰ πάθη ὀλιγώτερον κυριεύουν καὶ διευθύνουν.

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς διανοίας καὶ τοῦ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου φέρουν τοῦτον, διὰ τῆς ἐξελίξεως πλησιέστερον πρὸς τὸ ἀπόλυτον ἀγαθόν.

Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς νοητικῆς ἀναπτύξεως, τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς ἐμφανίσεως τῆς ἐννοίας τοῦ ἀγαθοῦ ἀπὸ τοῦ ὑποσυνειδήτου εἰς τὴν καθαρὰν συνείδησιν καὶ εἰς τὸν μέγιστον βαθμὸν ἀναπτύξεως ἐναρμόνισιν τῶν ἰδιότητων τοῦ νοῦ πρὸς τὸ Σύμπαν χάριν τῆς εὐδαιμονίας τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐκ τῆς οὐσίας τῶν ἀνωτέρω ἐννοιῶν προκύπτει ὅτι τὸ ἀγαθὸν ἀποκαλυπτόμενον, ἐκ τοῦ ὑποσυνειδήτου, ὅπου ὁ

πάρχει ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ ἀπολύτου ἀγαθοῦ, ἐν τῇ καθαρᾷ συνειδήσει παρουσιάζει ταυτοχρόνως καὶ ἀποκαλύπτει καὶ τὴν ἀντίληψιν τῆς ἀντιστοιχοῦ ἠθικῆς. Ἐφ' ὅσον δὲ ἀποκαλυφθῆ πλήρως ἐν τῇ καθαρᾷ συνειδήσει τὸ ἀπόλυτον ἀγαθὸν θὰ ἀποκαλυφθῆ ἐκ παραλλήλου καὶ ἡ ἔννοια τῆς ἀντιστοιχοῦ ἀπολύτου ἠθικῆς, ἣτις ταυτίζεται πλήρως μὲ τὸ ἀπόλυτον ἀγαθόν, διότι ἔχει πλέον τὸ αὐτὸ περιεχόμενον ὡς καὶ μὲ οἰανδήποτε ἄλλον ἀπόλυτον ἔννοιαν (ἀπόλυτον δίκαιον κ.λ.π.), καθόσον πᾶσαι αἱ σχετικαὶ ἔννοιαι αἱ στηριζόμεναι εἰς τοὺς φυσικοὺς νόμους καὶ ἀποσκοποῦσαι εἰς τὴν ἀνθρωπίνην εὐδαιμονίαν φθάνουσιν εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον ὅπου κεῖται τὸ ἀπόλυτον (ἡ παγκόσμιος ἁρμονία) καὶ ταυτίζεται μὲ αὐτό. Δηλαδή, ἀνερχομένη ἡ διανόησις τὰς βαθμίδας τῆς ἀναπτύξεως διὰ τῆς ἐξελίξεως, φθάνει εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον κεῖται τὸ ἀπόλυτον, εἰς τὴν κορυφὴν τῆς πυραμίδος, ὅπου συναντῶνται ὅλοι οἱ σκοποὶ καὶ ὅλα τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα καθοδηγοῦνται ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς νόμους καὶ ἀποσκοποῦν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην εὐδαιμονίαν.

Ἐὰν τώρα παρακολουθῶμεν τὴν ἐξελίξιν τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως εἰς τὰ άτομα, θὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι τὸ ἀγαθὸν καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι σχετικαὶ ἔννοιαι, ὡς ἐξετέθη, ἀνήκουν εἰς ἐνὸς μόνον ἀτόμου τὴν διάνοιαν, οὐδεμία δὲ

τοιαύτη σχετική ἔννοια ταυτίζεται πρὸς ἄλλην, ἄλλου ἀτόμου, ἐφ' ὅσον, ὡς ἀπεδείχθη, εἶναι ἀπολύτως σχετική, ὀφείλεται δὲ ἢ ὑπαρξίς της εἰς ὄλως ἀτομικούς, ἰδιαιτέρους παράγοντας, πιθανῶς μὲν τῆς αὐτῆς βαθμίδος ἀναπτύξεως, πάντως ὁμῶς οὐχὶ τοὺς αὐτοὺς. Ἡ ἔννοια τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι ἀπολύτως ἀτομική. Ὁνοῦς καὶ αἱ κρίσεις τοῦ ἑνὸς ἀτόμου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συνταυτισθοῦν ἀπολύτως πρὸς τὰς τοῦ ἄλλου ἀτόμου.

Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῆ διὰ τὴν ἔννοιαν τῆς ἠθικῆς καὶ ἐν γένει διὰ πᾶσαν ἔννοιαν, ἢ ὅποια εἶναι σχετική.

Αἱ σχετικαὶ ὁμῶς αὗται ἔννοιαι, ἐξελισσόμεναι καὶ ἀναπτυσσόμεναι διὰ τῆς καλλιέργειας τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ, ἐκάστη ἀτομικῶς, ἀνέρχονται τὰς βαθμίδας καὶ ἀποκαλύπτουν ἐν τῇ καθαρᾷ συνειδήσει των τὸ ἀπόλυτον ἀγαθόν.

Ὅταν φθάσουν πλέον εἰς αὐτό, ὄλαι αἱ διάνοιαι ἔχουν τὸ αὐτὸ περιεχόμενον καὶ ἐπομένως οἱ παράγοντες ποὺ δημιουργοῦν τὰς διαφόρους ἐννοίας θὰ εἶναι καὶ αὐτοί, τὸ ἀ π ὅ λ υ τ ο ν ἀ γ α θ ὄ ν.

Κατὰ συνέπειαν τὸ ἀπόλυτον ἀγαθὸν ἀποτελεῖ τὴν τελευταίαν βαθμίδα τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, ἀπὸ τοῦ σημείου δὲ αὐτοῦ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ταυτίζεται μὲ τὸν σκοπὸν τῆς φύσεως, τῆς ζωῆς, μ ἐ τ ὄ ν Θε ὄ ν.

Οὕτως ἡ κατανόησις καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἀπολύτου ἀ-

γαθοῦ ἀποτελεῖ διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν τὴν ὑψίστην μακαριότητα καὶ τὴν πλήρη ἐκμηδένισιν τῶν φθοροποιῶν ἕξεων, παθῶν, σφαλερῶν ἀντιλήψεων, ἀτελειῶν κ.λ.π.

Τὸν Θεὸν λοιπὸν, δὲν ὀφείλομεν νὰ τὸν γνωρίσωμεν μακρὰν ἡμῶν, οὐδὲ νὰ τὸν ἀγνοοῦμεν, διότι ἐν ἡμῖν κατοικεῖ καὶ τὴν μορφήν αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς ἀποκαλύπτει διὰ τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀγαθοῦ ἐν τῇ ἠθικῇ τῶν κοινωνιῶν. Ἴδου τί ἔλεγεν σχετικῶς ὁ EMERSON.

«Ὁ ἄνθρωπος ἔχει μέσα του ὁ,τι χρειάζεται διὰ νὰ κυριαρχῆ τοῦ ἐσωτερικοῦ του κόσμου. Ὅ,τι καλὸν ἢ κακὸν τοῦ συμβαίνει προέρχεται ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν. Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἐπικοινωνεῖ ἀπ' εὐθείας μὲ ὁ,τι ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον ἢ ἀκριβέστερον, μὲ ὁ,τι εἶναι γνωστὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς εἶναι νὰ γνωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτόν του. Ἡ ὑψηλότερα ἀποκάλυψις, εἶναι, ὅτι ὁ Θεὸς εὐρίσκεται εἰς κάθε ἄνθρωπον». Δηλαδή ὁ,τι οἱ πρόγονοί μας διεκήρυτον «γνώθισ' αὐτόν». Ἡ γνώσις τοῦ ἑαυτοῦ μας, ὅτι ὑπάρχομεν, ἀποτελεῖ ἀποκάλυψιν ἐν μέρει τῆς διανοητικῆς διαυγείας τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ὅποια δύναται νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς ἀποκαλύψεως τῆς πραγματικῆς ἀληθείας, ἥτοι μέχρι τοῦ Θεοῦ. Τὸ συναίσθημα ἡμῶν, ὅτι ἀποκαλύπτομεν ἐν ἡμῖν τὴν ἁρμονίαν τῆς φύσεως καὶ τὸν Θεὸν πληροῖ τὴν ἀνθρω-

πίνην ψυχὴν μακαριότητος καὶ ἐμψυχώνει τὰς ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου.

“Ὅλων τῶν ἀνθρώπων αἱ διάνοιαι ἔχουν ἐκκινήσει ἀπὸ τὴν βάσιν τῆς πυραμίδος καὶ προχωροῦν καλλιεργούμεναι πρὸς τὴν κορυφήν. “Ὅταν θὰ φθάσουν εἰς αὐτήν, αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις τῶν ἀτόμων, αἱ ιδιότητες τῆς διανοίας των, θὰ συνταυτισθοῦν, διότι θὰ φθάσουν εἰς σημεῖον ὅπου τὸ ἀπόλυτον ἀγαθὸν καλύπτει τὰ πάντα κατ’ ἔκτασιν καὶ ποιότητα. Αὐτὸ ἀποτελεῖ πλέον τὴν κοινωνικὴν ἁρμονίαν καὶ ταυτίζεται μὲ τοὺς νόμους τῆς φύσεως.

Τότε αἱ διάνοιαι τῶν ἀνθρώπων, ἡ ζωὴ, αἱ ψυχαὶ των, τὸ πᾶν, δὲν θὰ ὑπάρχουν παρὰ μόνον ὡς μιὰ δύναμις τῆς αὐτῆς οὐσίας μὲ μίαν ἄλλην ὁμοίαν δύναμιν, ἥτοι τὸ ἀπόλυτον ἀγαθόν, τὸν Θεόν.

Ἄπόλυτον ἀγαθόν, φύσις, παγκόσμιος ψυχὴ, ἀνθρωπίνη ψυχὴ, ἀνθρώπινον πνεῦμα, νοῦς, ὅλα ταυτίζονται πλέον τότε ποιοτικῶς, ἡ δὲ διαφορὰ θὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς διαφόρου μορφῆς δύο ἢ περισσοτέρων δυνάμεων τῆς αὐτῆς οὐσίας.

Πάντα ταῦτα θὰ δημιουργηθοῦν, ὅταν τὰ πάντα ἐξελιχθοῦν, ὅταν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου φθάσῃ εἰς τὸ ὑψιστον σημεῖον τῆς ἀναπτύξεώς του

ἥτοι ὅταν ἀποκαλύψῃ πλήρως ἐν τῇ συνειδήσει του τὸ ἀπόλυτον ἀγαθόν. Ἦδη ὅμως πῶς ὑφιστάμεθα; Τί εἴμεθα; Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἡ ἀπάντησις εἶναι ἔτοιμος πλέον νὰ δοθῇ.

Εἴμεθα ὄντα μὲ τὸ θεῖον δῶρον, τὸν νοῦν ἀκαλλιέργητον, ἀνεκπαιδευτον, ἄγονον, ἔσκοτισμένον, συγκεχυμένον, καὶ ἀπροσανατόλιστον, πάντως ὅμως τὰ τελειότερα ὄντα τῆς φύσεως, ἐφ’ ὅσον ἔχομεν τὰς τελειότερας ιδιότητες τῶν φυσικῶν ὄντων, ἔχομεν διάνοιαν καὶ νοῦν, ἔχομεν τὴν ψυχὴν μας, δηλαδὴ τὴν ψυχὴν τῆς φύσεως, ἀποκαλύπτοντες τὸ ἀπόλυτον ἀγαθόν ἔσκοτισμένον ἀκόμη ἐν ἡμῖν.

Ὁ νοῦς μας, τὸ ὄργανον τῆς ψυχῆς μας, βραδέως καὶ σταθερῶς, ἀλλὰ καὶ μὲ παλινδρομήσεις, προοδεύει, προχωρεῖ πρὸς τὴν κορυφήν τῆς πυραμίδος, ἀναπτύσσεται, καλλιεργεῖται, φωτίζεται, προσανατολίζεται πρὸς τὸ ἀπόλυτον ἀγαθόν, τὸ ὅποιον ἀποκαλύπτεται καὶ φέρεται εἰς τὴν καθαρὰν συνειδήσιν.

Αὕτῃ εἶναι ἡ πραγματικὴ εἰκὼν τοῦ ἀνθρώπου ὅπως αὐτὸς πράγματι ὑφίσταται σήμερον καὶ ἐξελίσσει καὶ ἐμφανίζεται, ζῆ καὶ κινεῖται διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἰδανικὴν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου (Θεοῦ).

Τὸ Βιβλίον τῆς Σοφίας

Μ Η Τ Ι Σ

ΠΕΡΙΕΧΕΙ 1450 ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

Ἀρχαίων Ἑλλήνων σοφῶν (Θαλῆς, Πιπτακός, Βίας, Σόλων, Περίανδρος, Κλεόβουλος, Χίλων), Πυθαγόρεια, Ἡρακλείτου, Δημοκρίτου, Πινδάρου, Τραγικῶν (Αἰσχύλου, Σοφοκλῆ, Εὐριπίδου), Ἀντισθένης, Διογένης, Ἴσοκράτους, Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους, Δημοσθένους, Πύρρωνος, Μεγάνδρου, Ἐπικούρου, Πλουτάρχου, Ἐπικτήτου, Μάρκου Αὐρηλίου, Πλωτίνου, Πρόκλου καὶ πολλῶν ἄλλων.

Ξένων: Ἀνατολικῶν (Λάο-Τσέ, Κομφουκίου, Βούδδα), Ἑρμητικά, Καινῆς Διαθήκης, Ἰνδικῶν, Σασαῆ, Ἐράσμου, Θερβάντε, Σαίξπηρ, Καρτεσίου, Σπινόζα, Βολταίρου, Ρουσσώ, Κάντ, Τζέφφερσον, Γκαίτε, Σοπενχάουερ, Καρλάιλ, Ἴγκερσολ, Ρενάν, Ἴψεν, Τολστόϊ, Μπλαβάτσκι, Συρέ, Νίτσε, Φλαμμариών, Μπέζαντ, Μπερξόν, Ταγκόρ, Βιβεκανάντα, Μαίτερλιγκ, Καρέλ, Σβάϊτσερ, Τοβάιχ, Σρί Ράμ, Κρισναμούρτι καὶ ἄλλων.

Νεοελλήνων: Κοραῆ, Ρήγα Φεραίου, Δημ. Γαλανοῦ, Θ. Καίρη, Διον. Σολωμοῦ, Ἀ. Λασκαράτου, Ἐμ. Ροῖδου, Πλ. Δρακούλη, Σπ. Νάγου, Ἀντ. Ἀδριανοπούλου, Π. Γιωτοπούλου, Ν. Καρβούνη, Κ. Βάρναλη, Ν. Καζαντζάκη, Ἰω. Βασιλῆ, Θρ. Βλησιδίη, Ν. Λούβαρι, Φ. Πολίτη, Δ. Ἰωαννίδη, Κ. Κιτρινιάρη, Ἰω. Θεοδωρακοπούλου, Ε. Παπανούτσου, Ἰ. Μ. Παναγιωτοπούλου, Π. Κανελλοπούλου καὶ ἄλλων.

Τιμᾶται Δρχ. 140

‘Η παραψυχολογία ενδιαφέρει τώρα την ‘Επιστήμη

ΛΟΣ ΑΝΤΖΕΛΕΣ, Σεπτέμβριος. — Κάποτε έχλευαζαν την παραψυχολογία. Την παρουσίαζαν σαν κάποιο δόγμα απόκρυφο, μυστηριώδες. Τώρα όμως άρχισαν να την ξεχουν περί πολλού. Καί πρώτοι άπ’ όλους οί έπιστήμονες δείχνουν ιδιαίτερο ένδοαφέρον γι’ αυτήν. Άρχισαν να καταλαβαίνουν, όπως είπτε ένας άπ’ αυτούς, πώς κάτι τό ξεχωριστό πρέπει να ύπαρξη στον κόσμο της έρεύνης του νοϋ. Καί γιά πρώτη φορά οί φυσικοί δείχνουν διάθεση να άκούσουν τα όσα έχουν να τους πουν οί ψυχολόγοι γι’ αυτό τό μυστηριώδες κάτι.

Κάποιο έπιστημονικό περιοδικό χαρακτηρίζει μάλιστα την παραψυχολογία σαν μεγαλειώδη στό σκοπό της και «ευαγγελική» στό στόλ και τον τόνο της. Οί μηχανικοί των πυραύλων μιλούν με τους θεολόγους γιά έξωαισθαντική αντίληψη (ΕΑΑ) και μαντεία. Βιοχημικοί και φυσικοί μελετούν τις μεθόδους αυτών που θεραπεύουν άσθενείς με την πίστη. Καί συντηρητικά ίνστιτούτα έρευνών καταπιάνονται με τη μελέτη του νοϋ περισσότερο άπ’ όσο με την ύλη. Άκόμη κι’ αυτή ή άμερικανική κυβέρνηση, άνήσυχη άπό τις έρευνες, που γίνονται στη Σοβιετική Ένωση στό θέμα της παραψυχολογίας, φοβάται μήπως δημιουργηθή κανένα χάσμα παραψυχολογικό.

Τά τελευταία δύο χρόνια κάπου 200.000 δολάρια διατέθηκαν γιά έρευνες στον ψυχικό τομέα. Η Έθνική Έγπηρεσία Άεροναυτικής και Διαστήματος χρηματοδότησε μία

έρευνα στό πανεπιστήμιο Στάνφορντ γιά έξωαισθαντική αντίληψη. Τό ύπουργείο Άμύνης των Ηνωμένων Πολιτειών διέθεσε ένα ποσό γιά τη μετάφραση όλων των σοβιετικών κειμένων, που έχουν δημοσιευθή σχετικά με τα ύπερφυσικά φαινόμενα. Τό Έθνικό Ίνστιτούτο διανοητικής ύγείας έχει χρηματοδοτήσει μία έκτεταμένη έρευνα στον κόσμο των όνειρων. Υπάρχουν μάλιστα φήμες πώς κι’ αυτή ή περιβόητη Σ.Ι.Α. ένδιαφέρεται ήδη γι’ αυτόν τον τομέα άπό την πλευρά των στοιχείων, που είναι δυνατόν να προκύψουν γιά την εκτίμηση των πληροφοριών της.

Μολονότι ή παραψυχολογία δεν έχει προσδιορισθή με ακρίβεια, ο’ αυτήν άνήκουν βασικά τρεις κατηγορίες θεμάτων: Η έξωαισθαντική αντίληψη (ο’ αυτήν περιλαμβάνεται ή τηλεπάθεια, ή μαντεία και ή προαναγνώριση), ή ψυχοκινητική (ή επίδραση του νοϋ πάνω στην ύλη) και τα φαινόμενα επιδιώσεως (με την έννοια της μετά θάνατο ζωής και της άστρικής μαντείας).

Μεταξύ των πιθ ένθουσών έρευνητών της παρά φύση συμπεριφοράς είναι οί φυσικοί των άκτινων λήξερ Ράσσελ Τάργκ και Χάρολντ Πούτχοφ, του Ίνστιτούτου Έρευνών Στάνφορντ στην Καλιφόρνια. Έπιστήμονες, που άσχολούνται με την παραψυχολογία, έχουν τη γνώμη ότι ή νέα τους έπιστήμη — ή όποια στην πραγματικότητα συνδυάζει τομείς άπό πολλές άλλες έπιστήμες — βρίσκεται στό ίδιο στάδιο, που βρισκόταν ή φρουδική ψυ-

χοανάλυση, πριν από 70 χρόνια, και ή φυσική τών κβάντα, πριν από 50 χρόνια.

Οι επιστήμονες αυτοί αναφέροντα ακόμη και στο χλευαστικό τρόπο με τον οποίο αντιμετώπιστηκαν, στην εποχή τους, οι ανακαλύψεις του Παστέρ και παλιότερα του Γαλιλαίου. Τονίζουν μάλιστα ιδιαίτερα τὸ σχόλιο τοῦ διακεκριμένου ὀπαδοῦ τους, τοῦ πυραυλικοῦ εἰδήμονα Βέρνερ φόν Μπράουν, πῶς ὁ τομέας τους εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πῶς ὑποσχετικούς τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης. Ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς παραψυχολογίας ὡς ἀπόκρυφης, μυστικιστικῆς ἢ καὶ ἀπλῶς μὴ ἐπιστημονικῆς, εἶπε ὁ φόν Μπράουν, ἀποτελεῖ κι' αὐτὸς ἕνα μέρος τοῦ παιγνιδιοῦ.

Τὰ πειράματα ποὺ διεξήγαγαν οἱ Τάρκ και Πούτχοφ με τὸ μέντιουμ Γκέλλερ, δημοσιεύθηκαν στὸ βρετανικὸ ἐπιστημονικὸ περιοδικὸ «Νέτσιουρ», ποὺ ποτὲ προηγουμένως δὲν εἶχε δημοσιεύσει οὔτε ἕνα ἄρθρο γιὰ τὴν παραψυχολογία. Οἱ Τάρκ και Πούτχοφ παραδέχονται πῶς τὸ εἶδος τῆς ἐρεύνης τους «σηκώνει» πολλὰ τεχνάσματα. Πῆραν ὅμως τὰ μέτρα τους γιὰ τὴ διεξαγωγὴ τῶν πειραμάτων κατὰ τὸν πῶς ἀσθηρὸ ἐργαστηριακὸ τρόπο.

Ὁ Γκέλλερ μαντεύοντας σωστὰ καὶ τῆς 12 φορές, σὲ σύνολο 12 πειραμάτων, σὲ ποιούς ἀπὸ τοὺς δέκα κλειστάς τενεκές δρισκόταν μιὰ χαλύβδινη σφαῖρα και σὲ ποιὸ ἀπὸ τὰ 15, ἐπίσης κλειστά, δοχεῖα ὑπῆρχε νερὸ πετύχαινε μιὰ πιθανότητα ποὺ εἶχε στὸ ἕνα τρισεκατομμύριο. Μαντεύοντας ἀκόμη σωστὰ τὸν ἀριθμὸ τῆς ἐπάνω πλευρᾶς ἐνὸς ζαριοῦ, μέσα σὲ κλειστὸ δοχεῖο, πετύχαινε μιὰ πιθανότητα ποὺ εἶχε στὸ ἕνα ἑκατομμύριο.

Ἄλλὰ τὸ μέντιουμ Γιούρι Γκέλλερ (Ἰσραηλινὸς) κατῶρθωνε και δημιουργοῦσε ἕνα σημαντικὸ μαγνητικὸ πεδίο — προφανῶς μέσω τῆς ψυχικῆς του ἐνεργείας — μέ ἀποτελέσματα νὰ ἐπιδρᾶ σὲ ἀντικείμενο, θετικὰ και ἀρνητικὰ, δάρους ἐνὸς γραμμαρίου, ἀσκώντας ἔτσι αὐτὸ ποὺ μπορεῖ νὰ εἶναι, ἢ και νὰ μὴ εἶναι, ψυχοκινητικὴ ἐνέργεια.

Σὲ ἕνα ἄλλο πείραμα ὁ Γκέλλερ

κλείσθηκε σ' ἕνα δωμάτιο, ὅπου εἶχε ἀποκλεισθῆ ὀπτικά, ἀκουστικά και ἠλεκτρικὰ ἀκόμη, ἀπὸ κάτι σχέδια, ποὺ τοῦ ζητήθηκε νὰ τὰ ἀνασχεδιάσει. Καὶ τὰ σχεδίασε με ἀκρίβεια και τῆς δέκα φορές ἀπὸ τῆς δέκα, ποὺ τοῦ ζητήθηκε. Πέτυχε δηλαδή μιὰ πιθανότητα στὸ ἕνα ἑκατομμύριο.

Ὁ Μπόνναρ Κόξ, διευθυντῆς τῆς ὑπηρεσίας πληροφοριῶν τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐρευνῶν Στάνφορντ, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ ὀποῖο ἔγιναν τὰ πειράματα με τὸν Γκέλλερ, εἶπε συγκεκριμένα: «Τὰ ἀποτελέσματα ποὺ εἶδα με κάμουν νὰ πιστεύω πῶς κάτι ὑπάρχει, ποὺ πρέπει νὰ ἐρευνηθῆ ἀκόμη περισσότερο. Γιὰ τὴν ἔρευνα αὐτὴ ἐνδιαφέρεται και ὁ πρῶην ἀστροναύτης Ἐντγκαρ Μίτσελ, ὁ ἔκτος ἄνθρωπος ποὺ πάτησε τὸ πόδι του στὴ Σελήνη και Ἰδρυτῆς τοῦ ἀπὸ τριετίας Ἰνστιτούτου γιὰ τῆς νοητικῆς ἐπιστήμης. Πρόκειται γιὰ ἕνα καινούργιο ὄρο (ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ λέξη «νοῦν») ποὺ γενικὰ προτιμᾶται τελευταῖα σὲ σχέση με τὴ λέξη παραψυχολογία. Καὶ τοῦτο διότι ὄσοι ἀσχολοῦνται με αὐτὰ τὰ φαινόμενα πιστεύουν ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ «παρὰ» ἢ «ὑπὲρ» κ.λ.π.

Στὸ Ἰνστιτούτο αὐτὸ ἀσχολοῦνται ἐπιστήμονες διαφόρων κλάδων — ἀπὸ φιλοσόφους ὡς βιοχημικούς ποὺ προσπαθοῦν νὰ προωθήσουν τὴν ἔρευνα με θέμα τὴν ἀνθρώπινη συνείδηση. Ἡ ἔδρα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἔχει ὀνομασθῆ, πρὸς τιμὴ τοῦ ὄρου φόν Μπράουν, με τῶνομά του. Ὁ Δρ Βέρνερ φόν Μπράουν, ποὺ ἔχει ἀφιέρωσε ὅλη τὴ ζωὴ του στοὺς πυραύλους και τὴ φυσικὴ, λέγει τώρα πῶς οἱ νοητικῆς ἐπιστήμες ἴσως παρέχουν τὴ μόνη ἐλπίδα γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ πολιτισμοῦ. Κατὰ τὸν βιοχημικὸ Κρόσμπυ ὁ φόν Μπράουν πιστεύει πῶς τὸ καινούργιο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν παραψυχολογία ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἐξελικτικῆς διαδικασίας τοῦ ἀνθρώπου, ἀνεξάρτητα ἂν εἴμαστε ἔτοιμοι νὰ τὸ ἀποδεχθοῦμε αὐτὸ ἢ ὄχι.

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει φθάσει πιά στὸ σημῆιο νὰ ἀντιληφθῆ πῶς ἢ ἐπιστήμη δὲν εἶναι ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ φθάση κανεὶς στὴν ἀλήθεια και σὲ

γενικώτερες λύσεις. 'Υπάρχει κι' ξ-
νας άλλος δρόμος. Μπορούμε να
αντιμετωπίζουμε τὸ περιβάλλον
μας με τρόπους πὸ ἀπὸ καιρὸ χρη-
σιμοποιούν ἡ θρησκεία, ὁ μυστικι-
σμός καὶ ἡ φιλοσοφία. Σ' αὐτὸ
μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ μιὰ ἐνστικτώ-

δης σύλληψις τῆς ἀλήθειας, πού μᾶς
περιβάλλει.

AL MARTINEZ

(«Λὸς *Αντζελες Τάιμς» καὶ «Τὸ
Βῆμα», 7 Σεπτ. '75)

Ἡ ἀγαμία τῶν ἐπισκόπων

Ἄσκησι-
σμός», ἡ ἀναχώρησις ἀπὸ τὰ ἐγκό-
σμια κι' ἡ καταφυγὴ σ' ἓνα κλειστὸ
χώρο, ὅπου ὁ ἄνθρωπος συγκεντρῶ-
νει ὅλες τὶς πνευματικὲς δυνάμεις
του καὶ τὶς ἀφιερῶνει στὸν Θεὸ —
χωρὶς νὰ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν κοι-
νωνικὴ πραγματικότητα — ἔχει τὸν
σεβασμὸ καὶ τὸν θαυμασμὸ μας. Στὸ
Μοναστήρι ἢ στὴν Σκήτη — ἰδι-
αίτερα στὴν Σκήτη — ὁ ἄνθρωπος
κόβει κάθε δεσμὸ με τοὺς συνανθρώ-
πους του, γίνεται μόνος, μοναχός,
ἀνθρώπινη μονάδα ἀποκομμένη ἀπὸ
τὸ κοινωνικὸ σύνολο. Μὲ τὸν «Μο-
ναχισμὸ» ὁ ἄνθρωπος φεύγει ἀπὸ
τὸ πολιτιστικὸ πεδίο τοῦ «ἀνθρω-
πος - πρὸς ἄνθρωπον», «ἀνθρωπος
πρὸς κοινωνίαν» καὶ γυρίζει στὸ
«ἀνθρωπος - πρὸς ἑαυτὸν: «Ὁ Θε-
ὸς κι' ἐγώ».

Ἄλλὰ ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ὁ
«Μοναχισμός». Δὲν εἶναι τὸ «Ὁ
Θεὸς κι' ἐγώ», ἀλλὰ τὸ «Ὁ Θεὸς κι'
ἐμεῖς». Ὁ Θεὸς κι' ἡ κοινωνία.

Συμβαίνει ὅμως, τὸ ἕξις παράδο-
ξο: Αὐτοὶ πού φύγανε ἀπὸ τὴν λε-
ωφόρο τῆς ζωῆς καὶ πήρανε τὸ μο-
νοπάτι τοῦ «Ὁ Θεὸς κι' ἐγώ», θέ-
λουν νὰ κανονίζουν — κατ' ἀπο-
κλειστικὸ μάλιστα δικαίωμα — τὸ
«Ὁ Θεὸς κι' ἐμεῖς». Οἱ καθ' ὅλα σε-
βαστοὶ προκοινωνικοὶ ἢ ἕξωκοινωνι-
κοὶ ἄνθρωποι, θέλουν νὰ διευθύνουν
ἓνα μεγάλο μέρος τῆς συμπεριφορᾶς
τῶν κοινωνικῶν ἀνθρώπων, νὰ κανο-
νίζουν τὴν μοῖρα τους, τὶς σχέσεις
τους μεταξὺ τους, καὶ τὶς σχέσεις
τους πρὸς τὴν Ἐκκλησία τους.

Εἶναι καιρὸς νὰ λεχθῇ ἡ μεγάλη
ἀλήθεια: Ὁ «Μοναχισμός», ὁ κα-
λογησιμὸς, δὲν ἐκπροσωπεῖ, δὲν
μπορεῖ νὰ ἐκπροσωπῇ τὸ πνεῦμα τῆς
Ἐκκλησίας μας. Καὶ κακῶς, κάκι-

στα, διεκδικεῖ τὸ μονοπώλιο τῆς ρυ-
θμίσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν μας
πραγμάτων.

Ἐπὶ τὴν
Ἐκκλησίαν δύο δυνάμεις πού μά-
χονται. Οἱ καλόγεροι θέλουν νὰ
κλείσουν τὴν κοινωνία σ' ἓνα μονα-
στήρι. Ἐμεῖς θέλομε νὰ κρατήσουμε
τὴν Ἐκκλησία μέσα στὴν κοινωνικὴ
ζωή. Κι' ἐπιδιώκομε — τὸ γράφου-
με καθαρά — νὰ ἐλευθερώσουμε τὴν
Ἐκκλησία μας ἀπὸ κάθε καλογερί-
στικὴ ἐπίδραση.

Ἄλλὰ γιὰ ποιούς καλόγερους μι-
λοῦμε; Γι' αὐτοὺς πού εἶναι σήμε-
ρα πιά, καλόγεροι μόνο κατὰ τὸ
ὄνομα. Εἶναι ἀρχιμανδρίτες, ἐπίσκο-
ποι καὶ κυκλοφοροῦνε στὶς πόλεις,
δὲν μένουν στὰ μοναστήρια. Κι' ἐν
τούτοις, ἀρκετοὶ ἀπ' αὐτούς, εἶναι
πνευματικῶς καλόγεροι. Κι' ἐπειδὴ
κατὰ βάθος αἰσθάνονται, ὅτι ἔχουν
προδώσει τὴν ἀποστολή τους ὡς μο-
ναχοὶ, θέλουν νὰ μεταβάλουν τὶς
πόλεις σὲ μοναστήρια. Ἡ ἀποψή
μας εἶναι καθαρὴ: Ὅσοι ἀπὸ τοὺς
ἱερωμένους σκέπτονται καὶ αἰσθάν-
ονται ὡς καλόγεροι, πρέπει νὰ πᾶ-
νε στὰ μοναστήρια. Καὶ τὴν διευθύν-
ση τῆς Ἐκκλησίας νὰ τὴν πάρουν
στὰ χέρια τους κληρικοὶ πού θὰ εἶ-
ναι εὐσεβεῖς κι' ἐνάρετοι χριστιανοί,
ἀλλὰ καὶ κοινωνικοὶ ἄνθρωποι.

✱

Πολλὰ ὀφείλει ὁ πολιτισμὸς μας
στὴ δράση τοῦ μεγάλου βυζαντινοῦ
αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ καθὼς
καὶ στὴν ἀξία σύντροφο τῆς ζωῆς
του, τὴν Θεοδώρα. Μ' ἓνα νόμο του,
ὅμως, μᾶς ἐκληροδότησε καὶ μιὰ
συμφορὰ. Καθιέρωσε τὴν ἀγαμία τῶν
ἐπισκόπων.

Ὁ Ἰουστινιανὸς ἀπέθανε τὸ 565

και ἡ ἐν Τρούλλῳ «Πενθέκτη» Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ποῦ ἐκύρωσε τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, συνήλθε τὸ 692. Δηλαδή 127 ὀλόκληρα χρόνια, ἔπειτα ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ Ἰουστινιανοῦ, δὲν ὑπῆρχε ἐκκλησιαστικὴ κύρωσι τοῦ νόμου περὶ ἀγαμίας τῶν ἐπισκόπων κλπ.

Ἄλλὰ καὶ χωρὶς τὴν κύρωσι τοῦ νόμου τὰ 140 χρόνια ποῦ εἶχε ἰσχύσει ὁ νόμος τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ, ἦσαν ἀρκετὰ γιὰ νὰ εἰσβάλῃ ὁ καλογερισμὸς στὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ πάρῃ ὅλα τὰ «κλειδιά». Ἡ ἐν Τρούλλῳ «Πενθέκτη Σύνοδος» ἐκύρωσε, στὴν πραγματικότητα, ἕνα τετελεσμένο γεγονός: Τὴν παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας στοὺς καλογέρους.

Ἡ ἀγαμία τῶν ἐπισκόπων δὲν καθιερώθηκε ἀπὸ πρωτοβουλία τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν ἔχει, δηλαδή, ἡ ἀγαμία τῶν ἐπισκόπων σχέση με τὴν δογματικὴ τῆς θρησκείας μας, δὲν ἔχει καμμιά σχέση με τὴν Ὀρθόδοξο Χριστιανικὴ πίστιν μας. Ἐπὶ ἑπτὰ αἰῶνες ἔζησε ἡ Ἐκκλησία χωρὶς νὰ ὑπάρχη γιὰ τοὺς ἐγγάμους ἐμπόδιο νὰ γίνωνται ἐπίσκοποι.

Τὸ σωστὸ μάλιστα θὰ ἦταν νὰ ποῦμε, ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους ἑπτὰ χριστιανικοὺς αἰῶνες δὲν ὑπῆρχε ἐμπόδιο, ὄχι γιὰ τοὺς ἐγγάμους, ἀλλὰ γιὰ τοὺς ἀγάμους νὰ γίνονται κι' αὐτοὶ ἐπίσκοποι. Γιατί ἡ ἀγαμία στὴν χώρα μας ἦταν —μήπως πρέπει νὰ τὸ κρύβουμε;— ἐκ παραδόσεως, ντροπῆ. Ἡ «Ἀγαμίου γραφή» (ἢ ἀκόμη καὶ «ὄψιγαμίου γραφή») ἦταν στὴν ἀρχαία Σπάρτη, γιὰ τὴν ὁποία ἔχομε πολλὰ μαρτυρίες, ἀτιμωτική. Ἄλλὰ καὶ στὴν Ἀθήνα —ποῦ ἡ κοινωνία δὲν ἦταν μόνο στρατώνας, ὅπως στὴν Σπάρτη— φαίνεται, ὅτι ἡ ἀγαμία ἦταν παράπτωμα κολάσιμο. Ἴδου μιὰ σχετικὴ μαρτυρία τοῦ Πλουτάρχου: «Νό-

μους ἀγάμου καὶ ὄψιγαμίου τὰ ζῶα οὐκ ἀναμένει, καθ' ἄπερ οἱ Λυκούργου πολῖται καὶ Σόλωνος».

«Σόλωνος πολῖται», ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι.

Σήμερα, βέβαια, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασι τῶν ἰδεῶν περὶ προσωπικῆς ἐλευθερίας, οἱ ἀντιλήψεις περὶ τιμωρίας τῆς ἀγαμίας θεωροῦνται ἀναχρονιστικές. Ἄλλὰ δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγῃ, ὅτι καὶ σήμερα, σὲ πολλὰς χώρες λαμβάνονται μέτρα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπιβραβεύεται ὁ γάμος (προνόμια γιὰ τοὺς πολυτέκνους κλπ.).

Ἡ πολιτεία, λοιπόν, καθιέρωσε τὴν ἀγαμία τῶν ἐπισκόπων. Καί... «ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται».

Δὲν θέλω νὰ πῶ, ὅτι ἀρκεῖ μιὰ μονομερὴς ἀπόφασιν τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν, γιὰ ν' ἀρθῇ τὸ καθεστῶς τῆς ἀγαμίας. Ἀπαιτεῖται, βέβαια, ἡ σύμπραξι τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλὰ σὲ περίπτωσιν ποῦ ἡ Ἐκκλησία ἀρνήθῃ τὴν σύμπραξίν της, δὲν θὰ ἔχη νὰ προβάλῃ δογματικούς - θρησκευτικούς λόγους.

Μιλοῦμε πάντοτε γιὰ τὴν Ὀρθόδοξο Ἐκκλησίαν μας. Ἡ Ἱερωσύνη, σὲ μᾶς, δὲν ἀντίκειται πρὸς τὸν γάμο. Ἀπόδειξι: Οἱ Ἱερεῖς μας εἶναι ἔγγαμοι. Ἐπιτρέπεται νὰ συνάψουν ἕνα μόνο γάμο, ποῦ τελεῖται πρὸ τῆς Ἱερωσύνης. Στὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία ἡ ἀγαμία εἶναι ὑποχρεωτική, σὲ ὅλη τὴν κλίμακα. Ἄλλὰ κι ἐκεῖ, τὰ τελευταῖα χρόνια, ξεκίνησε ἀπὸ τὴν Ὀλλανδία καὶ ξαπλώθηκε σ' ὅλο τὸν κόσμον ἕνα τεράστιον κίνημα ἐναντίον τῆς ἀγαμίας τῶν κληρικῶν.

Ν. Δ. ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΣ

(«Ἐλευθεροτυπία», 13 Σεπτ.)

Ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων

«Ὡς τις ἡμέρες μας — γράφει ἕνας «μυθολόγος» — τὰ Χριστούγεννα παραμένουν ἡ πιὸ παγκόσμια, ἡ πιὸ δημοφιλῆς γιορτὴ. Ἄν καὶ ὁ προορισμὸς τῆς εἶναι νὰ γιορτάσει τὴ γέννηση τοῦ χριστιανικοῦ Μεσσία, ἀντιπροσωπεύει, ὠστόσο, κάτι γιὰ ὅλους, σκεπτικιστές, ἀθέους ἢ ἀλλοθρήσκους Στὴ γιορτὴ αὐτὴ βασιλεύει ἡ χαρὰ καὶ ἡ ἀπολαυση. Τὰ βακχικὰ ὄργια δὲν εἶναι μακριὰ. Καὶ τὰ περιβόητα ρωμαϊκὰ Σατουρνάλια, κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ὁπίων ὅλες οἱ ὑπερβολὲς ἦταν ἐπιτρεπτές, γιορταζόταν ἀνάμεσα στὶς 15 Δεκεμβρίου καὶ τὴν 1η Ἰανουαρίου. Στὴ Βαβυλώνα, σύμφωνα μὲ τὶς παραδόσεις, ὁ βασιλιάς ἐπρεπε νὰ πεθαίνει το τέλος τῆς χρονιάς γιὰ νὰ βοηθήσει τὸν θεο Μαρντουκ νὰ νικήσει τὶς σκοτεινὲς δυνάμεις. Στὴ θέση τοῦ βασιλιά ἐκτελοῦσαν, ὁμως, ἕνα ἐγκληματία. Το ἴδιο καὶ ὁ θεὸς Ὀσιρὶς, ἀνθρωπος-θεὸς κομματισμένος, ποὺ τεμαχισμένος ἐξαφανίζεται μέσα στὰ νερά τοῦ Νείλου, γιὰ νὰ ἀναστηθεῖ ἀπὸ τὴν πνοὴ τῆς θεᾶς Ἰσιδος, συμβολίζει τὴν ἀνεξάντλητη δύναμη τῆς φύσεως καὶ τὴν ἀλληλοδιαδοχὴ τῶν θανάτων καὶ τῶν γεννήσεων».

«Ἡ γιορτὴ τῶν Χριστουγέννων ἀντιστοιχοῦσε στὴν ἀρχαιότητα μὲ τὴ λατρεία τοῦ θεοῦ Ἡλίου, ποὺ ὕστερα ἀπὸ τὴ φάση τῆς νυκτερινῆς σιωπῆς, περνάει στὴ λάμψη τῆς ἡμερήσιας ἰσχύος του. Δὲν εἶναι τυχαίον πὼς ἐπειδὴ ἡ ἡμερομηνία τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ εἶταν ἄγνωστη, μιὰ Σύνοδος ἀπεφάσισε στὰ 329 νὰ γιορτάζεται τὴν ἡμέρα τῆς 25ης Δεκεμβρίου, ἡμέρα τοῦ χειμερινοῦ ἡλιοστασίου, ποὺ ἀνοίγει τὴν ἀνοδικὴ καὶ φωτεινὴ φάση τοῦ ἐτήσιου κύκλου. Παντοῦ ἀναβάν τοτε φωτιές σ' ἐκδήλωση χαρᾶς. Ὁ Ἱερὸς Αὐγουστίνος καὶ ἡ Ἐκκλησία, διέψευσαν, βέβαια, τὴν εἰδωλολατρικὴ αὐτὴ προέλευση τῶν Χριστουγέννων. Ὡστόσο, ἡ 25η Δεκεμβρίου εἶταν ἡ ἐπέτειος τῶν περικῶν, φοινικικῶν, αἰγυπτιακῶν, σκανδιναβικῶν, τευτονικῶν ἡλιακῶν θεῶν. Τὸ σύμβολο τῆς Μητέρας καὶ τοῦ Παιδιοῦ πῆρε κεντρικὴ θέση μέσα στὸν χριστιανισμό, ἐνσωματώνοντας κι ἀξιοποιώντας τὸ μῦθο τῆς Μητέρας, ὅπως τὸν ἀντιπροσώπευαν στὶς ἀρχαίες θρησκείες ἡ Ἴσις, ἡ Δήμητρα, ἡ Ἀστάρ-

τη, ἡ Ρέα, ἡ Περχτα, συντροφὸς τοῦ Ὀντιν (τοῦ Διὸς τῶν Σκανδιναβῶν) καὶ τόσες ἄλλες».

«Ὁ Ἰησοῦς γεννιέται τὴ νύχτα, νικάει τὸ σκοτάδι, αὐτὴ τὴν παλιὰ ἀγωνία τοῦ ἀνθρώπου, καὶ συμβολίζει τὴν περιοδικὴ νίκη τοῦ φωτός, ποὺ βοηθεῖ στὴν ἀνανέωση τῆς ζωῆς καὶ τὴν κυκλικὴ ἀνθησι τῆς καρποφορίας φύσεως. Ἡ ὑπόβλη τῶν ἑλληνικῶν καὶ αἰγυπτιακῶν μυστηρίων, ποὺ τα γιορταζαν καὶ τὶς νύχτες, βρίσκεται ἐστὶ ἐνσωματωμένη στο ζαναγυρισμα τοῦ χρόνου, ὁ ὁποῖος ἐκτελεῖ τὸν αἰῶνα καθησυχαστικὸ κύκλο του. Το ζανάνωμα τοῦ φωτός ἰσοδυναμοῦσε μὲ τὴν ἀνανέωση τοῦ κόσμου. Το χειμερινὸ ἡλιοστάσιον ἀνοίγει ἕνα κύκλο, ποὺ στὴν ἰνδικὴ παράδοση θεωρεῖται ἡ ἀρχὴ τῆς «ντεβα-γιάννα», τοῦ δρομοῦ τῶν θεῶν, σὲ ἀντίθεση πρὸς τὴν «πίτρι-γιάννα» τοῦ θερινοῦ ἡλιοστασίου, ποὺ εἰκόνιζε τὴν ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ τῶν προγόνων. Καὶ στὴν Κίνα, τὸ χειμερινὸ ἡλιοστάσιον σημαίνει τὸ ζαναγέννημα (πνευματικὸ) τῶν νεκρῶν. Ἡ γιορτὴ τῶν Χριστουγέννων εἶναι, λοιπόν, ἕνα κρᾶμα πολλῶν ἐθίμων καὶ πεποιθήσεων τῶν ἀρχαίων θρησκειῶν, ποὺ εἶταν θεμελιωμένα πάνω σὲ ἀρχέτυπα ἀναγόμενα στὴν καταγωγὴ τῆς ἀνθρωποτητος καὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἱεροῦ. Ἐνας ψυχολόγος, ἀναρωτιέται μάλιστα ἂν θὰ ἐπιζοῦσεν ὁ χριστιανισμὸς ἂν δὲν εἶχε καθιερωσε τὴν γιορτὴ τῶν Χριστουγέννων μὲ ὅτι σημαίνει».

«Στὴν ἀστρολογία, ἡ περίοδος αὐτὴ τῆς χρονιάς βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὸ ζῶδιο τοῦ Αἰγόκερω, εἰκόνας τοῦ πεπρωμένου καὶ τοῦ χρόνου, γέροντα ἔξυπνου, ἐλευθερωμένου ἀπο πάθη, εἰκόνας ποὺ ζαναβρίσκουμε στὴ γενειοφόρα καὶ καλοσυνάτη μορφή τοῦ Ἁγιοβασίλη, κουβαλητῆ τῶν δῶρων τῆς χρονιάς. Ὁ «μικρός Ἰησοῦς», το παιδί αὐτὸ ποὺ γεννιέται κατὰ τὴ διάρκεια τῆς πιὸ μακριᾶς νύχτας τοῦ χρόνου, συμβολίζει τὸν χρόνο ποὺ ἔρχεται, ποὺ γεννιέται. Μεσάνυχτα, ὥρα τῆς γεννήσεως, ἡ «ῶρα-κομπος», ὁ ἄξονας τῆς χρονιάς, τὸ ρῆγμα ἀνάμεσα στους κοσμοῦς. Στὴν ταντρικὴ (μίγμα Ἰνδουισμού καὶ βουδδισμού) παραδοση, τὰ μεσάνυχτα ἀντιστοιχοῦν στὴν κατάστασι τῆς ἀπόλυτης ἡρεμίας μέσα στὴν

μακαριότητα· και μέσα στον Ισραηλινό (Ισλαμική αίρεση) έσωτερισμό, είναι το σημείο απ' όπου αρχίζει η ήλιακή και πνευματική πορεία, «ή φωτεινή νύχτα» του ποιητή Σαμπεσταρί: στιγμή Ισορροπίας, στιγμή αιωνιότητας».

«Ο Χριστός γεννήθηκε. Τί σημαίνει, όμως, αυτό; Προερχόμενη από την αϊγυπτιακή λέξη «χερ'σεχετά» που ελληνικά άλλαξε σε «Χριστός», σημαίνει «εκείνον που είναι πάνω από τα μυστήρια» και την χρησιμοποιούσαν για τόν Σέραπι, τόν Όσιρι, τόν Έρμη. (Σημ. Σοφ. Σύμφωνα με την ορθόδοξη παράδοση ή έννοια «Χριστός» προέρχεται από την λέξη χρίσμα: δηλαδή εκείνον που έχει το χρίσμα). Με την έννοια αυτήν χαρακτήριζαν τους μεγάλους, μεμυημένους, πριν την εφαρμοσούν και στον Ίησού, στις αρχές του τετάρτου αιώνα. Μεσάνυχτα 24 Δεκεμβρίου: στιγμή έξω από τόν χρόνο. Τα παλιά σύμβολα δέν τελειώνουν, όμως, εδώ. Τό χριστουγενιανάτικο δέντρο έχει βαθιές δυτικές ρίζες: είναι μιá επιβίωση του ιερού δέντρου «Υγκντραζίλ» τών

χωρών της Βόρειας Εύρώπης και συμβολίζει τόν παγκόσμιο άξονα της ζωής όπως ή σπονδυλική στήλη είναι ό βιοψυχικός άξονας του ανθρώπου. Και στην Άπω Άνατολή, τό πεύκο, με τὰ πάντα χλωρά φύλλα του, συμβόλιζε πάντα την άθανασία, την διάρκεια της φυτικής ζωής, ενώ στην Ιαπωνία την άκλόνητη δύναμη που σφυρηλατήθηκε στο μάκρος μιás ζωής δύσκολης, γεμάτης από καθημερινούς άγώνες. Τό πράσινο τό δέντρου είναι ένα χρώμα φρέσκο, ανθρώπινο, ευεργετικό. Τό πράσινο βοηθάει στη συνειδητοποίηση της ζωής. Γι' αυτό χρησιμοποιούν τό σμαράγδι για φυλαχτό σαν σύμβολο του ζωικού ρευστού. Όσο για τὰ κερια καί τὰ φώτα πάνω στο χριστουγενιανάτικο δέντρο θά μπορούσαμε νά επαναλάβουμε τὰ λόγια του Γερμανού ποιητή Νοβάλις πώς στις «κινούμενες φλόγες τους, όλες οι δυνάμεις της φύσεως βρίσκονται σε δράση»...

Ο ΣΟΦΙΣΤΗΣ

(Τέρπος Πηλείδης)

«Έλεούθ. Κόσμος», 3-1-1975

«Κόμμα Χριστιανών»—πόσων;

Σε τηλεοπτική του παρουσίαση, ό μητροπολίτης Φλωρίνης κ. Αύγουστίνος Καντιώτης επρότεινε «να ιδρύσουν πολιτικό κόμμα οι Χριστιανοί, για να δείχνουν τή δύναμή τους, που είναι μεγάλη».

Ό κ. Σπύρος Άλεξίου, συνεργάτης της «Καθημερινής» στα Έκκλησιαστικά θέματα, γράφει (7 Σεπτ. '75):

«Τί θέλει ό Καντιώτης να πετύχει με τό κόμμα τών Χριστιανών; Θέλει να κάνει την Έλλάδα Κράτος του Θεού. Του Θεού, όχι με την εύρύτερη έννοια της πίστεως, αλλά της ορθοδοξίας. Είναι άπόλυτος. Δέν δέχεται πώς όσοι πιστεύουν στον Τριαδικό θεό πιστεύουν σωστά άν συγχρόνως δέν έτυχε να γεννηθούν και να παραμείνουν ορθόδοξοι.

Είναι δυνατόν, θά ρωτήση κανείς, ένας σοβαρός και έξυπνος άνθρωπος να έλπιζε πώς μπορεί μιá χώρα να γίνη ένα άπέραντο μοναστήρι με άυστηρούς κανόνες διαβίωσης που πιό πολλά θά είναι τὰ άπαγορεύεται από τὰ επιτρέπεται; Όπου θά άπαγορεύονται οι χοροί, τὰ διαζύγια, τὰ μικτά μανάια, ή δουλειά

την Κυριακή, τό κάπνισμα και πόσαάλλα ακόμη; Ναι, είναι δυνατόν για τόν Φλωρίνης να τό έλπιζε, γιατί όπως είπαμε τό πιστεύει. Λέει ό ίδιος: «Όλα αυτά, τὰ όποία ήμεις κατηγορούμεν, ό σύγχρονος κόσμος τὰ θεωρεί ως ένδειξεις προόδου και πολιτισμού». Και προσθέτει: «Ναι κύριοι, είμεθα και ήμεις ύπερ του πολιτισμού. Πολιτισμού και προόδου εις τόν έπιστημονικό και τόν τεχνικό τομέα, προπαντός δε εις τόν ψυχικό τομέα. Ό έκφυλισμός δέν είναι πολιτισμός, είναι ό τάφος του πολιτισμού». Έδώ κάνει τό λάθος ό Δεσπότης που θεωρεί έκφυλισμό, άπλές, άγνές, θά έλεγα ανθρώπινες έκδηλώσεις και που σ' αυτές αναζητεί λίγη χαρά, χαρά που ό ίδιος ό Ίησούς ήλθε και έδωσε στους ανθρώπους. Και τί θά γίνη άν γίνη αυτό τό κόμμα; Όσοι δηλαδή θά είναι μέλη του θά είναι οι γνήσιοι Χριστιανοί, κάτι δηλαδή σαν τους παλαιοημερολογίτες που θέλουν να μονοπωλούν την ορθοδοξία και ήμεις οι άλλοι, οι εκτός κόμματος, θά είμαστε και εκτός της μάνδρας του Χριστού;

Τό έρώτημα είναι, αν ό άνθρωπος

της ἐκκλησίας, κληρικοί ἢ λαικοί, ποὺ πιστεύουν σ' αὐτὲς τὶς ἐκτὸς ἐποχῆς ἀρχές καὶ θέσεις προσφέρουν θεϊκὰ στὸ κοινωνικὸ σύνολο καὶ ἂν πραγματικὰ συμβάλλουν στὴ πορεία τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ Χριστό.»

Αὐτά, μεταξύ ἄλλων, γράφει ὁ κ. Ἀλεξίου. Ἄλλα τὸ ἐρώτημα — ἀπλουστερα — εἶναι πόσοι δικαιούνται νὰ ὀνομασθοῦν Χριστιανοὶ ἀπο τὰ ἐκατομμύρια τῶν μόνον Χριστεπωνύμων.

Ὁ Ἀνδρέας Λασκαράτος, στὰ Ὁρησκευτικὰ «Μυστήρια τῆς Κεφαλονιάς», ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν μητροπολιτῆ τῆς νήσου, ἔγραφε:

«Ἐμεῖς, Πανιερώτατε, πιστεύουμε

ὅλα ὅσα ἀποβλέπουνε στὸ ψήσιμο τοῦ ψωμιοῦ, μὰ δὲν ἐψήσαμε ποτέ μας ψωμί, μπορούμε νὰ εἰπωθοῦμε φουρνάριοι; Πιστεύουμε ὅλα ὅσα ἀποβλέπουνε τὸν πόλεμο, μὰ δὲν ἐκάμαμε ποτέ γυμνάσια κ' ἐργασίες πολέμου, μπορούμε νὰ εἰπωθοῦμε στρατιῶτες; Πιστεύουμε ὅλα ὅσα ἀποβλέπουνε τὸ χριστιανισμό, μὰ δὲν ἐκάμαμε ποτέ χριστιανικὰ ἔργα, μπορούμε νὰ εἰπωθοῦμε χριστιανοί,... Ἄν μοις ἐγεννημαστε, μὰς ἐβουτουσανε τὰ χερία στὴ βαφὴ τῆ γαλαζία, ἔφθαν' ἐκεῖνο τὸ βουτήμα γιὰ νὰ μπορούμε ἐπειτα σ' ὅλη μας τῆ ζωὴ νὰ λεγώμαστε βαφιάδες; Πῶς λοιπὸν ἡμπορεῖ νὰ φθάσῃ τὸ βουτήμα στὴν κολυμπήθρα γιὰ νὰ μπορούμε νὰ λεγώμαστε χριστιανοί;»

Ἡ ΑΤΡΑΠΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΚΡΥΦΙΣΜΟΥ

Περιγράφεται στὸ ὁμώνυμο βιβλίο τῶν Ἀ ν ν ι Μ π έ ζ α ν τ — Τ σ ἄ ρ λ ς Λ ε ν τ μ π ῆ τ ε ρ .

Τέσσαρες εἶναι αἱ ἀπαιτούμεναι πρὸς εἴσοδον εἰς τὴν Ἀτραπὸν ἰδιότητες:

Ἡ Δ ι ἄ κ ρ ι σ ι ς (μεταξὺ τοῦ πραγματικοῦ καὶ τοῦ μὴ πραγματικοῦ).

Ἡ ἄ π ὅ σ π α σ ι ς (ἀπὸ τὶς πνευματικῶς ἀσήμαντες ἐπιθυμίες).

Ἡ κ α λ ῆ δ ι α γ ω γ ῆ (Κυριαρχία ἐπὶ τοῦ Νοῦ καὶ τῆς Πράξεως, Ἀνοχή, Εὐδιαθεσία, ἐνιαία πρὸς τὸν σκοπὸν κατεύθυνσις, ἐμπιστοσύνη).

Ἡ Ἀ γ ἄ π η (ὄχι τόσο ἐπιθυμία, ὅσον θέλησις καὶ ἀποφασιστικότης).

Σ υ ν α ρ π α σ τ ι κ ο ἰ φ ι λ ο σ ο φ ι κ ο ἰ δ ι α λ ο γ ο ἰ

400 σελίδες, 150 δρχ. Κυκλοφορεῖ μέσῳ τοῦ ΙΛΙΣΟΥ

Ένα βιβλίο που έλειπε

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

άνθολογία από τις όμιλιες και τὰ βιβλία του
1926 — 1966

Έπιλογή ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ό φιλόσοφος τῆς έσωτερικῆς
ἀπελευθερώσεως τοῦ ἀτόμου
γιά μιὰ νέα Ἀνθρωπότητα

εἶναι τώρα στή διάθεσι ὄλων τῶν πνευματικῶν
Ἑλλήνων μέ τό νέο αὐτό βιβλίο

Ἀποστέλλεται ἐλεύθ. ταχ. τελῶν
ἀντι δρχ. 80 καί (χρυσοπανόδετο) δρχ. 130

Ό Κρισμαμούρτι ὑποδεικνύει τήν ὁδὸ τῆς Ἀλήθειας

ΤΑ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Σημειώσεις ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Πνευματικές Δροσοσταλίδες

Γ. ΑΘΑΝΑ, τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Μονοκοντυλιές, Ποιήματα. Ἀθήνα 1975.

Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ὀνομάσῃ αὐτὰ τὰ ἀποφθεγματικὰ τετράστιχα καὶ δροσοσταλίδες, γιατί ἔχουν βλῆ τὴν ὀμορφιά, τὴ χάρη καὶ τὸ φευγαλέον μεγαλεῖον τοῦ μετεωρολογικοῦ φαινομένου καί, σὰν τὶς δροσοσταλίδες σὲ βελόνες πεύκων, ἀστραφτερές, μὲ τοὺς ἱριδισμοὺς πολυτίμων λίθων, μεταδίδουν τὴν ἀνάλαφρη φιλοσοφία τοῦ Ποιητοῦ.

Ποιὰ εἶναι ἡ φιλοσοφία αὐτή; Ὁ ἴδιος ἔχει γράψῃ (στὴ συλλογὴ «Εἰρμός»), ὅτι τραγουδάει «γιὰ τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς γεροὺς ἀνθρώπους». Ἐκείνους ποὺ ζοῦνε τὴ ζωὴ ἥσυχα καὶ ταπεινά, βαδίζοντας πάνω σ' ἀχνάρια τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἐντολῶν, χωρὶς ἀπογειώσεις οἰουδήποτε εἶδους. Εἶναι μιὰ φιλοσοφία πραγματιστική. Ὁ «καλὸς καὶ γερός» ἀνθρώπος τοῦ Ἀθάνα οὔτε κατατίθεται σὰν «θεμέλιος λίθος» σ' ἓνα κομμάτι

γῆς, οὔτε διανοεῖται οὐρανοδρομήσεις. Ἡ φιλοσοφία τοῦ Ποιητοῦ εἶναι μιὰ ἰσόμετρη βιονομία τοῦ ἀνθρώπου ὡς ὑπάρξεως μὲ ὕλικὴ καθυπαγόρευση, ἀλλὰ καὶ μὲ πνευματικὴ νοσταλγία.

Στὶς «Μονοκοντυλιές», ὁ ὁ Ποιητής, ποὺ ἔχει στὸ παρελθὸν ἰδῆ τὶς θημωνιές «νὰ μοιάζουν σὰν ἄχραντοι βωμοὶ στὴν ὑπαιθρὴ ἐκκλησία» καὶ τῶν πουρναριῶν τοὺς κλάδους «νὰ γράφουνε στὸν οὐρανὸ σταυροὺς» καὶ «σκόρπια τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ στοὺς λόγγους καὶ τοὺς βράχους», δίνει νέους τόνους στὴ φυσιολατρεία του:

Βρυσούλα βρίσκω σ' ἐρημία,
στέκω νεράκι πίνω
καὶ μοιάζει σὰν μεταλαβιά
ἀπ' τὸ Ποτήρι Ἐκείνο...

(276)

Τὴν πιὸ ὀμορφὴ ποὺ ἀκούστη μουσική
τοῦ σιωπηλοῦ τῆς Πλάσης μαντολίνου
συνθέτουνε στὸ πάρκο οἱ ἄρμονικοὶ
συνδυασμένοι τόνοι τοῦ πρασίνου!

(169)

Μὴ μὲ παρεξηγῆτε, Μουσουργοί,
Τὸ αὐτί μου ταπεινὰ σὰς καταργεῖ
καὶ μουσικὴ του τέρψη μόνον ἔχει

τὸ ἀηδόνι καὶ τὸ ἀφρόνερο πὺ τρέ-
χει...

(133)

Καταδεχτικὸ Φεγγάρι,
πέφτεις μ' ὄλη σου τῆ χάρη
μέσ στῆ στέρνα τῆ μικρῆ
κι ὦ τί θάμα! σέ χωρεῖ!

(273)

Οἱ «Μονοκοντυλιές» συν-
θέτουμε μιὰ πανοραμικὴ θέα
σ' ὄλα τὰ ἀνθρώπινα αἰσθή-
ματα: ἐρωτικά, πολιτικά, πα-
τριωτικά, κοινωνικά. Ἀλλά,
γιὰ τὸν χῶρον αὐτόν, ἔχουν
ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον ὄσες ἀ-
ναφέρονται στὰ θρησκευτικῆς
ἢ μεταφυσικῆς ὑφῆς θέματα.
Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Ποιητῆς
εἶναι κῆρυξ τοῦ ἀνόθευτου
λυρισμοῦ καὶ τῆς ἀποχῆς ἀπὸ
τελεολογικῆς ἀναζητήσεως.
Καὶ θαυμάζει τὴν πίστη τῶν
ἀπλοϊκῶν ἀνθρώπων, πὺ
δὲν βασανίζονται ἀπὸ «ἀγω-
νίες», οὔτε σαλεύουν ἀπὸ ἀνέ-
μους. Πιστεύοντας πάντα ὅτι
τὸ «μυστήριον τοῦ Κόσμου»
δὲν λύνεται (Μονοκοντυλιὰ
ἀριθ. 25), καὶ ὅτι ἡ θρησκεία
εἶναι μιὰ πανανθρώπινη ἀναγ-
καιότης (ἀριθ. 85), ἐκφράζει
τὸν θαυμασμό του πρὸς τὴν
γραφικότητα τῆς πίστεως:

Μπορῶ τὴν πίστη σου νὰ κλέψω;
Θέλω, γριούλα, νὰ πιστέψω
μὰ ἔτσι, ὡσάν ἐσένα,
ἀγράμματος τὰ γεγραμμένα...

(100)

Τί εὐτυχισμένος, ὅταν διαπιστώνω
πὺς ἔχω ἕναν Θεό, ἕναν καὶ μόνο!
Τὸν ἴδιο ἐκείνον πὺ μικρὸ παιδί
στῆς ἐκκλησιᾶς τὸ θόλο εἶχα ἰδῆ!

(59)

Μᾶς θυμίζει ἡ «μονοκοντυ-
λιά» αὐτῆ τὸν «Μικρὸ Χρι-
στό» τοῦ Ποιητοῦ («Εὐδο-
κία»):

Ὅπως πῆγα ν' ἀσπαστῶ
εἶδα τὸ μικρὸ Χριστό,
καὶ μοῦ φάνηκε πὺς κάτι
μοῦγενεψε μὲ τὸ 'να μάτι.
Τὸν ρωτῶ: «Τί ἀγαπᾷς;»
Μοῦ 'πε: — «Φεύγοντα ὁ Παπάς,
θά 'ρθω στὸ περβόλι ἀπέξω
μ' ὄλα τὰ παιδιά νὰ παίξω!».

Ἀλλὰ ὁ Ποιητῆς, καθὼς
καὶ στὶς προηγούμενες συλ-
λογές του, ἀναφέρεται «ἀκρο-
θιγῶς» στὰ βασικὰ θέματα
τῆς μεταφυσικῆς. Στὴν «Εὐ-
δοκία» ἐδέχετο τὴν ὑπαρξη
τῆς ψυχῆς καὶ τὴν ἀθανασία
της, γιατί, ἀκριβῶς, εἶναι ἀό-
ρατη. «Κάθε πὺ ἀνήκει στῆ
φθορά, τῆς ὕλης τῆ στολή
φορᾶ». Στὶς «Μονοκοντυλιές»
σπινθηροβολεῖ γύρω στὰ ἐ-
ρωτήματα: Ὑπάρχει μέσα
στὴν ἀνθρώπινη φύση ἕνας
δυϊσμός; Ψυχὴ ὑπάρχει, βε-
βαίως καὶ εἶναι «κάτι ἄλλο»
ἀπὸ τὸ ὑλικὸ καὶ φθαρτὸ σῶ-
μα. Ἡ ψυχὴ εἶναι τὸ οὐσιῶ-
δες. Αὐτὴ διαθέτει καὶ χρησι-
μοποιεῖ προσκαιρῶς τὸ σῶ-
μα. «Δικὸ της» εἶναι τὸ κορ-
μι — ὄχι ἡ ψυχὴ, τοῦ κορμιοῦ
— καὶ μετὰ τὴν ἀποβολὴ τοῦ
φθαρμένου πλέον ἐνδύματος
ἢ ὀχήματος, ἐκείνη οὐρανο-
δρομεῖ. Ἡ ψυχὴ πάντοτε νο-
σταλεῖ τὸν «ἄλλο χῶρο»,
πὺ εἶναι πατρίδα της.

Παντογνώστρα μου Ἐπιστήμη,
ὅς τὸ νιώσης μοναχῆ:
Ἄλλο τὸ ὑλικὸ προζύμι
κι ἄλλο ἡ αἴλη ψυχῆ!

(592)

Ὅταν μάθεται ἐπαρκῶς
τοὺς κανόνες τῆς σαρκός,
πέθειστε ἀπὸ μοναχολί
πὺς ὑπάρχει καὶ ψυχὴ!

(374)

Πρόβλημα μου εἶναι τραχὺ

πού δέν τό 'χω λύσει ακόμα:
Μές στο σῶμα εἶναι ἡ ψυχὴ;
ἢ μές στην ψυχὴ τὸ σῶμα;
(11)

‘Ο θάνατος ὁ ψευτοκαταλύτης
νικᾷ νικιέται τὴν αὐτὴ στιγμή:
Τοῦ ἀφήνει νεκρωμένο τὸ κορμὶ της
κι ἀθάνατα ἡ ψυχὴ οὐρανοδρομεῖ...
(593)

Φτάνει ἕνα κομμάτι γῆς
γιὰ ν' ἀναπαυθῆ τὸ σῶμα,
μὰ δὲ φτάνει τῆς ψυχῆς
ὅλο τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα!
(17)

‘Ωστε ὁ θάνατος δέν εἶναι
ἡ φθορὰ καὶ ὁ ἀφανισμὸς τοῦ
οὐσιώδους μέρους τῆς υπάρ-
ξεώς μας καὶ θὰ ἔπρεπε — ἂν
ὄχι νὰ τὸ συναισθανθοῦμε αὐ-
τὸ — νὰ δεχθοῦμε τὸν βιολο-
γικὸν κανόνα. ‘Ο Ποιητῆς τὸ
συμβουλευεὶ μὲ δύο τρόπους.
‘Ο ἕνας εἶναι τὸ ἀλφαθητικὸ
παιχνίδι:

Πόσο ἡ Ζωὴ καὶ ὁ Θάνατος
πόσο κοντὰ εἶναι, κοίτα:
‘Όσο εἶναι καὶ στο ἀλφάθητο
τὸ Ζῆτα μὲ τὸ Θῆτα!
(623)

‘Ο ἄλλος εἶναι συμπύκνω-
ση τῆς Πλατωνικῆς «παιδείας
θανάτου»:

Τῆς σοφίας σου ἐπὶ γῆς
νὰ τὸ πιὸ μεγάλο θάμα:
Ζῶντας τῆ ζωῆ νὰ ζῆς
καὶ τὸ θάνατό σου ἀντάμα!
(36)

Τὸ πρόβλημα τοῦ Θεοῦ, ἐ-
πίσης μὲ δύο τρόπους τὸ ἀν-
τιμετωπίζει ὁ Ποιητῆς. ‘Ο
πρῶτος εἶναι ὁ λυρικός:

Τ' εἶναι ὁ Θεός; — ‘Η Ἀνατολὴ
τῶν ἀστεριῶν μαζί κ' ἡ Δύση...
τὸ χρῶμα, τὸ ἄρωμα καὶ τὸ πουλι

πού ξέρει «ἐκ γενετῆς» νὰ κελαϊδή-
ση...
(70)

‘Ο ἄλλος εἶναι ὁ μυστικι-
στικός:

Σκύψε, προσευχήσου,
κοίτα στο βυθό:
Βλέψεις τὴν ψυχὴ σου;
Εἶδες τὸ Θεό!
(75)

‘Αλλὰ δέν παύει καὶ ν' ἀμ-
φιβάλλη:

Θ' ἀποχτήσω οὐράνιο πλοῦτο
ἂν μοῦ ἀποκριθοῦν σὲ τοῦτο:
— ‘Ο Θεός, Ψυχὴ, μὲ σένα
εἶστε δύο; γιὰ εἶσαοτ' ἕνα;
(111)

‘Ωστόσο, ὁ Ποιητῆς θεωρεῖ
τὴν ἀπὸ τὸν ἀνθρωπο σύλ-
ληψη τῆς περὶ Θεοῦ ἰδέας ὡς
τὸ μεγαλύτερο ἐπίτευγμά
του:

Πολλὰ ἔχεις κάμει, Ἀνθρώπε,
στέργω,
δμως νὰ ξέρης πῶς
τὸ πιὸ μεγάλο σου ἔργο
εἶναι ὁ Θεός!
(80)

‘Αλλά, δέν ὑπάρχει μόνον
Ο ΘΕΟΣ. Ὑπάρχουνε καὶ ΟΙ
ΘΕΟΙ. ‘Ο Ποιητῆς τονίζει τὴν
ὑπεροχὴ τοῦ Χριστοῦ, ἔνεκα
τῆς σταυρικῆς θυσίας:

‘Ο Μωάμεθ λέει στο Βούδα:
— Στο τζαμί μου ἔλα τραγούδα!
Κι ὁ Χριστὸς τοὺς λέει: — Μπο-
ρεῖτε
στο Σταυρό μου ν' ἀνεβῆτε;
(615)

ἀλλὰ, ταυτοχρόνως εὔχεται
τὴν θεολογικὴ εἰρήνευση ὁ-
λων τῶν θρησκειῶν:

Στὸν Ὀλυμπο ἢ στὸ Σινᾶ,
ἢ στὸ Θιβέτ πιὸ μακρινά,
νὰ ᾄμιγαν, εἶναι ὁ καημός μου,
ὄλοι ,ναί, οἱ Θεοὶ τοῦ Κόσμου!
(81)

Γενικώτερα, ἡ στάσις του
ἀπέναντι στὰ θέματα τῆς
θρησκείας εἶναι ἡ ἀδογματι-
στη εὐσέβεια:

Σουμέριος καὶ προσεύχομαι
πότε νὰ φθάσῃ ὁ Μάρτης
γιὰ ν' ἀναστήσῃ τὸν Ταμμουζ
ὁ θρῆνος τῆς Ἀστάρτης!
(542)

Προσπαθῆστε το, ἀδερφοί!
Δὲν θὰ θλάψῃ, θὰ ὠφελήσῃ:
Στὴν ψηλότερη κορφῇ
χτίστε κι ἓνα ἔρημοκλῆσι!
(614)

Τὰ ὑπερβατικὰ ὄνειρα τὰ θε-
ωρεῖ ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτη-
τα, γι' αὐτὸ καὶ κατηγορεῖ τὸν
ὕλιστὴ ὡς φτηνὸν καὶ πονη-
ρὸν παραπλανητὴ (384). Κη-
ρύσσει τὴν ὑπεροχὴ τῆς
πνευματικότητος:

Ἡδονὴ σὲ λίγο χῶρο
περιορίζεσαι ἀπ' τὸν κόρο.
Προσευχὴ, φέρνεις τριγύρου
ὄλο τὸ ἀχανές τοῦ ἀπείρου!
(358)

Καὶ κηρύσσει ἀκόμη τὸ «μέ-
τρον». Στὰ τωρινὰ χρόνια,
ποῦ εἶναι «ἀπ' τὴν Πρόοδο
δαρτά», ὁ ἄνθρωπος ἔρευνᾷ
τὰ φθαρτὰ καὶ ξεχνᾷ τὰ αἰ-
ώνια (1) ἢ κυνηγᾷ τὰ ἄγνω-
στα, ἐνῶ εἶναι τόσο θαυμα-
στά τὰ γνωστά (2). Ἡ δίψα
τῆς ἀλήθειας δὲν θὰ σβυστῇ
ποτέ, διότι ὁ ἄνθρωπος βαδί-
ζει βαρυνόμενος ἀπὸ τὴν «ἄ-
χρηστη ἀποσκευὴ» τῶν προ-
τέρων ἐπιδράσεων (12) καὶ

διότι οὐδεὶς ἐμέτρησε ἢ θὰ
μετρήσῃ «τὸ Μέγεθος τὸ Ἔ-
να» (39). ..

Καὶ τότε;

Τότε, ὁ δρόμος εἶναι πρὸς
τὴν ἀπλότητα, τὴν ταπεινω-
σύνη, τὴν καλωσύνη, τὴν ἀ-
γάπη.

Γι' αὐτὴν τὴν ἀγάπη, ὁ Ποι-
ητὴς ἔχει γράψῃ μερικὲς «Μο-
νοκοντυλιές», ποῦ ἀκτινοβο-
λοῦν σὰν ὑπερκόσμια διαμάν-
τια. Εἶναι ἡ ἀγάπη πρὸς ὁ-
λους τοὺς ἀνθρώπους, ἡ ἀγά-
πη πρὸς ὅλα τὰ ὄντα, ἡ με-
γάλῃ ἀλληλεγγύη, ἡ ἐνοποιή-
σις τοῦ παντός:

Ἄνυφάντρα ἐξωτικὴ
στὴ Βουχάρα, κάπου ἐκεῖ,
ἄς τὸ ξέρῃ ὁ ἀργαλιός σου:
Εἶσαι Μάννα μου, εἶμαι γιγιός σου!
(533)

Γηγενὴ τῆς Σενεγάλης,
μάθε το καὶ μὴ ἀμφιδάλῃς:
Κάπου ἐδῶ μακρὰ πού ζῶ
σ' ἔχω ἀγνώριστο ἀδερφό!
(536)

Ἡρεμα νερά...
Βάρκα τοῦ ψαῤᾷ...
Ρίχνει παραγάδια...
Ἄχι νὰ τὰ ὀθαζεῖ ἄδεια!...
(251)

Τὸ ἀστέρι εἶπε στὸ γιασεμί:
— Σ' ἔχω ἀδερφάκι μου...
— Μὲ πρόσεξες; Τρανὴ τιμὴ
γιὰ μέ, ἀστεράκι μου!
(233)

ΑΓΝΗΣ Κ. ΑΔΑΜ: ἌνελιΞεις, ποιή-
ματα, Ἀθήνα 1975.

Μὲ τὴν ἴδια αἰσθαντικότητα
τῶν προηγουμένων συλλο-
γῶν, ἡ ποιήτρια «ἀνελίσσε-
ται» πραγματικὰ στὰ σύγχρο-
να κοινωνικὰ προβλήματα.
Γιατὶ ἡ τόση διάψευση τῶν ἐλ-
πίδων καὶ τῶν ἰδανικῶν; Για-
τὶ οἱ κραυγὲς τοῦ μίσους καὶ
ἡ βία; Γιατὶ τὸ κροτάλισμα

τῶν ὄπλων καὶ ἡ κιβδηλεία;
Τὸ παράπονο εἶναι ἀπαλό,
μετρημένο καὶ ἐν μέρει καρτε-
ρικό. Καὶ μόνη παρηγοριὰ ἡ
ἀπόλαυση τῆς «μιάς στι-
γμῆς»:

Ἡ θάλασσα ἀπλώνει τὸ γαλάζιο
ἀτλάζι της.
Ἦσυχία... Γαλήνη...
Ὁ ἥλιος σκορπίζει χρυσάφια
κι' ἀσήμια στὰ κύματα...
Τὰ καράβια γλυστροῦν στ' ἀκού-
μαντα νερά.
Εἶναι μιὰ σπάνια στιγμή...
Ἄς τὴν ζήσουμε ἔντονα...
Γιατὶ δὲν εἶναι πολλές οἱ στιγμές,
ποῦ οἱ ἀνεμοὶ δὲν οὐρλιάζουν,
ποῦ οἱ καταγιγίδες δὲν μαίνονται,
ποῦ οἱ μπόρες δὲν ξεσποῦν...

Καὶ στὴ συλλογὴ αὐτὴ ὑ-
πάρχουν ποιήματα ἀνταπο-
κρινόμενα στὰ πρὸ βαθειὰ ἐ-
ρωτήματα τοῦ στοχαστικοῦ
ἀνθρώπου γιὰ τὸ αἰώνιο πρό-
βλημα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θνα-
νάτου. «Τὸ τέρμα» — τέρμα
ἢ μήπως ἀρχή; Καὶ ἡ «Ἐ-
παρξη»; Σκοπὸς ὁ ἐκμηδενι-
σμός, τὸ μηδέν; Δὲν τὸ πι-
στεύω — λέγει ἡ ποιήτρια...

ΤΖΟΥΛΙΑΣ ΛΑΡΑ: Λιθοδομή, ποιή-
ματα.

Ποιήματα συμπαθητικὰ γιὰ
τις ιδέες των, παρὰ τὴν πε-
ζόρρυθμη τεχνικὴ.

Ἐνα δεῖγμα γιὰ τὶς ἀντι-
λήψεις τῆς ποιητρίας γιὰ τὸν
παρόντα κοινωνικὸν ἀρνητι-
σμόν:

ΕΛΛΕΙΨΗ

Οἱ διαχωριστικὲς γραμμὲς
πληθαίνουν
στὴν κοινωνία.
Μαζί καὶ τὰ σύνορα.
Κι' εἶναι τόσα πολλὰ

ποῦ ὑπάρχει ἔλλειψη
φρουρῶν.

MIMH Δ. ΛΕΟΥ: Ἐδῶ Γιοχάνεσ-
μπουργκ.

Ἀναδημοσίευσις χρονογρα-
φημάτων στὶς ἔφημερίδες
«Νέα Ἑλλάδα» καὶ «Ἀφρικα-
νίς». Εὐγενικὴ θητεία γιὰ τὴν
συντήρηση τοῦ Ἑλληνικοῦ
πνεύματος.

ΣΤΑΥΡΟΥ ΒΑΣΑΡΔΑΝΗ: Στὴ χῶ-
ρα τῶν ὄργαναυτῶν καὶ τῶν κεν-
ταύρων, Λάρισα.

Ἐκυκλοφόρησε σὲ δεύτερη
ἔκδοση ἡ ὠραία αὐτὴ ἐργα-
σία, ποῦ περιλαμβάνει δοκί-
μια μυθολογικά, ἱστορικά, λα-
ογραφικά καὶ τουριστικά γιὰ
τὴν Λάρισα.

ΔΗΜ. Β. ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΥ: Ἠπει-
ρωτικά, Ἰωάννινα.

Ἐνα μέρος τῶν περιεχομέ-
λων σ' αὐτὸν τὸν τόμο μελε-
τῶν ἔχουν ἤδη δημοσιευθῆ
στὴν ἔριστη «Ἠπειρωτικὴ Ἑ-
στία», περιλαμβάνονται, ὁ-
μως, καὶ ἀνέκδοτες μελέτες.
Ξεχωρίζουν οἱ μονογραφίες
γιὰ τὸν Ἀλέξανδρο Πάλλη
καὶ τὸν Κρυστάλλη.

Γενικῶς ἐπιβάλλεται ἡ φι-
λολογικὴ πληρότης τῶν ἐρ-
γασιῶν, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸν
ἀρρενωπὸ Ἠπειρωτικὸν χαρα-
κτῆρα τῆς γραφῆς.

ΡΟΗ ΠΑΠΑΓΓΕΛΟΥ: Σφαγή, ποι-
ήματα, Ἀθήνα 1975.

Ἀφιερωμένα στὴν Κυπρι-
ακὴ τραγωδία τοῦ περυσينوῦ
Ἰουλίου.

Ἐξαντλοῦνται σὲ περιγραφι-

κότητα έγχρωμης πεζογραφικής ποιήσεως. Ούσιαστικῶς, συμπαθητικά. Τεχνικῶς, μάλλον, άνεπεξέργαστα.

ΓΟΥΛΑΣ ΣΜΥΡΝΙΩΤΗ: Αιγιώτικη παρακαταθήκη, Άθήνα 1975.

Ένα ενδιαφέρον μωσαϊκό: Στοιχεία από την άρχαιότητα, περιστατικά τής νεώτερης Ιστορίας του Αιγίου μέχρι του πολέμου 40—41 και τής ξένης κατοχής, λαογραφικά στοιχεία και τουριστικές περιγραφές αξιολόγων τοπίων.

Συμπαθητική έργασία διατηρήσεως του ζωτικού τοπικισμού.

Γ. Δ. ΔΕΠΟΥ: Άδρομερή.

Ό συγγραφεύς —άλλοτε— κοινωνιολογικών και φιλοσοφικών δοκιμών, δοκιμάζει την τύχη του στην ποίηση. Ένα δείγμα:

Ή καρδιά μου μιλάει για σένα
μέ τη φωνή γάτου τον Φεβρουάριο.

Ή ψυχή μου τσιρίζει για σένα
άν τὸ συκῶτι πού τὸ τηγανίζουν.

Τὸ ποίημα αὐτὸ τιτλοφορεῖται: Ζημία στὴ χημικὴ μου (του) ἰσορροπία...

ΝΙΚΟΥ ΤΣΙΜΙΜΙΔΟΥ: Έφήμερες στροφές.

Ίσως ήθελε νά πῆ «έπικαιρες στροφές». Είναι, πράγματι, στίχοι έμπνευσμένοι από τὰ πρόσφατα πολιτικά γεγονότα του τόπου μας. Στίχοι έπηρεασμένοι από την συνήθη υπερβολή τών συγχρόνων ένατενιστῶν τών γεγονότων. Λέγει ὁ ποιητής για την Ναζιστική και Φασιστική κατοχή τής Έλλάδος, ὅτι ήταν «ένα άπλο στρατιωτικό πειθαρχείο μπροστά στη φρίκη τής πιό στυγνής δικτατορίας που γνώρισε ὁ τόπος». Προσβολή στην ιερή μνήμη τών χιλιάδων θυμάτων τής Κατοχής, αλλά και στη νοημοσύνη...

● "Άρτος

● Ζυμαρικά

● Φρυγανιές

διὰ διαβητικούς

Ζ Ω Γ Ρ Α Φ Ο Υ

Τὰ 100 χρόνια τῆς Θ.Ε.

Μιά βραδυά τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1875, στή Νέα Ὑόρκη, μιὰ μικρὴ ομάδα μελετητῶν τῶν ἀποκρύφων φαινομένων, μεταξύ τῶν ὁποίων ἦταν ἡ «Ελενα Πετρόβνα Μπλαβάτσου, ὁ συνταγματάρχης Ὀλκοττ καὶ ὁ Οὐίλλιαμ Τζάτζ, ἀπεφάσισαν νὰ συγκροτήσουν μιὰ ἑταιρία μελέτης τῶν ἀνεξηγήτων αὐτῶν φαινομένων καὶ τῆς ὀπισθεν αὐτῶν φιλοσοφίας. Ἔτσι ἰδρῦθη ἡ Θεοσοφικὴ Ἑταιρία στίς 17 Νοεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους καὶ πρῶτος πρόεδρος τῆς ἐξελέγη ὁ Ὀλκοττ.

Σκοποὶ τῆς ἑταιρίας, ὅπως διευτυπώθησαν ἐπισήμως, ἔπειτα ἀπὸ λίγα χρόνια εἶναι: ἡ μελέτη τῶν ἀνερμηνεύτων νόμων τῆς φύσεως καὶ τῶν δυνάμεων ποὺ εὐρίσκονται εἰς λανθάνουσαν κατάστασιν μέσα στὸν ἄνθρωπο. Συναφῶς, ἡ ἐνθάρρυνσις τῆς συγκριτικῆς μελέτης τῶν θρησκευτῶν, τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἐπιστήμης. Ἀποκορύφωμα τῆς ἰδεολογίας τῆς ἑταιρίας εἶναι ἡ παγκόσμιος ἀδελφότης ἄνευ διακρίσεως φυλῆς, πίστεως, τάξεως, γένους ἢ χρώματος.

Μ' αὐτὴ τὴν ἰδεολογία, ἡ Ἑταιρία ξαπλώθηκε σ' ὄλον

τὸν κόσμον, ὡς ἑταιρία ἐλευθέρας σκέψεως. Τίποτε δὲν διδάσκεται ἢ ἀνακοινοῦται, ποὺ νὰ εἶναι δεκτὸν ὑποχρεωτικῶς. Κάθε μέλος εἶναι ἐλεύθερο νὰ δέχεται ἢ ν' ἀπορρίπτει ὅποιαδήποτε διδασκαλία ἢ γνώμη. Ἡ ἀπόρριψις καὶ τοῦ συνόλου τῶν θεοσοφικῶν ἀπόψεων δὲν ἐπισύρει ψόγον. Ἡ ἀποδοχὴ δὲν δίδει προνόμια. Ἡ Ἑταιρία εἶναι μιὰ ἀδογματιστὴ ὀργάνωσις μελετητῶν - τίποτε ἄλλο.

Ἐφέτος, μὲ τὴν συμπλήρωση 100 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἑταιρίας θὰ συνέλθῃ στὸ Ἄντυαρ τῆς Ἰνδίας τὸ 100ὸν συνέδριον, ἐνῶ σὲ ὄλες τὶς χῶρες τοῦ κόσμου, ὅπου ἡ Ἑταιρία λειτουργεῖ, θὰ γίνουν πανηγυρισμοί, ἰδιαιτέρως στή Νέα Ὑόρκη, ὅπου περὶ τοὺς 3.000 ἀντιπρόσωποι θὰ συναντηθοῦν στὸ ξενοδοχεῖο Χίλτον.

Προβλέπεται ἐνδιαφέρουσα ἀνασκόπησις τῶν βημάτων προόδου, τὰ ὁποῖα, στὸν ἕνα αἰῶνα ζωῆς τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, ἐπετέλεσε ἡ μελέτη τῶν ψυχικῶν φαινομένων καὶ γενικώτερα τῆς ἀποκρυφιστικῆς ἐπιστήμης καὶ φιλοσοφίας.

ΠΥΡΙΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 33 - ΑΘΗΝΑΙ - Τηλ. 602.883

Στὸ βιβλιοπωλεῖο μας θὰ βρῆτε ὅ,τι βιβλίον κυκλοφορεῖ στὰ ἑλληνικὰ γύρω ἀπὸ:

- Ἀνατολικὲς Θρησκείες
- Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία καὶ Μυθολογία
- Παραδοσιακὰ κείμενα
- Γίγγκα
- Ἀποκρυφισμὸ καὶ Μυστικισμὸ
- Κείμενα καὶ μελέτες χριστιανικῶν βιβλίων
- Σύγχρονες ἀπόψεις τῆς νεωτέρας ψυχολογίας.

Μερικὲς ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις μας:

1) Μπόρις Μουράβιεφ «ΓΝΩΣΗ» Τόμος πρῶτος, δευτέρη ἐκδοση μὲ ἐντελῶς νέα μετάφραση.

«Στὴ σύγχρονη καμπὴ τῆς Ἱστορίας, ὅπως καὶ στὴν ἐποχὴ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ, ἓνα τμῆμα τῆς αὐλαίας ἔχει ἀνοίξει. Ἔτσι δίνεται ἡ δυνατότης νὰ μυηθοῦν στὴ Θεία Σοφία, τὴν «μυστηριώδη καὶ ἀποκεκρυμμένη» ὅσοι θέλουν νὰ προχωρήσουν πέρα ἀπὸ τὴ γνώση ποὺ προσφέρουν τὰ βιβλία, ὅσοι πραγματικὰ ζητοῦν νὰ συλλάβουν τὸ νόημα τῆς ζωῆς καὶ θέλουν νὰ κατανοήσουν τί σημαίνει ἀποστολὴ τοῦ χριστιανισμοῦ στὴ Νέα Ἐποχὴ!».

2) «**Η ΘΙΒΕΤΑΝΙΚΗ ΒΙΒΛΟΣ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ**». Ψυχολογικὲς παρατηρήσεις: Κάρλ Γιούνγκ.

«Μιά καὶ εἶναι ἀναπόφευκτο γιὰ τὸν ἄνθρωπο νὰ ἐγκαταλείπει τὸ σῶμα του καὶ νὰ δοκιμάζει τὴν ἐμπειρία τοῦ Θανάτου, εἶναι ἀφάνταστα πολύτιμο νὰ γνωρίζει πῶς νὰ συναπαντήσει σωστὰ τὸν θάνατο, ὅταν αὐτὸς ἔρθει. Ἡ Θ.Β. Τ.Ν. μᾶς γνωρίζει, ὅπως ἔκαναν τὰ Ἀρχαία Μυστήρια κι' ὅπως διακηρύσσουν οἱ Οὐπανισάδες, ὅτι ὁ ἀφώτιστος ἄνθρωπος συναντᾷ τὸν ἓνα θάνατο μετὰ τὸν ἄλλον, ἀσταμάτητα...».

3) **Η ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ**, τοῦ Δ. Α. Ντίναχ. Μιά ἀληθινὴ ἱστορία τοῦ μέλλοντος, γραμμὴν στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνα μας. Πῶς θὰ ἐξελιχθῆ ἡ νοοτροπία, ἡ κουλτούρα καὶ ἡ μεταφυσικὴ ἀναζήτησις τοῦ ἀνθρώπου τοῦ δυτικοευρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Δύο τόμοι χρυσόδετοι δρχ. 440.

Ἐπίσης:

4) «**ΠΕΝΤΕ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΝΕΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ**» τοῦ Πήτερ Οὐσπένσκυ.

5) «**ΑΜΜΟΣ ΚΑΙ ΑΦΡΟΣ**» τοῦ Καλὶλ Γκιμπράν.

6) «**ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΥ ΛΟΥΛΟΥΔΙΟΥ**» Μετάφραση ἀπὸ τὸ Κινέζικο πρωτότυπο: Ρίχαρντ Βίλχεμ.

7) «**Ο ΦΑΡΑΩ ΑΧΕΝΑΤΟΝ**» τοῦ Ἁγγελοῦ Προκοπίου.

8) «**ΑΘΗΝΑ**» Ἱστορία Πολιτισμοῦ, τοῦ ἰδίου.

Ἡ ἀδελφότης δὲν εἶναι ζήτημα πνευματικῆς συμφωνίας ἢ ζωτικῆς συνεννοήσεως ἢ ἀκόμη φυσικῆς κλίσεως. Ἡ ἀδελφότης πηγάζει ἀπὸ τὴν ψυχὴ καὶ ἀπὸ πουθενὰ ἄλλοῦ. Εἶναι ἡ συνειδητοποίησις τῆς ἰσότητος δικαιωμάτων ἀνάμεσα σ' ὅλα τὰ ὄντα.

Σρι Ἰουρομπίντο

Χρειάζεσθε ἀπόδειξη γιὰ τὸν Θεό;
Ἄνάβει κανεῖς πυρὸς γιὰ νὰ ἰδῇ τὸν ἥλιο;
Ἄνατολικὴ σοφία

* * *

Ἡ ἀληθινὴ ἀγάπη ἀρχίζει τὴν στιγμή πού δὲν περιμένει κανεῖς ἀνταπόδοση.

Ἡ ψυχὴ ἀποκτᾷ ὄραση μετὰ τὴν ἐπίτευξη ἐσωτερικῆς ἁρμονίας.

«Φωνὴ τῆς Σιγῆς»

ΕΓΚΑΡΔΙΟΥΣ
ΕΥΧΑΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟΝ
ΕΤΟΣ
1976

Ἐκυκλοφόρησε

τὸ βιβλίον

Η ΜΕΤΕΝΣΑΡΚΩΣΙΣ

τοῦ Ἁγγλοῦ συγγραφέως

ΙΡΒΙΝΓΚ ΚΟΥΠΕΡ

Τὸ μεγάλο πρόβλημα

τῆς Μεταφυσικῆς

σὲ ἐκλαΐκευση

ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Δρχ. 80

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τὰ Γραφεία τοῦ «Ἰλισοῦ», Δραγατσανίου 6, ὄροφος 6ος, (Πλατ Κλαυθμώνος), εἶναι ἀνοικτὰ μόνον κάθε Δευτέρα, Τετάρτη καὶ Παρασκευή 9,30—12,30 π.μ. Τηλέφ. Γραφείων 3246—837.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλοῦμεν ἀποστέλλετε μὲ ταχυδρομικὴν ἐπιταγὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστὴν Μελησαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας, 122». Ἀποστολαὶ μὲ τραπεζιτικὰς ἐπιταγὰς ἢ ἐντολὰς μᾶς δυσκολεύουν.

ΠΑΛΑΙΑ ΤΕΥΧΗ

Δέν ὑπάρχουν τεύχη ὑπ' ἀριθ. 3—9, 11—18, 21—23, 25—26, 28—33, 43—45, 49—50, 54—60, 67—68, 79—80, 85—87, 89, 91, 99—100.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη ἀποσταλέντα στοὺς κατωτέρω συνδρομητὰς μας, ἐπεστράφησαν ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖον μὲ τὴν σημείωσιν: «μετώκησε» ἢ «ἀγνωστος». Παρακαλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν ἢ νὰ μᾶς δώσουν τὰς διευθύνσεις των.

ΑΘΗΝΩΝ

Χρήστος Γαλανός, Β Λακωνος 7. Στ. Κανδιδάκης, Φαλήρου 77. Μαρθα Κονομάρα, Τηδέως 2. Ὁρ. Κριτωτάκης, Γεννηματᾶ 16. Γ. Λαϊνᾶς, Φρύνης 7. Γ. Μπαμπαγινές, Νοσοκομείον Σωτηρία. Κ. Οἰκονομόπουλος, Σκαλιστήρη 6. Κ. Παγματίδης, Ἀναπαύσεως 15. Θ. Παπαγεωργόπουλος, Χερσικράτους 17, Ζωγράφου. Γ. Πολιτάρχης, Κλαδᾶ 23. Χ. Παλυχρονιάδης, Μεγ. Σηλαιῖο 28. Δ. Πυλαρινός, Αἰσχύλου 41, Ἡλιούπολις. Δ. Τοπρακτσόγλου, Χ. Τρικουπῆ 65. Π. Τουρίκης, Χαλκοκονδύλη 36.

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Ἄ. Ἀλεξανδρίδης, Δρακοντοπούλου 19, Ἡράκλειον. Δ. Ἀργυρόπουλος, Κομοτινῆ. Κ. Ἀρναούτογλου, Α.Τ.Ε. Ἡράκλειον, Κλεώ Βρούζη, Λαδοπούλου 6, Σῦρος. Ἰω. Δαγκωνάκης, ἱατρός, Χίος. Ἄρ. Κωσταρίκας, Ροῦσβελτ 2, Λάρισα. Μ. Μάνος, ἱατρός, Κομοτινῆ. Ἰορδ. Πασχαλίδης, Φ. Δραγοῦμη 10, Θεσσαλονίκη.

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΟΝ ΓΗ'Ι ΝΟΝ ΒΙΟΝ

Εὐ. Ἀναργύρου
Μαριος Βοϊάνος
Γιάννης Γαλανοματίδης
Νικόλαος Γιγάντες
Κωνστ. Μελανίδης
Σπῦρος Οἰκονομιδης
Μαρίκα Σιαπάτη
Γρηγ. Ἀνδρεᾶτος, Καφαλληνία
Ἄνδρ. Μπατσῆς, Θεσσαλονίκη.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Π. Γράβιγγερ: Ἐγκυκλοπαιδεία Ἐσωτερισμοῦ καὶ Ἀποκρύφου Γνώσεως, τόμος Β' (Β-Γ-Δ-Ε). Βιβλιοθήκη Σφιγγός. Ἀθήναι 1975.

Μελισσάνθης: Τὰ Ποιήματα (1930—1974). Ἀθήνα 1975.

Κ. Σ. Κιτρινιάρη: Δημοσιεύματα. Ἀθήναι 1975.

Ἄλεξάνδρου Γ. Ἀλεξίου: Ἡ μεγάλη πυραμὶς τοῦ Χέπος ἀποκαλύπτει καινούργια μυστικά. Ἀθήναι 1975.

Εὐ. Σταμάτης: Βιβλιοκρισία συγγράμμάτων Herbert Hunger und Kurt Vogel.

Ἐλένης Ἄ. Σοφρᾶ: Ἀθηνᾶ Ταρσούλη. Ἀθήναι 1975.

Διονύση Κ. Μαγκλιβέρα: Μελέται ἐφηρμοσμένης κοινωνιολογίας. Ἀθήναι 1975.

Δημοσθένης Κόκκινου: Ἡ πεδιάδα μὲ τὴν τέφρα (Διηγήματα). Ἀθήναι 1975.

Φιλίππου Κ. Φάλμπου: Μάρκου Ἀντωνίου Κατσαίτη. Ταξίδια τοῦ 1742. Ἀθήναι 1974.

Ἄρης Χατζιδάκης: Ὁ Ζῶν ντ' Ἀρκ (θέατρο).

Βασ. Εὐαγγέλου — Γαζῆ: Γαλάζιο φῶς «Θεός» καταζητούμενος (θέατρο). Ἀθήνα 1975.

Παν. Βλαχοπούλου: Ἀναζητώντας τὴν λύση (Μελέτη). Ἀθήνα 1975

Ἄρη Ρα — Δελφοῦ: Ποιήματα Ἀθήνα 1975.

Ἰγυθία Ἀδομαντίδου — Κάνουλα: Μάριος. Ἀθήναι 1975.

Ἰω. Ἀδάμου: Ἡ τριακονταετία τοῦ Γυμνασίου Ἐλασσόνας 1945-1975

Ὁλοκαύτωμα τῶν 6.000.000 Ἑβραίων. (Ἐνα σπουδαῖο ντοκουμέντο πλούσια εἰκονογραφημένο)

Δήμου Νούσια: Οἱ ποιητὲς πού ἀνέβασαν τὸ δεκαπεντασύλλαβο στίχο στὸν ἐμπνευσμένο στοχασμό.

Γιώργου Δημητροκάλλη (Ἀρχιτέκτονος): Συμβολαὶ εἰς τὴν μελέτην τῶν Βυζαντινῶν μνημείων τῆς Νάεου. Ἀθήναι 1972

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Νεώτερα Γράμματα (Ἰούλ. - Σεπτ.)

Ἡπειρωτικὴ Ἑστία (Ἰούλ. - Αὐγ.)

Ὁ Κόσμος τῆς Ψυχῆς (Ἰούλιος - Σεπτ.)

Ἀχαϊκά (Ἰούλ. - Σεπτ.)

Περιοδικὸ Ἑλληνίδων Βορείου Ἑλλάδος (Ἰούλ. - Σεπτ.)

Πνευματικὴ Κύπρος (Αὐγ. - Σεπτ. - Ὀκτ. - Νοέμβ.)

Στραθμοὶ (Αὐγ. - Ὀκτ.)

Πρῶσανατολισμοὶ (Σεπτ. - Ὀκτ. - Νοέμβρ. - Δεκ.)

Σιμύρνα (Σεπτ. - Ὀκτ.)

Θεσσαλικὴ Ἑστία (Σεπτ. - Ὀκτ.)

Κρίκος (Σεπτ. - Ὀκτ.)

Ἐνοριακὰ Χρονικὰ (Σεπτ. - Νοέμ.)

Δελτίον Ἐνημερώσεως Ρόταρυ Ἰωαννίνων (Ἰούλ. - Αὐγ.)

Ὁ Φυσιολάτρης (Ὀκτ. - Νοέμβρ. - Δεκ.)

Παρουσία (Ὀκτ. - Δεκ.)

Ἰδιοκτῆτης: Ἐκδόσεις «Ἰλίσος» Συν. Π.Ε., Δραγατσάνιου 6. Ἐκδότης - Διευθυντής: Κωστής Ν. Μελισσαρόπουλος, Πλατ. Ἐθνικῆς Τραπεζῆς 3, Φιλοθέη. Προϊστάμ. Τυπογραφείου: Ἰορδ. Α. Ὀρφανίδης, Ποσειδῶνος 51, Π. Φάληρον. Στοιχειοθεσία - Ἐκτύπωσης: «Ἐπτάλοφος Ε.Π.Ε. Ζαλοκώστα 5, τηλ. 631.675.

Τιμὴ τεύχους δρχ. 20

Ἀθήναι, Νοέμ. - Δεκ. 1975

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ «ΙΛΙΣΟΥ»

Ἄλεξ)ούπολις: Ἐλευθ. Γιαννώτας

Βόλος: Γ. Κουκουβίνος

Δράμα: Φιλ. Τζάλλας

Ζάκυνθος: Ν. Ταμπαλῆς

Ἡράκλειον: Λ. Κουντής

Θεσσαλονίκη: Ἰω. Στάσας

Καβάλα: Σ. Ρωμανιάς

Καλαμάτα: Χρ. Παρασκευόπουλος

Κέρκυρα: Ἀχ. Ἀβραμιδῆς

Κομοτηνὴ: Ἰ. Σαμουρκασιδῆς

Λαμία: Κ. Φαλιδάς

Λάρισα: Ἀριστ. Σοφίτης

Μυτιλήνη: Ἀριστ. Ἀρμούντας

Ἐάνθη: Εὐελπις Ράνος

Πάτραι: Ἀθ. Κοντοσάκις

Ρόδος: Μ. Φωσιέρης

Σῦρος: Π. Ζαραφωνίτης

Χανιά: Ν. Βαρδάκης

Ἀμμόχωστος: Ἀνδ. Τσόκκος

Λευκωσία: Ἀχ. Ζαβαλλῆς

Πάφος: Κ. Καθητζιώτης

Ἰσταμπούλ: Γ. Βακαλόπουλος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΤΟΥΣ 1975

Ἄθηναγόρας (Θυατείρων): Ὁ Τεκτονισμός δὲν εἶναι θρησκεία ..	123
Παν. Ἀναγνώστου: Ἡ ἀρχαία Ἑλληνική Θρησκεία καὶ Φιλοσοφία ..	41
Παν. Ἀναγνώστου: Ἡ ἀκρεοφαγία	265
Σοφία Ἀντζακά: Κάρλ Γιούγκ «Ροζάριουμ Φιλοζοφόρουμ»	125
Σοφία Ἀντζακά: Ντ. Σουζούκη «Ζέν ἢ Ἐσωτερικός Βουδδισμός»	278
ΤΖ. Ἀραντέλ: Ἡ δόξα τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας	347
Παν. Βλαχόπουλος: Ὁ ἀριθμὸς 7 στὴν Ἀποκάλυψη	51
Λόρδος Βύρων (μετ. Ἰωάννας Δρίβα): Προμηθεὺς	169
Ἄντιγ Γαλανάκη — Βουρλέκη: Κασσιανή	74
Αἰδ. Ζανὸς Γουγουτάς: Ὁ καινούργιος δρόμος πρὸς τὴν Ἐκκλησία ..	78
Ἰ. Ν. Δάμπσης: Οἱ Κάβειροι	227
Ζέττα Δούκα: Κοντὰ στὸ Σταυρὸ	182
Πυθ. Δρουσιώτης: Τοπάζια καὶ Βηρύλλια	29
Πυθ. Δρουσιώτης: Κυριακὴ λύρα	187
Ἐλεν Ζαχάρα: Τὸ πανόραμα τῆς ἀνθρώπινης υπάρξεως	324
Κ. Ζιναραγιαντάσα: Ὅχι σχολεῖον Ἀποκρυφισμοῦ	319
Θαλῆς ὁ Μιλήσιος ἔλεγε	73
Αἰμιλία Ἰβου: Τότε... ..	4
Αἰμιλία Ἰβου: Lux ex Tenebris	19
Αἰμιλία Ἰβου: Τὸν ἀπάντησα σήμερα... ..	356
Νικ. Καρβούνης: Ἡ Ἀκρόπολις χωρὶς τὴν ἱστορία τῆς	97
Νικ. Καρβούνης: Μετεκπαίδευσις μεταπολεμικὴ	171
Νικ. Καρβούνης: Ὁ λιμὸς τῶν ψυχῶν	213
Γ. Καστρίτης: Ἡ Ἑταιρία Ψυχικῶν Ἐρευνῶν	177
ΤΖ. Κόατς: Ἐνώπιον τῆς εἰσόδου στὸν δεῦτερον αἰῶνα	320
ΤΖ. Κόατς: Ὁ κόσμος τῆς αὔριον	349
Χρ. Κουτρούλης: Στὴν Ἰουλία Δαθάρρα	133
Κρισηναμοῦρτι: Ἡ ποιότης τοῦ Νοῦ	147
Μαρία Κώνστα: Ἡ ὀλοκλήρωσις τοῦ ἀνθρώπου	20
Λούλα Κωνσταντινίδου: Ἐπτά μικρὲς ὁδὲς σὲ ρυθμὸ Ἀναστάσιμο ..	75
Λούλα Κωνσταντινίδου: Προσκλητήριον	347
μετ. Βασ. Λαζανᾶ: Σιμωνίδου Ὁ Μεγιστίας	95
μετ. Βασ. Λαζανᾶ: Ἀντιφίλου Ἐπίγραμμα	146
μετ. Βασ. Λαζανᾶ: Ἀντιπάτρου τοῦ Σιδωνίου	356

Ὅδυσ. Λαμφίδης: Ἑρμητικά κείμενα	31
Μελισσάνθη: Ἐκείνο τὸ καλοκαίρι	278
Κ. Μελισσαρόπουλος: Πυθαγόρας καὶ Πυθαγόρειον πνεῦμα	5
Κ. Μελισσαρόπουλος: Τί σημαίνει τὸ ἔμβλημα τῆς Θεοσοφ. Ἐταιρίας	336
Ἑρατῶ — Αἰκ. Μέλλου: Γυρεύοντας τὴν Θεομητέρα	249
Τζ. Μίλς: Διαρκὴς σοφία	333
Λ. Μοσελλέ: Διεθνὲς ἔτος τῆς Γυναίκας	238
Ἄννι Μπέζαντ: Προσευχὴ	346
Ἄννι Μπέζαντ: Κατανόησις	349
Ε. Π. Μπλαβάτσκι: Ἀπὸ τὸ Κλειδί τῆς Θεοσοφίας	59, 107
Κωστῆς Παλαμᾶς: Εὔσα	245
Γεωργ. Παπαχατζῆς: Τὸ νεώτερο Φυσικοεπιστημονικὸ Κοσμοεἶδωλο	357
Χρ. Παρασκευόπουλος: Ἀριθμοσοφία	49
Σαρ. Παυλέας: Τέστ Λίθου	103
Σαρ. Παυλέας: Τρία ποιήματα	226
Σαρ. Παυλέας: Ἀπὸ τῆ χώρα τῶν κάκτων	350
Χρ. Πολάτωφ: Σχέσεις ὕπνου, ὑπνωτισμοῦ, ὑποβολῆς	26
Χρ. Πολάτωφ: Προέλευσις καὶ συμβολισμὸς Ἑλευσινίων Μυστηρίων ..	142
Χρ. Πολάτωφ: Ὁ Πλούταρχος διδάσκει περὶ ψυχικῆς γαλήνης	103
Ν. Σρί Ράμ: Μήνυμα στὶς Γυναῖκες	240
Ν. Σρί Ράμ: Ἡ Θεία ἄρμονία	348
Χρ. Ριζόπουλος: Τὰ Νέα Βιβλία	110, 133, 385
Χρ. Ριζόπουλος: Γιατί ἔγινε Θεόσοφος ἡ Ἄννι Μπέζαντ	337
Jean Rictus (μετ. Ν. Καρβούνη): Le Renavant	45
Σωτ. Σκίπης: Γυναίκα ἱερὴ	243
Εὐαγ. Τσιτσώνης: Ἀπόλυτον Ἀγαθὸν καὶ ἀπόλυτος ἠθικὴ	369
Ἄρθ. Φόστερ: Πολὺ δύσκολο... ..	368
Ἀπόστ. Φωτόπουλος: Πορφυρίου περὶ τοῦ ἐν Ὀδυσσειᾷ τῶν νε- κρῶν ἄντρου	79, 15, 3

ΔΙΑΦΟΡΑ

Τί εἶναι εὐτυχία;	19
Ἐκατονταετηρὶς τῆς Θεοσοφικῆς Ἐταιρίας	58
Ἐκατὸ χρόνια τῆς Θεοσοφικῆς Ἐταιρίας	3 0
Ἀπὸ τὴν Ῥιγ Veda	323
Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Σοφία	95
Ἡμέρα τοῦ Λευκοῦ Λωτοῦ	106
Ἀναστενάρια 1975	135

Ἔτος 2001: Ὀδύσσεια τοῦ Διαστήματος	183
Ἀνθρώπινη ἐπιθετικότητα — Ἔρωσ	189
Ἡ δίψα τῆς Ἀλήθειας	225
Ἑλληνικός ρυθμός	240
Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καί αἱ γυναῖκες	246
Μία Βουδδιστική ἱστορία	318
Ἡ Στέγη τῶν ζώων	185
Ἀφιέρωμα γιά τήν παγκόσμια ἡμέρα τῶν ζώων	253

ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΑ

Ὁ χριστιανισμός καί ἡ ἐποχή μας. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Δυτ. Γερμανίας Ε. Π. Παπανούτσου: Ἡ ἐξαγγελία τῆς ἀγάπης Ζ. Γουγουτᾶ: Μακρὰ ἰαπό τόν ἄνθρωπο. Πῶς ἐβούρκωσαν τὰ μάτια ἑνός βαρτανιστοῦ τῆς Ε.Σ.Α.	53
Γ. Σπορίδη: Πρὸς Ἱεράρχας, Ε. Π. Παπανούτσου: Φόβος καί Ἐλπίδα. Ἰ. Λάμψα: Πολιτισμός καί κρεοφαγία	115
Ἰ. Λάμψα: Ἦταν ὁ Ἀδάμ λευκός; Δ. Κωτσάκη: Τό Σύμπαν, ἡ Ζωή καί ὁ Ἄνθρωπος. Ἐκκλησία ἢ σχολεῖο; Ἄς εἶχαμε Οἱ Μητροπολίται μεταξὺ τῶν	193
Τέρπου Πηλεῖδη: Νά μεταφρασθῆ ἡ Καινὴ Διαθήκη σὴ Δημοτική. Χρ. Γιανναρᾶ: Τὸ Ἐκκλησιαστικό. Περὶ τὸν ἀντικαρκινικὸν ἀγῶνα	284
Ἡ παραψυχολογία ἐνδιαφέρει τώρα τήν Ἐπιστήμη. Ν. Δεληπέτρου: Ἡ ἀγαμία τῶν Ἐπισκόπων. Τέρπου Πηλεῖδη: Ἡ ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων. Σπύρου Ἀλεξίου: «Κόμμα Χριστιανῶν» — πόσων;	377

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑΙ:

Γεώργιος Ἐμμ. Πάγκαλος	71
Νικόλαος Κρητικός	207
Ἰ. Ν. Χαρίτος	207
Ἀλέξανδρος Τζαζόπουλος	209

ΧΡΟΝΙΚΑ: 66, 128, 202, 293, 391

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ: 70, 132, 205, 299, 395

Στοιχειοθεσία - Έκτύπωση
«ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ» Ε.Π.Ε.
Ζαλοκώστα 5 - Αθήναι

Τὸ ὠραιότερο δῶρο

ΕΝΑ ΚΑΛΟ ΒΙΒΛΙΟ

Βλέπε Τιμοκατάλογον Βιβλίων
εἰς σελ. 2 ἐξωφύλλου

(Ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν)

ΕΓΓΡΑΨΑΤΕ ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Συνδρομὴ 1976 δρχ. 130 (ἐξωτερικοῦ \$ 5.00)

Ὅλοι οἱ συνδρομηταὶ ἐσωτερικοῦ ἔχουν δικαίωμα
νὰ ἀγοράζουν τοὺς τόμους ἐπιλογῆς

Α' Τριετίας 1956—1957—1958

Β' Τριετίας 1959—1960—1961

ἕκαστον πρὸς δρχ. 120 ἀντὶ δρχ. 140

ΒΙΒΛΙΑ ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς ἄδ. 40 δεμ. 70

Μελετήματα ἄδ. 90 δεμ.120

Εἰσαγωγή στὴ Θεοσοφία ἄδ.100 δεμ.150

Τὰ Βήματα τῆς Φιλοσοφίας . . . ἄδ. 80 δεμ.120

ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας) Β' ἔκ-
δοση ἀναθεωρημένη 1971 δεμ. 140

Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρισμαμοῦρτι . ἄδ. 80 δεμ. 130

Ὁ Ἰησοῦς χαρτόδ. 60

Ἐκκυκλοφόρησε

τὸ βιβλίον

Η ΜΕΤΕΝΣΑΡΚΩΣΙΣ

τοῦ Ἁγγλοῦ συγγραφέως

ΙΡΒΙΝΓΚ ΚΟΥΠΕΡ

Τὸ μεγάλο πρόβλημα

τῆς Μεταφυσικῆς

σὲ ἐκλαΐκευση

ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Δρχ. 80